

M
200.510

AZ EB

NEVELÉSE ÉS KIKÉPZÉSE

A KÖZBIZTONSÁGI ÉS HADISZOLGÁLATI EBK VEZETÉSE

ZAJCSEK ALFONS

ny. százados,

a m. kir. csendőrkutyatelep igazgatója

BUDAPEST 1925 // A SZERZŐ KIADÁSA

AZ EB NEVELÉSE ÉS KIKÉPZÉSE

A KÖZBIZTONSÁGI
ÉS HADISZOLGÁLATI EBEK VEZETÉSE

ÍRTA:

ZAJCSEK ALFONS

ny. százados,
a m. kir. csendőrkutyatelep igazgatója

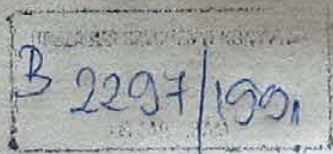
BUDAPEST 1925

Centrum Kiadóvállalat Részvénytársaság

Minden jog fenntartva,
a fordítás joga is.

M 200.510

ÉDESANYÁMNAK AJÁNLVA.

OSZK

ELŐSZÓ.

Amidőn ezen könyvem összeállításához fogtam, távol állott tőlem az a szándék, hogy bárkinek is feldolgozott anyagában mint egyedüli helyeset állítsam oda. Mindazt, amit e lapok tartalmaznak, legelőször is más, hasonló tárgyú irodalmi művekből tanultam és saját tapasztalataimból gyűjtöttem össze. Utóbbiakat nemcsak az ebbel való közvetlen foglalkozás útján szereztem, mert hisz életemben, bár több kutyát tartottam, de csak két ebet képeztem ki. Jóllehet, hogy e két hű kísérőmmel és legjobb barátommal való foglalkozás közben nyertem alapját annak, amit később e könyvben feldolgoztam. Ezen a két eben szerzett tapasztalataimat kiegészítette az, amit, mint kiképzést vezető, az előttem volt és levő sok vezetőnek és ebnek tanulmányozása, bensőséges megfigyelése és összehasonlításakor észleltem.

Könyvem tartalma tehát leszűrődése annak, amit a fentiek alatt véleményem szerint helyesnek és célirányosnak ismertem el. Hirdetem azért, mert a közre is hasznosnak vélem s ezt közvetve, minden becsületes vállalkozásnak végcélját akarom szolgálni — hazánknak javát e téren is.

Egyéni vélemény tehát e könyv, mely sok ellenvéleményt szülhet; nálunk komoly kezdet a kezdetben. Azon reménnyel bocsátom útjára, hogy a kialakuló ellenvélemények nyilvánítása ugyanolyan hasznára

válnak a köznek, mint amilyenek jelen munkám szántam.

Ezeknek előrebocsátása után nem mulaszthatom el, hogy meg ne emlékezzem arról, aki ezen ügy iránti érdeklődésem és szeretetem még gyermekkoromban keltette fel bennem; és azokról, amelyek közvetlenül hozzájárultak, hogy őket és ügyüket megszeressem.

Édesanyámnak ajánlottam hát könyvem. Összeállításában közben pedig, ahol egyebet, mint követésreméltó példát említettem fel, szegény Laurinomra és Toscámra emlékeztem vissza. Egyikük sem él már, de örökké él emlékük szívemben és e könyvnek soraiban.

Kedves kötelességemnek vélek eleget tenni, ha mindazoknak, akik velem a vállalt munka oroszán-részét megosztották, e helyen mondok köszönetet. Elsősorban is Perényi Géza százados, Bruder Ernő és Takáts Gyula főhadnagy uraknak köszönöm fáradhatatlan támogatásukat. Úgyszintén köszönettel emlékezem meg mindazon a telepen kiképezett vezetőkről, akik úgy kiképzésük alatt, mint azután tapasztalataim szerzésében készséggel segítségemre voltak. Ezek közül különösen Técsi István 2. oszt. tiszt-helyettesnek, Jakobovics Mihály főtörzsőrmesternek Szabó József és Fekete Bertalan csendőröknek.

Felhasznált forrásmunkák:

v. Stephanitz Grafrath: Der deutsche Schäferhund in Wort und Bild.

v. Robert Gersbach: Dressur und Führung des Polizeihundes.

Ing. Rupert Kurzamann: Der Hund im Kriegsdienst.

Conrad Most: Leitfaden für die Abrichtung des Hundes.

Dr. Raitsits Emil: A magyar kutyák.

Monostori Károly: Ebtenyésztés.

Dr. Wellmann Oszkár: Általános állattenyésztés.

A szerző.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I. RÉSZ.

A kiképzés általános alapelvei.

Minden szolgálati ebnek jól neveltnek, fegyelmezettnak, azaz feltétlen engedelmesnek kell lennie.

Egy eb csak azon szolgálati ágakban képezhető ki, amelyekre tulajdonságai képesítik.

A vezetőnek a kötelessége már a nevelés és fegyelmezés alatt ezeket kifürkészni.

Az előzetes kiképzés a lappangó, vagyis az egyedben rejlő, de meg nem nyilvánuló tulajdonságok előhívását és a szakkiképzésben szükséges vezényszavak betanítását célozza. Csak a kiképzésre előnyös tulajdonságokat hívja elő és fejlessze a vezető.

Az előzetes kiképzés után állapítható csak meg, hogy az eb mely szolgálatra, esetleg szolgálatokra lesz alkalmas. Előfordulhat, hogy egy szolgálatban már kiképzett eb más szolgálatra is alkalmassá válik; ez esetben ebben a szolgálati ágban is kiképezhető. Viszont vannak ebek, amelyek több szolgálatban való kiképzésre is alkalmasak, de ezekben csak sorozatosan ajánlatos a kiképzésük.

A szolgálati ebeknek gyakorlati alkalmazását véve alapul megkülönböztetünk: közbiztonsági-, hadi-, szolgálati ebeket és terelőebeket.

A közbiztonsági-, szolgálati ebek csoportjában megkülönböztetnek — szolgálatuk szerint — kísérő- és nyomozóebeket. A hadi-, szolgálati ebeket viszont: vontató-, figyelő-, felderítő-, küldönc-, jelentő- és egészségügyi szolgálati ebekre osztom. Szolgálatuk különböző volta miatt szakkiképzésük is más és más lesz.

A nevelés, fegyelmezés és a kiképzés az eb szolgálatra való végminősítése után is folytatódik, a gyakorlatok szabad napokon ismétlendők, mert ha

az ebbel a vezető huzamosabb ideig nem foglalkozik, akkor az a feladatok teljesítésében gyakorlatát veszti, megbízhatatlanná, tehát gyakorlatilag értéktelenné válik.

Az eb 1 és 5 éves kora között bármikor vonható eredményes szakkiképzés alá, ha jól nevelve s fegyelmezve van és vezetője tulajdonságait ismeri. Természetesen fogékonyabb és hajlékonyabb a fiatalabb eb.

Jó vezetőt állatszeretet és hajlam nélkül nem tudok magamnak elképzelni. Az eredményes neveléshez és kiképzéshez állandó nyugalom, határozottság, következetesség, a feladat világos felfogása, az egyed természetének szeretetteljes megértése és végül tapasztalat szükséges. Utóbbi, mint legfontosabb kellék, csakis az ebbel való foglalkozás közben szerezhető meg. Egy izgulékony, ideges, szeles, nyugtalan, nem megállapodott, önuralmat nélkülöző ember eredményt sohasem fog elérni. Durva, hirtelenharagú egyén kiképzőnek egyáltalán nem alkalmas; de az engedékeny, kényelmes vagy lustaságból jóindulatú vezető sem fog célhoz jutni.

A különböző idomító utasítások csak kötött értékűek, általános vezérfonalat tartalmaznak, céljuk, hogy a vezetőt egyéni megfigyelésre és elmélkedésre serkentsék. Nem alkalmazhatók ezek minden ebre, mert hasonlóan a gyermek egyéni neveléséhez, az eb nevelése és kiképzése egyedileg történjen.

A vezető ügyeljen, hogy ebjétől lehetetlenségeket ne kívánjon, mint pl. a kiejtett szavak értelemszerű felfogását. Ez, sajnos, gyakran előfordul és sok hibának lehet a forrása. A vezetőnek tehát elmélkednie kell azon, hogy mi módon értesse meg magát ebjével. Az a vezető, aki erre a helyes módot eltalálja, a kiképzést úgy saját magának, mint ebjének könnyűvé és élvezetessé teszi. Így a kiképzés tulajdonképpeni célja az ebet nem a szavak értelemszerű felfogására tanítani, hanem azok hangzásához szoktatni. Hogy az eb ezt elsajátítsa, segítségekhez kell nyúlnunk. Minden egyes parancsszónak a betanításához egy

gyakorlatot választunk és azt az alábbi általános elv szerint hajtjuk végre. A kiképzés elején a parancsszót helyettesítő benyomásnak tekintjük. Az a mozdulat, vagy bármi más behatás, mely az ebet érzéki-
leg, vagy más úton a kívánt teljesítmény végrehajtására kényszeríti, az eredeti benyomás. A parancsszót vagy jelt mindig az eredeti benyomás kiejtésével egy időben, vagy előtte kell kiejteni, illetve adni. Később, amikor az eb a helyettesítő benyomást már megszokta, akkor az eredeti elmaradhat. Az eb a kívánt teljesítményt a pusztá parancsszó elhangzására, vagy jelre is, szokásból hajtja végre. Pl. az ülést a következőképpen tanulja meg az eb: A vezető a pórázon levő eb mellé áll és az „ülj” parancsszó elhangzásakor balkezevel az eb kézmögötti részét lenyomja. Öt-hatszori ismétlés után az eb már az „ülj” elhangzására is le fog ülni. Ennél a gyakorlatnál a helyettesítő benyomás az „ülj” parancsszó, az eredeti benyomás a kézzel való behatás az eb tapintási érzékére a faron.

Ha a vezető e gyakorlat betanításánál csak az „ülj” vezényszót alkalmazta volna, vagyis a betanításnál az ingert kifejtő eredeti benyomást elhagyta volna, az eb — nem értve az „ülj” szónak értelmét — egyáltalán nem, vagy nehezen, de akkor is csak véletlenül tanulta volna meg, hogy az „ülj” parancsszóra le kell ülni. Véletlen alatt azt értem, hogy a vezető öntudatlanul fejtett ki valamely eredeti benyomást, amely nélkül az eb a kívánt gyakorlatot egyáltalán sohasem tanulta volna meg.

A másik eshetőség az, hogy a vezető e gyakorlat betanításánál figyelmetlenségből csak az eredeti benyomást alkalmazza, míg a helyettesítőt elhagyja vagy elfelejti. Az ebnek ugyanis csak a farát nyomja le, anélkül, hogy az „ülj” szót is hangoztatná. Természetesen később csak az „ülj” parancsra az eb nem fog leülni, mert a vezető az eredeti benyomás-kor azt elmulasztotta kiejteni. Ezáltal a helyettesítő benyomás hatását és értékét tudatosan vagy tudatlanul nem vette figyelembe. Az eb, minthogy e szót

nem hallotta, nem szokhatta meg és így nem is fejtheti ki rá azt az ingert, amely leülésre készletné.

A harmadik eshetőség, hogy a vezető az „ülj” vezényszót és az eredeti benyomást, azaz a bal-kéz nyomását alkalmazza ugyan, de nem egy és ugyanazon időben. Mi történik? Első esetben, mikor az „ülj” előbb hangzik el, mint a balkéz nyomása. Az eb az „ülj”-re, mivel nem tudhatja mit jelent, állva marad és csak a balkéz nyomására ül le. Teszi ezt azért, mert egyáltalán figyelmen kívül hagyja a vezényszót, vagy azért, mert úgy szokta meg, hogy először az „ülj” hangozzék el és csak azután érezze a kéz nyomását. Ez az eb azt képzei, hogy kötelessége ezt így végezni, mivel így lett tanítva. Itt nem az eb akaratossága, vagy gyenge fogékonysága volt a hiba, hanem a vezető helytelen eljárása okozta azt. A másik eset, amikor az idomító először a bal kézzel hat és utána mondja ki az „ülj” vezényszót. Az eb az „ülj” vezényszót egyáltalán nem tanulja meg, mert mire az elhangzik, a bal kéz nyomása által kifejtett ingernek engedve, már leül, amit pedig csak az „ülj” vezényszóra kellett volna tennie. Ez az eb talán ráadásnak veszi a vezényszót, de semmiesetre sincsen átdolgozva.

A felsorolt három esetben a vezényszó és eredeti benyomás közötti kapcsolat nem létesült, a kívánt összeköttetés a vezető és ebje között nem áll fenn.

Egy másik példa a szimatvétel betanítása. A vezető azt akarja, hogy ebje „szimat” parancsra az orrát a jelzett helyen a földhöz, vagy valamely tárgyhoz közel tartva, annak szagát szívja be és rögzítse orrának erre kiválóan alkalmas belső szerkezetében. A helyettesítő benyomás tehát a „szimat” szó. Ezt a szót azonban az eb nem érti. A vezetőnek tehát még mielőtt ennek betanításához fog, elmélkednie kell azon, hogy milyen eredeti benyomást fog alkalmazni. A szaglás érzékére a vezető nem oly közvetlen tud behatni, mint a tapintás érzékére s így a legtöbb esetben az orrmunkára való kiképzésnél az eb belső — mondhatnók lelki — érzel-

meire kénytelen támaszkodni. Jelen esetben is. Tudjuk, hogy az eb vezetőjéhez végtelenül ragaszkodik, ha az eltávozik, közismert, hogy ugyanúgy vágyódik utána, mint a gyermek az anyja után. A vezető ennél a gyakorlatnál ezt kihasználja. Az ebben élő vágyódást állítja be, mint eredeli benyomást, amely a kívánt ingert, azaz, hogy az eb az orrával szimatot vegyen — kifejtí. Az eljárás a következő: A vezető ebjét egy másik, az ebnek is ismerős emberrel, lehetőleg zárt helyen, visszahagyja és eltávozik. Egy megbeszélthelyen sapkáját, vagy más tárgyat, mely szimatját biztosan bírja, visszahagyja. A segédvezető az ebet pórázon, a vezető távozása után, a megjelölt helyre viszi, vigyázva, hogy útközben a vezető nyomát fel ne vehesse. Tehát körúton. A helyhez közeledve állandóan a „szimat” parancsszót hangoztatja, míg végül a tárgyhoz érve és arra mutatva, ismételten „szimat”-ot vezényel. Az eb a „szimat” szót hallja és egyben szeretett vezetőjének szagát is érzi. A hallott hanghoz kellemes emlékek fűzik és a gyakorlat ismétlése esetén „szimat” szóra nemcsak az orrát fogja alkalmazni, hanem azt is megfigyeli, hogy a vele lévő hová mutat és hol vegyen szimatot. Ezt a gyakorlatot este kell végezni, mert sötétben az eb fokozottabb mértékben használja orrát, inkább szimatképességében bíz, mint látóérzékekben.

Fontos, hogy az ebet egy és ugyanazon ténykedésre, egy és ugyanazon szóval vagy jellel szólítsuk fel. Ha ezt mellőzzük, nem létesülhet a vezető és ebje közti hangjel vagy jelbeszéd, mely feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a gyakorlatban való együttműködésnek az alapja — a kettőjük közötti kapcsolat — létesüljön. Csakis az ilyen rendszeres eljárás mellett fejlődik ki az ebnél az a felülmúlhatatlan megfigyelőképeség, melynek révén vezetőjének óhaját vagy akaratát már szempillantásból, testmozdulatból, sőt arckifejezésből is ki tudja olvasni.

Mindenki, aki kutyát a lakásában tartott, észrevehette, hogy ebje, ha a kimenéshez készülve fel-

öltözködött, külön felszólítás nélkül, farkát csóválva és örvendve közeledett feléje. Az eb tehát gazdájának készülődéséből, mozdulataiból már felismerte, hogy a séta következik. Tudomásom van olyan ebről is, amely a fenti esetben végtelen örömet mutatott, de ha gazdája a készülődéskor bőröndjét is csomagolta, akkor öröme látható bánattá változott, tudta, hogy ez egyszer nem kísérheti. Ez az eb azt a láttszatot keltette, hogy nemcsak következtetni, hanem megkülönböztetni is tud.

Ha az anya a gyermekét megfenyíti, akkor az fizikai fájdalom miatt sír; ha a lakásban hagyja és eltávozik, akkor bánkódásból, lelki fájdalom miatt fog sírni. Ugyanúgy viselkedik a helyesen nevelt, foglalkoztatott és gondozott eb is, ami annak a jele, hogy ő is egy bizonyos belső életet él.

Ezen megfigyeléseket nemcsak a fent vázolt egyszerű esetekben, hanem a vezetőnek és ebnek minden közös életmozzanatában teheljük.

Fenti tények és hasonló megfigyelések alapján egyesek a kutyának bizonyos értelmiséget tulajdonítanak, míg mások, talán nem eléggé foglalkozva az eb belső életével, végletekbe eső ellentétét állítják, az ebet majdnem gépnek tekintik.

Eddigi tapasztalataimból kifolyólag az a véleményem, hogy az eb megszokott jelenségekből következtet, sőt megkülönböztet és egy természetadta belső életet él. Értelmiséget emberi fogalmak szerint nem tulajdonítok neki, bár sokszor meglepő, az értelmiséggel határos észbeli működést mutat.

Míg az ember beszéddel érteti meg magát, addig az eb csak hangadással, a hangadásnak lejtésével, szem- és füljátékkal, valamint egyéb testmozdulatokkal fejezheti ki a vezető előtt azt, amit érez, észlel, esetleg gondol.

Az eb megtanulja a kiképzés alatt azon alapvető hangjeleket, vezényszavakat, amelyekre a vezető által kívánt cselekedetet végzi. Azonban hogy a gyakorlati életben mindketten megfeleljenek, ahhoz az is szükséges, hogy a vezető is megértse az ebjét. Példa

erre, hogy egy néma ember egy beszélni tudó emberrel sohasem fog tudni együtt működni, ha utóbbi a néma jelbeszédjét el nem sajátítja. A vezető és ebje között tehát egy jelbeszéd alakuljon ki, mely kölcsönös. Az eb ezt a vezetőjével való együttlét és a kiképzés útján tanulja meg, a vezető pedig csak úgy, ha ebjét állandó szorgalommal megfigyeli. Tapasztaltam, hogy nem mindent jeleznek az ebek egyformán.

Míg a kiképzés alatt, kivált az engedelmességi gyakorlatoknál, az ebtől szinte gépiességet kívánunk, addig a gyakorlati életben és egyes gyakorlatoknál a szakkiképzésben is, észbeli közreműködését is elvárjuk. Ez azonban nem más, mint hogy a feladatok megoldásánál a tanultakat és tapasztaltakat is felhasználja.

A vezényszavak egyöntetősége egyrészt a tömeges kiképzés, másrészt az így könnyebben végrehajtható vezetőcsere miatt a kincstári ebeknél nélkülözhetetlen. Magános természetesen úgy képezi az ebjét, ahogyan akarja. Véleményem azonban, hogy vizsgákon és versenyeken az részesítendő előnyben, aki az általánosan és hivatalosan is elismert vezényszavakat használja.

A legelső két jel, mely a vezető és ebje között megrögződjék, a jót és rosszat megkülönböztető. Erre megfelel a hosszan kiejtett „jól van” és a röviden mondott „rossz”. A hanglejtés a két jelnél nagyon mérvadó. A vezető arckifejezése a hanglejtésnek megfelelő legyen. Dicsérő vagy megtorló, jóságos vagy szigorú. Sok eb kiolvassa a vezető tekintetéből, hogy játékra hajlandó-e, vagy komoly munkához viszi, hogy dicséretet vagy rovást várhat-e tőle. Ilyen eb úgyszólván a vezető hangulatát ismeri fel s ha az nyomott, akkor ugyanúgy hat ez ő rá is. Az ügyes vezető, ha ebjével foglalkozik, gondjait otthon felelti és hangulatára ügyel, mert tudja, hogy először saját magán kell uralkodnia s csak akkor uralkodhat ebje fölött. Nem ragadtatja el magát soha, fenyítéseit és segítségeit mindig ebjének természetéhez méri.

Az önzés minden élő lény egyik tulajdonsága, mert az önfentartási ösztönt szolgálja. Az önzés teljes kielégítését az eb a vezetőnél keresi, mert ő nyújt neki eledelt, hajlékot és védelmet. Ha az eb, kellő gondozás és bánásmód mellett, vezetőjénél ezekben részesül, akkor ragaszkodni is fog hozzá. A ragaszkodás tehát a kielégített önzésnek a folyománya. Erre és az ebben rejlő munkakedvre építjük gyakorlatozásunkat és az alkalmazandó segítségünket.

A nyugodt, céltudatos vezetőnek feltétlenül engedelmeskedik az eb, a durva, goromba vezetőnek is, de utóbbi keze alatt elveszti munkakedvét, a kiképzés egyik alapkellékét. Ezért a vezető, ha ebje egy gyakorlatot nem végezne el azonnal, vagy nem úgy, ahogyan azt kívánta, először saját ténykedését latolgassa, nem hibázott-e a parancsadásban, vagy a gyakorlat beállításánál?

Sok érhető el példaadással is. Így az ugrásnál, támadásnál, a kúszásnál, a vízbemenésnél stb. igen mérvadó a vezetőnek magatartása. Példaképpen már idomított ebet is lehet használni. Utóbbi kivált az őrzésnél, a bátorság ébresztésénél, a háziállatok iránti közömbösségre szoktatásnál jót eredményez; fontos azonban, hogy a példa-eb a kívánt teljesítményben tényleg megbízható legyen.

Az ebet, ha engedelmességet mutat, vagy feladatát teljesítette, feltétlen és azonnal meg kell dicsérni. A dicséret kivált akkor helyénvaló, ha az eb egy feladatot még nem tud, de igyekszik azt végrehajtani. Más szavakkal mondva, nemcsak akkor dicsérendő az eb, ha a kívánt, de előtte ismeretlen feladatot végrehajtott, hanem a végrehajtás közepette is, mihelyt igyekvőnek mutatkozik. Ez buzdítólag hat az ebre és megkedvelteti vele az adott gyakorlatot.

Dicséretet a kiejtett szavak hanglejtésével, arc kifejezésünkkel, fejbólintással, esetleg az eb megsimogatásával adunk. Fokozottabb dicséretszámba megy az, ha az ebnek arcorri részét úgy simogatjuk meg, hogy kezünkről szimatot vehet. Egy kedvenc falat nyújtása a dicséretnek még magasabb foka,

melynek legnagyobbja az, ha a már kiképzés alatt levő ebbel egy általa kedvvel végrehajtott gyakorlatot bekapcsolunk. Jutalomszámba megy a séta és a játék is. A sűrű dicséret és megjutalmazás az eb önbizalmát, munkakedvét és a vezető iránti bizalmát szilárdítja.

Egy jó, érzékeny ebnél már a dicséret elmarádása és a fejcsóválás megrovást jelent; erősebb ennél a röviden kiejtett „rossz”.

Egyes idomító utasítások szerint büntetésnek számít a pórázra kapcsolás, a lefektetés és helyben hagyás, a láncrakötés, mely utóbbit magasabb vagy alacsonyabb kikötéssel lehet súlyosbítani. Fontos ezen utasítások szerint, hogy ez esetben az eb úgy legyen kikötve, hogy se ülni, se feküdni, vagy csak feküdni tudjon. Véleményem szerint ezen büntetések csak akkor lesznek hatással, ha az eb köztük és elkövetett hibája, vagy csinje között a vonatkozást, az összefüggést felfogja. Büntetések ezenkívül még a nyakövön egy rántás és a már idomított kutyánál a kúszás, távol levő ebnél pedig a parittyalövés, ha ezt a vezető úgy adja le, hogy az eb észre is vegye, hogy az tőle jön. Én utóbbit sohse alkalmaztam, mert nem vagyok annyira ügyes, hogy az ebnek esetleg nemesebb testrészét ne sérteném meg. Az utolsó és legsúlyosabb büntető eszköz az ostor. Ha ütést érdemel az eb, akkor azt előző fenyegetés és ostorsuhogtatás nélkül alkalmazza a vezető. Az ütésnek nem szabad ütlegeléssé fajulnia, ami akkor fordul elő, ha a vezető önuralmát veszti. Az ütés mindig a combokra történjen.

A büntetést nem azért alkalmazza a vezető, hogy egy elkövetett tettetért elégtételt szerezzen, hanem hogy ebje visszaemlékezve a tettet közvetlen követő rossz érzésre, hibájába vissza ne essen. Büntetni csak határozott engedellenségért szabad, nem pedig ügyetlenség vagy tudatlanság miatt. A büntetés nyomban a tett elkövetése után következzen. Ha az engedellenségre egy cselekmény következik, mely engedelmességre vall, akkor előzőért a büntetésnek el kell maradnia. A büntetéseket az eb természetéhez kell

szabni; másképpen büntetendő egy lágy, esetleg félénk eb, mint egy kemény, akaratos, vagy harapós természetű.

A nevelés és kiképzés által azt akarjuk elérni, hogy az eb saját akaratát akaratunk alá rendelje s így kiváló képességeivel szolgálatunkra legyen. Nevelni és kiképezni kényszer nélkül nem lehet. A vezető kötelessége azonban a gyakorolt kényszert enyhíteni, tűrhetővé tenni, jóindulatot eláruló tesztmozdulattal és hanglejtéssel kísérni, mi utóbbi a kényszerbüntetékénti hatását ellensúlyozza. A legjobb eredményt az a vezető éri el, aki az egyes gyakorlatokat úgy tudja összeállítani, hogy az azoknál alkalmazott eredeti benyomás egy jóérzés s lehetőleg nem egy kínérzés. Természetesen akad olyan eb is, amely csak kínérzésre reagál.

A nevelést és kiképzést egymástól szigorúan elválasztani nem lehet. Előző ugyan alapja a kiképzésnek, a fegyelmezés pedig az ebet akaratának alárendelésére tanítja, mindkettő azonban egymásba nyúlik és a további kiképzés alatt, valamint az eb gyakorlati alkalmazásakor is tovább folyik. A növedék-ebet jétéka közben igyekezzünk kiismerni, de játék közben ne idomítsunk. Ez alatt azonban nem értem azt, hogy egy az eb előtt még ismerellen gyakorlat átvételénél ne játszva vezessük rá az ebet a kívánt teljesítményre.

A nevelés és kiképzés alatt felvett hibák és előnytelen tulajdonságok később nehezen javíthatók ki.

Egy gyakorlat végrehajtásának kierőszakolása csak akkor helyénvaló, ha a kutya azt ellenszegülésből nem akarja teljesíteni és a vezetésben, parancsadásban hiba nem történt. Jobb ilyenkor a gyakorlatot elővenni, hogy az eb ismét kézbe kerüljön, vagyis a nem menő gyakorlat következtében meglazult engedelmisségi érzés ismét megerősödjön. Ha a második gyakorlat sikerült, akkor az előző ismétlendő.

Egy hibától eltekinteni ajánlatosabb, mint megszüntetésére egy parancsot adni, melynek nem telje-

sítése esetén az eb az engedetlenséget szokhatja meg. Ezt kivált a vezetőtől távol és szabadon mozgó ebeknél kell szem előtt tartani. Előnyösebb ez esetben az ebet behívni és akkor, ha ismét kézben van, a hibát kiigazítani.

Kifárasztóan hat egy és ugyanazon gyakorlatnak állandó ismétlése. Tompítja az eb munkakedvét és unottá teszi előtte a gyakorlatot. Ez csak úgy kerülhető el, ha a gyakorlatokat változtatjuk és közben az ebnek szabad mozgást és játékot engedünk.

Hogy az eb a mellékkörülményeket figyelmen kívül hagyja, melyek alatt a terep mikéntiségét és a környezetet is értjük, a gyakorlatozást lehetőleg mindig más és más helyen tartjuk.

A vezető változtatása sok esetben jó hatással van.

Minden gyakorlatozást egy már jól menő gyakorlattal végezzünk be, hogy a megérdemelt dicsérrel az eb munkakedvét fenntartsuk. Közvetlen az etetések után ne gyakorlatozzunk.

A vezető az ebet kivezetés után bocsássa szabadon, hogy kifuthassa magát. Gyakorlatozás közben ne engedje meg a vezető, hogy az eb szükségét végezze. Ha ez előfordulna, először hajtassa végre a gyakorlatot és csak azután bocsássa az ebet szabadon.

A kiképzéshez szükséges felszerelési tárgyak a következők:

szájkosár, szájszíj, nyaköv, duplakarabélyos lánc, hasszíj, rövid vezeték, nyomozó vezeték, előhozófa, deszkafal, árok és más különböző akadály, síp, paritlya, szimatzacskó, úszóbábú és védőruha.

II. RÉSZ.

A nevelés.

Az eb helyes nevelése minden későbbi kiképzésnek alapját képezi. Főcélja az ebet kellő tulajdonságokkal felruházni, feltétlen engedelmességre szoktatni és megjelenését, viselkedését kívánt keretek közé préselni. Hogy az ebnek a nevelés alatt mi mindent kell elsajátítania, azt pontokba foglalni, vagy talán egy merev tervvel megrögzíteni nem lehet, mert már a nevelés maga is az eb egyedi sajátosságától függ és ahhoz alkalmazkodik. A helyes, az adott egyedhez mért nevelés sok rossz és káros tulajdonságot elnyom, sok jó és kívánt tulajdonságot előhív és fejleszthet.

A növendék-eb nevelése csak akkor lesz eredményes, ha következetességgel, igazságos, jóindulatú szigorral és szeretettel történik. Durva bánásmóddal, gorombasággal, pláne ütlegetéssel nevelni nem lehet. Önuralom és türelem nélkülözhetetlen. Egy idevágó közmondás: „Aki nevelni akar, annak magának is neveltnek kell lennie”.

A nevelés már a fészekben levő ebnél kezdődik és egész életén át tart.

A vezető iránti ragaszkodásról, hűségéről, bizalomról és engedelmességről.

Nevelés külső behatás nélkül nem létezik. Ezért kellő következetesség és igazságosság mellett helyénvaló, ha a vezető a szükséges esetekben fenytést alkalmaz. Nagy előnyt jelent, ha a vezető oly ügyes, hogy ebjét lehetőleg fenytések nélkül neveli, inkább

A nevelés, — 12. oldal.

Ezek igazán szeretik egymást. — 13. oldal.

ügyszólván tapasztaltatja, hogy mit szabad és mit nem; ő az ebet érintő rossz érzésnek sohasem a közvetlen okozója. Pl. mi a szolgálati ebtől megkívánjuk, hogy más állatokat ne kergessen, azokat egyáltalán figyelembe se vegye. hanem közömbös legyen velük szemben. Így a ló után sem szabad szaladnia, mert ahhoz semmi köze és rugás által könnyen megsérülhet. A növendék-eb tehát nekirohan egy lónak, a vezető hívja, az eb azonban nem jön. A vezetőnek sikerült a csintalant elfogni és odavezelve őt, ahol a ló lábai után kapkodott és ahonnan nem akart visszatérni, megfenyíti. Feltéve, hogy minden a helyes pillanatban történt, az eb tehát — esetleg többszöri ismételődés után — megtanulta, hogy a lóhoz semmi köze és azt is, hogy hívásra vezetőjéhez vissza kell térnie — különben kikap. A vezető elérte, hogy ebje hívásra hozzá jöjjön, de ez a bejövést csak azért hajlja végre, mert a fenyítéstől fél. Ez esetben az engedelmesség a fenyítéstől való félelemre van alapozva, ami a játszi kedvvel telt tapasztalatlan fiatal ebnél feltétlenül a vezetője iránti ragaszkodás és bizalom rovására megy.

Ha ellenben a vezető hagyja, hogy ebje tapasztalat útján okuljon és a ló kocsisának int, hogy az ebet megkergetse, vagy valami módon neki fájdalmat okozzon és a rossz érzés pillanatában hívja be, visszatérése után pedig megsímogatja, akkor nem ő büntette az ebet. Más alkalomkor az eb nem félelemből tér majd vissza, hanem védelmet keresve vezetőjénél, tehát bizalomból.

Minden kísérlet egy ebet kiképezni anélkül, hogy ragaszkodását és bizalmát elnyertük volna, hiábavaló.

Az eb nemcsak kellemeset és kellemetlent különböztet meg és bánatot, örömet, szeretetet, hűséget, ragaszkodást, rokonszenvet, igazságos és igazságtalan bánásmódot is érez, sőt mindezekben fokozatokat is észlel és mutat. Ebből következik, hogy az eb egy belső életet él, mi mellett még kitűnő emlékezőtehetséggel is rendelkezik és ezek keretein belül következtetni is tud, agymunkát is végez.

Elvitathatatlan, hogy az eb sokkal jobban kiaknázható, ha a vezető nemcsak ragaszkodására és hűségére épít, hanem bizalmát is elnyeri. Utóbbival természetesen nő és szilárdul az engedelmesség is. Minden teljesítmény, az idomítottság is, szemfényvesztés marad, ha nem ezeken az érzelmeken épül fel.

Ragaszkodás és hűség nélkül nincsen bizalom az ebnél s enélkül az engedelmesség legfeljebb egy, a büntetés előli félelemben külsőleg nyilvánuló teljesítés jelensége, melynek reális alapja nincsen és nagyobb teljesítmény követelésénél — amikor a fenyegető kéz vagy szem, az ijesztő alak nem látszik — csődöt mond. A vezető igyekezzen tehát az eb engedelmességét nemcsak fenytetés útján elérni, hanem ügyesen beállított gyakorlatok keretén belül szűkségét tapasztaltatni. A beható eredményes idomításnak és a gyakorlati életben a megbízható működésnek ez az alapköve.

A vezető iránti ragaszkodás szeretetteljes bánásmóddal, rendszeres etetés és itatás, jó almozás és elhelyezés, ápolás és tisztántartás által csakhamar elérhető; növelik az ebnek természetadta hűségét.

Minden pillanat, minden cselekvés, amely az ebbel függ össze, alkalmat nyújt neki megfigyelni, hogy szeretetteljesen bánik-e vele a vezető vagy sem és joggal feltételezhetjük, hogy ezen érzelmeket ugyanolyan mérvben viszonzza is. Ha ezek csökkennek, akkor a bizalma is lazul, sokszor egy emberek előtt talán csekélynek tűnő, az ebre azonban nagy kihatással levő mulasztás következtében. Az elhanyagolt eb elhanyagolja vezetőjét és ahhoz csatlakozik, aki érdekkörét leköti, vagy kóbor ebbé válik.

Az eb bizalmát nagy mértékben fokozza az, ha tapasztalja, hogy vezetője őt megérti. Minthogy beszélni nem tud, így óhaját, fájdalmát, jó érzését, észleletét csak jellel, testmozdulattal, farktartással, fül- és szemjátékkal vagy hanggal igyekszik velünk megértetni. Csak a vezetőn múlik, hogy megérti-e vagy sem. Ezt a jelbeszédet nem lehet könyvből megtanulni, csakis a nevelendő ebnek állandó és

Már a növendék-ekben ébresztjük a későbbeni kiképzéshez szükséges hajlamokat.

Az eb mutatja, hogy fáj a lába.
14. és 15. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

beható megfigyelése által szerzett tapasztalatok útján sajátítható el, mivel nem minden eb jelez egyformán. Ehhez a vezető részéről kedv, kitartás, érzés és az állat iránti szeretet szükséges. Ha például egy eb betegeskedik és a vezető azt látja, hogy fejével a hasa felé fordulva azt nézi, valószínűleg ott fájdalmat érez. Ha most a vezető azon a tájon gyengéden megsímogatja és sikeresen orvosolja, már is egy jellel több létesült közötté és az ebje között. Ezzel úgy vélem, hogy a bizalom is fokozódott, legalább is szilárdult.

Előfordul, hogy az eb sántít. A vezető azonnal megvizsgálja a lábát és az abba fúródott tövist kihúzza. Valószínű, hogy az eb legközelebb, ha a lába más okból fáj, bár nem sántít, mégis a vezetőjéhez siet és lábát felemelve mutatni fogja, hogy az fáj. Hiba volna a vezető részéről ebjének e közeledését azzal elintézni, hogy „pacsit adni tanult, azért emeli a lábát”, hanem feltétlenül meg kell vizsgálnia. A tapasztalt vezető, ha a lábon nem észlel semmit, az ebnek szemébe is fog nézni, amelyben a legtöbb esetben tükröződik, vajjon tényleg fájdalma van-e, vagy pedig csak játszani akar.

Ez az eljárás és minden életmozzanat felhasználása hasonló megfigyelésekre, ezeknek a fenti példákban vázolt mód szerinti értékesítése képezi az eb jeladásra való nevelését. Ezért szükséges, hogy az ebbel minél többet foglalkozzunk, mert csak úgy lesz sűrűn alkalmunk a kívánt jelbeszédet gyarapítani.

Fordítottja ennek, hogy az eb is értse meg vezetőjét, ami sokkal könnyebb, mert az ember beszéde és testalkata következtében több jellel értheti meg magát. Az eb pedig, az ember jóvoltára utalva, nagyobb alkalmazkodó képességű, megfigyelőképessége élesebb.

Ezen jelbeszédnek kialakulását célozzák nagyban a kiképzésnek összes fázisai, amelyeket egy név alatt — hibásan — idomításnak nevezünk. Nem idomítja például a vezető az ebet a nyomozásra, hanem ebbeli természetadta tehetségét fejleszti, képezi és

emellett arra is tanítja, hogy milyen jelre, mely szimatú nyomot kövessen. Ezzel szemben az idomító például arra idomítja az ebet, hogy a két első lábán járjon, vagyis olyas valamire, aminek természetadta tehetség nem képezi az alapját. A kettő között tehát lényeges a különbség: előbbi a nemesebb, utóbbi a cirkusz-munka.

Az etetés és gondozás az életfentartáshoz, az élethez, mint a természetadta legnagyobb kincshez, szükséges. Természetes tehát, hogy az eb ahhoz fog ragaszkodni és lesz hűséges, aki neki ezeket nyújtja.

A bátorságról.

Ennek a tulajdonságnak nevelése már akkor kezdődik, amikor a kölyök fészket saját lábán elhagyja. Ha az eb úgy van nevelve, hogy addig a korig, amíg önönmaga is védekezni tud, külső bántalmak nem érik, akkor a félelem ismeretlen fogalom marad előtte. Legfeljebb öröklött tulajdonságai között lappang. Abban a korban, amikor védekezni már tud, alkalmat kell neki adni, hogy védekező tehetségének tudatára ébredjen. Ügyelni kell azonban arra, hogy védekezése közepette sohasem maradjon a vesztes. Azt tapasztaltam a kennelben történt tenyésztésnél, hogy a növendék-ebek közül, egy pár héttel az elválasztás után, azok váltak ki, mint félénkek, sőt gyávák, amelyek a tömegben tartva a többitől állandóan bántalmaztattak. Egyes esetekben az ápolónak türelmetlen bánásmódja is okozta ezen káros tulajdonságot. Ezek az ebek, később ki is kerülvén, nehezen változtak meg.

Ha az eb idegennel való találkozáskor félénkséget mutat, akkor az felkérendő, hogy kitérjen, vagy pedig ellenkező irányban elfusson.

A kődobáshoz és botsuhogáshoz is szoktassuk az ebet. Fontos azonban, hogy ebben a korban a kő mellette guruljon el, a bot pedig idegen kézről sohasem érje.

A bátorság abban is nyilvánul, hogy az eb a fénytől, a hangtól és más előtte ismeretlen jelenségektől nem fél, hanem érdeklődést, esetleg támadó szándékot mutat. Ez szoktatás által elérhető. A szoktatásnak az eb kölyökkorában kell kezdődnie. A fiatal eb nem méri fel, hogy a hirtelen fény, vagy a lövés veszélyt is vonhat maga után. Idegeit ugyan ingerli, de nem hat rájuk nyomasztólag, mint egy idősebb ebnél. Természetes, hogy a fegyvert nem közvetlen a füle mellett sütjük el, hanem nagyobb távolságra és mindig olyankor, amikor az eb valamivel, ami neki kedves és figyelmét elvonja, el van foglalva. Legjobb, ha a vezető az ebbel foglalkozik, míg valaki más nagyobb távolságban először elrejtve, később láthatóan adja le a lövést. Idősebb növendék-ebek, amelyek már meneteléseken is résztvehetnek, a lőtérre és gyakorlóterre kísérik a csapatot: a fegyverfogásoknál lehetőleg mindig jelen legyenek. A fényhez esti séták alkalmával esetleg egy villanylámpa segítségével szoktatható az eb. A hirtelen éles fénytől azért fél az állat, mert vakítja; a szoktatás tehát nem kezdhető azzal, hogy mindjárt első ízben szembevilágítjuk.

A bátorság fejlesztéséhez alkalmas az éjjeli szabad séta is, járt és járatlan területen.

Megnyilvánul ezen tulajdonság még abban is, hogy az eb járműveknek, vonatoknak, villamosoknak stb. ugyan kitér, de nem lapul ezek láttára az utca oldalához és nem futamodik meg. Ez szoktatással szintén elérhető.

Ügyelni kell arra, hogy oly esetekben, amikor az eb félénkséget mutat, külső fájdalom ne érje.

Nem hiba, ha a kölyök-ekben a bátorságot a vakmerőségig neveljük. Ügyelnie kell a vezetőnek azonban arra, hogy ez a vakmerőség ne ártatlan emberek okatlan megtámadásában nyilvánuljon. Ha ezt a vezető elnézi, akkor az eb könnyen válhat harapóssá.

Miután az eb rendszerint akkor bátor, ha védekező tehetségének tudatában van, így a következő-

képpen is ébreszthetjük ezt: Az ebet megköli a vezető és mellette marad. Egy idegen ekkor megtámadja. Az eb, miután látja, hogy menekülni nem tud, valószínűleg védekezni fog: abban a pillanatban, amikor az eb szorított helyzetében támadási szándékot mutat, az idegen — ijedtséget és félelmet színelve — szaladjon el. Egyes ebeknél előnyösebb lesz, ha a vezető nem marad mellettük, hanem távolabb áll fel.

A kiképzés szempontjából a bátorság egy igen fontos tulajdonság s ezért már a nevelés alatt fejlesszük azt.

Az éberségről.

Az eb éberségét vad őseitől örökölte. A be-szelidítés által egyes egyedeknél ez a tulajdonság a megváltoztatott életviszonyok folytán tompult. Helyes nevelés által azonban eredeti fokára emelhető.

A vadvutya feltétlen éberséggel kellett hogy rendelkezzen, különben nagyobb ragadozók által megtámadva és üldözve, önvédelmében hallását és szaglását nem értékesíthette volna.

Az éberségnek kívánt foka az, hogy az eb — pihenés közben is — oly neszt vagy szimatot észlel, amelyet vezetője nem vesz észre. Észleletét felfigyeléssel, morgással, esetleg vakkantással jelezze, figyelmeztetve vezetőjét, hogy környezetükben mozgás történt, idegen tartózkodik, az eb szerint veszély közeledik. Vannak ebek, amelyekben ezen tulajdonság csak lappang; ennek oka az ember, aki ebjét, vagy annak elődjait szobában párnák között tartotta és ezáltal éberségüket tompította.

Ha a vezető ebjének ezen tulajdonság fejlesztésére alkalmat ad, akkor erre az az eb is szert tesz, amelynél hibás tartás, talán tenyésztés is ezt vissza-fejlesztette. Alkalmat többféleképpen adhat a vezető, csak ügyeljen arra, hogy a jövődöbeli szolgálati ebnek érdeklődését csak emberek kössék le. A vezető például járatlan területen, legalkalmasabb erdőben, egy helyen letelepedik s ebjét maga mellé fekteti le.

Kis idő múlva egy idegen bújva közeledik felénk. Az eb valószínűleg előbb vagy utóbb észre fogja venni a közeledőt és jelezni fogja. Erre a közeledő a vezetőnek egy jelére támad, majd a gyengébbet színlelve, elfut. Félénk ebeknél ajánlatos a támadást elhagyni. Ez esetben a közeledő a vezetőnek jelére a megijedtet játszva megszökjön. Az eb feltétlenül az eltűnő alak után fog figyelni s ha azt már nem látja, más irányban is szemfüles lesz. A gyakorlat mindig más és más helyen, így a ház udvarán és a lakásban is beállítandó.

Az éberségre az ebnek különféle szakokban van szüksége s ezért fontos, hogy a vezető ezen tulajdonság fejlesztésére már a nevelés alatt különös gondot fordítson.

Idegenek iránti közömbösségről.

Az eb közömbös idegenekkel szemben, ha mást, mint gazdáját, nem ismer, máshoz nem megy, nem csatlakozik, mástól élelmet nem fogad el. Idegen, aki hozzá nem nyúl, gazdáját nem bántja, ő rá befolyást egyáltalán nem gyakorol, viszont ok nélkül, parancs nélkül nem is támadja meg, azonban figyelemmel kíséri.

Nem a szelídség netovábbja értendő ez alatt, hanem csakis az oktalan támadási kedv elnyomása egyrészt, és másrészt, hogy az eb ne fusson mindenkihez, ne símogattassa meg magát mindenkivel és ne legyen mindenkihez bizalmas. Úgy a harapós, mint a bizalmaskodó eb, szolgálati ebnek kevésbbé felel meg.

A jól nevelt ebnek legfeljebb önvédelemből, vagy a vezető védelmében és ennek parancsára, de különben sohasem szabad támadnia. Ha valaki hozzányúl vagy megüti, akkor védekezhet. Becézést idegen részéről ne tűrjön: az ilyet morgással, fogvicsorgatással, támadást jelző bizalmatlan pillanásokkal utasítson vissza.

Vannak egyes ebek, amelyeknél ez a tulajdonság velük születik. Azoknál, amelyek ezzel nem rendelkeznek, a vezető, természetükhöz mért gyakorlatok beállításával tapasztaltatja, hogy az ilyen viselkedésük részükre előnyt jelent. Támadó természetű ebet a vezető akkor, amikor támadni akar, nyomban leint; a leintést ismétlődés esetén fokozza. Nem vezeti azonban az ebet az idegenhez, nem nyújtat neki az idegennel egy falatot, mert ezzel bizalmaskodóvá nevelné. Bizalmaskodó ebnél a vezető felkéri az idegent, hogy a hozzáfutott ebnek egyszeri rövid simogatás után alaposan a fülébe, a farkába, vagy a bőrébe csípjén. Ezen fájdalomkokozásnak oly határozottnak kell lennie, hogy az eb védekezésre készüljön, vagy legalább is az eddig mindig kedveskedőt otthagyja. Hiba lenne, ha az idegen az ebet megverné, mert nem azt akarjuk, hogy féljen, idegen elől meneküljön, hanem hogy hozzá ne menjen. Míg tudniillik a csípés, vagy hasonló módon ejtett fájdalom az ebet csak óvatosságra inti, addig a felémelt kar, a lesújtó bot félelmet olt belé.

Amennyiben az eb ételt idegen kézből is elfogadna, akkor az idegen abban a pillanatban, amikor az eb a falat felé nyúl, kellemetlenül hasson az ebre. Ez egy ütéssel a szájrészre elérhető. Egyes esetekben célirányos a falatnak kellemetlen íze. Tapasztaltam, hogy az ebnek a savanyú kellemetlenebb, mint a keserű. Szagosítása a falatnak is eredményhez vezethet; az emberi orrnak kellemes illatoktól és a szesztől irtózik az eb. Az idegen a falatot csak nyujtsa, de sohasem adja oda. Nagy előny, ha az eb már eleve úgy van szoktatva, hogy csak az etetőedényből eszik; kézből még a vezető sem eteti. Fontos, hogy az eb rendszeresen táplált és éhes ne legyen, különben ezen eljárás a növendék-ebnél kínzás. Szinte fölöslegesnek tartom megjegyezni, hogy az etetést csak a vezető, legfeljebb állandó helyettese végzi, ha ő nincsen jelen.

Fontos, hogy a gyakorlatoknál mindig más és más legyen az idegen.

Háziállatok iránti közömbösség. — 21. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Háziállatok iránti közömbösségről.

Majdnem minden ebben él a hajlam arra, hogy más állatot hajtson, kergessen, esetleg elfogjon. Ezen káros tulajdonság gátló hatása már a kiképzés fáradságos munkáját súlyosbítja, a gyakorlati életben pedig egyáltalán kérdésessé teszi az eb megbízható alkalmazhatóságát. Nem lehet például megbízható jelentő-eb az, amely más állatokkal szemben nem közömbös, mert lehetséges, hogy éppen szolgálata közben találkozik egy birkanyájjal s ha azt nem is kísérel meg azonnal hajtani, figyelme tulajdonképpen feladatától mégis elterelődik. Elvesztette, újból kell megkeresnie a nyomot, rosszat vesz fel, későn vagy egyáltalán nem fut be.

Ezen közömbösség csak úgy érhető el, ha az ebnek alkalma nyílik más állatokat is megszokni. Ha nem is állandóan, de gyakran legyen közöttük. Jónak tartom, ha a vezető az ebet egy nagyobb séta után, vagyis kifárasztva vezeti a majorság közé, a gazdasági udvarba stb.

Ha az eb már kölyökkorától fogva gyakran volt háziállatok között, akkor a vezető csekély fáradtsággal közömbösítheti azok iránt. Mindjárt az első alkalomkor felügyelet alatt marad az eb. Abban a pillanatban, amikor az eben észreveszi a vezető, hogy hajszára készül, erélyesen és azonnal leinti. Az eb természetétől fog függni, hogy az állatok között lévén, a vezető foglalkozni fog-e vele, vagy csak magára hagyja-e? Véleményem, hogy annál az ebnél, amelyben a hajszára való hajlam erősen megnyilvánul, a foglalkoztatás lesz ajánlatos, mert ennek közepette figyelmét nemcsak a körülötte mozgó állatok vonják majd magukra, hanem azok között és a vezető között fog megoszlan. Az állatok mellékörülmenyt fognak alkotni, melyhez az eb ugyanúgy, mint máshoz, idővel hozzászokik.

Miután több esetben az eb közömbös marad, akkor a vezető egyedül hagyja az állatok között és úgy helyezkedik el, hogy ebjének viselkedését pon-

tosan megfigyelhesse. Vannak olyan ravasz ebek, amelyek látva azt, hogy vezetőjük nem ügyel rájuk, kedvtelésüknek szabad folyást engednek. Ezért a vezetőnek ügyelnie kell arra, hogy ebje közellétét észre ne vegye. Mihelyt az eb valamely állatot meg akar támadni, a vezető azonnal előkerül és az ebet alaposan megfenyíti. Fontos, hogy a vezető a lehető leggyorsabban teremjen a gonosztevő mellé, ennek sohase sikerüljön egy csirkét elkapni, vagy egy nyulat megfojtani és hogy a büntetés sokkal szigorúbb legyen, mintha a vezető jelenlétében követte volna el a hibát.

Sok eb idővel és korrall közömbössé válik, anélkül, hogy a vezető ezt figyelembe vette volna. Nagy könnyebbség azonban, ha az eb már úgy nevelve kerül kiképzés alá. Sajnos, sok felnőtt egyed van, amelyek más állatok iránt nem közömbösek. Ezek keserves kényszereszközök alkalmazásával tanulják ezt meg és akkor sem megbízhatók.

Vad iránti közömbösségről.

Ez alatt nem azt a vadlisszást értjük, mint a vizslánál. A vizslának a nyulat állnia kell, csak hajszoľnia nem szabad; a szolgálati ebnek még állnia sem szabad a vadat.

Minden ebben él a vadászösztön, mint vad őseitől öröklött tulajdonság. Kinevelése csak úgy lehetséges, hogy a vezető ebjét ismételten vaddús területre vezeti, ott foglalkozik vele és alkalmat ad neki, hogy vadat lásson. Engedelmes ebeknél egy egyszerű leintés is elegendő lesz. Azon ebeknél, amelyek dacára a behívásnak, a vadat tovább hajtják, egy 50 m.-es póráz alkalmazandó. Amikor az eb a vad után iramodik, leintí a vezető. Ha ez nem elegendő, akkor futni hagyja az ebet, amíg a póráz hossza ér. Most ismételten behívja és a pórázot erősen megrántja. Ha bukfencet hány az eb, az sem baj, de megtanulja azt, hogy a vezető nagyobb távolságra is kellemetlen tud lenni, ha nem engedelmeskedik.

Egy másik módszert egy hazánkbeli igen közismert, neves vizslakiképzőtől hallottam. A vezető a terepben egy bokor mögé egy embert rejt, aki egy jó ostorral van felszerelve. A bokorhoz egy madzaggal egy eleven nyúl van kötve. A vezető ebjével, mintha mi sem lenne, arra sétál, úgy hogy az eb a nyulat észrevegye. Mihelyt az eb a nyúlnak futva, hozzáért, akkor a bokormögötti segítőszemély előugrik és az ostorral az ebet ott és úgy, ahogy éri, alaposan ütni kezdi. Véleményem szerint ez igen jó módszer, de a szolgálati ebeknél csak növendékkorukban lesz alkalmazható.

Sohase szabad a jövődöbeli szolgálati ebet vadászatokon alkalmazni, vele vadat előhozatni, sőt ha a vezető észleli, hogy ebje egy vad nyomát vette fel, akkor intse le. Aki ezt be nem tartja, az az ügy és ebjének fajtája ellen vét.

A tájékozóképességről.

Minden szolgálati eb ezen tulajdonságnak nagy hasznát veheti. Kivált azok, amelyek alkalmazásuk közepette vezetőjüktől távol, mintegy önállóan teljesítik szolgálatukat. Így például a jelentő-eb is. Ez az első utat a vezető nyomán, vagy az ellenvezetővel együtt teszi meg, kik természetes akadályok végett körútra kényszerülhetnek. Az eb visszatértében azonban az akadályokat veszi s így rövidebb úton jóval rövidebb időn belül éri el az összekötővonal másik végét.

Ennek a tulajdonságnak kifejlesztésére a vezető közvetlen behatást nem gyakorolhat. Valószínű, hogy a tájékozóképesség egy új rejtett érzéki tulajdonság.

Ezen tulajdonság fejlesztése a következőképpen történhet: Az ebet egy idegen a vezetőtől elvezeti, majd elereszti, hogy vezetőjéhez visszatérjen. Első ízben 4—500 m. távolságra viszi az ebet. Később nemcsak egyenes irányban vezeti el az ebet, hanem a vezető álláspontját megkerüli, úgy hogy a vezető

mögé kerüljön és onnan engedi vissza az ebet. A gyakorlat ismétlődik a távolság és terep, valamint a napszak változtatásával, ami oly mértékben történik, amilyenben az eb tehetsége, esetleg haladása megengedi.

A nyugodtság és élénkségről.

Mindkét tulajdonság az egyed idegrendszerének berendezésétől és működésétől függ.

Nyugodt természetű az eb, ha idegei külső benyomásokra lassabban, nehezebben, élénk természetű, ha gyorsabban és könnyebben működnek. Ez külsőleg az eb magatartásán észlelhető. Véglet a két ellentétben a tunyaság és az idegesség.

A tunya természetű eb idegzete bármilyen behatásra nem működik a szükséges mértékben. Az ideges természetű ebnél az idegrendszer mindenféle benyomásra hatványozva reagál, ami az idegeket korán kimeríti. A tunya eb legfeljebb vontatásra használható, míg az ideges eb egyik szolgálati ágban sem fog megfelelni.

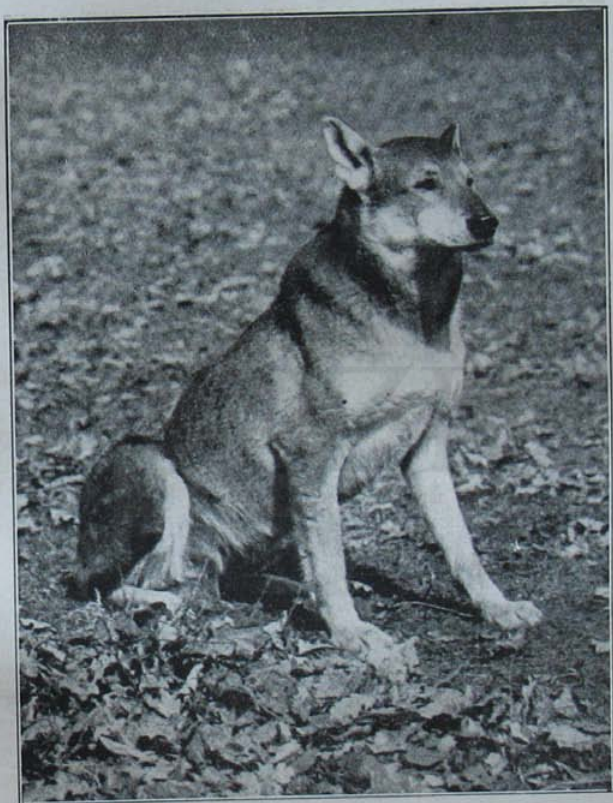
Ha ezen tulajdonságok szervi hibából erednek, akkor rajtuk nem lehet változtatni. Ha azonban csak az unalom, vagy túlságos gyakori foglalkozás következményei, akkor kinevelésük az eb életviszonyainak, mint tartási hely, foglalkoztatás változtatása és vezető-csere által érhető el.

Szolgálati ebnek általában a közepes természetű felel meg.

Amint az éberség és bátorság a gyorsasággal és élénkséggel vannak bizonyos összefüggésben, ugyanúgy áll kapcsolatban a higgadtság, mondhatnám határozott cselekvés, munkabírási és komolyság stb. a nyugodtsággal.

Megállapítása annak, hogy élénk vagy nyugodt természetű ebre van-e szükség, a kiképzendő szaktól függ.

A vezetőnek igyekeznie kell az ebet úgy nevelni, hogy az a kívánt teljesítményekhez viszonyítva élén-

A tunya eb. — 24. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ken vagy nyugodtan viselkedjék. Így például játék közben az élénkség éppen úgy helyénvaló, mint az utcán, vagy emberek között a nyugalom és komoly viselkedés. Erre a növendék-et szokatni kell.

A tanulékonyságról.

Az ebnek tanulékonysága alatt azt értjük, hogy az ember által kívánt teljesítményeket és az azoknak kivitelére adott jeleket gyorsan és könnyen fogja fel, valamint képes azokat tartósan agyában rögzíteni. A tanulékonyság és könnyű felfogás — éppen úgy, mint az embernél, egyéni — az ebnél egyedi.

Az az eb, amely lomha, amelyre külső események és befolyások csak nehezen hatnak, nem lesz olyan tanulékony, mint az az eb, amely környezetének változásait azonnal észleli, irántuk érdeklődést fejt ki és azokat a maga módja szerint kellően értékeli. Az utóbbi eb nagyobb életkedvvel telt, vezetőjét fokozottabban, nagyobb érdeklődéssel fogja megfigyelni, mint a tunya természetű. Ennélfogva a vezető által adott jeleket és vezényszavakat hamarabb fogja fel és teljesítésükben fürge és gyors lesz.

A tanulékonyságra a vezető — ha az ebnek észbeli és testi épsége megfelelő — csak annyiban folyhat be, hogy oly esetben, ha az eb sűrű foglalkoztatást igényelne, tényleg gyakran is foglalkozik vele. Azt az ebet pedig, amelyen a foglalkoztatás következtében fáradtságot észlel, megóvjá a túleröltetéstől. Ellen esetben a tanulékonyság csökkenhet.

A beteg eb sohasem lehet olyan tanulékony, mint az egészséges szervezetű, mert ennek értelmi köre nagyrészen bajára, esetleges fájdalmára terjed ki. Ha a vezető ebjén a tanulékonyságnak csökkenését észlelné, akkor egészségét is figyelje meg. Amennyiben betegségét nem tudná megállapítani, úgy orvossal vizsgálta meg. Hasonlatosan érvényes itt is az a közmondás, mely szerint ép testben ép lélek lakik.

A találékonyságról.

Találékonyságra az eb úgy tesz szert, ha sokféle helyzetbe állítva, az azokból való kijutást tapasztalatok útján sajátítja el. Fontos, hogy a vezető ebjének leleményességét ismerje, mert az sok esetben a kiképzésnél szerepet játszik és azután a szolgálat javára kiaknázható. Pl. a vezető ebjét egy teljesen idegen helyen egy házba zárja, ő pedig a ház előtt levő kert ajtaján kimenve, az ajtót nyitva hagyja és a kerítés mellett úgy áll fel, hogy a házból kilépő ebbel éppen szembekerüljön. Az ebet a házból ki-eresztik s amint az ajtón kijön, a vezetőt a kerítésen kívül látva, valószínűleg nyílegyenesen feléje fog futni. A kerítés azonban magas lévén, átugorni nem tudja. Először tehát farkcsóválással és szűküléssel kér majd segítséget a vezetőtől, hogy hozzá juthasson. Látva azonban, hogy az nem mozdul s hogy saját magára van hagyatva, — a találékonny ebnél az agy fog működésbe lépni — rövidesen az ajtó felé fog futni.

Egy másik példa: Feltéve, hogy az eb a víztől fél s egy jelentéssel lett elindítva, útban azonban, hogy céljához érjen, egy szélesebb patakot vagy folyót kellene átúsznia. A vízhez érve meghökken, de ha leleményes, akkor a 100—150 lépéssel oldalt levő hidat észreveszi és kevés idővesztéssel ezen át rendeltetési helyére fog érkezni. Ha ez az eb nem eléggé leleményes, akkor valószínűleg a parton föl és alá fog futkosni, lehetőleg ellenkező irányban a híddal. Ezt vagy egyáltalán nem veszi észre, vagy ha meglátja, nem ébred annak tudatára, hogy azon átmehet; feladatát nem teljesítve, kiinduló helyére tér vissza.

A találékonyság éppen úgy, mint a tájékozóképesség, azoknál az ebeknél játszik nagy szerepet, amelyek nemcsak a vezető közvetlen közelében, hanem attól távol, önállóan teljesítik feladatukat.

Az engedelmességről.

Engedelmes az eb, ha saját akaratát a vezető alá rendeli.

Míg az embernél feltétlen meggyőződésből eredő engedelmességről lehet szó, addig az ebnél engedelmességet ebben az értelemben nem érhetünk el.

Az ember észbeli tehetségeinél és erkölcsi fel fogásánál fogva oly esetekben is alárendeli akaratát egy magasabb cél, egy eszme érdekében, ha tudja, hogy élete veszélyben forog. Az eb azonban eszmét és erkölcsöt nem ismer, hanem kielégültségének legmagasabb fokát keresi mindenben. Vagyis engedelmes, ha ez neki kellemeset és jó érzést eredményez. A helyesen kezelt és nevelt eb ezen kielégültségét már a vezetőjének dicséretében is megtalálja.

Az engedelmességgel szoros összefüggésben van a megbízhatóság is. Az ebet oda kell nevelni, hogy ne csak a nyújtott falatot tekintse dicséretnek, hanem vezetőjének simogatásával is beérje.

Testi tulajdonságokról.

Az eb alkalmazhatósága nagyrésztben testi ügyességeitől függ. Ellenállóképessége és munkabírása nagy legyen, hogy az időjárás, éghajlat és talaj viszontagságaival dacolhasson, valamint fáradalmakat, hőséget, hideget, szomjúságot és egyéb nélkülözéseket elviselhessen anélkül, hogy teljesítőképessége csökkenne.

A szobában tartott, elkényeztetett állat ezen követelményeknek nem fog megfelelni. A jövődöbeli szolgálati ebet tehát már kölyökkorában edzeni kell. Az edzés abban áll, hogy a vezető ebjét az idő viszontagságai elől bár védi, de nem félti. Télen ne állandóan fűtött szobában tartsa, nyáron viszont a nagy meleg elől ne helyezze el egy hűvös pincében. Nem árt az ebnek, ha megázik, vagy a hóban hempereg, hogy azonban ne hüljön meg, fekvőhelyét huzatmentesen kell elhelyezni. Jó, ha a vezető lecsutakolja.

Különösen a növendék-ebnél fontos, hogy sokat mozoghasson, futkosson és ugráljon különféle alakzatú terepen. Ez fejleszti az izomzatot, a tüdőt, fürgévé és szívóssá teszi az ebet. Társa 6 hónapos kortól kezdve ne legyen más, csak a vezető és ennek helyettese. A vezető igyekezzen a délutáni gyakorlatok közepette az ebet napról-napra jobban kifárasztani; ezt elérte akkor, ha az eb hazatérőben nyugodtan megy mellette és észrevehető, hogy a játékot megelégte.

Az ellenállóképesség az edzettségen kívül még más testi tulajdonságoktól is függ, amelyeket más helyen tárgyalok részletesen. Legfontosabb egy arányosan épült test, mely arányosan fejlett és jó szögelesű végtagokon minden jármódban kiegyensúlyozottan mozog. Ellentállóképes szörzet, jó tüdő, mély mellkas és nem nehéz csontozat kívánatos.

Teljesen hibátlan ebet éppen úgy, mint lovat, nem igen találunk. Az egyed előnyös és hátrányos testi tulajdonságait alkalmazásánál szintén tekintetbe kell vennünk. Kellő táplálás és rendszeres foglalkoztatás sok testi fogyatékossgot kiküszöbölhet, legalább is csökkenthet.

A tisztaságról és rendről.

Szobatisztaságra az eb nagyon könnyen megtanítható, mert természeténél fogva egy a tisztaságot kedvelő állat. Minden ebnél, ha nem beteg, előre észlelhető, hogy mire készül. Ha ekkor idejében a vezető kiviszi a szabadba, ott megvárja, míg dolgát elvégezte, akkor többszöri ismétlés után az eb magától is kikérezkedik. Erőszak célt téveszt, mert ha a vezető az ebet tettének elkövetése után megveri, azt képzelheti az eb, hogy neki szükségletét elvégezni nem szabad s ha a következő alkalommal a vezető észreveszi, hogy mire készül és a szabadba vezeti, türelme fogylán ismét be fogja vinni és az eb — miután a természet ereje a visszatartás iparkodásán győze-

delmeskedni fog — kínjában és félelmében az ágy alá fog bújni és dolgát ott fogja elvégezni.

Ha az eb egy külön elkerített helyen lesz tartva, mely kifutóval van ellátva, akkor magától is a kifutónak azon sarkát választja szemétdombjául, amely fekvőhelyétől legmesszebb esik.

Ne tűrje a vezető, hogy az eb a lakásban, pamlagon, ágyon, sőt szőnyegen heverjen. Az ebnek egy kijelölt helye legyen, amelyen pihenő-idejét tölti.

Ha az eb a lakásban lesz etetve, akkor az ételbe csontot ne adagoljon a vezető, mert ezeket az eb csak fekve, az etetőedényből kivéve tudja csak elfogyasztani. Csontokat mindig a szabadban adjon a vezető. Mindamellett követelni kell azonban, hogy az eb mindaddig az etetőedény mellett maradjon, míg ételét megette. Ha az eb az etetőedénytől elmegy, az evést abbahagyja, akkor az etetőedényt el kell venni.

Növendék-ebnek szokása, hogy minden elképzelhető tárgyat rágicsáljon s ezzel kárt okoz. Emiatt az ebet leintjük, esetleg azokat a tárgyakat, melyeket szívesen rág, kellemetlen ízű vagy szagú folyadékkal kenjük be. Ne mulasszuk el azonban az ebnek megszokott fekhelyére, rágási célokra, egy puha fadarabot tenni.

A legtöbb eb, mely szobában nevelkedett, az étkezési időkben a terített asztal mellett settenkedik: ezt egy jól nevelt ebnek nem szabad tennie. A vezető először ebjét etesse, lakassa jól, azután utasítsa helyére s csak úgy üljön az asztalhoz. Sohase tűrje, hogy más az asztal mellől ebjének valamit nyújtson és saját maga is tartsa be ezen szabályt.

A konyhában az ebnek semmi keresni valója nincs s hogy oda be ne lépjen, azt többszöri kikergetéssel, mindjárt elsőízbeni lelocsolásával könnyen el lehet érni.

Alkalom szüli a tolvajt s ezért az éléskamra sohse álljon nyitva, ha pedig a szobában terített asztal van, akkor az eb ott ne tartózkodjon egyedül.

Minden eb, ha vezetője a házból kilép, örömmel tart vele s ebbeli örömében már ajtónyitáskor, sokszor a vezetőnek a lába között, iparkodik a szabadba. Kiérve, felindultságában könnyen kapható arra, hogy a ház előtt járó-kelőket, vagy idegen kutyákat megugasson, megtámadjon. Ezen rossz tulajdonságról csak úgy szoktatható le, hogy a vezető az ebet az ajtó mellett először lefekteti, azután az ajtót kinyitja és kilépve, kívülről magához szólítja. Ez az eljárás a növendék-ebet türelemre tanítja, valamint arra is, hogy első a vezető, azután jön ő.

Kertekben az ebnek a kijelölt utakon kell járnia, erre megszólítással könnyen szoktatható.

Az *utcán* ne tűrje a vezető, hogy az eb szükségletét a járdán végezze, ily próbálkozásnál, ha szabadon van, kergesse, ha pórázon van, vezesse az úttestre. Ne tűrje a vezető, hogy az eb pórázra kötve, szükségletét végezze. A még nem eléggé fegyelmezett eb kivételt képez, mert ez póráz nélkül egyáltalán ne is kerüljön az utcára.

A szabadon levő eb az utcán szorosan a vezető mellett haladjon.

III. RÉSZ.

A fegyelmi gyakorlatok.

Miután a vezető ebjét magához nevelte, hajlamait ébresztette, esetleges káros tulajdonságait elaltatta és mindezt szeretettel, jósággal, gyengédséggel végezte, akkor — de csakis akkor — elérkezett az ideje, hogy ebjét, az ebtől megkövetelhető feltétlen engedelmességre szoktassa. Azt mondom, hogy szoktassa, távol áll azonban tőlem azt állítani, hogy erre csak a legenyhébb módszerek lesznek alkalmasak. Ez teljesen az egyed természetétől függ. Keményebb, szórakozottabb eb szigorúbb, határozottabb, hogy úgy mondjam, drasztikusabb bánásmódot fog igényelni, míg a lágyabb természetűvel enyhébben fog a vezető foglalkozni.

A fegyelmi gyakorlatok tehát az eb akaratának feltétlen alárendelését célozzák, másképpen talán akarat-gimnasztikának nevezhetnők. Céljukat azáltal érik el, hogy az ebtől parancsra oly cselekményeket követelnek, amelyek az ő részére kényszert jelentenek; a kiképzésnek tehát komolyabb fázisát alkotják. Komolyabb munkát csak komolyabb ebtől követelhetünk s így természetes, hogy az ebnek idősebbnek is kell lennie. Egy pontos kort meghatározni oktalan dolog lenne, mert a kellő érettséget az ebek nem egyforma korban érik el. Véleményem szerint 8—10 hónapos korban a tekintetbe jövő fajták egyedei már alkalmasak a komolyabb foglalkoztatásra. Amilyen fontos, hogy korán ne kezdje a vezető a fegyelmi gyakorlatokat, ugyanolyan káros lehet azoknak késői betanítása. A korán rövidebbre fogott gyeplők a fiatal eb életkedvét s ezzel munkakedvét is csökkenthetik; az ilyen ebek kevésbé önállóaknak mutat-

koznak és korán merülnek ki. A későn fegyelmezett eb legtöbbször csak látszólagosan engedelmes, azaz míg vezetőjének hatalmát érzi; önálló működésében, a vezetőtől távol, nem lesz megbízható.

A fegyelmi gyakorlatok fenti céljukon kívül a további kiképzéshez alapfogalmakat is nyújtanak az ebnek és a gyakorlati alkalmazásban is szerepet játszanak. Betanításuknál a csel és a kényszer játszanak közre. A kényszer azonban célt téveszt, ha tűrhetelenné válik és elijeszti az ebet a gyakorlattól. Fontos, hogy a vezető a gyakorlatok végrehajtásában az ebtől a legmesszebbmenő szabatoságot követelje.

Fentieken kívül a fegyelmi gyakorlatoknak testedző, izom- és ügyességfejlesztő hatásuk is van.

Tekintettel az általuk kifejtett kényszerre és fárasztó izommunkára, különösen az ismétlésüknél legyen óvatos és mérsékletes a vezető.

Az alább leírt módszerek legnagyobbbrészt nem saját találmányaim. Ezeket alkalmaztam azonban és általuk érték el a vezetők átlagban legtöbbször a kívánt eredményt.

1. A vezetéken való követés.

Az ebnek lazán tartott pórázon nyugodtan kell a vezető mellett haladnia, annak fordulatait, ütemváltoztatásait követni, anélkül, hogy elmaradozna.

Ezen gyakorlat vizsgaszerű végrehajtását a következőképpen kívánom:

A vezető vigyázz-állásban áll. A vezetékek a deréksíjra van csúsztatva, polgári egyéneknek a mellsúly csípőkarikájába van kapcsolva. Vezényszóra a vezető az adott irányban elindul, fordulatokat és menetütemváltozásokat szabályszerűen végez. Hátra-arc jobbra végzendő. Állóhelyzetben balra-fordulatnál egy lépést balra előre az eb elé lép, ugyanúgy, mint „kettősrendek balra át”-nál. A vezetéket kézbe venni és megfeszíteni, vagy az ebhez szólni nem szabad.

A vezetéken való követés. — 32. oldal.

A szabadon követés. — 35. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az eb, amint a vezető elindul, úgy követi, hogy vállrésze állandóan a vezető térdével egy magasságban és lehetőleg szorosan mellette legyen. A vezetőt éber figyelemmel kísérje. A fordulatokban vezetőjét gyorsan kövesse, miközben szabályszerű helyét el ne hagyja. Állóhelyben a fordulatoknál feláll, azokat követi és újra az alapállást foglalja el.

Betanítása a következő módok szerint történhet:

Alapja a gyakorlatnak, hogy az eb a pórázt egyáltalán tűrje és ne kínzóeszköznek tekintse. A vezető az ebet pórázra köti és elindul. Ha az eb egyáltalán nem akarja követni, hanem hátra lép, ugrál vagy lefekszik, akkor a vezető először megáll, az eb felé fordul és csalogatja. Amennyiben ez nem használ, akkor az eredeti iránytól, arra merőlegesen, vagy éppen ellenkező irányban indul el. Ha az eb akkor sem akarja követni, kivált ha makacs, induljon tovább, az ebet mintegy vonszolva. Idősebb ebeknél a nyaköv szegecseinek befelé fordítása célszerű. Hogy utóbbi esetben az eb a póráztól félni fog, az természetes. A vezető tehát, hogy jó érzést keltsen a póráz az ebben, ettől a naptól kezdve ebjét egy zárt helyen, mely azonban elegendő mozgást biztosít, tartsa. A foglalkozáshoz onnan csak úgy eressze ki, hogy először a pórázra köti. A legtöbb esetben az eb a megkötés pillanatát egypár nap múlva már örömmel fogja venni s így a pórázzal is megbarátkozott. Pórázzal fenýíteni nem szabad.

Miután az eb ennyire van, akkor a szabályszerű követést az alábbiak szerint tanulja meg:

a) A vezető az ebbel egy épület fala mellé úgy áll fel, hogy az eb a vezető és a fal között legyen. A pórázt a balkéz lazán, mintegy átcúsztatva fogja és a jobbkéz tartja. Ezután a vezető „lábhoz” vezényszavának elhangzásával egyidejűleg elindul. Az eb a vezető és fal között lévén, csak előre törhet vagy hátramaraadhat. Az előretörést akként gátolja meg a vezető, hogy baltérdével az előretörő ebet a falhoz nyomja; egyben a balkéz megmerevedik, a jobbkéz pedig a póráznak egy rántásával az ebet

a láb mellett való maradásra figyelmezteti. A hátramaradó ebet a vezető úgy hozza az előírt helyzetbe, hogy a jobbkezből a póráz végét a balkézbe teszi és a jobbkezen lévő ostorral jobbról hátulról a kutya felé suhint, a balkézben lévő pórázzal pedig előre rántja.

Menetütemét a vezető az előretörő ebnél előretöréskor lassítja, a hátramaradó ebnél hátramaradáskor gyorsítja. A balkéz minden egyes esetben, amikor az eb az előírt helyzetbe érkezik, fejét megsímogatja.

Mihelyt az eb huzamosabb ideig és laza pórázon az előírt helyzetben halad, akkor a vezető jobbra hátra-arcot végez, úgy hogy az eb kívül legyen. Ha az eb — kívül lévén — az előírt helyét elhagyja, akkor a vezető azonnal visszafordul, hogy az eb az imént vázolt kényszerhelyzetbe — közte és a fal közé — kerüljön. Ezt addig ismétli, míg az eb az előírt helyzetben marad.

b) Egy másik módja, hogy a vezető egy befásított helyet választ magának, ahol az ebet pórázon vezetve az egyes fák mellett oly közel halad el, hogy ebje éppen közte és a fa között elférjen. Ha az eb nem akar közvetlen a láb mellett maradni, akkor a fához érve attól balra, míg a vezető attól jobbra fog elhaladni. Ennek következményeképpen a póráz, melynek egyik vége az eb nyakövébe van kapcsolva, a másik vége pedig a vezető kezében van, a fán meg fog akadni és ha a vezető a fához érve ütemét meggyorsítja, az ebet maga mellé fogja rántani. Mihelyt az eb helyén halad, akkor a vezető a fáktól távol marad; ha pedig az eb ismét oldalt eltávolodik, azonnal egy fának vezeti.

c) A vezető a szeges nyaköv segítségével kényszeríti az ebet az előírt helyzetbe. Ez a módszer azonban csak keményebb természetű ebeknél alkalmazandó.

d) A vezető balkezeiben ebjének egy kedvenc falatját tartja s ezt állandóan szagoltatja vele. Időnkint, ha az eb huzamosabb ideig az előírt helyzetben halad, odaadja neki.

A „lábhoz“ vezényszó kiejtésére vonatkozólag az a véleményem, hogy azt a vezető csak időnkint ejtse ki, mert ha állandóan ismételgeti, akkor az eb megszokhatja, hogy csak annak tényleg állandó vagy sűrű hallatára kövesse szabályosan a vezetőt.

2. A szabadon követés.

Az eb vezetője mellett, anélkül, hogy pórázra lenne kötve, éppen úgy halad, mint a szabadon követésnél.

Vizsgaszerű végrehajtása azonos a szabadon követéssel. A vezető, miután ebjét elővezette, alapállásból pihenjbe megy át, a fekvő ebet leoldja, majd ismét alapállást foglal el és úgy viselkedik, mint 1. alatt.

Ezen gyakorlat ugyanúgy tanítható be, mint a pórázon követés az 1. a) és d) pont szerint. Mihelyt az eb egyszeri „lábhoz“ vezényszóra nem tér az előírt helyzetbe, akkor a vezető azonnal pórázra veszi s csak akkor bocsátja ismét szabadon, ha huzamosabb ideig láb mellett marad. A leoldásnak eleinte úgy kell történnie, hogy azt az eb észre ne vegye. Ha az eb a lábhoz vezényszót már felfogta, akkor előnyös, ha a vezető, amikor az eb tőle eltávolodik, megáll, lábhoz szólítja és csak úgy indul tovább, amikor az eb ismét mellette van.

3. Az ültetés és fektetés.

Az ebnek „ülj“ vagy „feküdj“ vezényszóra a megkívánt helyzetet a lehető leggyorsabban kell elfoglalnia.

Vizsgaszerű végrehajtása a következő:

A vezető alapállásban az ülő ebet egyszeri „feküdj“ vezényszóval fekvésre, majd egyszeri „ülj“ vezényszóval ülésre parancsolja. Ez annyiszor ismétlődő, ahányszor a vezető erre parancsot kap.

Az eb anélkül, hogy helyét változtatná, lefekszik, majd felül.

Az ültetés betanítása a következőképpen történhet:

A vezető a láb mellett levő eb felé fordul, jobbkezevel annak nyakövét megfogja, balkézével pedig a fart lenyomja s ezzel egyidőben „ülj”-t mond. Ez mindaddig ismétlődő, míg az eb felfogta, hogy csak az „ülj” vezényszóra is le kell ülnie.

Egy másik betanítási mód, hogy a vezető ebjével zárt helyen, balkezeiben annak egy kedvenc falatját tartja és azt az ebnek mutatja. Az eb a vezetőhöz fog közeledni és több mint valószínű, hogy reá fog ugrani. A vezető ekkor az eb felé lép, úgy hogy az kénytelen legyen hátrálni és jobbkézzel az eb fara felé mutatva, állandóan „ülj”-t parancsol. Amikor az eb az állandó hátralépésbe belefáradva leül, akkor a balkéz a falatot azonnal nyújtja és a jobbkez simogat.

A fektetés betanítása a következőképpen történhet:

A vezető az ülőhelyzetben levő eb két első lábát jobbkézzel a mancsoknál megfogja, a balkezét pedig az eb marjára teszi. A „feküdj” parancsszó elhangzásakor a jobbkez az eb két első lábát előre húzza, a balkéz a marjára gyakorol egy nyomást addig, míg az eb lefekszik. Mihelyt az eb lefeküdt, akkor a jobbkez a fejét simogatja, a balkéz pedig a marján nyugszik. Ha az eb fel akar állni, akkor egy erőyes „feküdj” elhangzása mellett a balkéz a marjára gyakorol egy nyomást, ami fekvemaradásra vagy lefekvésre kényszeríti. Idővel az eb csak a vezényszóra is le fog feküdni.

A fekvő helyzetből a felülés az alábbiak szerint tanítható be:

A vezető a mellette fekvő eb előrenyújtott mellső lábainak körömhegyeit a jobblábjával megérinti. Az eb körme érzékeny lévén, az első lábait teste alá fogja húzni, a vezető pedig ugyanakkor a poráz segítségével felemeli. A körömök érintése addig

Alapállás. — 37. oldal.

Pihenj-állás. — 37. oldal.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

ismétlendő és keményebb természetű ebeknél oly erősen gyakorlandó, hogy az eb rövidesen az egy-szeri érintésre is felüljön.

Mindhárom mozzanat betanításánál a vezető azt az ebet, amely a kényszerítő behatásnak oldalt iparkodik kitérni, egy fal vagy kerítés mellé vezesse, maga és a fal közé állítsa az ebet.

4. Az alapállás és pihenj-állás.

Lényege ezen gyakorlatnak, hogy az eb, ha a vezető megáll, leüljön s ha pihenj-állást foglal el, akkor lefeküdjön, anélkül, hogy erre külön parancsolná a vezető.

Ezen gyakorlat *vizsgaszerű végrehajtását* a következőképpen kívánom:

A vezető, amikor az ebet elővezeti, a bíráló vagy szemlélő előtt vigyázzban áll meg. Az eb ugyan-úgy, mint a vezetéken való követésnél, a vezetékre van kapcsolva. Fontos, hogy a vezető az ebtől független és mégis vele egy egységnek a benyomását tegye.

Az eb, mihelyt a vezető megáll, külön behatás vagy parancs nélkül, ennek baloldalán úgy ül le, hogy melle a vezető térdével egy vonalba essék. Így ül mindaddig, míg a vezető vigyázzban áll. Ha a vezető pihenjbe megy át, akkor azonnal lefekszik, úgy hogy a hát közepe a vezető ballába mellett legyen.

Betanítása a következő módon célszerű:

A vezető az ülni már tudó ebbel hirtelen megáll, megálláskor „ülj”-t vezénnyel s egyben bokáit is összecsapja. Ezt mindaddig ismétli, míg az eb a vezényszó elhangzása nélkül is leül, vagyis a bokák összecsapása a vezényszót helyettesíti. Később ez mindig halkabb és halkabb lesz, míg végül teljesen elmarad. A pihenj-állást hasonlóan tanulja meg az eb. A vezető a jobblábát előre tolja, eleinte hirtelen, esetleg dobbanva, egyben pedig „feküdj”-t vezénnyel. Később a vezényszó elmarad és a jobbláb előretolása is markánsságából veszít.

Pihenj-állásból az alapállásba való felülést úgy tanítja be a vezető, hogy pihenjből hirtelen, bokáit összezsapva, vigyázz-állást foglal el, „ülj”-t vezényel, esetleg, ha az eb nem akar felülni, a póráz segítségével felemeli. Lomha ebeknél a szeges nyaköv eredményesen alkalmazható.

Gyakorlati értéke ezen két gyakorlatnak, hogy az eb megtanulja vezetőjét fokozottabban megfigyelni, mert tapasztalja, hogy nemcsak kiejtett szavakat, de testmozdulatokat is tekintetbe kell vennie, azokat követnie kell és azonkívül, hogy az eb nem válik lábatlankodóvá, nem bújik el a vezető lábai alatt, nem kellemetlenkedik szaglálgatással idegeneknek, akikkel a vezető esetleg az utcán megállva beszélgetésbe elegyedik.

5. A helybenmaradás.

A gyakorlat lényege, hogy az eb, ha a vezető egy helyen lefekteti vagy leülteti és ottmaradásra parancsolja, nyugodtan fekvé vagy ülve maradjon, akkor is, ha a vezető látóköréből eltűnt.

Vizsgaszerű végrehajtása a következő:

A vezető, miután parancsot kapott, hogy hová távozzon, alapállásból pihenjbe megy át, ebjét leoldja és egyszeri „maradj” vezényszóval helybenmaradásra parancsolja. Utána alapállást foglal el és a parancsolt helyre az elrendelt menetütemben távozik.

Az eb addig, míg a vezető érte nem jön és másra nem szólítja fel, vagy nem hívja be, emelt fejjel nyugodtan fekvé marad.

Ez a következő módon tanítható be:

A vezető azt kívánja az ebtől, hogy lefektetve helyben maradjon. Az eb, ragaszkodván vezetőjéhez, azt természetesen követni akarja. Erre a gyakorlatra fokozatosan képezzük ki az ebet. Vezényszó „maradj”. A vezető a rövid pórázra kapcsolt ebet lefekteti és az eb felé fordulva, maradj kiejtése után, hátralépve eltávolodik az ebtől olyan távolságra, amennyire a

Helybemutató. — 38. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

rövid póráz ér. Ha az eb fel akar állani, akkor „feküdj, maradj” rászólással lefekvésre készíti.

Amikor az eb erre a távolságra fekve marad, akkor a vezető messzebb távolodik el tőle, majd jobbra és balra lép, később félkörben, majd egész körben megkerüli az ebet, visszatér hozzá és megdicséri, ha helyben maradt.

A távolság és a kör állandóan nő, végül a vezető úgy távozik el, hogy az eb szeme előtt eltűnjön, de ő maga az ebet megfigyelhesse, úgy hogy ha az a helyét elhagyná, ezt azonnal észrevegye.

Helytelen ezen gyakorlatnál az ebet, ha helyéről a vezetőhöz futva eltávozik, megfenyíteni. Egyedüli mód az ebet helyére visszavezetni, a gyakorlatot ismételni, úgy hogy a vezető rövidebb távolságra távozzék el és semmiesetre se bújék el.

A helybenmaradás időtartama fokozatosan meghosszabítandó. Egyes ebeknél előnyös, ha a vezető a lefektetett eb elé sapkáját, vagy más, magával hozott tárgyát teszi és elmegy. Később azonban az ebnek enélkül is helyben kell maradnia.

Könnyen megtanulja az eb ezt a gyakorlatot, ha fáradt vagy bágyadt. Tanácsos tehát ezen gyakorlatot a foglalkozás végén, ugrás, mászás, futkosás vagy jóllakás után, esetleg nagy melegben gyakorolni. A vezetőnek arra is figyelemmel kell lennie, hogy később ne csak lépésben, de futva is távozhasson az ebjétől; gyakorlatozásnál mindig lépésben térjen az ebhez vissza.

6. A kúszás.

A kúszás lényege, hogy az eb, miután a vezető lefektette, a megfelelő hangjelre csúszva haladjon előre.

Vizsgaszerű végrehajtása a következő:

A vezető alapállásban ebjét „feküdj” vezényszóval lefekteti és leoldja. „Maradj” vezényszóval helyben marasztja, tíz lépést előre lép, hátra-arcot csinál és „kúszni” vezényszóval magához kúsztatja

az ebet. Amikor egy lépésnyire eléje ért, felülteti, majd „lábhoz” vezényszóval alapállásba szólítja.

Az eb, mint a 3-ik és 5-ik gyakorlatban viselkedik, majd hasoncsúszva, mind a négy lábát használva a vezetőhöz kúszik, parancsra felül és „lábhoz” vezényszóra az alapállást foglalja el.

A kúszás a következőképpen tanítható:

A vezető a lefektetett ebbel szemben áll fel, az eb pórázra van kötve. A póráz végét a vezető a jobbkezben tartja, balkezeivel pedig magához inti az ebet. Falánk ebeknél egy darab kenyeret vagy húst tart a kezében, azzal csalogatja, egyben pedig „kúsz”-t vezényel. Ha az eb fel akar állni, akkor egy rövid „feküdj” fekvésre inti. Minthogy álló helyzetben nem tud a vezetőhöz közeledni, tehát kúszva fogja ezt megkísérelni.

Mikor a vezető látja, hogy az eb a kúszásra hajlamot mutat s ha csak egyik vagy másik lábát tolja előre, vagy a hátsó lábát maga alá húzza, akkor a vezető azonnal megdicséri, esetleg a falatot odaadja neki. E gyakorlat betanításának elején már a legcsekélyebb haladással is meg kell elégedni, mert végrehajtása az ebtől egy igen szokatlan és megerőltető izommunkát követel.

A távolság, melyre az eb kúsztatva lesz, lassan fokozandó s végül, ha az eb a rövid póráz hosszának távolságára szívesen és könnyen kúszik, akkor a gyakorlat póráz nélkül is kezdhető.

A kúszást a legiőbb eb nehezen tanulja meg. Ezért a vezető nyugalommal és türelemmel viselkedjék és igyekezzen az ebre erőszakolt kényszert csalogató szavainak jószágot eláruló hanglejtésével enyhíteni.

Makacsabb ebeknél, kivált idősebb kanoknál, amelyek a „feküdj” intést figyelmen kívül hagyják, a vezető egy vesszőt tart a hátuk fölé és ha fel akarnak állni, rájuk suhint. Előfordulhat, hogy a vezető csak a szeges nyaköv segítségével bírhatja kúszásra az ebet, amikor is a pórázzal magához húzza az ebet. A vezetőnek ezen eljárásnál nagyon

A hangadás. — 41. oldal.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

ügyesnek kell lennie s abban a pillanatban, amelyben az eb a húzásnak enged, a húzást már is beszünteti. Gyakorlatozás közben csak rövid távolságra kúsztassuk az ebet.

A kúszás, mint büntető gyakorlat, eredményesen alkalmazható.

7. A hangadás.

Lényege ezen gyakorlatnak, hogy az eb a vezető parancsára ugat.

Vizsgaszerű végrehajtását a következőképpen állapítottam meg:

A vezető egyszeri „ugass” paranccsal hangadásra szólítja a mellette ülő vagy menetelő, esetleg szabadon mozgó ebet.

Az eb „ugass” vezényszóra többször ugat anélkül, hogy elfoglalt helyét el-, vagy mozgását abbahagyná.

Ezen gyakorlatnak több betanítási módja van és a vezetőnek ezek között válogatnia kell, hogy melyik iránt legfogékonyabb az ebje. Fialtal eb könnyebben bírható rá a csaholásra és ugatásra, mint egy idősebb, amely ok nélkül nehezen fog hangot adni. Vannak ebek, amelyek kötött és olyanok, amelyek nyitott, laza torokkal bírnak. Előbbiek nehezebben, utóbbiak könnyebben, megerőltetés nélkül ugatnak. E tekintetben a vezetőnek ebjét ismernie kell. Az eb a következőképpen sajátíthatja el ezen gyakorlatot:

a) A vezető az ebet egy zárt helyiségbe viszi, ott egyideig játszik vele, hogy elevenné tegye, majd hirtelen kilép az ajtón, azt beteszi, az ebet hívogatja és „ugass”-t mond. Az eb, minthogy a játékot szívesen folytatta volna, eleinte az ajtót kaparva fog kikérezkedni, majd vinnyogni kezd s végül türelmetlenségében egyszer-kétszer elvakkantja magát. Mihelyt az eb ezt teszi, akkor az ajtónak azonnal ki kell nyílnia és a játék a szabadban folytatódik. Rövidesen a vezető ismét a szobába lép és az ebbel a fentieket

ismétli. Mihelyt az eb egyszeri ugrásra is hangot ad, akkor csak többszöri hangadásra lesz kibocsátva. Ennek több napon át történt ismétlése után a vezető a szobában a játékot hirtelen abbahagyja és az ajtóhoz lép, de nem megy ki, hanem a kilincset fogva „ugass”-t vezényel. Ha az eb ugat, akkor a vezető vele együtt lép ki a szabadba és megdicséri. Ha az eb nem ugatna, akkor a vezető, az ebet félretolva, egyedül lép ki és az imént vázolt eljárást ismétli.

b) Boxban elhelyezett ebek a vezető közeledtére örömben rendszerint ugatnak. Ezt a vezető kihasználja olyképpen, hogy az amúgy is ugató ebet „ugass”-al további hangadásra ösztökéli. Amennyiben az eb ugatna, akkor azonnal kibocsátja a szabadba. Ha az eb nem ugatna, úgy a vezető a boxtól eltávozik és ebjét állandóan hivatgatja. Mihelyt az ugatni kezd, azonnal visszamegy és kihozza a boxból.

Később a vezető a boxhoz érve megáll, a bent lévő ebet vezényszóval vagy jellel leülteti és hangadásra szólítja. Valószínű, hogy a fenti módon előkészített eb ugatni fog, ha azonban nem tenné, akkor a vezető ismét csak eltávolodik és a módszer előbbi fázisát ismétli.

c) Falánk ebek rendszerint könnyen tanulják meg a hangadást, ha a vezető, mielőtt az ételt odaadná, az ebet leülteti és az étellel telt tálat elébe tartva, állandóan az „ugass” szót hangoztatja. Az eb előbb-utóbb türelmetlenné válik, aminek vakkantással, esetleg határozott ugatással adja jelét. Mihelyt az eb hangot ad, akkor a vezető az ételt azonnal odaadja.

Nehezen jövátehető hiba, ha a vezető az ételt már egyszer odanyújtva a gyakorlat ismétlése céljából, azt ismét elveszi, mert ezzel az ebet fásulttá teszi és munkakedvét rontja. Ezen módszer alkalmazásánál az ismétlésnek csak a következő etetésnél van helye. Fokozatosan azonban a vezető arra szoktatja az ebet, hogy egyszeri jelre többször ugasson, mert csak akkor kapja meg az ételt. Ez a módszer

sok türelmet igényel és nem egy ebnél előfordulhat, hogy a vezető egy-két órát tölt majd mellette, míg az felfogta, hogy a vezető mit kíván tőle.

d) Vannak ebek, amelyek egy előhozó tárgyhoz annyira hozzászoknak, oly szívesen futnak utána és játszanak vele, hogy ezen kedvtelésüket a hangadás betanításánál igen eredményesen ki lehet használni. A vezető az előhozó tárgyat, mely után az eb leg-szívesebben fut, a kezében tartja és az ebet a tárggyal ingerli. Körmozdulatokat végez a karjával, hirtelen megfordul és úgy tesz, mintha a tárgyat eldobná, és ellenkező irányban, mint amelyben az eb várta, feldobja a levegőbe, azonban az eb elől elkapja s azt mindaddig ismétli, a vezényszót is hangoztatva, amíg az eb ugatni kezd. Amikor az eb ugat, akkor a fa azonnal repül. Ezt addig ismétli a vezető, míg az eb parancsra és a legcsekélyebb mozdulatra is hangot ad.

Később a vezető az ebet maga elé ülteti, az előhozó tárgyat közvetlen a saját melle elé tartva „ugass”-t vezényel s ha az eb ugat, a tárgyat eldobja. Mihelyt a vezető észleli, hogy az eb nemcsak a tárgy megkapása végett, hanem a megszokott hangjelre is hangot ad, akkor a tárgyat már nem dobja el, hanem az ebet hangadás esetén megsímogatja. Idővel a tárgyat már nem is mutatja és az ebet, ha parancsra ugat, megjutalmazza.

e) Ingerlékeny ebeknél a hangadás úgy is elérhető, hogy a vezető a leültetett eb előtt állva, jobbkezevel az eb orrára koppint, vagy a száj-részét álfogva azt megrázza, esetleg a fülét vagy a toroktáját megcsipi. Mindennek nem szabad természetesen durva bántalmazássá fajulnia, hanem az ebben a játékos ingerkedés benyomását keltse. Ha az eb hangot ad, akkor az ingerkedés megszűnik, kiadós dicséretté változik és nyomban egy kedvvel végrehajtott gyakorlat, vagy szabad mozgás következik.

8. A bejövés.

Lényege, hogy az eb a vezető hívására azonnal hozzáfusson.

Ezen gyakorlat *vizsgáztatása a következő:*

A vezető hirtelen megáll és a szabadon mozgó, vagy elküldött ebet „lábhoz” vezényszóval magához szólítja.

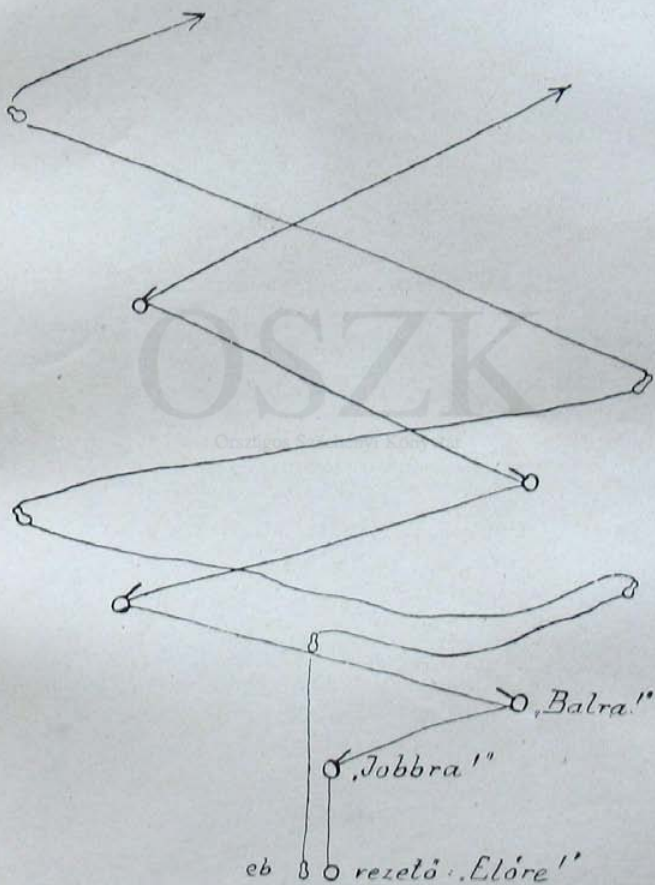
Az eb a vezényszóra gyorsan a vezetőhöz fut és alapállásba helyezkedik melléje.

Az ebnek fegyelmezett és engedelmes mivolta ennél a gyakorlatnál mutatkozik a legjobban. *Be-gyakorlása többféle módon lehetséges.*

a) A vezető minden alkalmat felhasznál, hogy ebjét hívására az azonnali és gyors befutásra szoktassa. Séta közben a szabadon futkosó ebet magához szólítja s ha az eb nem jönne azonnal hozzá, akkor figyelmét magára vonja és hirtelen ellenkező irányban szalad el. Addig kell futnia, míg az eb utána nem siet és csak akkor áll meg, ha az eb iparkodik őt vágtában utólni. Minden egyes esetben, amikor az eb a vezetőhöz ért, hosszasan megdicsérendő, esetleg megjutalmazandó.

b) Vannak ebek, amelyek figyelme minden másra, csak nem a vezetőre terjed. Ilyen eb fenytéssel bírható a bejövésre. Ha a szabadon mozgó eb a vezető többszöri hívására nem jönne, akkor a vezető utána megy, pórázra köli és megfenyíti. Azután az ebet pórázon vezetve, arra a helyre szalad, ahonnan az előbb ebjét hívta. Itt leülteti, helyben egypár fegyelmi gyakorlatot végeztet vele s ha azok mennek, megdicséri. Most az ebbel foglalkozva, ismét szabadon bocsátja és ugyanazon helyről, mint az előbb, ahol tehát dicséretet is kapott, ismét behívja. Amennyiben az eb nem jönne, akkor a fentieket ismétli. Bejövés esetén, még akkor is, ha lassan jön az eb, feltétlenül megdicséri. A gyakorlat természetesen más helyről is megismétlendő. Eleinte a legtöbb esetben előfordul, hogy az eb az utána menő vezető elől elfut. A vezetőnek azonban következetesnek kell lennie és

Jelzett irányban haladás betanítása.
45. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

akaratát minden körülmények között keresztül kell vinnie — fusson az eb még oly messzire és bújjon el akárhova —, utána megy, előkeríti, mert csak úgy éri el ezen eljárás legfontosabb pillanatát, azt a fordulópontot, amikor az eb észhez tér, hogy vezetője által mindenütt elérhető; ha nem jön: verést, ha bejön: dicséretet kap.

9. Jelzett irányban haladás.

A gyakorlat lényege, hogy az eb abban az irányban fut, amelyet a vezető karjával mutat.

Vizsgaszerű végrehajtása a következő:

A vezető menet közben a szabadon követő ebet karmozdulattal és egyszeri szóval a megparancsolt irányban küldi el.

Az eb gyors ütemben és magas orral a jelzett irányba fut, jelre hirtelen megfordul, de haladéktalanul az új irányt veszi fel.

Betanítása a következőképpen történhet:

Az előremenést az eb legkönnyebben utakon tanulja meg. Ezért a vezető egy egyenes úton haladva ebjével, ezt szabadon bocsátja, karmozdulattal és „előre” hangoztatásával biztatja, hogy tőle a menetirányban eltávolodjon. Azon ebeknél, amelyeknek szokásuk, hogy a vezető mellett ragadjanak, a vezető egypár lépést futva tesz meg s ha látja, hogy ebje elébe szalad, a továbbmenésre szóval, karmozdulattal buzdítja és bátorítja. Ha az eb huzamosabb ideig elől maradt, akkor behívja, egyideig maga mellett tartja. Mihelyt az eb most önkényűleg akarna tőle eltávozni, akkor nem engedi el, hanem csak később parancsolja ismét az előremenésre.

A jobbra- és balraküldést legelőnyösebb egy réten vagy szántóföldeken gyakorolni. A vezető a rétre érve ebjét előre küldi. Az elől szabadon futkosó eb figyelmét hívással, fütttyel vagy pisszentéssel magára vonja, az eredeti iránytól lehetőleg nagy

szögben jobbra vagy balra eltér és az új irányban való haladásra ebjét karmozdulatokkal, esetleg egy-néhány lépést szaladva, biztatja. Mihelyt az eb a megparancsolt irányban a vezetőt túlhaladta, akkor a vezető ellenkező irányba fordul és ebjét úgy, mint az előbb, annak betartására szólítja. Fontos az első gyakorlatoknál, hogy a vezető ebjét megfigyelve, ha az az előreküldés után az egyenes iránytól letérne, mindig ezzel ellenkező irányban való haladásra intse: vagyis ha az eb balra tér el az egyenes iránytól, akkor a vezető jobbra biztatja és megfordítva. A vezető sohase vegyen fel egy új irányt, mielőtt az eb az utolsó irányban túl nem haladta, különben megszokhatja az eb, hogy mindig csak a vezető előtt és annak közelében maradjon, holott éppen az a fontos, hogy az eb a jobbra és balra való kilengéseket a vezető menelirányától minél nagyobb távolságokra tegye. A vezetőnek azon kell lennie, hogy az eb az új irányt ne először hozzá visszatérve vegye fel, hanem távol a vezetőtől, azzal úgyszólván párhuzamosan haladjon. Azon ebeknél tehát, amelyek pisszenlésre vagy hívásra könnyen visszatérnek a vezetőhöz, az irányváltoztatások az egyenes iránytól minél kisebb szögben lesznek teendők.

Ez egyike a legnehezebb gyakorlatoknak, sok türelmet és sűrű gyakorlatozást igényel; alapja a későbbi fürkészésnek.

10. Fogd és ereszd.

Lényege ezen gyakorlatnak, hogy az eb mindenféle tárgyat parancsra a szájába fog, nyugodtan tartja mindaddig, míg a vezető azt tőle elveszi.

Vizsgaszerű végrehajtása a következőképpen történjen:

A vezető alapállásban a mellette ülő eb szája elé tartja a kijelölt tárgyat és „fogd”-ot parancsol. Amikor az eb a tárgyat a szájába vette, ismét vigyázz-állásba áll. Egy perc eltelte után a

Fogd! — 46. oldal.

Ereszd! — 46. oldal.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

vezető a tárgyhoz nyúl, majd ismét elereszti és 15 másodperc múlva a tárgyhoz nyúlva „ereszd”-et vezényel.

Az eb „fogd”-ra azonnal a szájába veszi a tárgyat, úgy hogy azt kiegyensúlyozva tarthassa. Nyugodtan tartja és sem saját jószántából, sem amikor a vezető csak hozzányúl, nem ereszti el, csak amikor az „ereszd” vezényszó elhangzik.

Betanítása a következőképpen történhet:

a) A vezető az ebet leülteti, feléje fordul és a jobbkezét ökölbe szorítva, az eb szája elé tartja, egyben „fogd”-ot parancsol. Balkezevel a szájrészt felülről átfogva, annak jobboldalán a hüvelykujjal, baloldalán a többi négy ujjal az ajkakra gyakorolt enyhe nyomással az ebet a száj kinyitására készíteti. Abban a pillanatban, amelyben az eb száját kinyitotta, az ököl bele lesz tolva és állandóan „fogd” hangoztatva. Az eb eleinte elfordítja a fejét és minden úton-módon igyekszik az öklöt a szájából kiszabadítani. A vezető azonban a fejnek minden mozdulatát a jobbkezevel úgy követi, hogy az ököl a szájból ki ne kerüljön. Mihelyt az eb a száját nyugodtan tartja, a balkéz azonnal megsímogatja, majd „ereszd” vezényszóval az ököl a kutya szájából kilesz húzva. Ezt addig kell ismételni, míg az eb „fogd”-ra önként kinyitja a száját és az öklöt bekapja. Az ökölnek az eb szájában való tartásának ideje az eb haladásához mérten meghosszabbítandó.

Később a vezető az ököl helyett a keztyűjét, majd az előhózófát tolja az eb szájába s ha ezeket is huzamosabb ideig tartja, akkor üveg-, vas-, bőr- stb. tárgyak nyugodt tartására szoktatja. Ha az eb a tárgyat ugyan a szájába veszi, de „ereszd” felszólítás nélkül is kiejti, akkor a vezető jobbkezét az eb alsó állkapcsa alá tartja és így a kiejtést megakadályozza, esetleg az eb alsó állkapcsát simogatja.

Az „ereszd”-hez a vezető a jobbkezevel az eb szájában levő tárgyat megfogja és vár, elereszti, majd ismét megfogja és „ereszd”-et vezényelve a tárgyat az eb szájából kiveszi. Ha az eb a tárgyat

a vezényszóra nem akarná elereszteni, akkor a bal-kéz az imént leírt enyhe nyomást gyakorolja.

Ha az eb a tárgyat „ereszd” vezényszó nélkül kiejtené már akkor, amikor a vezető feléje nyúl, akkor a vezető a tárgyat megfogja, de nem „ereszd”-et, hanem „fogd”-ot vezényel és a tárgyat az eb szájában hagyva, illetve visszatolva ismét elereszti.

b) Vannak ebek, amelyek játékos mivoltuk miatt mindent igen könnyen a szájukba vesznek. Az ügyes vezető ezt kihasználva, az ebet egy tárgyhoz szoktatja és azt játékközben, „fogd”-ot vezényelve, az eb szájába dugja, vagy abban a pillanatban, amikor az eb a tárgy után kap, „fogd”-ot hangoztat. Később ügyel arra, hogy az eb a tárgyat addig, míg ő „ereszd”-et nem vezényel, ki ne ejtse. Természetes, hogy ennél a módszernél, mihelyt az eb a „fogd” és „ereszd” hangjeleket felfogja, a játék komoly gyakorlattá változik és az ebnek a tárgyat szabályszerűen kell fognia és tartania.

c) Makacs ebeknél az alábbi kényszer vezetett eredményhez: A vezető — miután a fenti módokat türelemmel megkísérelte, de eredményt nem ért el — az ebet egy fal mellett leülteti, úgy hogy az eb felé fordulva, ez a fal és a vezető között üljön. Egyik kezével a tárgyat tartja az eb szája elé, a másikkal pedig a nyakövet fogja meg és egyik lábát az eb egyik hátsó lábának mancsa fölé helyezi. Abban a pillanatban, amikor „fogd”-ot vezényel, egyben az eb mancsára nehezíti a lábát. A fájdalom következtében az eb elvakkantja magát, száját kitátja s ekkor a vezető hirtelen belehelyezi a tárgyat. Amikor a tárgy az eb szájában van, akkor a jobbláb azonnal abbahagyja a nyomást, az egyik kéz gyorsan dicsér, a másik kéz pedig az eb álla alatt marad és ellen-súlyozza a tárgy kiejtését, eleinte ha szükséges, a tárgyat tartja. Ha az eb a tárgyat elereszti, akkor a láb ismét a mancsára lép. Utána az „ereszd” következik az a) alatt említett módon. Az eb többszöri gyakorlatozás után rájön, hogy ha a tárgyat a szájába

Tárgyak vitele. — 49. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Előhozás. — 49. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

veszi, akkor a fájdalom megszűnik és később a vezényszóra is hirtelen kap utána.

Ajánlatos az ebbel, ha a b) alattiak szerint lesz kiképezve, hosszabb tárgyakat is felvetelni, mert ezzel a felvett tárgy kiegyensúlyozását is elsajátítja.

11. Tárgyak vitele.

Lényege a gyakorlatnak, hogy az eb, ha a vezető neki egy tárgyat fogásra nyújtott, azt ne csak állóhelyzetben vagy ülve tartsa, hanem menetközben is vigye.

Ezen gyakorlat *vizsgaszerű végrehajtása* a következő:

A vezető úgy cselekszik, mint a 10. pont alatt s miután az eb a tárgyat megfogta, elindul és úgy viselkedik, mint 1. és 2. pont alatt.

Az eb, a tárggyal a szájában, mint a vezetéken és szabadon követésnél viselkedik.

Betanítása:

Miután az eb a „fogd”-ot megtanulta, akkor a vezető a tárgyat a szájába téve, a pórázon lévő ebbel elindul és egyben „hozd”-ot vezényel. Ha az eb a tárgyat kiejti, akkor a vezető megáll és újból megfogatja. Ez addig ismétlődő, míg az eb a tárgyat viszi. A távolság mindig nagyobb és nagyobb lesz, úgyszintén növeli a vezető a tárgynak súlyát. Követ és téglát a vezető nem vitel, mert ezek a fogazatot rontják. Mielőtt a vezető a tárgyat az ebtől elvenné, mindig leülteti és „ereszd”-et vezényel.

12. Az előhozás.

Lényege, hogy az eb a vezető által eldobott tárgyakat, vagy olyanokat, amelyekre a figyelme lett híva, felvesz és a vezetőhöz hozza.

Vizsgaszerű végrehajtása a következő:

A vezető szabadon vezeti az ebet alapállásba. Parancsra az előhozandó tárgyat 10—15 méterre

maga elé dobja. 15 másodperc szünet után „hozd“-ot parancsol. Amikor az eb a tárgyat behozta, „ereszd“ vezényszóval átveszi, majd „lábhoz“ vezényszóval alapállásba parancsolja ebjét.

Az eb nyugodtan ül a vezető mellett. „Hozd“ vezényszóra nyílsebesen a tárgyhoz fut, azt kiegyensúlyozva felveszi és ugyanolyan gyorsan vezetője elé fut. Ott leül és a tárgy súlyához mérten megfelelő magasan tartja fejét addig, míg a vezető az előhozó tárgyat átveszi. *Ezen gyakorlat betanítása következőképpen történhet:*

Az előhozásnak előgyakorlatai a 10. és 11. pontban leírt gyakorlatok.

a) Miután az eb a „fogd“-ot megtanulta, akkor a vezető a felveendő tárgyat mindig közelebb és közelebb a földhöz tartja és úgy véteti az ebbel. Végül lehajolva a földre teszi a kezét és az ebnek a nyitott kézről kell a tárgyat felvenni. Miután az eb ezt is tudja, akkor a tárgyat teszi a földre a vezető és a kezével közvetlen melléje mutatva vezénnyel „fogd“-ot. Ha ez sikerül, akkor a tárgyat nem közvetlenül az eb előtt, hanem 30—40 cm.-nyire eléje teszi le a földre és úgy véteti fel. Az ebnek tehát utána kell nyúlnia s a távolság fokozatosan nő. Mihelyt utóbbi akkora, hogy az ebnek a tárgyhoz kell mennie, akkor a vezető a tárgyra mutatva „fogd“, „hozd“-ot vezénnyel, az ebbel megy, esetleg odavezeti s miután a tárgy fel van véve, a kiinduló helyzetbe visszamegy és az ebet magához hívja. „Ereszd“-el a tárgyat átveszi és az ebet megdicséri.

Ha az eb az eléje dobott tárgy felé magától indul, akkor a vezető a helyén marad.

Ez a módszer a legfáradtságosabb úgy az ebre, mint a vezetőre nézve. Vannak azonban ebek, amelyek az előhozást másképp nem sajátítják el.

b) Fiatal, sokszor idősebb ebeknél is igen jó eredményhez vezetett az alábbi eljárás. Az ebnek természetadta tulajdonsága, hogy apró mozgó tárgyak után szaladjon, azokat felkapja és velük játszon. A vezető tehát egy labdát, vagy egy darab fát elgurít

és arra az ebnek figyelmét hívja fel. Ez csakhamar utána fog szaladni és fel fogja kapni. Az első gyakorlatnál tovaszalad esetleg vele, de később észreveszi, hogy a játékszer csak akkor mozog, ha a vezető eldobja. Rövidesen tehát behívásra a vezetőhöz fog jönni és a tárgyat is magával fogja hozni. Ha az eb a megszokott tárgyat már biztosan előhozza, akkor más tárggyal ismétlendő a gyakorlat.

Egyes esetekben előnyös volt az előhozófát egy zsinaghez kötni, melynek segítségével a vezető az előhozófát maga után vonszolta. Az eb csakhamar rákapott, a vezető pedig, amikor az eb a fát felvette, a póráz segítségével magához húzta s így mintegy a szájban levő fával való bejövéshez szoktatta.

c) Van eb, amely az előhozást a következőképpen tanulta meg:

A vezető az ebet pórázon tartotta és az előhozóóra a 7. d) pont szerint ingerelte. Amikor az eb már hajlamot mutatott arra, hogy a fát elkapja — hirtelen elgurította és a pórázon levő ebbel együtt a fa után szaladt, azt, ha az eb magától nem vette fel, felvételte vele a 10. pont szerint, majd az ebbel ismét visszafutott arra a helyre, ahonnan a tárgyat elgurította. Ott átvette a tárgyat és a gyakorlatot ismételte. Mihelyt az eb pórázon ezt kedvvel csinálta, akkor póráz nélkül kezdte a vezető. Később nem futott az ebbel, hanem csak egypár lépést tett az elgurított tárgy felé, az ebet utána indítva. Végül állva maradt és az eb egyedül futott a tárgyért.

Az eddig említett három módnál az eb az előhozás elvi részét tanulta meg, azt t. i., hogy az eldobott tárgy után egyáltalán elmenjen, felvegye és el is hozza. A szabályszerű előhozás ennek bírása után már könnyen kicsiszolható.

Ha az eb szívesen fut az eldobott tárgyért, akkor a vezető a maga mellett ülő eb nyakövét megfogja és a tárgyat eldobja, de nem mondja „hozd”. Ha az eb nyugodtan ülve marad, megsímogatja és egy bizonyos szünet után (3-ig, 5-ig, 7-ig stb. számolni) „hozd” vezényszóval a tárgyért küldi az ebet.

Ha az eb a tárgy eldobásakor már futni akar, akkor leinti, lefekteti, felülteti — ezt esetleg többször ismétli — mindaddig, míg az eb nyugodtan marad ülve vagy fekve. Csak azután küldi a tárgyért.

Ha az eb a tárgyért nem menne futva, akkor a szünetet az eldobás és „hozd” között rövidíteni, vagy egyáltalán elhagyni kell. Ha az eb a tárgyat felvenné, de lassan, vagy egyáltalán nem jönne be, akkor a vezető ellenkező irányba „hozd”-ot hangoztatva elfut. Mihelyt az eb a tárggyal a vezetőhöz érkezik, akkor maga elé leülteti és egy szünet után „ereszd” vezényszóval veszi át a tárgyat.

Fontos, hogy az utóbb említett egyes mozzanatok szabatos végrehajtása ne egyszerre követellessék az ebtől, mert azok mind kényszerrel jelentenek az ebre s így ezzel túlhalmozva, esetleg előhozókedvét ronthatjuk. Röviden vázolva, a vezetőnek a fentiek szerint a következő fázisokat kell betartania:

1. Az eb az eldobott tárgyért fut és felveszi.
2. A tárgyat behozza.
3. Mindenféle tárgyért elmegy és behozza.
4. Csak határozott „hozd” parancsra megy.
5. Futva jön.
6. A bejövés után leül.

Az egyik fázisról a másikra csak akkor lehet áttérni, ha az eb az előzőt annyira bírja, hogy annak kényszerhatását figyelmen kívül hagyva, az előhozás elvi részét (1. és 2. fázis) mindig kedvvel végzi.

Az előhozás begyakorlása alatt a vezető végtelen türelemmel járjon el s ebjét semmi szín alatt se fenytse tétleg. Végleg elrontható az eb, ha a szájrészére ütünk, vagy az előhozandó tárggyal bántalmazzuk.

Előhozógyakorlatok mindig akkor végzendők, amikor az eb munkakedve a tetőfokon áll, vagyis ki van pihenve, közvetlen a szabadba való kivezetéskor, egyéb gyakorlatok előtt. Ha az eb az előhozás 1. és 2. fázisán túl van, akkor az előhozógyakor-

Az ugrás betanítása. — 53. oldal.

A mászás. — 53. oldal.

latok már örömet és üdülést jelentenek neki, mert szabadon mozoghat.

13. Ugrás és mászás.

Az ugrás és mászás lényege, hogy az eb oly természetes és mesterséges akadályokat vesz, vagyis azokon áthalad, amelyek szélességüknél, magasságuknál és egyéb összeállításuknál fogva az adott egyed ugróképességét nem haladják túl. *Vizsgaszerű végrehajtása a következő:*

A vezető ebjével az akadály előtt 12 lépésre alapállásban áll fel. Jobbkarjával az akadály felé mutatva „hopp”-ot vezényel. Miután az eb lábhoz visszajött, jobbra át fordulattal lelép.

Az eb „hopp” vezényszóra az akadályon átugrik, illetve mászik és a túlsó oldalon megfordulva a szükséges nekifutamodással visszaugrik, mászik, majd futva a vezető mellé alapállásba jön és — mint a 2. pont alatt — követi.

Az ugrás és mászás betanítása az alábbiak szerint történhet:

Úgy az ugratás, mint a mászás a legalacsonyabb akadálnál kezdődjek. Csak lassan fokozva haladjunk és elért magasságnál inkább tovább időzzünk, mintsem a következő magasságot vennénk, amelyhez az ebnek izmai még nem kellően edzetek és fejlettek. Az ugrás és mászás erős izommunkát jelent, tehát fáradtságot, esetleg izomlázst idéz elő s eltekintve ettől, az átlagon felüli akadályoknál különös testi ügyességet is követel és előnyös testalkattól függ. Egy éven aluli ebet naponta legfeljebb kétszer ugratunk, mert fejlődésben lévén, a túleröltetés a vállizületeket, csüdizületeket, valamint az izomszalagokat lazítja, miután kivált a leugrás éppen ezen testrészeket veszi igénybe. A még fejletlen ebnél a tiszta ugrást a mar-magasságon túl ne követeljük, míg a mászásnál ennek 2, kivételes esetekben $2\frac{1}{2}$ -szeresét ne haladjuk meg. A már kiképzett, tehát trainirozott

ebet hajlamaihoz képest magasabb akadályok vételére is taníthatjuk. Az ugratás és mászás mértékletesen, az eb fejlődéséhez képest folytatva mozgékony testet képez és kivált a kézmögötti rész izmainak kifejlődését segíti elő.

a) Az ugráshoz a vezető egy rudat 30—40 cm. magasságban rögzít, majd a pórázon levő ebbel 3 lépésre az akadály előtt áll fel. Az ebbel a rúd felé fut és vele együtt átugorja, ugrás közben „hopp”-ot vezényelve. A túlsó oldalon megfordul és ugyanezt visszafelé is ismétli. Ha az eb nem ugrana, akkor át kell csalni, esetleg a rudat lejjebb eresztelni, neki az akadályt megmutatni, hogy azzal mintegy megismerkedjen. Valahányszor az eb ugrik, meg kell dicsérni. A vezetőnek ügyelnie kell arra, hogy az ebet ugrás előtt vagy ugrás után, kivált ugrás közben a pórázzal meg ne rántsa. Az eb ügyességétől, kedvétől és tehetségétől függ, hogy a vezető mikor emeli magasabbra az akadályt. Ez mindaddig emelkedik, amíg a vezető az ebbel együtt át tudja ugrani. Mihelyt ez el van érve, feltéve, hogy az eb már szívesen ugrik, — amit azon lehet észrevenni, hogy rendszerint a vezető előtt ugrik el a földtől — az akadály az első magasságra lesz leállítva. Most a vezető az ebbel együtt az akadály felé fut, „hopp”-ot vezényel, de nem ugrik. Ha az eb átugrotta, visszaszólítja és „hopp”-ot vezényel. Ugrás után megdicséri, esetleg egy falatot nyújt neki. Többszöri ismétlés után a vezető már nem fut az akadályhoz, hanem az ebet az előremenésre biztatva „hopp”-ot vezényel. Később, ha az eb egyedül is szívesen indul, a vezető állva marad és bevárja, míg az eb vissza is ugrott és bejött. Csak akkor, ha az eb ezt a magasságot szabatosan oda- és visszaugorja, gondolhat a vezető arra, hogy az akadály magasságát emelje. Elv maradjon, hogy a magasság csak akkor fokozható, ha az eb az utolsót már biztosan és tisztán ugorja. Az átlagban elért legmagasabb akadály minden kifejlett szolgálati ebnél 90—120 cm.-ig terjed.

Csak olyan ebeknél, melyek már egy bizonyos magasságot ugrottak és határozott makacsságból nem veszik az akadályt, helyénvaló a következő kényszer:

A vezető az akadályt egy fokkal kisebbre állítja. Az ebet — a tüskés nyakövet rajta befelé fordítva — az egyik oldalon leülteti, a hosszú pórázt bekapcsolja és az akadály másik oldalán áll fel. Az ebet hívja s ha az nem akar jönni, akkor a hosszú póráz segítségével addig húzza, míg az eb — a kényszernek engedve — jön. Ha az eb nem akar ugrani, akkor a vezető rövid rántásokkal igyekszik őt az akadály vételére bírni, mindaddig, míg legalább is átmássa. Ha az eb a legcsekélyebb engedelkenységet mutatja, akkor a tüskés nyaköv behatása azonnal megszűnik s ha azon átjut, meg lesz dicsérve.

Az ugrás betanításánál fontos, hogy a vezető olyan akadályokat válasszon, amelyek alatt (rúd, lécz, keskeny deszka), vagy azokon keresztül (alacsony drót- vagy kötélháló, ritka léckerítés) azt a helyet láthassa, amelyre az ugrás után a földre ér. Fontos ez azért, mert ha egy tömör akadályt választ a vezető, akkor az eb először annak tetejére fog ugrani és onnan először megnézi, hogy hova is pottyán az akadályon túl, vagyis a tiszta ugrást, mi alatt azt értjük, hogy ugrás közben az akadályt nem érinti, nem tanulja meg. Tudom, hogy ellenvélemények is lesznek ebben, amennyiben sokan azt fogják állítani, hogy az ő ebjük a deszkafalat is tisztán ugorja, de már eleve biztosra veszem, hogy ez a deszkafal mindig egy és ugyanazon a helyen állt, az eb tehát már ismeri a túlsó oldal minéműségét.

b) Miután az eb mar-magasságának megfelelő akadályokat ugrik, akkor a vezető az eddigi rúd helyett egy deszkafal elé áll fel az ebbel. Az akadálnak nekivezeti és iparkodik az ebet arra bírni, hogy felugorva a mellső lábakkal az akadály tetején megkapaszkodjon és a túlsó oldalán leugorjon. A deszkafal magassága természetesen egyforma azzal a magassággal, amelyet az eb más akadálnál már tisztán ugrott. Ez addig ismétlődik, míg

az eb egyedül is nekimegy az akadálnak, azt oda és vissza átmássza. Ajánlatos az első gyakorlatokat hosszú pórázzal végrehajtani.

Természetes, hogy először az ugrásra tanítandó az eb és csak azután a mászásra. Úgy az ugrásnál, mint a mászásnál előfordul, hogy az eb — az akadályt átugorva — visszafelé nem ugrik, hanem kilér; ilyen ebeket hosszú pórázra kell venni.

14. Botbiztosság.

Lényege, hogy az eb, ha idegennek a kezében botot lát, utóbbi ezzel esetleg meg is támadja, ne féljen. Vizsgászerű végrehajtása a következő:

A vezető szabadon engedi az ebet és „pihenj”-ben áll. A szabadon mozgó eb felé egy kijelölt ember közeledik, egy hajlékony vesszővel feléje sújt, majd a földre üt és az ebet is megérinti.

Az eb a vessző suhintásának és ütéseinek ügyesen kilér és igyekszik az embert elkapni, nem futamodik meg és nem csinál túlnagy köröket.

Erre az ebet a következőképpen szoktatjuk:

Lényeg tehát a szoktatás, mely abban áll, hogy az eb felé suhintó pálca és bot neki fájdalmat eleinte sosem okoz, hanem csak ingerli. Ezt elérendő, a vezető játékközben egy vesszővel a kutya felé suhint, anélkül, hogy azt megütné. Később, ha az eb a suhintást semmibe véve, esetleg a vessző után kap, akkor a vezető egy idegent kér fel, hogy a vessző-suhintásokat végezze. Ha az eb a suhintásokat idegen kézből is bírja, akkor az idegen először felingerli és azután, ha támad, bottal védekezik ellene, anélkül, hogy megütné. A bot szóval csakis mint védekező eszköz szolgál egyelőre. Később ugyanez az idegen, aki az elmúlt gyakorlatok következtében az ebnek ellenszenvese lett, a bottal váratlanul megtámadja az ebet. (Esetleg lesből.)

Egy gyengeidegzetű, félénk eb ezt a gyakorlatot nem fogja oly biztossággal végezni, mint egy

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

bátor eb. Sok ebnél a támadási kedv úgy ébreszthető, ha a fenti ingerlés etetésükkor, fekhelyük mellett, otthonukban, tehát fészkükben történik.

15. Vízszelidség.

Lényege, hogy az eb a víztől ne féljen, hanem úgy álló-, mint folyóvízbe úgy saját jószántából, mint a vezető parancsára bemenjen. *Vizsgaszerű végrehajtása:*

A vezető mint a 12. gyakorlatnál viselkedik, az előhozandó tárgyat azonban vízbe dobja.

Az eb „hozd” vezényszóra tétovázás nélkül a vízbe fut és úgy viselkedik, mint a 12. pontban.

Erre az ebet az alábbiak szerint szoktatjuk:

Az ebben azt a tudatot kell ébreszteni, hogy a vízben nem történhetik baja, mert hiszen úszni is tud. Ezt csak lépésről-lépésre haladva érhetjük el. Legcélszerűbb a nyári meleget időpontul választani, mert akkor az eb nem is fázik meg olyan könnyen. A vezető saját maga is bemegy a vízbe, ebjét maga után hívja, esetleg egy falattal csalogatja. Ezt először sekély vízben teszi, majd lépésről-lépésre mélyebb vizet keres, ahol az eb úszni is kénytelen. Azok az ebek, amelyek szívesen hoznak elő, a vízbedobott tárgy után rendszerint már az első alkalomkor bemennek.

Nagy hiba és végképpen elronthatja a vezető az ebet, ha erőszakkal a vízbe dobja, löki vagy viszi, mert ezt az ebet rossz emlékek előli félelem fűzi majd a vízhez.

16. A lövés és robbanás iránti közöny.

Lényege, hogy az eb a lövés és robbanás zajától ne ijedjen meg, hanem ezen zajokat figyelembe se vegye. *Vizsgaszerű végrehajtása a következő:*

A vezető, mint a 8. gyakorlat alatt, az ebet a megparancsolt helyen helybenhagyja, 15 méterre az

ebtől eltávozik, majd emelt csőtorkolattal egy lövést ad le, vagy egy kézigránátot dob el, behívja az ebet és lelép. Az *eb*, mint 5. alatt viselkedik a behívásig, melyet mint 8. alatt végez.

Nagyban az *eb* idegzetétől függ, hogy a lövés és robbanás zaja reá milyen hatással van. Első ízben minden *eb* megijed, ha váratlanul egy durranást hall. Míg azonban a megfelelő idegzetű ebnél azáltal, hogy gyakran robbanásokat vagy lövéseket hallatunk vele, a teljes közömbösség irántuk elérhető, addig a gyenge idegzetű *eb*, hacsak szervezeti hibája nem javul, sohasem lesz közömbös, hanem félelmét legfeljebb fegyelmezettsége fogja leplezni.

Egyedüli mód, hogy az ebet már fiatal korától kezdve lövéshez és robbanáshoz szoktatjuk. A szoktatás olyképpen történik, hogy először távolabbról, majd közelebből hallatjuk vele a lövést vagy robbanást. Nagyon fontos, hogy a zaj pillanatában ne télenül lézengjen az *eb*, hanem lehetőleg olyan gyakorlattal legyen elfoglalva, amely iránt különös kedvvel viseltetik, vagyis figyelmét teljesen lebilincseli. Az *el* nem foglalt *eb* figyelme a meglepetés-szerű dörrenésre sokkal inkább összpontosul, tehát ijedtsége is nagyobb lehet, mint a foglalatloskodó kutyáé, amely ténykedése közepette esetleg csak egy pillanattig fog felfigyelni s utána munkáját tovább folytatja.

17. Fény iránti közöny.

Az ebnek hirtelen fény előtt nem szabad megfutamodnia. *Vízsgaszerű végrehajtása:*

A vezető, mint 5. alatt, helybenhagyja az ebet, majd 10 méterre eltávozik, ott megáll. Egy kijelölt helyen, körülbelül 60 méter távolságban magnéziumpor vagy kézi villanylámpa lesz meggyújtva. Parancsra behívja az ebet és lelép.

Az *eb* mint a 16. gyakorlatnál viselkedik.

Szoktatásról lévén szó, a vezető tehát éjjel ebjével a szabadban tartózkodva egy gyufának, majd

később egy zseblámpának alkalmazásával közömbösíti az ebet olyképpen, hogy először távolabbról, majd közelebbről a felvillanó fénnel az eb felé világít. Később a világítást egy idegen eszközli. Kisebb hiba, ha erre az eb támad, nagy azonban, ha megijed és megfutamodik.

A két utolsó gyakorlat tisztán szoktatás tárgyát képezik. Az eredmény nagymértékben az eb belső tulajdonságaitól függ (bátorság, félnkség, renyheség minden iránt) és a vezetőnek az egyed természetéhez alkalmazkodó célszerű eljárásától, valamint a tapasztalatszerzés gyakori alkalmától függ.

Nagyon megszívlelendő és az eb megbízható működésére egy fontos próba az éjjeli gyakorlatozás, miért is a vezető ebjével már a fegyelmi gyakorlatok betanításánál éjjeli gyakorlatokat is a szükséghez mérten kapcsoljon be.

IV. RÉSZ.

Az előzetes kiképzés.

Már az első részben említettem, hogy az előzetes kiképzés az egyedben rejlő és tapasztalt előnyös tulajdonságok erősítését, a lappangó hajlamok előhívását és a szakidomításban szükséges jelek vagy vezényszavak betanítását célozza.

Lappangó hajlamoknak nevezem mindazokat, amelyek az adott egyedben megvannak, de szunyadnak, a vezető nem ismeri őket, ebje nem mutatta, mert nem került oly helyzetbe, amely egy ilyen tulajdonságot előhívott volna. Ilyen például a vadászösztön és ellenkezője. Ha a vezető az ebet sohasem vitte vad közé, akkor ezen örökölt tulajdonság nem is nyilvánulhat meg rajta, de ellenkezőjéről sem győződhet meg a vezető.

Alapvető jelek és vezényszavak alatt azokat értem, amelyek az ebet egyik vagy másik, esetleg több érzékének — a vezető által kívánt időpontban és módon való — alkalmazására készítetik és oly ténykedést váltanak ki belőle, amilyent a vezető akar. Ilyen például a „szimat“, „keresd“, „bánt“, „fűrkéssz“, „örizd“, „vigyázz“, „pszt“ stb.

„Szimat“ vezényszóra az ebnek a megjelölt helyen vagy tárgyon és amikor a vezető akarja, szimatot kell vennie, vagyis tudnia kell, hogy erre a parancsra vagy jelre szaglási érzékét kell alkalmaznia.

„Keresd“ parancsra a vett szimat után nyomon kell haladnia.

„Vigyázz“ vagy „pszt“ jelre figyelnie kell, tehát látását, hallását és szaglását latba kell vetnie, hogy minden változást a környezetben észrevegyen.

„Állítsd“-ra a megjelöltet meg kell támadnia.
 „Őrizd“-re az előtte lévő tárgyat csak a vezető veheti el.

„Bánt“ szóra a vezetőjének segítségére kell lennie, védenie kell.

Röviden összefoglalva, az előzetes kiképzés elérte célját, ha az eb az alapvető vezényszóra a kívánt teljesítmény lényegét végzi. Az, hogy az eb hogyan vesz szimatot, hogyan keres, mint védi a vezetőjét, hogyan támad, fekve, állva őrzi-e a tárgyat, az már a szakkiképzésbe vág és semmiestre sem tartozik az előzetes kiképzéshez. Itt tehát csak a hajlamot ébresztem és az ebet a hajlamnak — parancsra vagy jelre — tetté való átváltoztatására szoktatom. Mindezekből kitűnik, hogy az előzetes kiképzés az eb bevezetésének egyik legfontosabb része. Minthogy hajlamok ébresztéséről, tettekké való átváltoztatásáról lévén szó, ezért a vezetőnek ügyelnie kell arra, hogy az ebet mindig a kívánt munkakedvben tartsa. Minden behatás, legyen az mellékkörülmény, amely az eb figyelmét eltereli, vagy kényszer, amely csak a kedv rovására alkalmazható, kikerülendő.

A kiképzés rövidítése érdekében a vezető az eben már előzőleg tapasztaltakat figyelembeveszi és ezek alapján állítja be az előzetes kiképzés gyakorlatait, kísérleteket. Egy félénk ebnél a támadásra vagy védekezésre irányuló kísérletet másképpen fogja beállítani, mint egy bátor ebnél.

Természetes, hogy az előzetes kiképzés nemcsak a fegyelmi gyakorlatok után kell, hogy kezdődjön, hanem már azok közepette is foganatosítható. Ez sok esetben a munkakedvre és a vezetővel való együttműködésre lesz jó kihatással, mert a fegyelmi gyakorlatok monoton voltát fűszerezni fogja, az ebet a foglalkoztatás változatossabbá, tehát kedveltebbé teszi. Oly esetekben, amikor a vezetőnek makacs, engedetlen, elkalandozó, önállóságra hajlamos, vagy túleleven, pajkos ebbel van dolga, akkor viszont az előzetes kiképzés különkapcsolása — ha

az eb már teljesen fegyelmezett, kézben van — lesz előnyös.

A kifürkészendő hajlamok az egyed érzéki és természetbeni tulajdonságaiból adódnak. Ennek következtében a végrehajtandó gyakorlatokat, azaz kísérleteket és az alapvető vezényszavak betanítását az alábbi csoportosítás szerint hajthatjuk végre. Természetes, hogy az itt felvett sorrend nem kötelező.

Ezek lennének hajlamra való kísérletek :

- I. Az orrmunkában.
- II. A szem- és fülmunkában.
- III. Az őrzésben.
- IV. A védő szolgálatban.
- V. A gyorsaságban.

I. Az orrmunkáról.

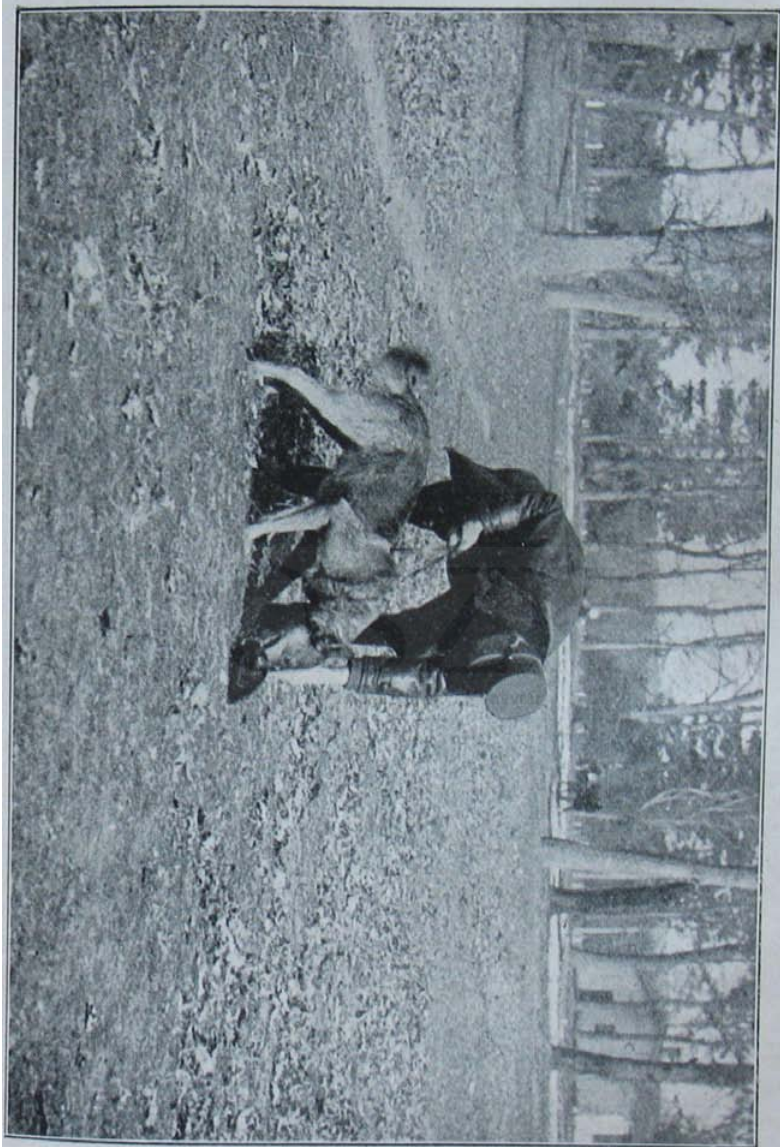
Az orrmunkában a vezető azt akarja megtudni, hogy ebjének szimatképessége megfelelő-e, szívesen használja-e az orrát és arra fog törekedni, hogy ebje a „szimat, keresd“, „szimat, elveszett“ és „fürkéssz“ jeleket, illetve vezényszavakat megtanulja és az általuk kívánt ténykedést végrehajtsa.

1. „Szimat“ *vezényszóra* az ebnek a vezető által megjelölt helyen vagy tárgyon szimatot kell vennie, vagyis ott, illetve azon szaglásznia kell.

„Szimat, keresd“-re az eb a kapott szimat után az ugyanazon szaggal bíró nyomon halad s a végén a nyom okozójához érve mutatnia kell, hogy a nyom végére ért, vagy okozóját megtalálta.

A „szimat“ és a „szimat, keresd“ vezényszavak betanítása egy gyakorlatba kapcsolandó, mert minden szimatvétel után az ebnek valakit vagy valamit keresnie kell. Ehhez az alábbi gyakorlatok alkalmazhatók :

a) A vezető ebjét a segédvezetővel hátrahagyja és eltávozik, anélkül, hogy az eb láthatná, mely irányba és hová ment. Legalkalmasabb az ebet a segédvezetővel egy zárt helyiségben visszahagyni.

A vezető a segédvezetővel már előre megbeszélte helyen valami tárgyat leteszi és a segédvezető által is ismert útvonalon eltávozik, majd elrejtőzik. A segédvezető az ebbel, mely vezetője után vágyódik, arra a helyre megy, ahol a tárgy fekszik. Fontos, hogy az ebet ne azon az úton vezesse, melyen a vezető ment, nehogy az eb „szimat” hangjel nélkül is felvegye vezetőjének nyomát. A tárgy közelébe érve a segédvezető, még mielőtt az eb a tárgyat észrevette volna, ismételten „szimat”-ot hangoztat és a tárgyra mutat. Miután az eb a tárgyat megszagolta, a vezetőnek ott kiinduló nyomára mutat és ismételten „keresd”-et hangoztat. Ha az eb a nyomot felvette, utána halad mindaddig, míg a vezetőt megtalálja. Útközben az ebnek munkáját ellenőrzi, hogy az szorosan a nyomon halad-e, mély vagy magas orral keres.

b) A nyomot a segédvezető fekteti, az ebet a vezető vezeti.

c) A nyomot idegen fekteti és az ebet a vezető vezeti.

Ezen kísérletek természetesen csak emberi nyomon hajtassanak végre, mert a szolgálati ebnek csak erre szabad beállítva lennie, más nyommal nem szabad törődnie. Nézetem szerint előnyösebb, ha az eb mindjárt első ízben idegennek a nyomát követi, idegennek a szimatát veszi fel, mert a gyakorlati életben a nyomozó eb a legritkább esetekben fog a saját vezetője után nyomozni. Különben pedig, ha idegen nyomon jól halad, akkor a vezető nyomát is biztosan tartja, hiszen ezt a legtöbb eb különös tanítás nélkül is megteszi. Ha ezzel szemben a vezető nyomán kezdjük a kísérletet, könnyen előfordulhat, hogy később az eb idegen nyom után érdeklődést nem mutat.

Természetes, hogy az idegennek, aki a nyomot fekteti, az ebbel érdekösszefüggésben kell lennie. Ezen érdekösszefüggés egy leendő közbiztonsági nyomozó ebnél kellemetlen emlékekhez fűződjön, ellenesetben az eb a nyom okozóját megtalálva hizelegni fog, bizalmaskodó lesz, ami ez esetben

nem kívánatos. Ebből következik, hogy az idegen, mielőtt eltávozik, kellemetlen behatást gyakorolva az ebre, ingerelve, bosszantva, annak teljes figyelmét és érdeklődését vonja magára. Mindamellett tekintetbe veendő az eb természete is, mert például egy gyáva eb a bosszantás vagy ingerlés elől a vezetőjének lábaihoz fog menekülni, de semmiesetre sem fogja az ő reá nézve ellenséges és félelemgerjesztő idegennek a nyomát felvenni. Ilyen ebbel a vezető saját nyomán fogja kezdeni a kísérletet vagy — ami nézetem szerint még célszerűbb — nem az orrmunkát választja az első kísérletekhez, hanem az őrzést, kísérő és védő szolgálatot, mert ezen gyakorlatok közben az eb esetleg önbizalomra, védekező, sőt támadó kedvre is tehet szert.

2. „Szimat, elveszett“-re az ebnek az adott szimat nyomán kell haladnia és a nyomon fekvő, ugyanazon szimatot viselő tárgyat kell előhoznia.

A szimatvételt az eb az előző kísérletnél már megtanulta, az előhozást a fegyelmi gyakorlatok alatt sajátította el s így a vezetőnek csak ezen két ténykedés összekapcsolásán kell gondolkoznia. Ennek elérésére az alábbi gyakorlatok alkalmasak:

a) A vezető ebjével előhozógyakorlatokat végeztet, majd amikor az eb az előhozandó tárgyat behozta, azt tőle átveszi. Az ebet pórázra kötve, azzal együtt elindul és azon van, hogy az eb egész figyelmét a kezében levő előhozótárgyra összpontosítsa. Egynéhány lépés után a vezető a tárgyat úgy ejti el, hogy azt az eb észrevegye, majd továbbhaladva 10—15 lépés távolságról, „elveszett, hozd“ hangoztatásával az előhozótárgy után sopánkodó ebet elbocsátja. Ha az eb a tárgyat előhozta, természetesen megdicséri és a gyakorlatot megismétli.

Ezen gyakorlatnál a „szimat“ vezényszót szántszándékkal elhagyom: indokom az, hogy elevenvérű ebnél, melynek egész érdekköre az előhozandó tárgyra összpontosul, a „szimat“ hangjel hatáson kívül maradna. Ennél a legelső gyakorlatnál az eb látja, hogy a tárgy hol van, vagy ha nem látja, sietségé-

ben szimatot biztosan nem fog venni. A tárgyhoz nyílegyenesen fut vissza s ha a „szimat” parancsot már ismeri, megszokhatja, hogy azt máskor se vegye figyelembe. Ezt a vezető csak úgy kerülheti el, hogy a „szimat” szót nem mondja.

Ennek a gyakorlatnak egy másik gyengéje még az, hogy az eb — nagyobb távolságra a tárgyért küldve — visszaemlékezve, hogy ő is ott volt, ahol a tárgy fekszik, nem a vezető nyomán, hanem saját nyomán fog a tárgyért haladni. Következménye lehet, hogy az eb később, ha a vezető szabad mozgást enged neki, miközben valamit elejt, nem a vezető nyomát fogja felvenni, hanem legelőször ott fog keresni, ahol szabadon mozgott.

b) A vezető ebjét lefekteti és helyben hagyja, ő maga elindul és az előhozandó tárgyat útközben elejti, majd más úton ebjéhez visszatér. Visszaérkezve „szimat, elveszett” hangjellel ebjét saját nyomára fekteti és indítja. E gyakorlatnak előnye az, hogy a vezető szimatot is vétethet az ebbel és valószínűleg a vezető nyomán fogja a tárgyat keresni. A helybenmaradás az előhozókedvet nem fogja csökkenteni, azonban megnyugtatólag fog hatni az ebre. Ezen kísérletnél a vezető a tárgyat lehetőleg úgy helyezze el, hogy az eb azt ne lássa és kénytelen legyen nyomon menni. Alkalmas erre dombos-bokros terep.

Úgy ennél, mint az előző gyakorlatnál, nehéz az idegen nyomon elveszett tárgy keresésére az átmenet, mert az eb mindig csak a vezető nyomán halad, vagy azon lesz vissza-, illetve elindítva. Ez csak akkor sikerül, ha az eb idegen nyomot biztosan vesz fel és ha az „elveszett” szó határozatosan fejt ki az elveszett tárgyak keresésének ingerét, vagyis az előhozókedvet ébreszti.

Erről a vezető úgy győződhet meg, hogy az eb által észrevétlenül ejti el a tárgyat és úgy küldi érte. Később nemcsak a megszokott tárgyat veszti, illetve rejti el, hanem más, az egyéni szagát viselő tárgyakat is.

Mihelyt az eb ezeket is biztosan keresi, akkor egy idegennel feket nyomot és annak szagát viselő tárgyakat kerestet.

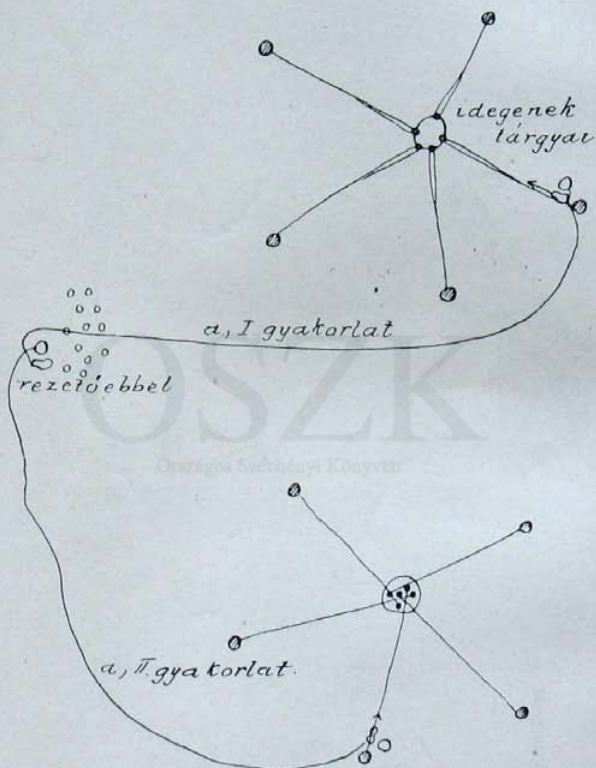
c) A vezető ebbével előhozógyakorlatokat végez. Közben az előhozófát egy zsinaghoz köti, amelyet azután a segédvezető közvetlen maga után vonszol, lassan eltávolodva az előhozófát elrejt és visszatér. Utána a vezető az ebet „szimat, elveszett” parancssal a tárgyért küldi. Ezen kísérletnek az a hátránya lehet harapós és őrzésre hajlamos ebeknél, hogy figyelmük nem a tárgyra, hanem az eltávolodó segédvezetőre fog összpontosulni. Ő utána iramodik majd az eb, a tárgyat elfelejtve. Ennek kiküszöbölése végett fontos, hogy a segédvezető lehetőleg lassan és semmiesetre sem futva távolodjon el, útközben pedig az előhozandó tárgyat ráncigálgassa, úgy hogy azt az eb lássa. A segédvezető minden egyes esetben az ebhez és vezetőhöz térjen vissza. Sok ebnél előnyös lesz, ha az első kereséseknél a vezető őket vezeti és a nyom pontos tartására buzdítja. Mihelyt az eb a megszokott tárgyat biztosan hozza, akkor a segédvezető vagy idegen a maga saját tárgyait rejt el. Ezen gyakorlatnak előnye, hogy az eb az elveszett tárgyak keresésének alapját idegen nyomán szerzi meg.

Az említett kísérleteknél tehát megtanulta az eb, hogy „szimat, elveszett”-re vagy „elveszett”-re egy nyomot kell felvennie és azon haladva egy tárgyat kell felvennie, majd később egy tárgyat kell előhoznia, mely az adott nyom szagát viseli. Előnyös lesz, ha a vezető a „szimat, elveszett” vagy „elveszett” hangjelhez a „hozd” parancsot is fűzi, mert az eb a fegyelmi gyakorlatokból tudja, hogy erre egy tárgyat kell előhoznia.

3. „Fürkéssz” vezényszóra az eb a vezető előtti terepen szabadon mozog, minden szemmel, füllel vagy orral észlelt embert és nagyobb, nem a terephez tartozó tárgyat jelez, kisebb tárgyakat pedig előhoz.

Az eb a fegyelmi gyakorlatokból tudja, hogy kézmozdulatra, vagy „jobbra”, „balra” hangjelre az adott irányban kell haladnia. A vezető tehát ezen

Vázlat szimatösszhanghoz.
67. oldal.

jelek alkalmazásával alacsonybokros terepen, vagy burgonyaföldön, esetleg magas fűvel benőtt réten, „jobbra, fürkéssz“, „balra, fürkéssz“ vezényszavakkal, a „fürkéssz“-t hangsúlyozva elindítja. A terepben egyik helyen a segédvezető, másik helyen egy idegen, harmadik helyen a vezetőnek egy tárgya van elrejtve. Az eb, ha jó az orra és élénktermészetű, szóval nem tunya, feltétlenül észre fogja venni a terepben elrejtett egyéneket és tárgyakat: az elsőket természetéhez mérten jelezni fogja, utóbbiakat esetleg elő is hozza.

Ezzel az előzetes kiképzés ebben a kísérletben célját el is érte.

Az alatt, hogy az eb természetéhez mérten fogja az észlelteket jelezni, azt akarom mondani, hogy a bátor eb az idegenre valószínűleg ugatni fog, a félénk eb, farkát behúzva, esetleg vezetőjéhez fut, míg a szívesen előhozó minden tárgyat vezetőjéhez cipel, olyanokat pedig, melyeket nagyságuk miatt fel nem vehet, körülugrálással vagy csaholással fog jelezni. Mellékes tehát, hogy az eb mi módon jelzi, hogy talált, fontos az, hogy egyáltalán mutassa. Ezen gyakorlat többszöri ismétlésekor kitűnik, hogy az eb a fürkészkést kedvvel végzi-e, hajlama van-e rá?

Leginkább azon ebek lesznek erre kaphatók, amelyek nevelésük és fegyelmezésük alatt megszokták, hogy vezetőjük előtt nagyobb távolságra is, szabadon bocsátva vigan és fürgén mozoghatnak.

4. Az eb szimatképességének legfontosabb próbája a szimatösszhang. Szimatösszhang alatt értem azt, hogy az eb több tárgy közül vezetőjének vagy egy idegennek a tárgyát keresi ki, akiről előzőleg a vezető vele szimatot vétetett.

Ez bármennyire is csodálkozásra méltó, hogy az eb erre képes, tulajdonképpen az ő részéről egy semmitmondó teljesítményről van szó, mert ha orra jó és a szimatvételt, valamint az elveszett tárgyak keresését bírja, jobban mondva, adott szimatot biztosan vesz és tudja, hogy „elveszett“-re tárgyat kell előhozni, tisztán csakis természetadta szaglóképességét alkalmazza.

Az ebnek ezen teljesítményre való bevezetése az alábbi módok szerint vezetett eredményre:

a) Négy-öt idegen egy körülbelül 50 méter átmérőjű körön egymástól egyenlő távolságra feláll. A vezetőnek egy jelére mind az öt a középpont felé halad és ott egy kis körön (2 méter átmérőjű), a nagy körön lévő álláspontjuknak megfelelő helyen, egy-egy tárgyat letesznek és régi helyükre visszamennek. A vezető az ebbel az egyikhez lép, róla szimatot vétet és az ebet a letett tárgyak felé indítja. Ha az eb tévedés nélkül több ízben a megjelölt embernek a tárgyát előhozta, akkor a tárgyakat már nem a nagy körön levő felállási pontnak megfelelő helyen tesszük le, hanem össze-vissza cseréljük. Ha az eb a kívánt tárgyat így is előhozta, akkor feladatát felfogta.

A következő gyakorlatot az alábbiak szerint állítjuk be: Az idegenek egymás mellett két-két lépés távolságra állanak fel. Egyszerre elindulva körülbelül 30 lépést haladnak, ott kiinduló helyüknek megfelelően tárgyaikat leteszik és visszatérnek. A vezető az egyik idegenről szimatot vétet az ebbel, majd annak nyomán elindítja. Ha az eb a kívánt tárgyat előhozta, megdicséri. Többszöri ismétlés után, ha az sikerrel jár, akkor az idegenek helyükről nem mennek el, hanem a tárgyakat maguk elé dobják. Az ebnek ezt látnia nem szabad. Utána a vezető az ebbel az egyik emberről szimatot vétet és úgy indítja el.

Alapja ezen kísérletnek az elveszett tárgyak keresése idegen nyomán. Így tehát az eb eleinte nyomon haladva találja meg a tárgyat, mely mellett más tárgyak is fekszenek. Később a nyomon túl több tárgy között találja meg a kívántat, azután több egymáshoz közel lévő párhuzamos nyom között az egyiket kell tartania és az azzal azonos tárgyat felvennie. Amikor ezen mellékkörülményeket már megszokta, nyom nélkül egy megjelölt embernek a tárgyát kell felvennie, természetesen szimat alapján.

b) Egy másik módja, hogy a vezető egy idegennel nyomot fektet és annak a végén helyeztetni el vele

Pumi. — 241. oldal.

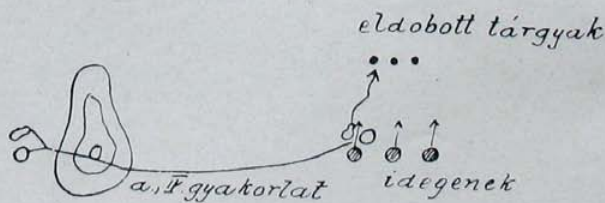
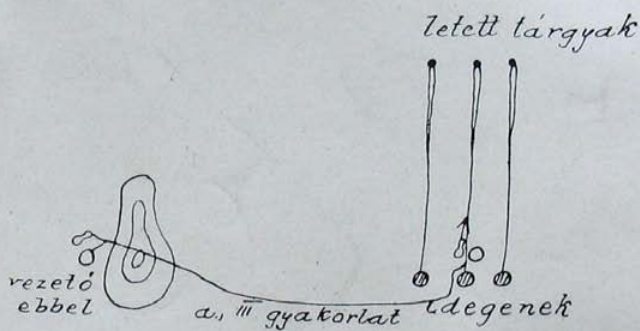

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

1890. évi kiadás

Szimatösszhang.
68. oldal.

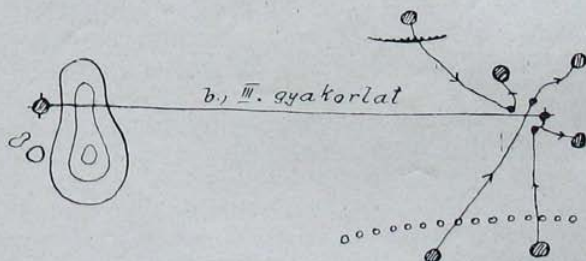
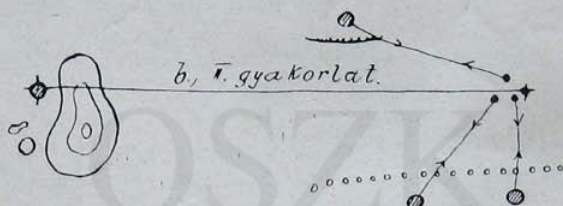
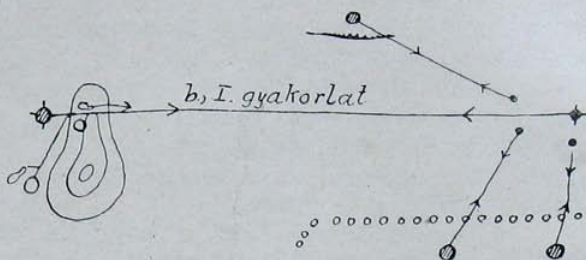

OSZK

Magyar Nemzeti Széchényi Könyvtár

Szimatösszhang.
69. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

a tárgyat. Közben három-négy más ember a fektetett nyomhoz merőlegesen elindulnak és nem messze a lelett tárgytól, a nyom közvetlen közelében, egy-egy saját tárgyukat szintén leteszik. Ezután ismét úgy távoznak el, hogy a kereső eb őket ne lássa. Az első nyomot fektető ember azonban kiindulási helyére tér vissza. A vezető ekkor szimatot vétet róla és az ebet elindítja. Feltéve, hogy az eb több ízben helyesen oldja meg a gyakorlatot, a fel nem veendő tárgyak mindig közelebb és közelebb lesznek az előhozandóhoz letéve. A szimatzavaró egyének sem vonulnak el ezután az eb láthatárából, míg végül közel egymáshoz állanak az eb keresésekor is.

c) Az ebnek több tárgy közül a vezetőjének tulajdonát kell előhoznia.

Az az eb, amely az a) és b) alatti kísérleteknél megfelelt, ezt minden további oktatás nélkül megteszi. Amennyiben a vezető tárgyat nem hozná elő, akkor a vezető a kísérletet megelőzőleg az előhozandó tárggyal előhozógyakorlatokat végeztet ebjével. Nyomban utána előkerülnek az idegenek is és a vezetővel együtt egy körben felállva, tárgyaikat valamennyien a kör közepébe dobják. A vezető az ebet elindítja s ha a kívánt tárgyat előhozza, megdicséri. Fontos ezen kísérletnél, hogy úgy a vezető, mint a többi egyén tárgya, legalább is a gyakorlatok folyamán később egyforma legyen, ellenkező esetben könnyen megeshet, hogy az eb szemmel keres.

A szimatösszhang nagyban alapját képezi a szakidomításban kidolgozandó azonosításnak. Sikerküknek alapja az ebnek természetadta megfelelő szimatképessége; feltételük, hogy az eb előzőleg az előhozásban teljesen ki legyen képezve és az elveszett tárgyak keresésének alapját tudja. Amennyiben egy eb a szimatösszhangban nem felelne meg, úgy az vagy előzetes hiányos kiképzésének, vagy meg nem felelő orrának tudható be. A hiányos kiképzés megállapítható s ha nem ez az ok, sikertelenség esetén csak a szimatképesség állhat fenn.

A felsorolt kísérletek alapján megállapíthatjuk, hogy ebünk oly szakban, melyben a kiképzés a szaglási érzékre van alapozva, kiválóan fog-e megfelelni, megfelelő lesz-e, vagy pedig nem felel meg.

Általában véve a vezetőnek az orrmunkában való eljárásnál az előzetes kiképzés alatt a következő igen fontos körülményeket kell szem előtt tartania és mellőznie:

1. Az ebet minden szín alatt arra kell bírni, hogy minden más érzékét lehetőleg teljesen mellőzve, csak a szimatképességét használja, vagyis mutassa.

2. A szimatadásnál, ha az eb egyszer felfogta, hogy mit kell „szimat” parancsra tennie, mindig más és más egyénről vegyen szimatot.

3. Az összes kísérleteknél, lehetőleg már az első gyakorlatozásnál, ne a vezető legyen az, akinek szimatja után dolgoznia kell az ebnek.

4. Az előzetes kiképzés alatt az orrmunkában megejtendő kísérletek csak rövid távolságokra szorítkozzanak és csak oly időjárásban és terepen legyenek végrehajtva, mely a szimat, egyáltalán a szag, a nyom rögzítését minél előnyösebbé teszi.

Ennek bővebb magyarázatára az alábbiak szolgálnak:

A fiatal eb, kivált akkor, ha nem volt alkalma szaglólétehetőségéről meggyőződni, vagy ha az gyenge, akkor jobban bízik látóképességében és szemmel keres. Ezt a vezető csak úgy küszöbölheti ki, ha az ebet — gyakorlatozás közben — oly körülmények közé állítja, amelyek részére a látást lehetetlenné teszik, vagy legalább is annyira megnehezítik, hogy önönmagától a szimatképességét kelljen alkalmaznia. Minél természetesebbek ezen gátló körülmények, annál valószínűbb és nagyobb lesz a siker. Ez okból legcélszerűbbnek tartom az orrmunkának kísérleteit eleinte esténként, később éjjel, sötétben tartani, vagy gyakorlóterepként erdős, bokros területet használni. Ezenkívül felhívom a figyelmet azon fontos körülményre is, hogy az orrmunka az ebet testi-leg kifárasztja s emiatt a gyakorlatozás nappal,

melegben munkakedvét csökkentheti, míg éjjel figyelmesebb is.

Kivétel képezhetnek félénk ebek, melyekkel a vezető félhomályban, vagy nappal erdős, bokros terepen foglalkozhat. Gyáva ebről egyáltalán nem is szólok, mert annak puskaapor és ólom jár, — modernebb felfogás szerint: strichnin.

A fürkészést, melyben nemcsak orrmunkát, hanem amellet szem- és fülmunkát is követelünk, váltakozva végeztesse a vezető nappal és éjjel.

Hogyha a kísérleteknél a vezető mindig egy és ugyanazt a segítőszemélyt vagy tárgyat alkalmazza, illetve használja, akkor az eb végül csak a megszokottra lesz beállítva és a vezényszó, valamint segítőszemély vagy tárgy között könnyen az a kapcsolat létesülhet az ebnél, hogy „szimat, keresd”-re vagy „szimat, elveszett”-re, valamint „fürkéssz”-re mindig csak azt a bizonyos megszokott valakit vagy valamit kell keresnie: szimatösszhangban pedig egyáltalában nem fog működni.

Ez helyénvaló a jelentő- és küldönc-ebeknél, ezeket azonban az előzetes kiképzés alatt egy állandó nyomhoz még nem szoktatjuk, mert nem tudhatjuk már most, hogy az adott eb más tulajdonságainál fogva alkalmas-e jelentőszolgálatra, vagy sem. Eltekintve ettől, könnyen megtanulja az eb egy megszokott szimat után való járást a nyomon, de sokkal nehezebb, a legtöbb esetben elérhetetlen egy így szoktatott ebet bárki nyomának felvételére készíteni. Előre pedig nem tudhatjuk, hogy ezen ebre — éppen mint közbiztonsági nyomozó-ebre — nem-e lesz szükségünk?

A jól nevelt ebnek érdekközpontját teljesen a vezetője foglalja el, mert tőle ered ránézve minden jó és kellemes, így tehát a vezető nyomának követése is kellemeset jelent neki. Ha már most a vezető, mint szimatokozó, saját magát állítja be s tetejében még a sikeres gyakorlat végén ebjét meg is dicséri, esetleg megjutalmazza, ezen kellemes érdeklődés még fokozódni fog annyira, hogy másnak a nyoma

hidegen fogja hagyni. Természetes, ha most a vezető ebjét idegen szimat után indítja, a kísérlet nem sikerül, a dicséret is elmarad s így az idegen szimathoz, ha nem is rossz, semilyen, de legkevésbé kellemes érdekek fűzik. Ez az eb nehezen lesz rábírható, hogy idegen nyomon is haladjon. Következménye, hogy a vezető ebjének érdeklődését az idegen iránt ébresztteni akarván, az idegent arra fogja kérni, hogy ebjének valami jót tegyen vagy adjon s így az eb, a nyom végére érve, az idegennek hizelegni fog és barátságos lesz hozzá. Ilyen eb a közbiztonsági szolgálatban valószínűleg nem lesz megbízható, kivált akkor, ha félénk természetű. Leendő jelentősebeknél a gyakorlat ilyenén beállítása megengedett dolog. Kivált káros hatással lesz, ha a vezető áll be állandóan mint szimatokozó az elveszett tárgyak keresésénél és a szimatösszhangnál. Véleményem ezért, hogy ezen két kísérletnél az eb először egy idegennek tárgyát keresse s csak ha ezt tudja, következék a vezető tárgyának többek közül való kikeresése.

Fenti fejtegetésemet a következő példával vázolom: Egy 20 éves fiatalember egy kis leányba szerelmes. Egy szép napon ezen fiatalember elé öt kis leányt állítunk, kik között szerelme is jelen van. Minden kis leány kezében saját fényképét tartja és felszólítjuk őket, hogy a szomszéd szobába távozzanak, ott képeiket a falra egymás mellé akasszák és ismét térjenek vissza. Visszatérésük után a fiatalember — mondjuk — azt a parancsot kapja, hogy az öt közül az egyiknek képét, de nem szerelmének képét, hozza elő. Meg vagyok róla győződve, hogy az illető, az öt kép előtt állva, legelőször is — itt az embernél is ösztönről lehet szó, ugyanolyan jogosan, mint az ebnél — szerelmének képét fogja kikeresni és nézni. A parancsot azonban — mint ember, erkölcsi alapon állva — teljesíti és a kívánt képet hozza. Nem úgy áll a dolog azonban az ebnél. Az eb erkölcsöt, eszmét nem ismer, hanem teljesen önfenntartási ösztönének él, melynek középpontja a vezető. A parancsot legfeljebb szokásból teljesíti.

Mi azonban még a kiképzés elején állva, csak most kezdjük szoktatni az ebet az engedelmességre. Ha tehát már most, a szoktatás elején, a káros mellékkörülményeket ki nem küszöböljük, vagyis a kiképzésben fordított sorrendet alkalmazunk, akkor ezen káros mellékkörülmények figyelembevételéhez szoktatjuk az ebet.

Figyelemmel kell lennie a vezetőnek arra is, hogy orrmunkát igénybevevő kísérleteket szimattartó talajon és megfelelő időjárásban gyakorolja. A szimatmunka tudniillik testileg fárasztja az ebet és annál jobban kimeríti, minél gyengébb a kidolgozandó nyom. Ha ezen körülményt figyelmen kívül hagyjuk, akkor az eb az orrmunkához feltétlen szükséges munkakedvet elveszíti, mert a fáradtság kellemetlen, tehát gátló körülmény.

Hogy a szimatmunka fárasztó voltát megérthetővé tegyem, az egyik tanfolyamon a szimatmunka elméleti előadása közben a következő — hogy a szokáshoz híven mondjam — szemléltető kísérletet eszközöltem: Két hosszú, tisztára súrolt asztalt állítottam egymás mellé, úgy hogy közöttük körülbelül három arasznyi hézag maradt. A vezetők közül hármat a teremből kiküldtem azzal, hogy szólításra majd belépjenek. Közben egy közismert erősszagú sajttal az asztalokon, ezeknek egyik végéről a másikig egyenes, majd félköralakú, hol pedig éles sarokban irányt változtató vonalat húztam. Miután ez megtörtént, a három kiküldött embert behívtam, elmagyaráztam, hogy mit akarok bemutatni és — hogy úgy mondjam — szimatot vélettem az egyik emberrel a megmaradt sajt darabon, megmutattam a nyom elejét és felszólítottam, hogy igyekezzen a sajttal húzott vonalat végigszagolni, vajjon eltalálja-e? Az első kísérlet nagyon tétovázva ment, mert a vezető a sajt szagát nem tudta magának megjegyezni. A másik ember lassan haladt, a vonalat nem biztosan tartva, hanem mindig cikcokban keresztezve. Végül is láthatólag belefáradt. A harmadik szintén lassan haladt, cikcakozás nélkül, de többször kérte,

hogy a sajtot megszagolhassa, mert állítólag nem tudta a szagot huzamosabb ideig megjegyezni. Mindhárman azonban alaposan elfáradtak és azt mondták, hogy úgy érzik a tüdejüket, mintha nagyobb utat futólépésben tettek volna meg.

II. A szem- és fülmunkáról.

A szem- és fülmunkában a vezető arra törekedik, hogy ebjének éberségét is kiismerje. Igyekezzenek az ebet „pszt” vagy „figyelj” hangjellel figyelésre bírni és ezekhez a jelekhez szoktatni. Látóképességéről és hallásáról meggyőződni. Erre legalkalmasabb, ha a vezető ebjével este megy ki, mert homályban vagy sötétben az ebek mindig éberebbek, érzékeik feszültebbek és így könnyebben is elbírálhatók.

1. A hallásról könnyen meggyőződhetünk, ha az ebbel erdős, bokros terepen letelepedünk és egy idegent felkérünk, hogy az előtte már ismert hely felé közeledjék. Első ízben lopva közeledjék. Az eb, ha ébertermészetű, figyelni fog s előbb-utóbb a közeledőt jelzi is. Ha ezt nem tenné, akkor az idegen egy támadást intézzen a vezető ellen, mely az eb felingerültségének esetén érjen véget és az idegen vonuljon vissza. Még ugyanakkor, de legkésőbb másnap, ismételje a vezető a kísérletet.

Ez alkalommal megfigyelhető az is, hogy hogyan jelez az eb. A félénk esetleg szűkölni fog és a vezetőhöz bújik. A bátortermészetű támadási szándékot fog mutatni. Ideges ebek éberebbek lesznek, a tunya természetűek azonban itt is lomhák és csak akkor jeleznek, amikor a vezető a közeledőt már régen észrevette.

Előfordul, hogy egy éberséget különben nem mutató eb azon esetben, ha az idegen meglepetés-szerűen kellemetlen behatást gyakorol rá, legyen az ütés, megijesztés, dobás, vagy bármi más, ami az eb idegeit felcsigázza, néhány ismétlés után igen éber lesz, ami természetes is.

Félénk ebek ezen kísérletnél bátorságra is szert tehetnek, ha a közeledő, mihelyt az eb észrevette, elszalad.

2. A szem megítélése úgy eszközölhető, hogy a vezető ebjével, miután az 1. alatti kísérletet már megejtette, egy erdőséssel szemben letelepedik. Az erdőben lévő idegen az erdősélhez közeledik és ott zaj nélkül mozdulatokat végez. Ha az eb őt észrevette, akkor a vezető intésére teljesen nyugodtan állva marad. Az eb valószínűleg mereven feléje fog figyelni s ha jó a szeme, nemsokára az emberi alak körvonalait is észleli és az idegent természetéhez mérten jelezni fogja.

Az esetben, ha az eb nem jelezne, valószínűleg az emberi alak körvonalait nem tudta a környezettől megkülönböztetni, tehát szeme gyengébb, mint más ebé. Ilyenkor a vezető ismét int, amire az idegen újra mozdulatokat végez. Majd a vezető az erdősélhez közelebb megy az ebbel és a kísérletet ismétli, de lehetőleg mindig más és más helyen. E gyakorlatokhoz dombos vidék is alkalmas; ott az észreveendő idegen a domb mögül hirtelen felbukik, majd eltűnik és így igyekszik az eb figyelmét magára vonni.

A szem- és fül munkájának alapja a látó- és hallóképesség, feltétele az eb éber természete.

Egy eb látó- és hallóképességének elbírálása bár nem lehetetlen dolog, de igen nehéz, pontos megfigyelést és sűrű kísérletezést igényel.

Az éberség azonban pontosan megállapítható, mert nagyban az eb egyéb természeti tulajdonságai-val, mint félénkség, idegesség, tunyaság, lomhaság stb. függ össze.

A szem- és fül munka elbírálásánál mértékadó, hogy az eb veszi-e észre először a jelzendőt, vagy a vezető. Előző a megkívánt s ha ezt gyakorlatozás közben nem tapasztaljuk, akkor az ebet, ha az egyébként vezető nélkül figyelve, a jelzendőt idejekorán észleli és jelzi, megfelelő leendő figyelő- és felderítő-ebnek minősíthetjük.

Fontos, hogy ezen kísérleteknél a közeledő mindig szél ellen haladjon, különben az eb szimatvétellel fog észlelni. Akkor pedig a kísérlet meddő maradt, mert a szem és fül elbírálhatatlan, tekintettel arra, hogy az eb ebbeni fogatkozását a legtöbb esetben az orrával fogja kiegészíteni.

Jogosultnak látszik az az ellenvetés, hogy az az eb is lehet jó figyelő és felderítő, amelyiknek szeme, füle rossz, de orra jó. Látszólag igen, sőt erre is építünk ezen ebeknél, válaszom azonban, hogy gyakorlati értéke nincsen, mert csak akkor válik be, ha a szél kedvező irányból fúj. Ezt pedig a lesállításban levő csendőr, vagy a harcvonalon figyelő harcosa nem rendelheti meg. Természetes, hogy előnyösebb, ha a jó szemű és fülű ebnek jó orra is van.

Általában véve a fontosabb kikapcsolandó mellékkörülmények a következők:

1. A gyakorlatot úgy kell beállítani, hogy az eb kénytelen legyen csak a szemét és fülét használni.

2. Ha egyszer már felfogta, hogy mit jelent a „pszt” vagy „figyelj”, mindig más és más idegen legyen a jelzendő és a figyelés mindig más és más helyen legyen gyakorolva.

3. A terep és az idő, amelyben és amikor ezen gyakorlatozásokat végezzük, úgy választandó, hogy az eb éberségét már ezek is felkeltsék, ébresszék, esetleg fokozzák.

III. Az őrzésről.

Az őrzésben való előzetes kiképzésnél a vezető törekedjék az ebnek ebbeli hajlamát, bátorságát, félénkségét megállapítani.

Sok esetben az eb ezen kísérleteknél megkülönböztető képességét is mutatni fogja.

Az előzetes kiképzés alatt a vezető a ház és tárgyak őrzésében próbálja ki ebjét. Természetes, hogy nem eléggé éber ebekkel a vezető a II. pont-

ban vázolt gyakorlatokat fogja előzőleg végeztetni. Kapzsi, etetésnél harapós, falánk ebek és olyanok, amelyek a helyes nevelés következtében a vezető otthonát, illetve tartózkodási helyét saját magukénak is tekintik, ragaszkodó természetűek, azoknak rendszerint hajlamuk van az őrzésre is.

A szukák között több megfelelő őrző-eb akad, mint a kanok-nál, mert az előbbieknél már egy velük született természeti tulajdonság az otthonhoz, a fészekhez való ragaszkodás és annak megvédése.

Ezen hajlamra épül a kiképzés későbbi fázisaiban a sokféle őrzőszolgálat.

a) A vezető ebjét éjjel a ház udvarán szabadon bocsátja, először idegent, később házbeliakat kér fel, kiket az eb ismer, hogy az udvar bejárata felé közeledjenek és belépjenek. Majd az idegen nem az ajtón, hanem a kerítésen át hatol be az udvarba. Olyan ebek, amelyek eleinte közömbösek az idegenrel szemben, ingerelhetők, de csak annyira, hogy ugassanak. A támadó kedv a későbbi gyakorlatozás alatt amúgy is kifejlődik. Ha az ebet teljesen felbőszítettjük, esetleg a védekezésig ingereltetjük, akkor könnyen megeshetik, hogy házon vagy udvaron kívül is, az utcán ártatlan embereket támad meg, kikkel szemben közömbösnek kell lennie. Ennek a gyakorlatnak többszöri ismételése után az eb a kíváncsnak rendszerint meg fog felelni, hacsak nem tunya, mindenkivel szemben bizalmaskodó, vagy annyira gyáva, hogy idegen láttára még hangot sem mer adni. Félénk ebek is lehetnek jó házőrzők, mert azok éjjel nagyon éberek és éppen félénkségük miatt minden gyanus neszre vagy észleletre jeleznek. Előfordulnak ebek, melyek többszöri kísérlet után nemcsak azt tudják megkülönböztetni, hogy házbeli vagy idegen jön-e, hanem hanglejtésükkel azt is jelzik, hogy a közeledő nyiltan vagy lopódzva, bújva jár. Ilyen ebeknél feltételezhető, hogy más munkában is tudnak megkülönböztetéseket tenni, ami kivált a közbiztonsági szolgálati ebeknél igen értékes tulajdonság.

b) A tárgyak őrzésére való bevezetés úgy történhetik, hogy a vezető ebjét lefekteti és megláncolja. Majd eléje teszi kedvenc előhozófáját és felkér egy idegent arra, hogy az eb mellett elmenve, a tárgy előtt álljon meg, nyúljon a tárgy után s ha az eb védő- vagy támadó szándékot mutatna, vonuljon azonnal vissza. Félénk ebek, melyeket előzőleg idegenek bántalmaztak, e kísérletben nem fognak beválni.

Egy másik módja ennek a kísérletnek, amely falánk, bár félénk ebeknél is bevált, az, hogy etetésükkor az idegen az eb etetővályúját iparkodott elvenni. Erre ezek az ebek a kívánt ténykedést rendszerint kifejtik, azaz az idegennek nekimennek, vagy legalább is fogvicsorgatva ráfordulnak. Ilyenkor az idegen távozzék ismét el. Többszöri ismétlés után a vezető nem az eb etetőhelyén őrizteti az etetővályút, hanem más helyen is, s amikor így is őrzi, más tárgyat tesz elébe.

Az őrzésnek alapja az ebben rejlő tulajdonvédelemnek hajlama, a vezető lakhelye vagy tartózkodási helye iránt; tárgyak őrzésénél még a kapzsiság és ennek fokozatai. Mindegyiknél feltétel a bátorság és éberség.

Az előzetes kiképzés alatti kísérleteknél az eb feladatát akkor teljesíti, ha a közeledőt jelzi, illetve tárgyőrzésnél támadó szándékot mutat.

Ezen kísérleteknél nem fontos, hogy az eb mi módon észleli a közeledőt, mert a vezető nem az érzéki tulajdonságok fejlettségét akarja elbírálni, hanem az őrzésre való hajlamot óhajtja kifürkészni, mint természeti tulajdonságot.

Az olyan ebet, amely az őrzési kísérletek alkalmával támadó szándékot is mutatott, leendő kiváló őrző-ebnek lehet minősíteni. Ez az eb, ha különben testi tulajdonságai is megfelelőek, nemcsak mint jelző őr, hanem mint védő-őreb is tekintetbe jöhet, megfelelőnek mondhatjuk azt, mely ha nem is támad, de minden idegent élénken és tartósan jelez. Az az eb, amelyik még ezt sem teszi, nem megfelelőnek tekintendő.

Gyakran tanyákon két ebet találunk, mint őrző-ebeket: az egyik éberségénél és esetleg kis természeténél fogva csak mint előcsahos szerepel, míg a másik, az erősebb, de természetében lomhább, az álom-szuszék, előzőnek csaholására felébred s feladata abban merül ki, hogy felébresztve, testalkatánál és bátorságánál fogva, nyomatékosan teremtet rendet és esetleg véd is.

Volt egy német juhász-szukám, amely csak a vezető jelenlétében támadott, a védekezésben és őrzésben azonban kitűnő volt. Csaholásának, ugatásának vagy morgásának hanglejtéséből kiismertem, hogy a közeledő nyiltan jön-e, a saját udvaromba lépett-e be, vagy pedig mellette haladt-e el. A kéményseprőt például nyílt, egyforma magas hangú vakkantásokkal jelezte. Egy másik kitűnő őrző-eb nemcsak gazdájának udvarát védte, hanem a mellette levő burgonyaföldet is, mely az úttól nem volt külön elkerítve. Amíg idegenek a burgonyaföld mellett vezető úton haladtak, addig csak figyelemmel kísérte őket. Egyszer azonban éjfél tájban egy hivatlan vendég a krumpliföldre lépett s még mielőtt az első bokor alját kiásta volna, az eb már is ott termett. Lerántotta és mindaddig nem hagyta felállni, míg dühös ugatására gazdája oda nem ért. Az idegen természetesen ártatlan volt, saját véleménye szerint. Úgy az előző, mint ennek az ebnek az eljárása a megkülönböztetés tehetségére is vall.

Félénk ebeknél, sőt gyáva ebeknél is tapasztaltam, hogy bajukon — amennyiben az nem szervi hibából ered — sok esetben úgy lehet segíteni, hogy egy fához, még jobb, ha a ház bejárata mellett lévő ebbódéhoz kikötjük őket. Az így megláncolt ebet egy idegen ingerli s ha ez eredménytelen marad, meg is támadja. Fontos, hogy abban a pillanatban, mikor az eb a védekezésre hajlamot mutat, az idegen elfusson. Első ízben semmiesetre ne okozzon fájdalmat az ebnek. A bódéhoz láncolt ebnél a bódé bejáratát eltorlaszoljuk, hogy az eb — menedéket keresve — el ne bújhasson.

IV. A védő szolgálatról.

E szolgálatra való hajlam az ebnél abban fog nyilvánulni, hogy vezetőjét készségesen védi s parancsra egy idegent gondolkodás nélkül megtámad. Itt tehát az eb bátorsága és rámenőkedve fog nagy szerepet játszani; meg kell tanulnia, hogy „bánt” hangjelre a vezetőjét támadó idegent azonnal megtámadja. Ha vezetőjétől távol van és a hangjel elhangzik, vagy pedig az eb maga is észleli, hogy vezetője mással dulakodik, azonnal gazdájának segítségére kell sietnie. Igen sok ebnél ez már veleszületett tulajdonság, amely mindjárt első alkalomkor megnyilvánul, vagy ha bennük lappang, kevés kíséreltetel előhívható. Van azonban eb, amely a saját irháját már eleve — anélkül, hogy rossz tapasztalatokat szerezhett volna — annyira félti, hogy vezetőjét mindig cserbenhagyja. Sok ebnél a hibás nevelés okozza ezt, amennyiben a vezető nemtörődömsége miatt ebje nem ragaszkodik eléggé hozzá, vagy az elkalandozást megszokta s így figyelmét minden más inkább leköti, mint a vezetője. Teljesen saját énjének él.

Én az ebnek azon ténykedését, hogy vezetőjét védi, hálaérzése megnyilvánulásának vélem, amely természetesen csak akkor lesz észlelhető, ha a kellő ragaszkodás, hűség, szeretet és vonzalom is fennáll, mert hiszen ezeknek folyománya. Utóbbiak csak akkor keletkezhetnek, ha a vezető viszont ebjével szemben hasonló érzelmeket táplál és azokat az eb előtt tettekkel be is bizonyítja.

A vezető ebjével, ha az bátortermészetű, azt szabadon hagyva, a terepben letelepedik, úgy hogy az eb a közeledőt észre ne vehesse. Utána az idegen a vezetőhöz lopózik és azzal dulakodni kezd. Az ebnek ekkor meggondolás nélkül a vezetőnek azonnali „bánt” kiáltására meg kell támadnia. A bátor eb ezt valószínűleg meg is fogja tenni, mert hiszen az előző kísérleteknél alkalma volt már embert fogni.

A félénk ebbel a vezető úgy helyezkedik el, hogy az eb a közeledőt láthassa, vagyis el legyen már rá készülve, hogy egy harmadik is kerül a játékba. Fontos ez azért, mert ha az idegen meglepelésszerűen lép a vezetőhöz és annak ebjéhez, akkor ez utóbbi félénkségénél fogva, a hirtelen meglepetés hatása alatt, határozatlanul nézi a támadást végig, csak később fog befolyni, vagy egyáltalában nem, hanem megfutamodik. Tapasztalatom szerint félénk ebek ennél a kísérletnél akkor felelnek meg, ha a vezetőjük iránti ragaszkodás nagysága félénkségüket túlszárnyalja. Léteznek olyan félénk ebek is, amelyek, ha segítve látják magukat, ijedségükről letesznek és védekeznek, illetve támadnak. Vannak viszont félénk ebek, amelyeknek azonban a ravaszság párosulva a harapóssággal is tulajdonságuk. Szívesen harapnak s így a fenti kísérletnél is kaphatók lesznek arra, hogy a támadót kellő óvatossággal, de mindenesetre hátulról, megfékezzék.

Harapós ebeknél nehezen bírálható el, hogy a védést a vezetőjük miatt, vagy pedig csak harapási vágyuk kielégítéseért végzik. Ez azonban a gyakorlati életben mellékes, legfeljebb hátrány más szolgálati ágakban, amelyekben az ilyen eb nem alkalmazható.

Érdekösszefűződést keresni ennél a kísérletnél olyképpen, hogy előzőleg a támadó az ebet ingerli s miután ez már felbőszült, akkor kezdjük a kísérletet — helytelen. Ezt azzal indokolom, hogy így az eb — a vezetőt figyelmen kívül hagyva — a közeledőt haragból támadja meg. Megengedem, hogy ezen szolgálat betanítására ez egy módszer lehet, ha a helytelen indító okból az átmenet — az ebnek ezen feladat helyes felfogásához — megtalálható. Ez, mint sok más, pillanatoktól, az egyedtől, a vezető- és nemkülönben a segítőszemélynek ügyességétől függ és a szakidomításhoz tartozik.

Fentiekből következik, hogy az eb ezen gyakorlatok végrehajtása alatt kifejtett ténykedésének elbírálásánál kiválóan alkalmasnak minősítjük azt az

ebet, amelyik a támadó idegent meggondolás nélkül azonnal iparkodik lefogni, de a vezető és mellette közömbösen elhaladó egyéneket csak figyelemmel kíséri. Megfelelő lesz az az eb, amelyik ha nem is határozottan, de a támadóra mégis ráront, vagy azt ugatja. Kétes lesz az, amely tétlenül nézi a dula-kodást, vagy a közömbösen elhaladó idegeneket is megtámadja.

Kétesnek minősítem én itt a meg nem felelő ebeket azért, mert a későbbi kiképzés során bőven nyílik még alkalma az ebnek az emberen való munkára, úgyszintén a bátorságnak és önbizalomnak ébresztésére. A későbbi rendszeres foglalkoztatás a vezetőhöz való ragaszkodást és odaadó hűséget fokozza s ezzel a szoros összetartozás érzéséből kifolyó védési hajlamot is előhívja.

V. A gyorsaságról.

Sok szolgálati ágba az eb gyorsasága nagy szerepet játszik. Fölötte fontos a hadi-, jelentő- és küldönc-ebnél. A jelentő-eb, melynek nagy távolságokat kell befutnia, 1 km.-t átlag 3—4 perc alatt tegyen meg. A küldönc-eb, melynek szolgálata jóval rövidebb távolságokra szorul, 1 km.-t $1\frac{1}{2}$ —2 perc alatt fusson be.

A kellő gyorsaság eléréséhez megfelelő testalkat kell s ezenkívül eleveenség és futási kedv. Előzőt a tenyésztő teremtsen, utóbbit a kiképző, a vezető neveli az ebben.

A legtöbb ebnél elegendő lesz, ha a vezető azt egy idegennek átadja és eltávozik, úgy hogy az eb lássa, hogy hová megy. Az első kísérleteknél a távolság 200—300 métert ne haladjon meg. Később pedig növelve lesz. A vezető jól teszi, ha futólépésben távolodik el, mert ezáltal az ebben a követés vágyát növeli és az elbocsátva minél gyorsabban iparkodik majd hozzáérni. Mihelyt a vezető a kívánt távolságra felállt, akkor az idegen az ebet „parancs,

előre" hangjellel elbocsátja. A vezető természetesen az időt órával a kézben ellenőrzi.

Ahol csoportkiképzés folyik, ott igen előnyös 5—10 ebet egyszerre beállítani. Az első kísérleteknél azonban nem indítatnak egyszerre, hanem egyenként, nehogy útközben összekapjanak, vagy az egyik társukat üldözőbe véve, valamennyien arra rárohanjanak. Előnyös az ebeket egymás mellett úgy felállítani, hogy a kanok és szukák felváltva egymás mellé kerüljenek. Notórius verekedőket szájkosárral látja el a vezető. Futtatás közben rendszerint azok kapnak össze a többiekkel, amelyekben a kötekedési kedv nagyobb a vezetőhöz való ragaszkodásnál. Miután a futtatásra kerülő ebeket idegen vezetők átvették, akkor a vezetők eltávoznak, de nem párhuzamosan egymáshoz, hanem széjjeltarva, úgy hogy a célnál egymástól kétszer akkora térközökben álljanak, mint amilyenekre ebeik lettek elhelyezve. Az ebek egymástól legalább 10 lépés térközökben álljanak. Mihelyt a vezetők a célhoz értek, akkor egyik eb a másik után indítva lesz. Természetes, hogy a később indulók a tőlük telhető legnagyobb gyorsaságot fogják kifejteni. Előnyös, ha a vezetők a célnál az ebeknek beérkezükkor egy falatot nyújtanak.

Az ezen kísérleteknél mutatókozó gyorsaságot egyötödével csökkentve, vesszük alapul az eb jövőbeni kiképzésének meghatározásánál.

A kísérleteket éjjel is eszközöljük, első ízben 50—100 m.-re. Később úgy nappal, mint éjjel az eb figyelmét elterelő mellékkörülményeket, majd természetes akadályokat kapcsoljunk be. A futtatás első pár kísérlete után az eb rendszerint már tudja, hogy miről van szó. Ilyenkor ne csak sík terepet, de dombos, alacsonybokros, azonban áttekinthető területet is válasszon a vezető.

*

Amint fejtegetésemből kitűnik, az előzetes kiképzés alatt beállított gyakorlatok, illetve kísérletek

alapja a természetadta hajlam. Ott azonban, ahol az eb ezt a hajlamot, tulajdonságot nem mutatja, egyes alapvető gyakorlatokat soroltam be, jobban mondva az eszközlendő kísérletek beállítását és végrehajtását akartam vázolni.

Lehetséges, hogy sok ebnél a kívánt hajlamok mindjárt az első kísérletnél észlelhetők, de lesznek viszont olyan ebek is, amelyekben ezen kíváncsi tulajdonságok csak lappangnak s hogy róluk a vezető meggyőződhesse, egy alkalmas gyakorlat beállításával előhívja őket.

Nem mondom, hogy az általam lefektetett gyakorlatok és beállítások az egyedüli célhozvezetők. Teljesen az ebtől, a vezetőtől, a segítőszemélytől és sok más mellékkörülménytől függ, hogy milyen gyakorlatot választ a vezető. Egy azonban bizonyos, hogy a vezetőnek az esetleg létesülhető kedvezőtlen érdekösszefűződéseket mérlegelnie kell és azon kell lennie, hogy az azokat előidéző mellékkörülményeket elkerülje, ebjének figyelmét róluk elterelje. Ha mégis ilyenek létesültek volna, úgy a gyakorlat fokozatos máskénti beállítása által hidalja azokat át, míg végül a kívánt teljesítmény és ami a legfontosabb, az ebnél a szándékolt összefűződést, a feladat és vezényszó helyes felfogását eléri. Amennyiben a vezetőnek ez sikerül, akkor az eb természetének megfelelően választott és beállított bármilyen módszer jó.

Hogy az utóbb mondottakban könnyebben megértessem magam, a IV. pont 6. bekezdésében említett eljárást állítom fel példának. Ezek szerint a vezető, hogy ebjét személyének védésére bírja, a következőképpen járt el:

Az eb a mai gyakorlaton az idegen támadását, annak a vezetővel való dulakodását közömbösen nézte. Erre a vezető ebjével más helyre távozott, vagy ebjét boxjába vezette, az idegent pedig felkérte, hogy más úton szintén odajöjjön és amikor odaért, felszólította, hogy az ebet ingerelje, bosszantsa, támadja, szóval mindent elkövessen, amivel az ebnek méltó haragját maga ellen kihívhatja. Ez sikerült is.

Az eb bátor, mondjuk harapós természeténél fogva is oly ellenszenvre lett szert az idegennel szemben, hogy ha köztük a sodronyháló nem lett volna, szikrázó szemekkel az idegent torkon ragadja. Mi történt? Az idegen — ki az ebre nézve délután még közömbös volt — az ebbel érdekösszefüggésbe került. Ezen érdekösszefüggés a haragon, az ellenszenven épült fel s így természetes, ha alkalom nyílik, az eb támadásában fog megnyilvánulni. A vezető tehát elérte, hogy ebje, ha ez az idegen ismét szeme elé kerül s csak a legcsekélyebb mozdulattal vagy egyébkénti viselkedésével, talán csak megjelenésével is — mi utóbbi valószínű — figyelmét magára vonja, megtámadja. Ezt elérve azonban a vezető személye a gyakorlatból kikapcsolódott, az eb álláspontjáról nézve érdekösszefüggésen kívül áll. Utóbbi tehát hibás, mert az eb az idegent nem azért fogja megtámadni, mivel az a vezetőjét bántja, hanem azért, mert egyedi ellenszenvvvel viseltetik iránta.

Másnap a gyakorlatnál a vezető ebjével egy helyen feláll, az idegen feléje közeledik és az eb, még mielőtt haragosa a vezetőhöz ért volna, már is megtámadja. Lehetséges azonban, hogy közeledését nem veszi észre, hanem csak a dulakodást észleli, amikor természetesen szintén támad és a gyanútlan szemlélő, aki esetleg a verseny előtti nap előzményeit nem ismeri, kitűnő védő-ebnek tartja négy lábú barátunkat.

Ha a vezető most ezen gyakorlatot ezzel az idegennel többször ismétli, az eb ehhez az egy személyhez lesz majd szokva. Nem tagadom, hogy az előbb említett hibás érdekösszefüggésbe a vezető is beleelegyedik, mert hiszen a dulakodás és támadás közben, hogy úgy mondjam, a harmadik személy. Nagyon valószínűnek tartom azonban, hogy ebben az esetben az eb és a vezető közötti érdekösszefüződés az eb részéről oda fog irányulni, hogy: „Aha, a vezető segít nekem, nem én a vezetőnek”. Nincsen kizárva, hogy a jövőben nem-e az eb akarja majd felszólítani a vezetőt, hogy verekedni jöjjön.

Mellesleg megjegyzem, hogy egy ilyen helytelenül beállított gyakorlatnál a szemlélő elé esetleg az az ominózus látványosság tárul, hogy a feldühödtt eb a harc hevében és attól elvakítva, esetleg szaglását is veszítve, saját vezetőjének nadrágját is leszedi.

Hol keresse tehát a vezető az áthidalást, hogyan változtassa meg a helytelen érdekösszefűződést, hogy az eb megértse, miszerint nem azért kell támadnia, mert neki a közeledő idegen ellenszenves, hanem azért, mert vezetőjét bántja? Meg kell érteni az ebbel, hogy támadásának indító okául ne az ő egyedi haragja szolgáljon, hanem azért támadjon, hogy vezetőjét megvédje. Míg tehát eddig az érdekösszefűződés az eb és az idegen között közvetlen volt, addig ezentúl, a vezető személyén át, annak érdekében vezessen az idegenhez. Ezt a vezető csakis a gyakorlat módosításával, vagy más gyakorlat bekapcsolásával érheti el. Eddigi eredménye csak az, hogy az eb támadó hajlamát felébresztette. Olyan eljárást kell tehát választania, amely az ebnek az adott idegennel szembeni haragját és támadó kedvét csökkenti, míg saját személyét előtérbe hozza.

A vezető tehát több napon át az idegent nem fogja ebjének mutatni, majd találkoztatja vele, de oly távolságra és körülmények között, — esetleg az ebbel a találkozás alkalmával egy szívesen véghezvitt gyakorlatot végeztet — amelyek a haragokozta támadás kirobbanását gátolják. Ha most az eb nem támad, a találkoztatást megismétli, míg csak az eb az idegen jelenlétét annyira meg nem szokta, hogy az közvetlen közelben is tartózkodhatik. Napok múltán a vezető ebjével együtt az idegennel találkozik. Egymás mellett haladnak, majd egy helyen letelepednek. Itt a vezető pihenés közben egynéhány falatot nyújt ebjének. Mi történik az eb szempontjából? Maga előtt látja azt az idegent, akivel szemben az előzményekből kifolyólag, ha nem is hirtelen rámenőkedvű már, azonban bizalmatlan és indok esetén megtámadására könnyen kapható. Mellette ül vezetője, az ő mindene, aki most is szeretetének és jóságának

adja tanújelét, mikor kedvenc falatot ad neki. A vezető tehát érdekösszefüggés szempontjából most fontosabb neki, mint amennyire ellenszenves az idegen.

Ebben a helyzetben, amikor a vezető karját kinyújtja, hogy ebjének a falatot nyujtsa, akkor az idegen, a vezető karját hirtelen elkapva, dulakodásba kezd a vezetővel, aki ebjét most már támadásra biztatja. Természetes, hogy az eb, melyben a támadási kedv az idegennel szemben lappangott, neki fog rontani. Igen rövid dulakodás után a vezető ebjét lefogja, az idegen eltávozik, azután ebjét hosszasan megdicséri, esetleg kedvenc falatokkal eteti.

Mi történt?

Az eb előtt a főszemély, aki neki jót tett, felszólította a támadásra, miután az idegen éppen arrafelé kapott, ahol a vezető kezében kedvenc falatját tartotta s ő ezt esetleg úgy látta, hogy az a falatot akarta előle elvenni. Természetes, hogy ez a haragot, a támadást kiváltja az ebből, miután ez benne amúgy is lappangott. Az érdekösszefüggés tehát a kedvenc falat helyi viszonyánál fogva (a vezető kezében), az idegen mozdulatának időpontja következtében, feltétlenül a vezető személyén keresztül halad majd az idegenhez. Minthogy pedig a vezető úgy a támadás előtt, mint a támadás után megdicsérte és etette, az idegen pedig eltűnt, ennek következtében a vezető marad a főszemély. A támadás utáni etetés által az idegennel szembeni harag csökkent, felejtetett és így az érdekösszefüggés a vezetőhöz nagyobb.

Ezt a gyakorlatot csak egypár nap elmúlása után ismételjük és a fentebb említett közömbösítést az idegennel szemben szintén ismételjük. Csak azután állítsa a vezető az utóbb leírt gyakorlatot újra be, de az etetést mellőzze és csak simogassa ebjét akkor, amikor az idegen a támadást intézi.

Teljesen az eb természetétől függ, hogy az ismétléseknél mikor kell egy idegent beállítani. Haragtartó ebnél előbb, közepes természetűnél később.

A további ismétléseknél a támadás előtti kedveskedés is elmarad, az eb azonban, ha a védést elvégezte, mindig meg lesz dicsérve. Ezáltal a vezető marad a gyakorlat középpontja, a főszemély.

Fontos, hogy később, kivált akkor, ha az eb az idegen támadása vagy mozdulata nélkül is rá akar menni, a találkák ugyan megtartassanak, de a támadások közbe-közbe elmaradjanak. Ezzel a vezető azt akarja elérni, hogy ebje végül megkülönböztesse a nyugodtan viselkedő idegent a támadótól.

Nem állítom, hogy ezen eljárás minden ebnél eredményhez vezet, csak támpontot akartam nyújtani arra, hogy a vezető, ha kénytelen egy tulajdonságnak előhívására a gyakorlatot úgy beállítani, hogy annak közepette káros érdekösszefüggések keletkeznek, hogyan és miként elmélkedjék azok áthidalásán.

Megjegyzem még, hogy egy hibás érdekösszefüggésből kifolyólag ezeknek és káros képzetkapcsolatoknak egész láncolata keletkezhet, ha a vezető renyheségből, még mielőtt egy gyakorlatot összeállított, annak beállításán, következményein, az előállható káros érdekösszefüzdéseken és képzetkapcsolatokon nem elmélkedett. Ennek vázolására, az előbbi példából kiindulva, az alábbiakat szemléltetem:

Ha a vezető annál a gyakorlatnál, amelyiknél az eb előző napi ingerlés után első ízben az idegent csak megpillantva, már támadott és a vezető azt meggátlandó, ebjét leintette, esetleg megfenyítette, közvetlen utána pedig, az idegennel dulakodásba elegyedve, ebjét támadásra ösztökéli, — ezt így többször ismétli — akkor az eb esetleg megtanulja azt, hogy csak parancsra támadjon, de semmiesetre sem ébrednek benne a vezető iránti azon érzelmek, amelyekből kifolyólag vezetőjét egész énjével védené. Természetes is ez, hisz a vezető közben még meg is fenyítette, az iránta való ragaszkodást tehát tompította, holott éppen ez képezi alapját a vezetőt védési hajlamnak.

Ez az eb, bár gyakorlatilag meg fog felelni, azonban a reális alapot, amelyre az egész kiképzést építjük, az eb odaadó ragaszkodását nélkülözi s így

értékben veszít. Az ebet nem feltétlenül megbízhatónak vélem.

Véleményem szerint az előzetes kiképzés az összkiképzésnek egy igen fontos része.

a) A vezetővel az ebben rejlő hajlamokat ismerteti, melyek alapján erre vagy arra, esetleg több szakra való kiképzését határozza el.

b) Az eb az alapvető vezényszavakat, hangjeleket és jeleket sajátítja el.

c) Az eb a kísérletek és gyakorlatok folyamán hasznos érdekösszefüzdéseket és képzetkapcsolatokat nyer.

d) A tenyésztés szempontjából is értékes, mert az adott egyedben rejlő nyers, csiszolatlan, kiképzetlen tehetségeket és képességeket, valamint tulajdonságokat és hajlamokat mutatja.

Az a), b), c) alatt mondottak az előzetes kiképzés egész részében magyarázatukat találják. A tenyésztés szempontjából fontos, mert a d) alattiak átöröklhetők. Ha már mostan a további kiképzés alatt, hibás eljárás folytán, az egyedben rejlő tulajdonságok esetleg csökkennek, akkor, ha az ebet csak végleges kiképzés után látom, ezen hiányosságai miatt tenyésztésre valószínűleg nem fogom alkalmazni. Míg ha az ebet az előzetes kiképzés alatt látom, amikor még el nem rontott alaptermészetét mutatja, tenyésztésre beállítottam volna.

Az eddigi tapasztalataim alapján azon véleményen vagyok, hogy a szerzett tulajdonságok átöröklhetők. Alapja az átöröklődő tulajdonságoknak azonban mindig az egyeddel születettek maradnak. Ennek életén át az ezekben történő változások legfeljebb egy külső bearanyozást, ha jók, elrozsdásodást, ha rosszak — jelentenek. Alapja tehát mégis csak megmarad. Ezzel azt akarom mondani, hogy ha egy ebet a szakkiképzés végén bírálok el tenyésztés szempontjából, akkor, ha tulajdonságai nem éppen kedvezőek, csak akkor zárom ki a tenyésztésből, ha az előzetes kiképzés alatt és végén ezek szintén kedvezőtlenek voltak.

Meg vagyok róla győződve, hogy a kiképzés és szolgálatbani alkalmazás által az alaptulajdonságokhoz hozzászerzett plusz, vagy vesztett minusz is átöröklődik, még pedig annál valószínűbben és biztosabban, ha a pluszt vagy minuszt okozó körülmény generációkon át hatol a közbeeső szülőegyedekre. Itt is lesz kivétel, ezzel azonban számítanunk nem lehet.

Ha tehát egy egyed az előzetes kiképzés tartama alatt jó hajlamokat és tulajdonságokat mutat és később azokban, a szabálytalan vezetés miatt, fogyatkozások állanak be, akkor ez az egyed a tenyésztésre még mindig alkalmas lehet.

Az ebeknek az egyes szolgálati ágakra való minősítésüknek könnyebb áttekinthetősége végett a mellékelt táblázatot állítottam össze. Az abban feltüntetett adatok természetesen nem kötelezők és csakis egyéni véleményemen alapulnak. Mindenesetre azonban remélem, hogy ezzel egy segítő-eszközt nyújtottam a vezetőknek.

Az érzéki tulajdonságok közül az ízlést és tapintást nem vettem fel, mert ezek az alkalmazhatóságra való tekintettel nem játszanak szerepet, azonban a kiképzés alatt egyes gyakorlatoknál kihasználhatjuk őket. Így például az ízlés érzékét az élelem megtagadásánál, a tapintás érzékét mindazon gyakorlatoknál, amelyeknél az ebet a kívánt teljesítmény kifejtésére mechanikailag akarjuk rávezetni, esetleg kényszeríteni.

A természetbeni tulajdonságok közül a nem kívánatosakat nem említettem fel, bár előfordulhat, hogy egyik-másik ilyen tulajdonság az ebet az illető szakban nem tenné alkalmazhatatlanná. Így például figyelő-ebnek egy félénk eb is megfelelhet, mert sok ilyen tulajdonsággal bíró egyed éppen félénk természete miatt igen éber lesz. Egy másik hasonló nem kívánatos tulajdonság az eb harapós mivolta. Az ilyen egészen jó kísérő- vagy őrző-eb lehet, egészségügyi ebnek azonban nem felel meg.

A testi tulajdonságok között azokat említettem fel, amelyek más szempontokat, mint például a

tenyésztésre való alkalmasságot, figyelmen kívül hagyva, erre vagy arra a szolgálatra az ebet egyenesen predesztinálják. Ilyen például a vontató-ebnél a különben nem kívánatos zömök és tömzsi természet, a küldönc- és jelentő-ebnél a könnyed, mondhatnám agárszerű testalkat.

Az eddig mondottakból kitűnik, hogy a vezető az ebjén tapasztalt tulajdonságok alapján határozza el magát, hogy mely szolgálati ágban fogja szakkiképzés alá venni. Hogy ezt azonban pontosan megállapíthassa, tudnia kell, hogy az ebnek az egyes szolgálati ágakban mi a teendője. Ezt a szakkiképzés tartalmazza.

V. RÉSZ.

A szakkiképzés.

A szakkiképzés célja az ebet arra a szakra, amelyre a vezető a nevelés, fegyelmezés és előzetes kiképzés alatt tapasztaltak alapján alkalmasnak tartja, részletekbe menően bevezetni. Feladata az eb természetadta tulajdonságait és hajlamait kicsiszolni és bizonyos, a gyakorlati élet által alkotott keretek közé szorítani, hogy később az eb a gyakorlati alkalmazásban, az ezen fázisban nyert tapasztalatok alapján, munkáját és a vezetővel való harmónikus együttműködést tovább fejleszthesse.

Véleményem és eddig szerzett ismereteim szerint, amelyek azoknak a meghallgatása után alakult ki, akik a szolgálati ebet gyakorlatilag tényleg alkalmazzák, a szolgálati ebeket közbiztonsági-, hadiszolgálati ebek és a terelő-ebek csoportjába osztottam. Ezen három főcsoport feladata teljesen különbözik egymástól, tehát a kiképzésük is egészen más és más. Egyedüli azonos szolgálati ág lenne az őrzés és a vezető védelme, ha az eb természete az ezekben való kiképzést anélkül, hogy tulajdonképpeni alkalmazásának rovására menne, elbírja. Hogy egy példával megértessem magamat, teszem fel, kíváncsós, hogy a hadi egészségügyi eb a vezető védésében is ki legyen képezve. Könnyen megeshetik azonban, hogy ez a kiképzés, az emberen való munka, az eb alaptermészetét, a szelidséget, hogy végletekbe menjek, harapóssá változtatja. Már pedig úgy hiszem, senki sem állítja, hogy egy harapós eb, ha még oly gyönyörűen fürkészik is, sebesültek, baleset ért, szerencsétlenül járt emberek, tehát

A m. lit. csendőrszereplő személyzete színhelyén levő nemet juhász-osztággal. — 93. oldal.

Országos Széchényi Könyvtár

éppen olyanok felkutatására alkalmas marad, akik amúgy is segítségre, nem pedig megtámadtatásra szorulnak.

Sajnálom, hogy a terelő-ebek gyakorlati alkalmazásába eddig nem tudtam eléggé bepillantást nyerni. Így tehát kiképzésükről sincsenek ismereteim. Tudom azonban, hogy sok pásztorunk és juhászunk bámulatos eredményeket tudnak e téren felmutatni. Remélem, hogy azok, akiknek alkalmuk volt ezen zárközött emberekhez férni, ebbenni tapasztalataikat irodalmilag is terjeszteni fogják, annyival is inkább, mert éppen a pásztorebek azok, amelyekre más szolgálati ebvezetőink — újabb, frissebb és valljuk be, még el nem rontott anyag beszerzése és kihasználása végett — vissza fognak térni.

A két első főcsoportban a különböző szolgálatok teljesítése szerint megkülönböztetnek:

A) Közbiztonsági szolgálati ebeket, ezek között:

- a) kísérő-ebeket,
- b) nyomozó-ebeket.

B) Hadiszolgálati ebeket, ezek között:

- a) vontató-ebeket,
- b) figyelő-ebeket,
- c) felderítő-ebeket,
- d) küldönc-ebeket,
- e) jelentő-ebeket,
- f) egészségügyi ebeket.

Megjegyzem azonban, hogy ezzel nem állítom azt, hogy egy eb csak egy szakra lenne kiképezhető, sőt úgy vélem, sok esetben egy és ugyanaz az eb több szolgálatban szükséges képességeket is el fog sajátítani, ha azokra alkalmasnak mutatkozik, azok nem homlokegyenest ellentétes tulajdonságok kifejlett jelenlétét kívánják és az eb a már más helyen említett megkülönböztetés tehetségével bír. Amint azt négy lábú barátunk belső életének kitűnő ismerője és egyúttal jeles kiképzőnk mondja: az eb disztíngválni tud. Ez a tulajdonság egyike a legértékesebbeknek úgy gyakorlati, mint a kiképzés szempontjából. Van egyed, amely ezt magával hozza

a világra, sok a helyes kiképzés és később tett tapasztalatok alapján szerzi meg.

Az azonban elvitathatatlan, hogy egy szolgálati ágban a tökéletesség csak úgy érhető el, ha az ebet csak arra képezzük ki először teljesen és abban biztosan és megbízhatóan működik. Ha azután hajlamainál fogva más ágra is alkalmas, úgy abba is bevezethető.

A szükséges megkülönböztetéseket egy átlagos tehetségekkel bíró eb is elsajátíthatja a szakkiképzés alatt, ha a vezető a gyakorlatokat ügyesen állítja be és egy ügyes, az eb kiképzésében maga is jártas segítőszemélyt választ. Egyes ebeknél az ellentétek gyors egymásutáni beállítása, másoknál a közbeeső szünet lesz célravezető, egyiknél az ellentétek végletes alkalmazása, másiknál az árnyaltos átmenet a kívánatos.

Sohasem felejttem el egy tanfolyamra bevonult vezetőt és ebjét, amikor is még a kiképzés elején, jelentkezése alkalmával barátságos szavakkal üdvözöltem s hogy ebjének képességeit lássam, okot keresve és találva, fennhangon inteltem meg a vezetőt. Amikor nálam jelentkezett, ebje szabályszerűen mellette alapállásba helyezkedett, míg vezetőjéhez barátságos hangon szóltam, figyelemmel kísért és simogatásomat bizalmatlan szempillantással tűrte, meg vagyok azonban győződve róla, hogy nem támadott volna meg. De amikor fennhangon kezdtem beszélni, hamar kénytelen voltam három lépést hátrálni. Természetesen a vezető is meg volt lepelve, hogy annyira lobbanékony természetűnek mutatkoztam, arca megnyúlt és meglepetéstelt kifejezését ebjének viselkedése még növelte. Lelépettem. Az ablakon át láttam, amint szomorú arccal, szeretetet sugárzó szemekkel nézett négylábu kísérőjére, mintegy azt mondva: „Látod, ide önként jelentkezünk, otthagya asszonyt, gyermeket s mindjárt a fogadtatáskor így szólnak hozzánk, úgy-e Te velem éreztél!” Egy szelid szempár meleg pillantása és talán a megértés örömének farkcsóválással való jelzése volt

a válasz és a vigasz. Levezette a boxba és el nem jött tőle, ott búsultak együtt, epesztette őket a honvágy. Én célomat elérve, tudva, milyen vezető lesz emberemből és mi rejlik az általam 8 hetes korban utoljára látott ebben, a vezetőt magamhoz hívtam. Elmagyarázva neki bemutatása alkalmával történt kifakadásom indokait, mosolyogva, de büszkeséggel is telt arccal távozott tőlem. Amint később megtudtam, első útja ebjéhez vezetett. Egyesek azt is látták, hogy örömkönnyek között cirógatta azt. Meg voltam róla győződve, hogy mindkét növénydekem igen jól felkészülve és tehetséggel kerülnek iskolámba.

Később a vezető elmesélte a történeteket bajtársainak, akik természetesen intonálták a jelenetet is. Ez ideig-óráig a vezetők mulattatására ment, csak hogy egyhamar kikapcsolódott a barát a játékból. Nem ugatott többé, nem is morgott, csak megvetőleg fordította fejét a vezetője mögé, mintegy jelezve, hogy ő a tanfolyamot komolyabban fogja fel. A türelem a másik félnél, azaz a beállított telep-arancsnoknál is elfogyott s hogy szigorának hathatósabb jelét mutassa, vállonragadta az eb vezetőjét. Az eredmény megvolt — egy zubbonyfoltozás, jód-tinktúra a harapásra és hatszori pasztórizálás.

Ezek után most már határozottan az volt a véleményem, hogy ez az eb a maga módja szerint egy bizonyos fokig tényleg megkülönböztet.

Gyengébbek kedvéért megjegyezte a vezető bajtárs, hogy az eb biztosan azért harapott, mert nem a százados úr volt a bántalmazó. Őt biztosan nem merte volna megtámadni. Én azonban nem vállalkoztam ezen emberi szempontból helyes vélemény dokumentálására, az erősebbek pedig elmélkedtek és elmélkedjenek rajta.

Ugy a vezető, mint az eb tanítványaim legjobbjai közé tartoztak. Sajnos, ez a tehetséges eb galád kezek gyáva és ocsmány mérgezési kísérletének lett az áldozata, még mielőtt bebizonyíthatta volna, hogy kiváló tehetségeit utódaira átörökíti-e.

Az egyes szakokra való egymásutáni kiképzésre az az ellenvetés látszik jogosultnak, hogy az eb a megkülönböztetést sokkal gyorsabban tanulja meg, ha eleve ellentétek elé állítjuk. Véleményem szerint ez az eljárás ki nem javítható fogalomzavarokat idézhet elő és azt eredményezheti, hogy az eb sem az egyik, sem a másik szolgálati ágban tökéleteset nem fog tudni, nem lesz megbízható.

Igen, van egy kivétel, amikor a vezető még a szakkiképzés előtt, tehát az előzetes kiképzés folyamán határozottan megállapítja, hogy ebje a megkülönböztetés tehetségével bír. Ez azonban nagyon nehéz, sok gyakorlat, tapasztalat és az állat természetébe való elmélyedés tehetségét kívánja meg a vezető részéről. Tapasztalatom, hogy ezt vezetőinktől nem kívánhatjuk, e tekintetben a gyakorlati életben csak az állagvezetővel számíthatunk. Ebből újra csak kitűnik, hogy az előzetes kiképzés mily nagyfontosságú s hogy annál fontosabb, minél többet kívánunk a jövőben az ebtől.

Ezek után áttérek az ebeknek egyes szolgálati ágaira és az azokbani kiképzésükre.

A) A közbiztonsági szolgálati ebek.

Ezen ebek — amint az elnevezésük is mondja — közbiztonsági szolgálatban nyernek alkalmazást. Eddig mindig csak rendőrkutyáról hallottunk, holott a csendőrség, a vámőrség és egyes helyeken a pénzügyőrség is alkalmaz — ami a kiképzést illeti — körülbelül egyenlő alapon kiinduló, hasonló tudású szaktársakat. Véleményem tehát, hogy ezt a csoportot, tekintettel arra, hogy nemcsak a rendőrség alkalmazza őket, hanem valamennyi közbiztonsági szerv és ezenkívül sok magánember is vezet ilyen ebet, egy gyűjtőnév alatt, mint közbiztonsági szolgálati ebek csoportjának a megnevezése a célszerű.

Feladatuk tudomásom szerint teljesen azonos, azonban működési terük nagyon különböző. Éppen

ez utóbbi azon követelmény elé állít bennünket, hogy kiképzésüket is jövődöbeli alkalmazási terük-höz mérten módosítsuk. Már könyvem elején említettem, hogy a különbség abban áll, miszerint a rendőrség szolgálati ebeit városokban, nagyobb helységeken, házak között, forgalmas terepen és utakon, kövezett, aszfaltozott utcákon, sok ember között alkalmazza. Ezzel szemben a csendőrség és vámőrség leginkább a nyílt terepen, tanyákon, falvakban használja ebjét és csak ritkán kerül abba a helyzetbe, hogy városokban jelenjen meg vele együtt.

Ez egy oly fontos körülmény, melynek figyelmen kívül hagyása feltétlen a gyakorlati érték rovására megy, mert hiszen kiképzésüket nagyrészen a szoktatásra, az eb gyakorlati alkalmazhatóságát a szerzett tapasztalatainak előnyös feldolgozására, a visszaemlékezésre alapozzuk. Nem kívánhatjuk tehát, hogy ebünk szokatlan körülmények közé kerülve egyformán működjék. Így a kiképzés előtt viszonyainkat, ebünk jövőbeni alkalmazási terét mérlegelve kell kiképzését végeznünk.

Habár ezen különbség a közbiztonsági szolgálati ebeknél főleg az orrmunkában lesz észlelhető, azért véleményem, hogy a többi szolgálatokban is kihatással lesz, mert a mellékkörülmények helységeken, kivált városokban egészen mások, mint a nyílt, a szabad terepen.

Jóllehet a rendőrségi szolgálati eb a nyílt terepen könnyebben fog megfelelni, mint a csendőrségi szolgálati eb a városban, azért mégis úgy vélem, kiképzésük alapja azonos lévén, annak kezdete egyformán, tehát kint a terepen fog kezdődni.

Hogy városokban, nagyobb helységeken mit kívánhatunk ezen szolgálati ebektől, azt tudom, de gyakorlati tapasztalatok híján végleges szakszerű kiképzéséhez nem tudok szólni s e téren átengedem a tollat szakavatottabbaknak, azon ismerőseimnek, kik végtelen lelkesedéssel fejlesztik ezt az ügyet és kiknek eredménydús munkálkodásukról nemcsak hallottam, hanem szerencsém volt személyesen is

meggyőződni. Remélem azonban, hogy fejtegetéseim egyébként jó támpontokat szolgálnak. Tehát kint a terepben kezdjük, hogy a zavaró mellékkörülményeket a lehető legkisebb számra csökkentsük. Ha aztán az első gyakorlatozások alatt a vezető észleli, hogy ebje szemfüles, teljesen a munkának él, akkor a kívánalmakat csakhamar figyelmet elterelő körülmények hozzáadásával növeli, míg végül a kívánt fokra ért. Jól nevelt, kezelt és vezetett ebeknél ez hamar elérhető, mert mindenük a vezető, csak ő rá figyelnek, lénye, mozdulata, hangja egész érdeklődésüket leköti, engedelmesek és munkakedvvel bírnak, a környezetet és mellékkörülményeket figyelmen kívül hagyják.

A közbiztonsági szolgálati ebet vezetője mellett fegyvernek és segítőeszköznek tartom. Mint fegyver fogazatával, mozgékony, ürge testével, gyorsaságával és az emberhez viszonyítva aránytalanul nagyobb izomerejével, szívósságával jön tekintelbe. Mint segítőeszköz legelőször is szimatképességével, hallásával és gyorsaságával egészíti ki az embert.

Mint fegyvert úgy támadó, mint védekező szándékkal használhatja a vezető, sőt gyorsabb és hatásosabb lehet a löfegyvernél. Mint segítőeszköz nyomozásoknál, esetleg azonosításoknál, felderítések-nél a terepben, bekíséréseknél, őrzésnél stb. alkalmazható.

Feladata tehát ezek szerint megoszlik. Ennek következtében a már majdnem mindenütt elfogadott elvek alapján kísérő- és nyomozó-ebeket különböztet meg. Úgy a külföldi szakkönyvek, mint szaklapok fejtegették ezen szétválasztás szükségességét, de jó magam is ezt tapasztaltam a tanfolyamokon. A nyomozó-ebet csak az emberi nyom vonzza, ebben merüljön ki egész működése és vett szimat után egyéni megállapításra legyen képes, ne érdekelje a környezet egyáltalán, ne hozzon elő talált tárgyakat, ne állítson nyomra téve mást, mint legfeljebb azt, aki a nyom okozója. A kapott szimat nyomát eltántoríthatatlanul pontosan tartsa és kedvvel, nyugodtan haladjon rajta.

E követelményből következik, hogy minden más szolgálatot, amely tulajdonképpeni feladatától elvonná, távol tartunk tőle, kiképzése tehát más lesz, mint a kísérő-ebé.

a) A kísérő-eb.

Ennek a szolgálati ebnek legfontosabb feladata a vezető védeése, idegeneknek a vezető parancsára való üldözése, állítása, helybentartása, de ha a vezető parancsolja, az azoktól való azonnali visszatérés, a vezető melletti figyelés, menetközben útvonalakon a felderítés, a terepben a fürkészés, a vezető által megjelölt tárgyak őrzése, segédkezés foglyok bekísérésénél, tárgyak keresése meghatározott nyomon és küldöncszolgálat az állandó lakhelyre és vissza.

Mint a vezető védője és az állításnál a fegyver szerepét játssza. Amilyen fontos a revolvernél, hogy csak akkor süljön el, mikor az ember akarja, ugyanolyan fontos, hogy az eb csak akkor fogjon, amikor arra szükség van, illetve a vezető akarja. Ezzel szemben egyformán kellemetlen, ha a revolver a kívánt pillanatban nem sül el, vagy az eb nem fog.

A többi feladatokban mint segítőeszköz szerepel az eb, mely természetesen annál értékesebb, minél megbízhatóbb, ami viszont a kiképzés finomságától, beható és alapos voltától függ.

1. A vezető védéséről.

Talán egy szolgálatban sem mutatkozik annyira az ebnek vezetője iránti hűsége, a féltékenyséig menő ragaszkodása és szeretete, mint ebben a szolgálatban.

Hogyan teljesítse ezt az eb?

Az ebnek mindenkit, aki vezetője felé támadó szándékkal közeledik és annak mozdulatából a támadás szándéka az eb részéről is felismerhető, azonnal támadnia kell. Úgyszintén megtámadjon, illetve fogjon

mindenkit, ha a vezető ezt parancsolja. Ez a parancs történhetik hangjellel vagy mozdulattal. Én hangjellelnek a „bánt” szót alkalmaztam. Mint testmozdulat, a fejjel vagy kézzel való intés jön tekintetbe. Véleményem szerint a mozdulattal való jelzés ez esetben nem oly jó, mint a hangjel, mert ha a támadás módjának sok eshetőségeit mérlegeljük, kitűnik, hogy a vezető megtámadtatása pillanatában meglepetésből vagy védekezésből sok oly mozdulatot tehet, amelyek az ebet megtéveszthetik. Ezzel szemben a hangjelet bármikor is adhatja, anélkül, hogy az eb azt másként értelmezhetné, mint ahogyan tanulta.

A támadó a vezetőt nyíltan vagy bújva közelítheti meg. Nekifutva, vagy a már közvetlen közelében állva, meglepetésszerűen támadhatja meg. Támadásánál karjait használhatja, de esetleg lábát is, hogy gáncsot vessen, vagy térdel gyomorba rugjon.

Megkívánjuk az ebtől, hogy mindig az adott pillanatnyi helyzethez alkalmazkodjék. Miután feladata, hogy védjen, ennél fogva lehetőleg úgy kell befolytania, hogy a bántalmazást a bántalmazó azon testrészének elkapásával előzze és akadályozza meg, amellyel az a támadást intézni akarja. Ehhez az eb részéről éles megfigyelőképesség szükséges, ezt pedig a legtöbb elsajátítja, ha komolyan és nem játékra szoktatva van kiképezve.

Előállhat azon eset, hogy a támadó löfegyver alkalmazásával, nem közvetlen közletről tör a vezetőre. Ekkor ismét más helyzet elé kerül az eb és nem fog megfelelni, ha úgy lett szoktatva, hogy csak a dula-kodásnál védje a vezetőt.

Ezek szerint véleményem, hogy az ebet a vezető védésében a következő négy gyakorlat keretén belül tapasztaltatom, hogy mit tegyen:

I. Az eb védi a vezetőt, ha más közvetlen közletről, hirtelen támadólag tör rá.

II. Az eb védi a vezetőt, ha valaki távolabbról támadó szándékkal rohanja meg.

III. Az eb védi a vezetőt, ha valaki távolabbról lopva közeledik feléje.

IV. Az eb védi a vezetőt, ha valaki távolabbról, löfegyverrel a kezében a vezető felé céloz és lő.

Mind a négy esethez az alapot az előzetes kiképzés adta. Ott az eb megtanulta, hogy ha vezetőjével valaki beszélget, vagy vezetője valakit kísér, azt éberén és állandóan szemmel tartsa s amennyiben az illető vezetőjét bántalmazná, akkor nekimenjen és megmarja. Csak azt nem tudja, mikor, hol és hogyan.

I. Nézetem szerint közvetlen közletről és hirtelen történt támadásoknál az ebnek haladéktalanul, fel-szólítás nélkül is, a támadónak azon testrészt (kezét vagy lábát) kell lefogni, mellyel a támadást intézi. Még pedig úgy, hogy azt egyszeri kapással elkapva mindaddig tartsa, míg a vezető leparancsolja.

Ezt az eb a következő eljárással tanulja meg: A vezető, az előzetes kiképzés alatt említett gyakorlat-hoz kapcsolatosan, az ebnek ellenszenves idegennel egy megbeszélt helyen találkozik. Az idegen védő-öltönyben van, vagy legalább is védőkarral van ellátva. Ajánlatos az első gyakorlatnál, hogy úgy a vezető, mint az idegen leüljenek, még pedig azért, mert így az eb könnyebben kaphatja el a kart, a segítőszemély még akaratán kívül sem alkalmazhatja vagy mozgathatja a lábát. Így ülőhelyzetben, amikor az eb amúgy is az idegenre figyel, az a karját hirtelen kinyújtva a vezetőt meglöki. Az eb való-színűleg a kinyújtott kar felé fog kapni. Amennyiben ezt nem tenné haladéktalanul, akkor a vezető nyugodtan ülve maradva — ez fontos — „bánt, fogd” szavakkal fogásra biztatja. Ha az eb a ki-nyújtott kart elkapná, a vezető megdicséri, ha azon-ban az elkapás után ismét eleresztené, akkor a segítőszemély, amikor az eb másodszor kapja el a karját, esetleg morgó, ingerkedő hang kíséretében hergeti és karját iparkodik az eb szájából csavarás és ide-oda húzással kiszabadítani. A vezető azalatt, míg az eb feladatát helyesen végzi, állandóan dicséri. Ritka lesz az az eb, amely ezen hergetés dacára nem fogna tartósan: az egyik előbb, a másik későbben tanulja meg.

Ezen gyakorlatot többszöri ismétlés után állóhelyzetben végezzük. Itt azonban már fontos, hogy a segítőszemély abban a pillanatban, amikor az eb támad, karját az eb felé tartsa, hogy annak elkapását megkönnyítse és az eb ne találjon alkalmat és időt arra, hogy a támadót máshol, mint a karján, lefogja. Ha az eb ezt már biztosan végzi, akkor a karnak odanyujtása már ne történjék olyan feltűnően, míg végül az odanyujtás teljesen elmarad. Amennyiben az eb más testrész felé kapna, akkor a vezető leintí, a segítőszemély pedig karjával a látszólagos bántalmazást mindaddig folytatja, míg az eb elkapja.

Később, ha az eb, hogy úgy mondjam, a karra már be van dolgozva, akkor a segítőszemély, hogy a lábnak elkapása is begyakoroltassék, a vezető előtt állva, kezeit hátán összekulcsolva, egyelőre mindig az eb oldalán lévő lábat térdben behajlítva hirtelen úgy kapja fel, mintha a vezetőnek a gyomrát vagy hasát akarná megrugni. Ha az eb a lábat elkapja, még pedig az alsó lábszárt, akkor a vezető dicséri. Ha az eb azokat a hibákat követné el, melyeket fentebb említettem, akkor a vezető és a segítőszemély fenti módhoz hasonlóan járnak el.

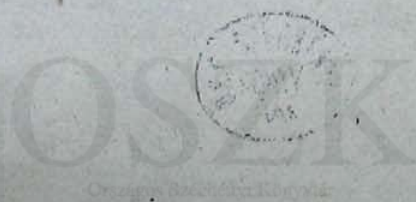
Az ebnek az összes esetekben csak akkor szabad az elkapott kart vagy lábat elereszteni, ha a vezető „ereszd”-et parancsol. A vezetőnek viszont csak akkor szabad ezt parancsolnia, ha a segítőszemély a karját vagy lábát már nem mozgatja. A fogási időtartam meghosszabbítása, valamint a segítőszemély felváltása — mi utóbbinak minél gyakoribb megtörténte a kívánatos — az eb haladásához mérten eszközözlendő.

Később a gyakorlat úgy állítandó be, hogy a bántalmazás hol karral, hol lábbal történjék, hogy az eb a szükséges megkülönböztetést is elsajátítsa.

Végül, ha az eb mindezeket már tökéletesen tudja, akkor a vezető a segítőszeméllyel dulakodásba is kezdhet, melynek közepette a támadó karjának elkapása a kívánatos.

A kísérő-eb a pihenő vezetőt támadó szándékkal megrohanó idegent lefogja. — 103. oldal.

Megjegyzem még, hogy majdnem minden ebben erős az a hajlam, hogy a támadónak mozgó test-részét kapja el.

Az így előkészített eb, kivált akkor, ha a segítő-személy sűrűn lett változtatva, minden közeledő idegent eleve bizalmatlanul fog szemmel kísérni és fokozottabban megfigyelni.

II. Azon esetben, ha a vezetőt valaki rejtekhelyből hirtelen kibújva, rárohanással támadná meg, véleményem szerint az eb csak a vezetőnek „bánt, állítsd” parancsára támadjon. Indokolom ezt azzal, hogy az eb a feléje és a vezető felé futó alaknál nem tudja megkülönböztetni, hogy az támadó szándékkal közeledik-e feléjük, vagy sem. Itt tehát a vezetőnek kell a helyzetet elbírálnia. Ha erre a vezetőnek nem lenne már ideje, a futva közeledő alak tényleg támadó lenne, a végén amúgy is az I. alatti helyzet áll elő, amikor is az ebnek parancsszó nélkül védenie kell. Ha azonban a vezető a közeledőről már előre leolvassa a támadó szándékot, úgy ebjét „bánt, állítsd” parancssal elébe küldheti.

Ennek betanítására a következő eljárást tartom alkalmasnak:

A vezető ebje által szabadon követve, a terepen halad. Egy megbeszélt helyen egy bokor, vagy más tereptárgy mögül a segítőszemély, mihelyt a vezető ahhoz mintegy 20—50 lépésnyire közeledett, előlép és lépésben a vezető és ebje felé tart. A vezető erre az említett parancsszóval az ebet ráuszítja, mikor az eb a segítőszemélyhez ér és megtámadja, akkor az a lábával az eb felé rugva, azt hergeti, lábát elkapatja és megáll. A vezető odafut és ebjét dicséri. Ha az eb nem akar fogni és a hergetés sem használ, akkor a segítőszemély elfutva mintegy azt mutassa, hogy az ebtől fél. Később, amikor az eb ezen kíváncsalmaknak megfelelt, a segítőszemély már futva, majd rohanva közeledjék. Fontos, hogy minden egyes esetben, ha az eb már fogott, a segítőszemély azonnal megálljon; ha az eb ebben is haladást mutat, úgy a megállítás után ismét kísérelje meg a rárohanást,

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

ha az eb a támadónak karját kapja el. Sokan azt kívánják, hogy az eb hátulról közeledjék, nehogy a támadó lelőhesse. Az én véleményem, hogy nem oly könnyű egy előlről is támadó ebet célbavenni, ezzel szemben az eb gyors ottlétét fontosabbnak tartom a kerülő útnál. Az eb az előző gyakorlatoknál a gyanús karmozdulatokra való fogást már megtanulta, tehát csak azon múlik, hogy a bizonyos karmozdulatra akkor is támadjon, ha a segítőszemély azt nem a vezető közvetlen közelében teszi. Hogy ezt elérjük, a segítőszemély eleinte az I. alatti helyzetben pisztollyal a kezében tör a vezetőre. Később a távolság a vezető és segítőszemély között nő. Ha az eb a karmozdulatra nagyobb távolságra is támad és szabályszerűen fog, akkor egyszer-másszor a segítőszemély a pisztolyt, mikor már az eb nekiindult, süssse is el. Fontos, hogy ez ezt előbb ne tegye, mert akkor az eb csak a leadott lövésre fog támadni. Így a gyakorlat már csak akkor állítható be ritkábban, ha az eb leadott lövés nélkül is szabályszerűen működik. Előnyös és ajánlatos, hogy az eb támadása közben a vezető is használjon néha lőfegyvert. Feltétlenül szükséges azonban még a gyakorlat elején, hogy a vezető többször saját maga is, lőfegyverrel a kézben, a támadóéhoz hasonló mozdulatokat tegyen, ebjét nyugalomra intse és figyelmét saját magáról a segítőszemélyre terelje. Ha a vezető ezt elmulasztja, könnyen megtörténhetik, hogy az eb, vezetője fegyverének eldördülésére, a támadótól visszafordul.

Mindezeknek az alapfeltétele, hogy az eb a kellő lövbiztonsággal bírjon.

2. Az üldözésről, állításról, helybentartásról és a bejövésről lehívásra.

Ebben a szolgálatban nyilvánul meg leginkább az ebnek, mint fegyvernek való alkalmazhatósága. Ugy sötét éjjel, mint bokros erdős terepben sokszor kerülhet a járőr abba a helyzetbe, hogy a kísért

fogoly, vagy a tetten ért gonosztevő megugrik előle és elmenekülni iparkodik. Nehéz lesz ilyenkor a kapásból való utána lövés, mert az több mint valószínűleg nem fog találni s ha az nem szükséges, kérdésessé válik egy esetleges üldözésnek az eredménye, mert gyorsabb lehet a fogoly vagy gonosztevő, mint az esetleg teljes felszerelésben lévő üldöző. Itt tehát a gyorslábú szolgálati eb, amely ha szem elől téveszti is az üldözöttet, szimatképességével nyomon követheti, megállíthatja s továbbbszökését lefogással mindaddig meggátolhatja, míg a vezetője hozzáérkezik, a lefogottat megbilincseli, biztos őrizetbe veszi és az ebet leparancsolja.

Ennél a feladatnál az eb működése négy részre oszlik, ezek:

I. A szökevénynek az üldözése.

II. A szökevénynek a megállítása.

III. A helybentartás.

IV. Oly esetekben, melyekben a vezető tévedésből parancsolta az ebet az állításra, a hívásra való azonnali bejövés.

A legtöbb eb, amely a vezető védésében kellően ki van képezve, erre a szolgálatra könnyen betanítható, mert az előző gyakorlatok alatt bizonyos rámenőkedvre tett szert.

I. Az ebnek futó ember után csakis a vezető parancsára szabad szöknie. Hogy ezt a vezető elérje, ebjének természete szerint kezdi a gyakorlatokat. Vérmes, rámenőkedvű, harapós, felszólítás nélkül is támadó ebeknél ajánlom először a hívásra való azonnali visszatérést betanítani, különben a támadó kedv annyira ízzé-vérré válik nála, hogy egyszer elindítva semmit sem lát és hall, hanem vadul nekirotond esetleg ártatlan egyéneknek is.

A legtöbb ebnek tulajdonsága, kivált ha már egyszer emberen dolgoztak, hogy szívesen futnak gyorsan mozgó alakok után.

A szívesen utána menő ebnél a vezető, azt pórázon tartva, a terepben feláll. A segítőszemély, akivel szemben az eb már az előző gyakorlatokból

Az állítás begyakorlása. — 106. oldal.

kifolyólag hadilábon áll, mintegy 40—50 m. távolságban egy domb vagy bokor mögül hirtelen előtűnik és futni kezd. Félénkebb, nem annyira rámenőkedvű ebeknél a segítőszemély a vezető és eb álláspontjával ellenkező irányban, tehát el-, bátrabb ebeknél, amelyek szívesen támadnak, oldalt szökik. Az elfutás tudniillik a felingerült állapotban lévő ebet követésre vonz, míg az oldalt futás, ha nem is hat ellenkezőleg, de az eb szempontjából nézve a követést nem teszi oly szükségessé, nem ingerel annyira. A vezető, a futó alak felé mutatva, „állítsd” vezényszót hangoztat és az ebbel együtt fut, amíg a segítőszemélyt utóléri. Az ebre buzdítólag kell hatni, úgy hogy az mindig a vezető előtt legyen. Ha hátranéz, mielőtt a segítőszemélyhez ért volna, akkor a vezető előre buzdítja. A vezető felé való visszanézés első foka a parancsnélküli visszatérésnek. A segítőszemély, amikor a vezető ebjével utólérte, aszerint, hogy az eb fog-e vagy sem, megáll, utóbbi esetben tovább fut oly mozdulatokat téve, amelyek az ebet fogásra ösztökélik.

A vezető a későbbi gyakorlatok folyamán ebjét hosszú pórázra veszi, szabadon csak akkor engedi, ha megtanulta, hogy mikor szabad fognia és mikor kell a menekülőt eleresztenie.

Előnyös, ha a vezető ismételten a gyakorlatozás közben, amikor a menekülőt ebjével követi, hirtelen „vissza” parancssal ebjét lábhoz szólítja és a kiindulóhelyzetbe visszavezeti, ahol megdicséri, esetleg egy falatot nyújt neki. Hogy ezt a vezető mikor tegye, az teljesen az ebjének természetétől, a gyakorlatok közbeni viselkedésétől függ. Minél nagyobb a támadó kedv, annál sűrűbben, minél csekélyebb, annál ritkábban kapcsolandó be a gyakorlatokba a „vissza”.

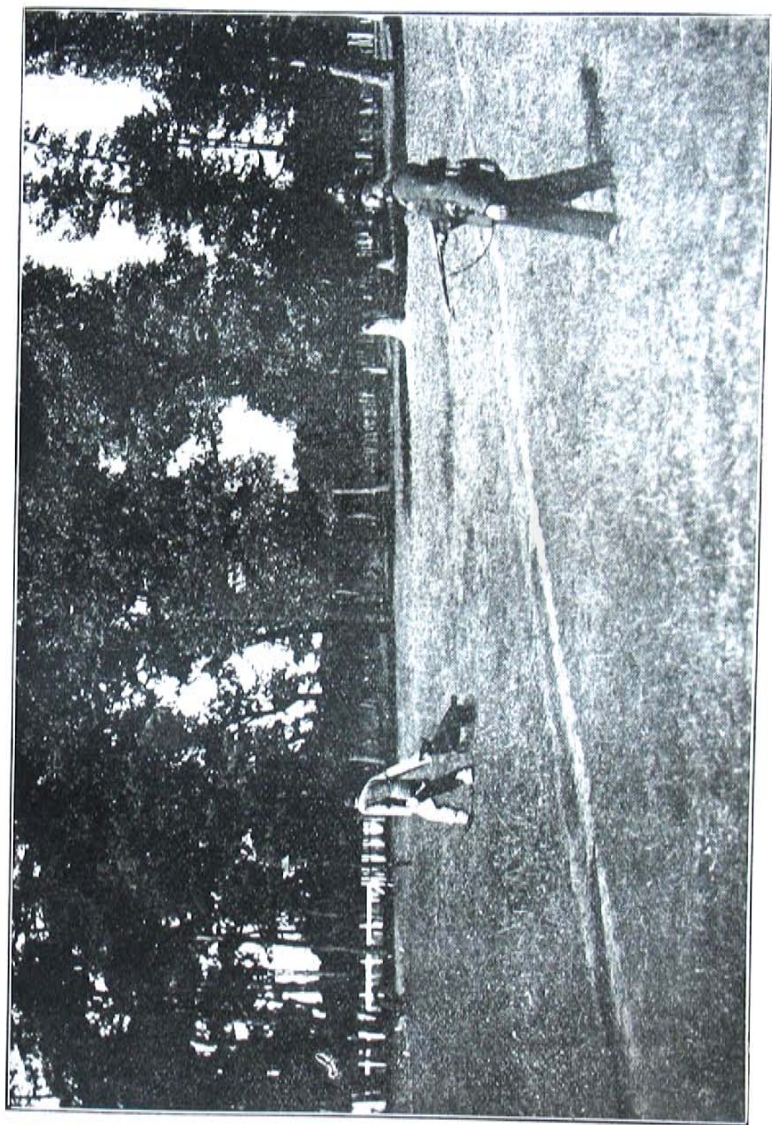
Oly ebeknél, amelyek nem szívesen futnak a szökevény után, az üldözési kedv előhívására alkalmas, hogy a segítőszemély a vezetőt, aki ebjével van, megközelíti, az ebet ingerli és ha az támad, a menekülőt játssza. Tapasztalatom szerint ennek több-

szöri ismétlése mindig a kívánt utánafulást eredményezte.

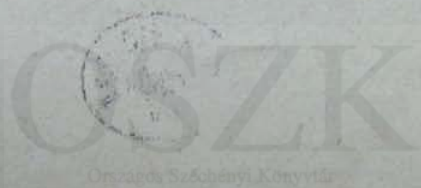
II. Az ebnek, a szökevényt utólérve, azt, ha nem áll meg nyugodtan, le kell fognia.

Hogyan végezze ezt az eb? Erre vonatkozólag több vélemény alakult ki. Az egyik szerint a balkart kell elkapnia, a másik szerint előlről, nekiugrással kell megállítania, a harmadik azt kívánja, hogy a menekülő hátára ugorjon és fellökje, a negyedik óhaja, hogy a lábakat kapja el stb. Végeredményben mindegy és ugyanazt célozza, tudniillik a szökevény megállítását, sokan vannak azonban, akik kíméletlenül ragaszkodva a nézetükhöz, legtöbbször alapos indokolás nélkül megnehezítik a kiképzést. Vannak egyesek, akik azt mondják, hogy az eb az állítást nem tudja, mert nem ugrik például a szökevény nyakába. Véleményem szerint teljesen mindegy, hogy az eb feladatát, a megállítást hogyan végzi, csak sikerüljön, anélkül, hogy nagy sebet ejtsen, tehát ne marjon, hanem fogjon.

Oktalannak tartom egyedül a balkarra való szoktatást, mert oly menekülőre is akadhatunk, akinek éppen a balkarja hiányzik. Lehet olyan is, aki tudva ezen betanítási módszert, balkarját a melléhez fogja szorítani. A hátra való ugrásról ugyanez a véleményem, mert ezt a legtöbb eb nem teszi szívesen, az pedig, aki ezen betanítás módját ismeri, a kellő pillanatban leguggolva örökre megszabadulhat kellemetlen üldözőjétől, mert az eb rüliroz, miközben a lábát is törheti. Legelőnyösebbnek tartom, ha az eb a menekülőnek a lábát kapja el, mintegy gáncsot vetve, mert azáltal, hogy az elesik, a vezető is időt és tért nyer. A láb elkapásával nagy sebet az eb úgy sem ejthet. A vezető tehát bízza az ebjére, hogy miképpen állítja meg a szökevényt. Indokolom ezt azzal, hogy nem minden ember viselkedik egyformán, ha fut és az eb úgy éri utól. Különböző helyzetek állhatnak elő s így az eb, ha egy állítási módra van betanítva, feladatát nem tudja esetleg jól elvégezni. A vezető, ha az ebbel a segítőszemély-

A lefogás begyakorlása. — 108. oldal.

Országos Széchényi Könyvtár

hez ért, ebjét fogásra biztatja, miközben a segítő-személy tovább fut és oly mozdulatokat tesz, melyek az ebet fogásra készítelik. Igen fontos ezért itt a segítőszemély szerepe, mert teljesen az ő ügyességétől függ, hogy az eb hogyan és egyáltalán megtanulja-e az állítást. Eltekintve a fentebb említett ingerléstől, az ebnek minden mozdulatát meg kell figyelnie. A nem szívesen fogó ebeknél az ingerlés legyen hevesebb s ha fognak, még azután is iparkodjék a segítőszemély úgy viselkedni, hogy azok ne eresszék őt azonnal szabadon. Ha az eb biztosan fog, akkor a segítőszemély megáll. A vezető ebjét, amennyiben az magától nem tenné, a megfogott szökevény elengedésére parancsolja, azzal szemben leülteti vagy lefekteti, helyben hagyja és néhány lépésre visszamegy. Az ebre, ha felkelne és támadni akarna, a vezető azonnal rászól. Makacs, harapós ebeknél végső eszköz ilyenkor a tövises nyakövnek hosszú pórázzal való megrántása a támadás pillanatában. Ennél a gyakorlatnál az eb mindaddig pórázon lesz vezetve, míg megtanulta a megkülönböztetést, hogy csak a mozgó, elfutó személyt kell lefognia, míg a nyugodtan állót nem szabad bántania.

III. Az ebnek a megállított szökevényt helyben kell tartania, vagyis ha az megállt, mellette marad és figyelemmel kíséri, hogy a szökést nem akarja-e folytatni, mely esetben újból le kell fognia. Ennél a feladatnál a legnehezebben érhető el az, hogy az eb a megállított mellett maradjon. Az eb ezt úgy tanulja meg, hogy a vezető állítás után a szökevény előtt helyben hagyja és eltávozik; majd a szükséghez mért szünet után visszatér hozzá és megdicséri. Mihelyt az eb ezt megtanulta, akkor a vezető jelenlétében a segítőszemély úgy tesz, mintha meg akarna ugrani. Ekkor a vezető ebjét, ha az magától nem fogna, uszítja. Amikor a segítőszemély ismét nyugodtan áll, akkor az ebet parancsolja le azonnal és fektesse le. Ezt sűrűn kell ismételni, mindaddig, míg az eb rájön arra, hogy mit kívánnak tőle, azaz magától fog és ha az állított nyugodtan áll, parancs nélkül is elereszti.

Ezen gyakorlatba bekapcsolandó még az is, hogy a segítőszemély megállításkor nyugodtan állva egy revolvert húzzon elő s az ebre célozzon. Máskor bottal legyen felszerelve, amellyel az ebet elkergetni kísérelje. Az ebnek ezen mozdulatokra azonnal támadnia kell. Természetes, hogy a gyakorlatnak ilyen fűszerezése csak akkor helyénvaló, ha az eb a szabályszerű helybentartást megbízhatóan végzi. Később a megállított az eb felé lő, mire az ebnek haladéktalanul támadni kell.

Fontos, hogy a gyakorlat végén a segítőszemély, mint fogoly kezeltessék, ne távozzék el egyedül, hanem a bekísérés az eb segítségével következzen.

IV. Ha a vezető az ebet állításra parancsolta, azonban észreveszi, hogy a megállítandó személyében tévedt, akkor az ebet egyszerű hívással térítse vissza. Az ebnek a hívásra azonnal vissza kell fordulnia és vezetőjéhez sietnie, anélkül, hogy a megállítandó futna.

Heves természetű ebek, amelyek nagyon rámenőkedvűek, nem szívesen térnek vissza a hívásra, mert szinte szenvedélyükké vált, hogy állítsanak. Ezeknek egész lényük, egész figyelmük csak arra összpontosul, hogy fogjanak, minden egyebet s így a vezetőt is figyelmen kívül hagyják. Ebben a működésben való kiképzés tehát az eb természetéhez mérten eszközöltessék. Ajánlatos lesz, ha a vezető a rámenőkedvű ebet először a megbízható visszatérésre képezi ki, még mielőtt ennek alkalma lett volna a megállítandót le is fogni. Vagyis heves természetű, harapós ebet eleinte ne engedjen az üldözöttig futni, hanem még akkor, amikor attól távol van, iparkodjon figyelmét bármi úton-módon magára vonni és visszatérésre készíteni.

Amint már több helyen említettem, a parancs hanglejtése nagy kihatással van az eb működésére, sőt arra is, hogy mennyire éli bele magát az eb a kívánt teljesítménybe. Ha a vezető például egy amúgy is rámenőkedvű ebet az ezen pontban felsorolt kívánalmak betanításánál először az üldözésre

tanít és az eb elindításánál az „állítsd” parancsot hevesen, esetleg buzdító testmozdulatok kíséretében, talán ráuszítva ejti ki, akkor az eb, amely alig várta, hogy valakit megfoghasson, teljesen extázisba jut, nem hall és nem lát, hanem vadul ront a segítőszemélyre és természetesen semmi úton-módon sem téríthető vissza. Ha azonban a vezető, mert ebjét ismeri, az állításhoz nem oly szenvedélyt ébresztően indítja, sőt az eb figyelmét valami úton-módon a megállítandó és maga között megosztatja, akkor az eb a visszahívásnak sokkal könnyebben fog engedni. Ezt a vezető sokféleképpen érheti el. Így szenvedélyes előhozóknál, hogy az állításhoz való elküldés-kor, amikor az eb indulófélben van, az előhozótárggyal oly mozdulatot tesz, mintha azt eldobná. Egy másik esetben pedig akkor, amikor az eb éppen indulni akar, ellenkező irányban fut el stb. Nagyon fontosak a hanglejtésen kívül a testmozdulatok is. Erdeklődést felkeltő és figyelmet lekötők legyenek.

Ennek betanításánál a segítőszemély viselkedése nem kevésbé fontos, mint a vezetőé. Ebből adódik, hogy a vezető a gyakorlatozás előtt a segítőszeméllyel tudassa, hogy mit akar, ez pedig az eb természetéhez mérten illeszkedjék a gyakorlatokba. A heves ebnél mozdulatait, futását, esetleg csak menését lassabban, simábban, nem oly feltűnően és az ebet ingerlően teszi.

Makacs, harapós ebeknél a hosszú pórázhoz és a tövises nyakövhöz nyúl a vezető. Az ebbel együtt fut, visszahívja s ha az nem jön azonnal, akkor megáll és visszarántja. Mihelyt azonban az eb a legcsekélyebb engedelmességet mutatja, akkor azonnal megdicséri, a gyakorlatot tüstént ismétli, de kifelé fordított szegecsekkel. Egyes esetekben előnyös volt egy zavaró személynek, tehát egy harmadiknak a beállítása. Ez az ebnek is jól ismerős egyén úgy állt fel, hogy az ebet a megállítandóhoz való futása közben elérhette. Mihelyt a vezető ebjét visszahívta s az nem engedelmeskedett, hanem a nekifutamodást folytatta, akkor a zavaró személy oldalról megkergette, vagyis figyelmét, mely a segítőszemélyre össz-

pontosult, magára terelte, megoszlatta. Az eb, két jelenség által lekötve, legtöbbször azt a benyomást tette egy pillanatig, hogy nem tudja, mihez kezdjen. Ezt a pillanatot használta ki a vezető, hívta s az eb rendszerint visszatért hozzá.

A 2-ik pont alatt felsorolt részletgyakorlatok sorrendje — amint már az előbb rámutattam — az eb természetétől és hajlamaitól függ. Mihelyt az eb annyira haladt, hogy az egyes részletgyakorlatokat tudja, akkor a négy eshetőség egy gyakorlat keretén belül állítandó be, hogy az eb a gyors és biztos megkülönböztetést elsajátítsa.

A kísérő-eb a 2-ik pontban foglalt kívánalmaknak akkor felel meg, ha működése közben nem a meggondolatlan rárohanónak és támadónak a benyomását keli, hanem szinte megfontoltan állandóan a vezetőjére is figyelve végzi feladatát.

3. A figyelésről.

Megfizethetetlen úgy az őrszem, mint a lesállításban lévő csendőr mellett a kísérő-eb, mint figyelőtárs. Előnye kivált éjjel észlelhető, amikor is, ha kedvező szélirány uralkodik, az eb közeledőket sokkal előbb vesz észre, mint a vezetője. Eltekintve ettől, az eb kiváló hallásával a legcsekélyebb neszt már akkor veheti észre, amikor a vezető még nem is álmodik arról, hogy valaki vagy valami a közelében lehet. De ugyanúgy áll ez a látásérzékeléssel is. Az eb változásokat a környezetben, feltűnő alakokat stb. szemmel legalább is ugyanoly távolságokra észlel, mint az ember. Nem egy esetben fordult elő, hogy vezetőikkel és ebekkel a szabadban lévén, az ebek közül egyik vagy másik hirtelen megállt és mereven egy irányba figyelt. Mi is arrafelé néztünk, de nem láttunk semmit. Majd az eb fölé hajolva, annak fülei között az orrháton át a terepet szemügyre véve, több száz méterre egy kis pontot láttunk mozogni. Emberi szem által alig észrevehetően egy

Figyeles. — 112. oldal.

nyúl futott a távolban. Én ebből azt következtetem, hogy az ebnek igen jó és éles látóképessége van, mert ha azt a kis pontot észrevette és jelezni tudta merev, egy irányban való figyelésével, akkor feltétlenül más mozgást is észre kell vennie. Nem állítom azonban, hogy az eb a látottakból kiismeri azt is, hogy mi vagy ki mozog ott. Nagyon fontos természetesen, hogy a mozgást vagy változást előidéző valaki vagy valami az eb figyelmét lekösse, érdekelje, különben azt egyszer látva, csak átmenetileg, lánghán nézi meg, de nem jelzi.

Ezek után az a kérdés, hogy hogyan jelezze az eb észleletét. E tekintetben is sok nézet uralkodik. Az egyik szerint csak morogjon vagy szűköljön, de semmiesetre se ugasson. Egy másik vélemény az, hogy az eb vezetőjét az első lábainak kaparásával, vagy az orral való meglökéssel figyelmeztesse. Én az utóbbiakat természetellenes követelésnek tartom, mégis lehetségesnek tartom ennek a betanítását. Az az eb, amely ezt elsajátítja, mindenesetre egy kiváló figyelő-eb, úgy hiszem azonban, hogy ilyen kevés lesz. Minthogy ezen könyvnek nem az a célja, hogy egyes tereken kimagasló tehetségeket fessen le, hanem a megfelelő átlag-ebtől elérhető szolgáltatokkal foglalkozik, ezért a következővel elégszem meg.

Előttem fontos, hogy az eb észleljen s azt, hogy valamit észlelt, bármily úton-módon mutassa. A vezetőnek azonban kötelessége ebjét kiismerni, hogy mily módon jelez.

A figyelőszolgálatbani előzetes kiképzésre a IV-ik rész II. alatt mondtak a mérvadók. Az ott végrehajtott gyakorlatok közepette az eb ébersége hivatott elő s bőven nyílt alkalma a vezetőnek azt is megfigyelni, hogy ebje, ha valamit észrevett, hogyan viselkedik. Az egyik mereven abban az irányban fog nézni, amelyben valamit észlelt, a másik ülőhelyzetéből fel fog állni, a harmadik feláll, szőrét felborzolja, lesz olyan is, mely helyét elhagyva vezetőjéhez oson, esetleg farkát behúzza és ideges benyomást kelt. Láttam olyan ebet is, amely abban

a pillanatban, mikor valamit észlelt, hirtelen ugatni kezdett és legszívesebben a bizonytalannak neki-rohant volna, míg viszont azt is tapasztaltam, hogy egyesek a farkukat behúzza vakkantanak vagy morognak.

A vezető ugyanúgy, mint az előzetes kiképzés alatt, ebjével a szabadban egy erdőben helyezkedjen el. Ebjét maga mellé, vagy maga elé arccal arra ültesse le, ahonnan a segítőszemély közeledik. A figyelmeztető jel „figyelj” vagy „vigyázz” lehet, mi mellett a vezető karjával az irányt is mutassa, melyben az eb figyeljen. A segítőszemélynek csak ebből az irányból szabad közelednie, különben nem szokja meg az eb, hogy tényleg odafigyeljen, ahová a vezető mutat. Az ebben tudniillik az a képzet alakuljon ki, hogy a vezető már tudja, miszerint az adott irányból valakinek jönnie kell, neki csak azt kell lesnie, hogy mikor tűnik fel az illető. Most a segítőszemély — eleinte rövidebb, később hosszabb időtartam után — onnan, amerre az eb figyel, előtűnik és aszerint, hogy az eb természete milyen, ingerlő mozdulatokat tesz, vagy nyugodtan állva marad. A vezető természetesen állandóan szemmel tartja az eb viselkedését, nézi, hogy az hogyan fogja a segítőszemélyt jelezni. Az ebnek a helyén kell maradnia, támadnia semmi szín alatt sem szabad, legfeljebb a vezetőhöz közeledhet és lehetőleg morogjon. Mihelyt ugatni kezd, akkor a vezető azonnal leintí. Ebből kitűnik, hogy az ebnek a segítőszeméllyel érdekösszefüggésben kell lennie, még pedig a haragra alapozva. Ez könnyen elérhető, ha az eb előzőleg az állítást, vagy a vezető személyének védését célzó gyakorlatot tanulta meg vagy ismételte. Oly ebeknél, amelyek azonnal hangos ugatásba törnek, a szájszíj alkalmazandó. Az eb tehát a felcsatolt szájszíjjal lesz leültetve. Miután a segítőszemély előtűnt és az eb csak morog, akkor a vezető a szájszíjat vegye le róla és dicsérje. Abban a pillanatban azonban, amikor megint ugatni kezd, azonnal kapcsolja ismét rá. Ezt ismételve mindaddig, míg az eb felfogta,

hogy mit akar tőle a vezető. Sok ebnél előnyös, ha a figyelőgyakorlat az állításba megy át. A jelzett egyén a vezetőnek egy jelére elmenekül, a vezető pedig ebjével üldözőbe veszi. Azoknál az ebeknél, amelyek a figyelést nem teljes odaadással végezték, hanem többé-kevésbbé kényszerülten viselkedtek, a gyakorlatot, hogy érdeklődésüket még hathatósabban felébresszem, odafejesztettem, hogy az elmenekült, jelzett egyén egérutat találva előtűnt, a vezető pedig az ebbel ismét figyelőállást foglalt el. Természetesen rövid idő múlva ismét előtűnt a figyelő eb előtt a segítőszemély. Utána egy sikerkoronázta állítás következett.

Sokszor mulatságos volt megfigyelni, hogy az ilyen gyakorlat elé állított ebek párszori ismétlés után mily türelmetlenül viselkedtek. Hol a vezetőre néztek, hol indulni akartak, mintha azt mondták volna vezetőjüknek: „gyerünk már, mert ez a csibész ismét úgy eltűnik, hogy nem találjuk meg”.

Az így türelmetlenkedő ebeknél csakhamar elérhető volt az is, hogy a segítőszemély feltűnését a vezetőnek meglökésével jelezték. A vezető hanyattfeküdt, mintha aludna, az eb pedig pórázra kötve ült mellette. Morgott, indulni is akart, de ugatni nem tudott, mert szájszíj volt rajta s így türelmetlenségében csakhamar az első lábaival keltegette a vezetőt. Ilyenkor a vezető nyomban megdicsérte és már is indult.

Nem állítom, hogy ez minden ebnél elérhető. Sikerül ott, ahol a vezető ebjének valamely szenvedélyét a segítőszemély megjelenésével kapcsolatba tudja hozni, türelmetlenné teszi. Később az eb ezt megszokhatja és mindig úgy jelez. Valószínűleg mindenki látta már, hogy a ló, ha soká áll egy helyben, vagy az istállóban a zaboláshoz az előkészületeket észlelte, türelmetlenségében hasonlóan cselekszik.

Amint már említettem, nem fektetek súlyt arra, hogy az eb az utóbb leírt módon jelezzen, mert nem minden eb tanulja azt meg. Sőt a legtöbb vala-

milyen természetes testmozdulattal vagy hanggal figyelmezteti majd a vezetőt arra, hogy valamit lát. Fontos tehát, — véleményem szerint — hogy a vezető legyen tisztában ebjének ezen szolgálatbani sajátosságával.

A figyelő-eb a vezető mellett kétféleképpen alkalmazható:

a) A pihenő vezető mellett, mint őrző és figyelő.

b) A szintén figyelő vezető mellett, mint a figyelést kiegészítő segédeszköz.

Az előző esetben idegen közeledése esetén nemcsak jeleznie kell, hanem az esetleg alvó vezetőt fel is kell keltenie. Ezt pedig az eb csak ugatással, vakkantással, ritkább esetekben az első lábainak kaparásával teheti. Ily esetekben tehát az ebet szájszíz nélkül helyezi el a vezető maga mellett. Indokolt ez már azért is, mert ebben az esetben az ugatás a vezetőt nem fogja elárulni, amennyiben ez valószínűleg nem fog oly helyen pihenni, ahol figyelnie kellene valakire, vagy valakit meg kellene lesnie.

Az utóbbi esetben az ugatás káros lehet. Ebben tehát, ha szükséges, a szájszíjat fogja alkalmazni és nemcsak figyelni fog, hanem ebjére is néz néha s akkor, ha ennek szokásait ismeri, azonnal észreveszi, hogy ez valamit jelez-e vagy sem.

Utóbbi indokolásomból kifolyólag a figyelő-szolgálatban nem annyira az ebtől kívánok — hogy mások szavaival éljek — perfekt idomítottságot, természetellenes működést, hanem főszólyt fektetek a vezető és ebjének beható együttműködésére. Fontos azonban, hogy a vezető ebjét a szájszíz türelmes viselésére és a figyelőszolgálattal járó sokszori kényszerhelyzetekhez szoktassa. Ilyen elsősorban az, hogy az eb ne csak a vezető mellett figyeljen nyugodtan, hanem attól távol egy helyre leültetve, szintén maradjon és figyeljen, ne tekintessen mindig a vezető után, félve, hogy az elmegy és őt otthagya. Ez minden nagyobb fáradság nélkül elérhető, mert az ebnek a helybenmaradást már tudnia kell, figyelme pedig, ha több ízben az előbb leírt figyelőgyakorlatokat

végzi, csakhamar a vezetőről az előtte levő terepre fog terelődni. Megszokja a gyakorlatokból és tapasztalja, hogy a helyzet vezetőjénél mindig változatlan marad s ő rá nézve érdekesítő körülmények az előtte levő bokros, erdős, dombos vagy vetéses terepből nőnek ki.

Fölötte fontos, hogy a segítőszemély lehetőleg minden gyakorlatnál más és más legyen, legalább is más-más ruhában jelenjen meg s hogy a figyelő-gyakorlatokat a vezető sűrűn sötétben, este és éjjel ismételtesse. A figyelőhely sohase legyen mindig egy és ugyanaz.

4. A felderítésről.

A járőr kíséző-ebjét eredményesen alkalmazhatja, mint felderítőt is.

Nem egyszer fordult elő, hogy egyének, kiket büntetendő cselekmény terhel, a járőr közeledtére, még mielőtt az észrevehette volna őket, egy bokorba, átereszt vagy híd alá, egy vasúti töltés mögé és más rejtekhelyül alkalmas tereptárgy mögé bújtak, a járőr pedig elmenetelt mellettük. Sok esetben ilyen rejtekhelyekről orvul megtámadták a járőrt, mely első pillanatban meglepetésében nem is tudta, hogy honnan lett megtámadva.

Ily esetek kikerülését célozza a kíséző-eb, mint felderítő. A járőr a menetvonalon ebjét előre küldi, ez pedig a terepviszonyok szerint rövidebb vagy nagyobb távolságra (30—100 lépés) a járőr előtt haladva, a menetvonal közelében lévő bokrokat és tereptárgyakat átkutatva, esetleg szimat útján tett észleleteit ugatással, állítással stb. jelzi.

Az eb ténykedése tehát a következő kívánalmakra oszlik:

I. Parancsra a fent említett távolságra előre fut.

II. Úgy jobbra, mint balra minden rejtekhelynek alkalmas tereptárgyat átkutat és kedvező szél esetén szaglásával észrevett egyéneket is jelez.

III. Az útvonalon szembejövő, közömbösen viselkedő egyéneket figyelmen kívül hagy.

IV. Ha a járőr menetirányát változtatja, akkor felszólításra vagy anélkül is az új irányt felveszi.

I. Az előrefutást a fegyelmi gyakorlatok alkalmával tanulta meg. Itt tehát csak arról lehet szó, hogy a kívánt távolságra haladjon a járőr előtt. A legtöbb esetben idővel egy bizonyos távolságot szokik meg és rendszerint csak erre távoznak el. Hogy tehát messzebb menjen, ahhoz ismételt „előre” hangoztatás és a karjellel való gyakoribb buzdítás lesz szükséges. Ha viszont túl messzire futna előre, akkor a vezető „állj” vagy „lassan” hangjellel figyelmeztetheti a közelbenmaradásra. Amennyiben ez nem hatna, akkor a vezető megáll, esetleg megfordul.

A legtöbb esetben idővel megtanulja magától, hogy be nem látott területen közelebb maradjon, míg nyílt terepen szívesen távolabb is halad.

II. Hogy az útvonalon és mellette lévő rejtekhelyeket átkutassa, ahhoz szükséges, hogy azok érdeklődését keltsék fel, kíváncsiságát ébresszék, onnan és azokból valamit várjon.

Ez többszöri gyakorlatozás útján könnyen elérhető. A vezető egy erre a célra alkalmas útvonalat választ, melynek mentén elrejtve egyszer itt, másszor ott a segítőszemélyt hol egy bokor mögé, hol egy híd alá, egy szénaboglyába stb. ülteti. Teljesen a vezető találékonyságától függ, hogy a gyakorlatok és a kiválasztott rejtekhelyek minél változatosabbak legyenek. Az a vezető, aki a segítőszemélyt mindig csak egy híd alá, vagy egy bokor mögé rejti, nem fogja elérni, hogy ebje más tereptárgyat is figyelemmel kísérjen. Miután a segítőszemély a kijelölt helyen elbújt, akkor a vezető, mintha mi sem lenne, ebjét menetközben előre küldi. Ha az eb a segítőszemélyt észrevette és jelzi, akkor a vezető odafut és az ebet hangadásra, de nem támadásra biztatva dicséri, utána pedig a segítőszemélyt az eb segédkezése mellett bekíséri. Amennyiben az eb a segítőszemélyt bár észreveszi, nem jelezné, akkor az mozdulattal

vagy hanggal erősebben vagy enyhébben — teljesen az eb természetéhez alkalmazkodva — hergeti. Előfordul, hogy az eb nem veszi észre az elbújt alakot, ami első ízben rendszerint elő fog fordulni. Ez esetben a segítőszemély igyekezzen az eb figyelmét magára vonni. Vannak ebek, amelyek előre küldve inkább nyúl után néznek, vagy varjúkat hajtanak: ezeknél előnyös, ha a segítőszemély őket hirtelen megijeszti. Természetesen utóbbiakkal a felderítőgyakorlatot gyakrabban kell végezni. Többszöri ismételés után észlelhető lesz a haladás, mert ezek az ebek egyszer előre küldve már tudni fogják, hogy meglepetésben lesz részük, ha nem eléggé szemfülesek.

A vezetőnek ezen gyakorlatokat úgy is kell beállítania, hogy az eb alkalmat találjon szaglásával a gyanús egyént, illetve ijesztő alakot észlelni. A menetirányt, illetve a segítőszemély felállítását ehhez úgy kell választania, hogy az eb szimatot széllel kapjon, azaz a szélirány a segítőszemélytől az eb felé uralkodjon. Később oldalt, majd hátulról oldalt fújjon a szél. Utóbbi esetnek gyakorlati értéke az, hogy az eb akkor is felderíti az elrejtőzött egyént, amikor már talán a járőr is elhaladt mellette.

Most még az a kérdés, hogy hogyan jelezze az eb észleletét. Itt véleményem ugyanaz, mint a figyelésnél. Egyesek azt kívánják, hogy az eb, ha valamit észlelt, azonnal hasravágódjon, mások, hogy visszatérjen vezetőjéhez. Én ezt ismét csak az eb természetéhez mérem és a közbiztonsági kísérőebnél legjobbnak vélem, ha vagy egy helyben megáll és úgyszólván előáll, mint egy vizsla, mereven figyelve azt a helyet, ahol gyanúsat észlelt, vagy azonnal állít, illetve helyben tart. Félénk természetű ebek észleléskor rendszerint megállnak, farkukat behúzzák, egyet-kettőt vakkantanak, majd ismételten a talált egyén felé fordulva, vezetőjükhöz térnek vissza. Nézetem tehát, hogy itt megint csak a vezetőnek kell az ebjét ismernie. A kiképzés csak oda irányuljon, hogy az eb „előre, vigyázz” hang-

jellel elküldve, tényleg felderítsen. Ezt csak sűrű és változatos gyakorlatok beállításával érheti el a vezető. A gyakorlatok közepette az ebet oly körülmények közé kell hoznia, melyek figyelmét feltétlenül lekötik, ha nem, akkor rossz érzés a következménye, mely a bokorból, vagy a híd alól jön. Ettől csak úgy menekül, ha az okozóját előbb veszi észre. Jogosnak látszik az az ellenvetés, hogy az ilyen eljárás mellett az eb idővel nem akar majd előre menni. Ez valószínű is. Csakhogy a jól fegyelmezett és engedelmes eb az első kísérlet után, hogy visszamaradjon, mégis csak kényszeríthető lesz az előre futásra, a segítőszemély pedig utasítható, hogy a keltendő rossz érzést mérsékelje. Így az eb egy présbe került, melynek egyik oldalán a vezető, a másikon a segítőszemély áll. A vezető változatlanul és kérlelhetetlenül előre hajtja az ebet, a segítőszemély pedig csak esetenként hat kellemetlenül s csak akkor, ha az eb nem veszi észre. Ő tehát a présnek engedékenyebb oldala, sőt idővel rájön az eb, hogy nem is tud kellemetlen lenni, ha idejében észreveszi, tetejébe pedig utóbbi esetben még meg is dicséri a vezető. Természetes tehát, hogy az eb, mihelyt erre a tapasztalatra jut, a felderítést nemcsak hogy nem félve, de örömmel fogja végezni. Kitűnik azonban ebből, hogy a vezetőnek a gyakorlat beállításánál óvatosan kell eljárnia és a segítőszemélynek az eb haladásához, viselkedéséhez, félénk vagy rámenő természetéhez mérten kell magatartásában alkalmazkodnia.

Előfordulhat, hogy az eb egy elrejtett holttestre bukkan. Hogy ez az ebre mily benyomást kelt, azt nem tudom elbírálni, mert kevés benne a tapasztalatom. Egy ízben alkalmam volt egyik ebemet egy hullához vezetni: félve, óvatosan, hosszúra kinyújtott nyakkal szimatolta körül, míg végül hátrálva, behúzott farokkal ugatni kezdett. Ugatása azonban nem volt a megszokott, hanem annál halkabb és vontatott. Így tehát csakis arra építhetünk, hogy a nyugodtan fekvő testet hozzuk vonatkozásba a kívánt jelzéssel.

Véleményem szerint ugyanúgy viselkedjen ebünk, mint a vadászeb a dermedtre csaholásnál.

A vezető egy embert védőöltöny nélkül fektessen le. Ebjét, ha harapós, szájkosárral ellátva vezesse hozzá, ültesse le és huzamosabb ideig adasson vele hangot. Utána dicsérje meg. Ezt sűrűn ismétli mindaddig, míg az eb a fekvő alakhoz érve magától ül le és hangot ad. Miután az eb ezt tudja, akkor a vezető nem megy az ebbel a fekvő alakhoz, hanem távolabbról hozzáküldi. Ha az eb a fekvő alakhoz érve nem ülne le és nem ugatna, akkor arra parancsolja. Ezt mindaddig ismétli, míg az eb felfogta, hogy mit kell tennie. A helyes cselekvést mindig kiadós jutalom kövesse. A fekvő alaknak feltétlen mozdulatlanul kell maradnia, még akkor is, ha az eb körülszaglássza.

III. A felderítő-ebnek oly egyéneket, akik szembejövet útjukat változatlanul folytatják, figyelmen kívül kell hagynia. Ezt az eb megszokja, ha a vezető a gyakorlatok közben a segítőszemélyen kívül más egyéneket is beállít, akik az ebbel és vezetővel szembejövet elhaladnak, az ebet semmibe sem véve. Amennyiben az eb ezen egyéneknek nekimenne, őket megugatná, akkor a vezető rászól. Még jobb, ha a gyakorlatot úgy állítja be, hogy az eb a közömbösen viselkedővel ott találkozik, ahol a segítőszemély elrejtőzött. Abban a pillanatban, amikor az eb az úton nyugodtan haladót megugatja, akkor a segítőszemély magára vonja figyelmét. Előző pedig az eb ugatását semmibe véve tovább megy. Ilyképpen megtanulja az eb, hogy az úton nyíltan közeledőt figyelmen kívül hagyja és csak elrejtett egyének után kutasson.

IV. Az eb elől haladva néha vissza is nézzen a vezetőjére, hogy esetleges menetirányváltozásokat észrevegyen. Erre a vezető úgy szoktathatja ebjét, hogy menetközben gyakran változtatja az irányt, anélkül, hogy ebjét figyelmeztetné. Az eb tehát csakhamar észreveszi, hogy vezetőjére is ügyelnie kell, különben elmarad. Ha a vezető a vett úttól

ellér, akkor az eb figyelmét pisszentéssel vagy hívással, fütttyel magára vonja és az új irányt mutatja, melyet az ebnek haladéktalanul fel kell vennie. Ezt az eb a fegyelmi gyakorlatok alatt a jelzett irányban haladásnál tanulta meg.

Különösen hasznára válhat a járőrnek a kísérő-eb, mint felderítő, éjjel és erdős terepen. Hogy utóbbi esetre az eb tapasztalatokat szerezhessen, a segítő-személy néha fára is másszon fel és onnan ingerelje.

5. A fürkészésről.

A közbiztonsági kísérő-ebtől a fürkészésnél megkívánjuk, hogy a tetthely környékét átkutatva, minden kisebb tárgyat, mely esetleg mint bűnjel jöhet tekintetbe, előhozzon, nagyobb tárgyakat és feltalált személyeket pedig csaholással jelezzen. Az átkutatóra szánt területet az ebnek úgy kell végigkeresnie, hogy annak minden részét végigjárja, ami természetesen annál biztosabb, minél szabályosabban végzi a fürkészést.

A vezényszó „fürkéssz”. Megjegyzem most mindjárt, hogy egy fontos körülmény az orrmunkában alkalmazott és a fürkészésnél használt vezényszavakat úgy választani, hogy azok hangzásban egymástól teljesen különbözzenek, mert a működés, amelyet az ebtől kívánunk, az orrmunkában és a fürkészésnél teljesen különböznek egymástól. Az ebnek tehát meg kell tanulnia, hogy a vezényszó hangzása szerint mit kell tennie. Így például tudnia kell, hogy „szimat, keresd, állítsd” vezényszóra az orrát a megjelölt helyen a földhöz, vagy adott tárgyhöz kell dugnia, annak szimatját rögzítve egy nyomon haladjon, míg okozójára bukkant, akit viszont állítania kell. A vezető tehát a vezényszóval már előre megérteti az ebbel, hogy mit is kell végeznie. A tiszta „fürkéssz” hangjel viszont azt jelenti, hogy az eb magas orral a vezető előtti terepet fussa be, szemmel is keressen és mindenféle szimatot, melyre mint köz-

biztonsági kísérő-eb be van állítva, figyelembe vegyen, tehát ne csak egy bizonyos szagot rögzítsen, hanem bármennyit is észlel, mindegyik az okozó utáni keresést idézze elő nála. Okozó lehet a szóbanforgó ebnél ember, vagy ember által használt bármilyen tárgy.

Tudva tehát, hogy a fürkészés mit céloz, megállapíthatjuk, hogy nem tisztán orrmunkáról van szó, sőt adott viszonyok között, például kedvezőtlen szélirány, az orrmunkát teljesen ki fogja kapcsolni, az eb esetleg csak szemmel fog keresni és zörejekre, hangokra fog ügyelni. Lényeg azonban, hogy a kívánt terület tényleg pontosan át legyen kutatva. Ezek szerint tehát az ebtől a következő működést kívánjuk:

I. „Fürkéssz” vezényszóra az eb lehetőleg a vezető dirigálása nélkül szabályos cik-cak vonalban járja be a terepet a vezető előtt, legalább 30 méteres kilengésekkel jobbra és balra. Ne távolodjon túl messzire el a vezetőől, de ne is ragadjon mellette.

II. Fürkészés közben az összes érzéki szerveit alkalmazza, hogy találjon. Kisebb tárgyakat előhozzon, nagyobbakat és személyeket hangadással jelezzen.

I. A terep szabályos lefürkészéséhez a vezető az ebet szoktatja. Még a fegyelmi gyakorlatok alatt megtanulta az eb, hogy parancsra vagy jelre az új irányt felvegye. A vezető tehát egy terepsávot választ, az ebet előre küldi és igyekszik őt arra bírni, hogy a területet szabályosan a vezető előtt lejárja. Hogy ez hogyan érhető el, azt a III. rész 9-ik pontja tartalmazza. Sűrű gyakorlatozás után az eb megszokja, hogy „fürkéssz” parancsra a vezető előtt a kívánt szabályos cik-cak vonalban haladjon. Azoknál az ebeknél, amelyek túlgyorsak, szívesen a vezetőtől messzire futnak, a vezető ütemét rövidítse, esetleg néha-néha meg is álljon, míg a visszamaradókat, lépteit gyorsítva, hanggal és jellel az előre menésre buzdítja. Mindezt az ebnek tulajdonképpen már a fegyelmi gyakorlatok alatt kell megtanulnia. Tapasz-

talatom azonban, hogy talán a legnehezebb gyakorlat s csak türelmes, nagyon gyakori ismétlések után éri el a vezető.

II. Az ebnek a fürkészés közepette az összes érzéki szerveit kell alkalmaznia. A vezetőnek ismernie kell ebjét, hogy bíz-e az orrában, mély orral vagy légszimattal keres-e s hogy a keresés közepette inkább a szimatképességére épít-e, vagy pedig szemmel keres. Oly ebeknél, amelyek kizárólag orral keresnek, a fürkészés irányát úgy válassza a vezető, hogy az eb a szél irányában haladjon, különben szimatot kapva a szabályos vonalat elhagyják és ezt a hibát meg is szokhatják. Legelőnyösebb az első gyakorlatokat szélcsendben végrehajtani.

A vezető az első gyakorlatoknál a IV. rész I. 3-ik pontjában foglaltak szerint jár el. Mint gyakorlóterep legalkalmasabb egy burgonyaföld, vagy magas fűvel benőtt rét, amelyen itt-ott egy bokor is áll. Miután a vezető a terepsávot kijelölte, melyen a fürkészést gyakorolni óhajtja, akkor idegenek által kisebb tárgyakat helyeztet el rajta, $\frac{1}{2}$ vagy 1 órával később ebjét odavezeti és „fürkéssz” vezényszóval jobbra vagy balra előre elindítja. Mihelyt észreveszi, hogy ebje egy tárgyhoz ért, dicséri és „hozd” hangjellel annak előhozására buzdítja. A tárgy előhozása után ismét elindítja s minden egyes tárgy átvétele után megjutalmazza. Ügyel azonban arra, hogy az eb a tárgy leadása után lehetőleg ott folytassa a fürkészést, ahol az utolsó tárgyat találta. Később nagyobb vagy nehezebb tárgyakat tétet ki s ha az eb hozzájuk ért, ismét „hozd”-ot vezényel. Természetes, hogy az eb igyekezni fog a tárgyat felvenni és miután súlyánál fogva azt fel nem emelheti, türelmetlenül körülötte fog ugrálni, esetleg magától hangot is fog adni. Amennyiben az eb ezt nem tenné, akkor a vezető „ülj”-t parancsoljon és hangot adasson vele. Felmerül most a kérdés, hogy hogyan tegye ezt a vezető? Semmi szín alatt se menjen a tárgyhoz és az ebhez, hanem igyekezzen távol tőlük megállva az ebbel megértetni, hogy a tárgyhoz

visszamenjen, ott leüljön s miután ez sikerült, ugatassa. Amennyiben az eb ezt nem fogná fel, ne vesztse el a türelmét, vezesse az ebet a tárgyhoz, ültesse le és adasson vele hangot. Utána dicsérje meg, hagyja a tárgy mellett helyben, lépjen néhány lépést vissza és ugatassa ismét. Ha az eb ugat, menjen azonnal oda, dicsérje meg, vegye fel a tárgyat s mutassa, hogy ő mintegy segíteni akar az ebnek a tárgyat oda vinni, ahol azelőtt állt, esetleg a többi talált tárgyakat gyűjti.

Ennél a gyakorlatnál — amint látszik — igen sok mellékkörülménnyel találkozunk. Ezek és a gyakorlat beállítása azt célozzák, hogy az eb megértse, miszerint egy általa fel nem vehető tárgy elhozásához a vezető segítségére hívhatja. Ezt emberi szempontból nézve fektettem le. Az ebnél hasonló, ha nem ugyanezek a képzetek és érdekösszefüggések alakulnak ki, de csak akkor, ha mindazokat a gyakorlatokat, melyekből a fenti adódik, teljesen tudja és egy tárgyat például nem azért hoz elő, mert azt magáénak akarja tudni, hanem azért, mert azt a vezetője tulajdonának tekinti.

Az így begyakorolt eb könnyen megtanulja, hogy felkutatott személyeket is jelezzen. Ha az eb az elrejtőzött alakot észrevenné, de figyelmen kívül hagyná, akkor az ingerléssel magára vonja figyelmét. Abban az esetben, ha az eb dacára ennek nem viselkedne hasonlóan, mint a helybentartásnál, akkor a vezető állításra parancsolja, utána az elrejtett alakhoz és az előtte ugató ebhez siet, utóbbit megdicséri és az eb segítségével kíséri. Előnyös lehet egyes ebeknél, ha ezen gyakorlat után a felkutatott és már letartóztatott egyén a szökést kísérel meg. Oly ebeknél természetesen, melyek amúgy is rámenőkendvűek, ez elhagyandó, különben fürkészés közben mindig csak embert fognak keresni és a talált tárgyakat figyelmen kívül fogják hagyni. Hogy ezt a vezető elkerülje, a gyakorlatokat változatossá kell tennie és az eb hajlamaihoz képest kell azokat beállítania. Annál az ebnél, amely csak emberekre

pályázik, a segítőszemélyt a gyakorlatból kikapcsolom és csak tárgyakat helyeztetek ki, míg az előhozó bolondnak inkább arra adok alkalmat, hogy fürkészség közben a helybentartást is gyakorolhassa.

Célt érhet egyes ebeknél a vezető úgy is, hogy a segítőszemélyt is elrejtí és tárgyakat is helyez ki, csak hogy a fürkészség végrehajtásánál, ha az eb csak elő akar hozni, pont a segítőszemélyre hívja fel a figyelmét és megfordítva, ha csak utóbbira pályázik, akkor leszólítja és tárgyat kerestet vele.

Mindenesetre fontosabb, hogy a fürkésző eb, ha egyszerre embert és tárgyat is észlelt, először az előzőt jelezze. Ezt azonban a vezető csak a kész ebtől követelje. Ennek következtében az első gyakorlatoknál úgy helyezze el a segítőszemélyt és tárgyakat, hogy azokat az eb külön legyen kénytelen észlelni, ha nem az a kedvezőtlen helyzet állhat elő, hogy az eb tárgyakat idővel teljesen figyelmen kívül fog hagyni.

6. A tárgyörzésről, fogolyörzésről és fogolykísérésről.

Mind a három szolgálatban az eb ténykedésének lényege egy és ugyanaz. Alapjában véve mind a háromban őrzést végez. Az az eb, amely az emberen való munkában kedvet mutatott, az őrzésnek ezen három ágazatát csakhamar elsajátítja.

I. A tárgyak őrzéséről különféle vélemények alakultak ki. Eszerint egyesek semmi értelmet sem tulajdonítanak ezen gyakorlatnak, mert a gyakorlati életben az eb sikeres működését kérdésesnek vélik. Mások viszont egész vagyonukat ebjükre bízzák, nyugodtan otthagyják előtte arany cigarettatárcájukat — de csak a versenynél. Amint az egyik túlságosan lebecsüli az ebnek a megőrzésben kifejtendő ténykedését, ugyanúgy túlkövetelődző a másik és túl nagy bizalmat fektet ebjébe.

Véleményem, hogy az eb tárgyak őrzésénél csak egy segítőeszköz lehet. Az átlag-eb — és erről

Tarvyórzés. — 126. oldal.

OSZK

Országos Könyvtár

tárgyalok és nem pedig korifeusokról — nem lesz annyira megbízható, hogy szabadon lefektetve és egy tárgyat elébe téve, minden mellette elmenőnek neki ne akarjon menni, esetleg tehát ártatlanokban is tolvajt látva, azokat megtámadja. Jó lehet az az ellenvélemény, hogy az ebnek csak akkor szabad támadnia, amikor valaki az őrzendő tárgy felé nyúl; ez azonban csak a mi nézetünk, másképpen fest a dolog az ambicionált és kötelességét teljesíteni akaró ebnél. Képzeljük magunkat egyszer az eb helyzetébe, amikor is mi sem tudjuk, hogy adott esetben csak egy bemutató gyakorlatról van-e szó vagy valóságról? Tudjuk jól, hogy a harctéren nem egyszer az őrszem, csupán kötelességérzetének tetőfokán állva, éjnek idején többet vélt látni, mint ami volt, lőtt és a saját járőrt veszélyeztette, aki a lövészárók előtti részt portyázta le, vagy az ellenséges támadást jelezte, valószínűleg azt gondolta: inkább előbb, mint később. Ugyanez a helyzet az ebnél, amikor egy tárgyat őriz. Vannak ebek, amelyek annyira nyugodtak és higgadtak, hogy ezen követelménynek is eleget fognak tenni, ugyanúgy, amint nagyon higgadt vérű és idegzetű katonáink vannak. Hozzáfűzöm azonban, hogy utóbbiak is egy felelősségteljes, nehéz szolgálat közepette — kivált ha azt állandóan teljesítik — idegessé válhatnak.

A követelmény tehát — amit felállíthatunk — az, hogy az eb, mihelyt valaki a tárgy felé nyúl, vagy feléje közeledik, ezt a vezetőnek jelezze, akinek kötelessége azonnal odasietni. Természetes, hogy az ebnek közben harapnia is szabad. Hogy azonban ártatlanokban kárt ne tegyen, ezért sohase fektetjük le ott, ahol sokan járnak és láncoljuk meg. Nem tagadom, hogy a tolvaj egy hosszú bot segítségével az őrzött tárgyat megkaparinthatja és elfut. Ezt akkor is megteheti, ha az eb szabadon őriz. Csakhogy az első esetben az eb ott marad, a vezető odaérkezik, szabadon bocsátja és a tolvajt megállíttatja, míg utóbbi esetben saját maga mehet ebet és tolvajt keresni.

A tárgyörzést a gyakorlati életben a vezető nagyon ritkán fogja alkalmazni. A lelkiismeretes közbiztonsági közeg fontos bűnjelet, vagy más tárgyat nem fog ebjével őriztetni. Nem imputál ebjének oly képességeket, amelyek nem léteznek s így a gyakorlati haszon sincsen meg, mert ezzel bár laikust félrevezethet, saját maga sem hisz benne, az ügynek pedig szemfényvesztésével árt.

A tárgyörzést tehát a vezető mindig megláncolt ebbel gyakorolja, ahogyan azt a IV. rész III. b) pontjában leírtam. Mihelyt az eb a segítőszemélyt gyanús közeledésekor már támadja, esetleg az őrzendő tárgyat is felkapja, akkor a vezető a gyakorlati életben előforduló eshetőségek elé állítja. Ilyen például, hogy a segítőszemély a tárgyat elveszi és elfut. A vezető, aki nagyobb távolságra úgy helyezkedett el, hogy az eb ne láthassa és ő megfigyelhesse viselkedését, az eb ugatására odasiet, leoldja és buzdítja, hogy a tárggyal megszökött segítőszemélyt üldözőbe vegye. Ezt a vezető úgy állítja be, hogy egyszer látható legyen a menekülő, másszor pedig nyomon legyen kénytelen az eb őt követni. Előfordulhat, hogy a menekülő a tárgyat útközben elejti és tovább fut. Ebben az esetben véleményem, hogy a menekülő kézrekerítése lesz a fontos, nem pedig a tárgy utáni keresés vagy fürkészés, mert arra a vezető ráér még akkor is, ha a tolvaj kézrekerült, sőt annak birtokában a tárgyat is valószínűleg előbb fogja megtalálni, amennyiben ez emlékezhet, hogy hol dobta el. A gyakorlat ekénti összeállítását szintén fontosnak találom. Mindezek dacára ügyeljen a vezető arra, hogy a tárgyak őrzésénél az ebnél ne alakuljon ki az a képzet, hogy neki a tárgyat idegennek oda kell adnia, akkor lekerül a lánchról és futhat is utána. Ez nagy hiba lenne, ellensúlyozható azáltal, hogy a vezető akkor ér az őrző ebhez, amikor még a segítőszemély is ott van, az ebet láncon hagyja és megdicséri. Azt is teheti a vezető, ha látja, hogy ebje bolondul az elfutó után iparkodik, hogy pórázon dolgoztatja ki vele a nyomot, de pontosan némi kedvcsillapító rántások-

kal, ha letér a nyomról, mert az ilyen kényszereszközök alkalmazása közepette végrehajtott nyomozás máskori nyugodtabb viselkedésre szoktatja az ebet.

II. Elfogott egyének megőrzésében a közbiztonsági szolgálati eb mint segítőeszköz jön tekintetbe. Vannak egyesek, akik az ebnek ezen szolgálatát oda akarják fejleszteni, hogy a járőr, a foglyot leültetve és az ebre bízva, órák hosszára eltávolodhasson. Ez ugyanaz a téves felfogás, mint a tárgyak őrzésénél. Az átlag-eb tudniillik nem képes egy embert, ha meg is van bilincselve, szökésében önállóan megakadályozni. Képes azonban a rábízott egyénnek szökési kísérletét jelezni és természetéhez, erejéhez, valamint fürgeségéhez képest hosszabb vagy rövidebb ideig azt megakadályozni, míg a vezető odaérkezik. Ugyanolyan tévedésben vannak azok, akik az ebet ezen szolgálatban egyáltalán értéktelennek tekintik. Egy járőr például három embert büntetendő tetten ér. Az egyiket egy udvarban sikerül rögtön elfognia, míg a másik kettő az istállóba bújik. Az istállónak a túlsó oldalán ablakok vannak, amelyeken a tettesek elmenekülhetnek. A járőr, ezen helyi viszonyokat ismerve, a következőképpen cselekedhet: Az elfogott egyént az udvaron lefekvésre vagy leülésre parancsolja és ebjével őrizteti. A járőr egyik embere az istállóba igyekszik a menekülők után, míg a másik, hogy a megugrottak az ablakokon ki ne szökhesse- nek, az istállót megkerüli. Ha már most az udvaron lévő tettes szökési kísérletet tesz, akkor az eb ugatásba tör ki és lefogni iparkodik. Az ugatást a közelben levő csendőrök feltétlenül hallani fogják, mire az eb vezetője azonnal odafut és a lefogottat a szökésben megakadályozza. Egy másik példa, hogy a járőr több gonosztevőt három napi fáradságos nyomozás után elfogott. Ezeket kíséri, közben azonban beesteledik és erős zivatar keletkezik éppen akkor, amikor egy tanyára érkeznek. A járőr tehát egy helyiségben helyezi el a foglyokat, a járőrtársak pedig azokat felváltva őrzik. Könnyen megeshet, hogy a gonosztevők közül valamelyik, az őrző fáradságára

számítva, szökni kísérel. Ha a járőrhez egy kísérő-eb van beosztva, akkor ez a kísérlet meddő marad valószínűleg, mert az eb az ajtó elé fektetve, azon senkit se fog kiengedni. Ez esetben tehát az eb a pihenő járőrtársat mintegy pótolja.

A fogolyörzésnél tehát ne kívánjunk egyebet, minthogy az eb a más valamivel hirtelen elfoglalt vezetőt a lefogott szökési kísérletére figyelmeztesse és helybentartást végezzen, míg a vezetője visszatér. Súlyt fektessünk azonban arra, hogy az eb egy ajtóban lefektetve, azon se ki, se be ne eressen senkit.

Elfogott egyének őrzését az eb a helybentartás gyakorlatainak ismétlésével tanulja meg. Ajtók és bejáratok őrzését pedig úgy gyakorolja a vezető, hogy valahányszor egy ajtó mellé fekteti az ebet, mindig egy tárgyat is helyez elébe és azt őrizteti. Természetes, hogy az eb az ajtó felé közeledőket morgással fogja fogadni. Alkalmat kell azonban neki nyújtani, hogy néha fogjon is. Gyakori ismétlés után a vezető fektesse le az ebet, parancsolja először őrzésre és azután helyezze el elébe a tárgyat. Később fektesse le, hangoztassa „őrizd” a tárgyat, azonban ne tegye le. Ha az eb így is támad, amikor a segítőszemély feléje közeledik, akkor felfogta a feladatát.

Nagyon harapós ebeknél előnyös lesz, ha a vezető, amennyiben ideje van, az ebet nemcsak a fogoly mellé fekteti, hanem odaláncolja oly távolságra, hogy a foglyot el ne érhesse. A harapós eb tudniillik nem fog hangot adni, hanem azonnal fogni fog s így a vezető, aki távol van esetleg, csak arra lesz figyelmes, hogy a fogoly segítségért kiált. Ha azonban ez az eb meg van láncolva, akkor nem foghat, hanem hangot ad. Nem nyerhet a szökevény a vezető odaérkezéséig akkora előnyt, hogy az amúgy is őreá beállított eb utól ne érje.

III. A közbiztonsági kísérő-eb, mint a fogolykísérésben segédkező, nem végez mást, mint menetelés közbeni őrzést.

A vezető a segítőszemélyt egy állítási gyakorlat után az ebbel együtt kíséri. A segítőszemély mindig

a vezető és eb előtt, tehát ne mellettük haladjon, mert így a fogoly szemmelltartása sokkal könnyebb. Az eb a vezető mellett, azaz láb mellett megy és a foglyot figyeli. Egy bizonyos idő múlva a segítő-személy megugrik, mintha szökni akarna. Az ebnek azonnal le kell őt fogni, ugyanúgy, mint az állításnál. Amennyiben az eb nem tenné ezt azonnal, akkor a vezető „állítsd” vezényszóval a segítő-személy után küldi. Az ebnek ugyanazt a munkát kell végeznie, mint az állításnál és helybentartásnál.

Változatossá teheti a gyakorlatot a vezető azáltal, hogy a lefogott nem minden esetben fut el, hanem visszafordul és a vezetőt megtámadja. Ez esetben az ebnek védenie kell, amint azt ezen fejezet a) 1. pontja tárgyalja.

Kísérés közben a vezető a segítőszeméllyel ne beszélgessen egyáltalán. Nagy hiba, ha a vezető menésközben szól a kísértnek, hogy fusson el, az pedig azonnal ellép, mert ez esetben az ebnél az a hibás képzetkapcsolat alakul ki, hogy a fogoly a vezető beszédére fut el. Az eb tehát a vezető beszélgetésére fog figyelni és többszöri ismétlés után akkor is megkapja a kísért egyént, ha az nem szökik meg, de a vezető esetleg egy kérdést intézett hozzá.

7. *Elveszett tárgyak kereséséről.*

A kísérő-ebnek úgy a vezető, mint idegen nyomán elveszett tárgyakat keresnie és előhoznia kell tudni.

A fegyelmi gyakorlatok alatt az előhozást megtanulta, az előzetes kiképzésnél pedig megtanulta, hogy mit akar tőle a vezető, ha „szimat, elveszett, hozd”-ot vezényel. A szakkiképzés alatt tehát ezen az alapon kiindulva, a vezetőnek nem lesz egyéb teendője, minthogy ebjét ezen szolgálatban gyakoroltassa, súlyosbító a szimatmunkát is akadályozó körülmények bekapcsolásával. Előre bocsátom, hogy nagyon fontosnak vélem az ebet legtöbbször idegen

nyomon gyakoroltatni, mert ritkább az az eset, hogy a vezető maga veszít el valamit. Ugyanilyen fontos, hogy a segítőszemély sohasem az eb láttára fektesse a nyomot és rejtse el a tárgyat, mert a legtöbb ebnek szenvedélyévé válik az elveszett tárgyak keresése s idővel már abból, hogy előttük indul el a nyomfektető, a keresésre következtetnek, idegesek lesznek és a nyomot, szimatot kapva, eleinte felületesen tartják, könnyen elvesztik és időt veszítenek. Az így gyakorlatoztatott eb azt a benyomást kelti, hogy félig fürkészve keresi az elveszett tárgyat. Ez azonban nagy hiba, mert a fürkészésnél, hogy úgy mondjam, a bizonytalanba lesz küldve az eb, a tárgyat csakis látva, vagy szagáról észlelve találhatja meg, míg az elveszett tárgyak keresésénél a biztosra kell indulnia, mert szimatot kapott és ennek nyomán ugyanazt a szagot viselő tárgyat kell megtalálnia, más tárgyat egyáltalán figyelmen kívül kell hagynia.

Igen fontos az is, hogy a vezető a szakidomítás alatt, mint elveszett tárgyat, az eb kedvelt előhozófáját sohase tegye ki. Nagy hiba az is, ha a vezető egy a saját szagát viselő tárgyat más által rejtet el és ennek az idegennek a nyomán indítja az ebet keresni. Ez — eltekintve attól, hogy teljesen természetellenes, mert a vezető tárgyat csakis ő maga veszítheti el — rontja az ebet, amely ily módon megtanulja, hogy egy adott nyomon ezzel nem azonos szimatú tárgyakat is felvegyen.

Az elveszett tárgyak keresésénél az eb orrmunkát végez. A siker tehát szimatképességétől függ. Ezt erősíteni a vezetőnek nem áll módjában, mert ha a természet nem ajándékozta meg egy megfelelővel, akkor minden kiképzés hiábavaló, ezzel a szimatképesség nem fokozható. Módjában áll azonban a vezetőnek a gyakorlatok alatt ebjével tapasztaltatni, hogy az adott szimatképességét mi mindenben alkalmazhatja. A gyakorlatoknak a valósággal megfelelő összeállítása által a szimatmegkülönböztetést sajátítja el az eb és tüdejét edzi, mely edzettség az eredményes orrmunkánál igen nagy szerepet játszik.

Az előzetes kiképzés utáni gyakorlatokat ebben a szolgálatban a következőképpen gondolom célra-vezetőnek:

I. A vezető szélcsendes időben kissé nedves réten a segítőszeméllyel egy 80—100 lépés hosszú nyomot fektet, melyen az említett távolságra a segítőszemély valamely a zsebében hordott tárgyat helyez el és egy nagy ívben visszatér, majd úgy helyezkedik el, hogy az odavezetett eb észre ne vehesse. A nyomot mindjárt első alkalomkor nem egyenesen, hanem minden 30 lépés után egy nem túlélés sarkot csinálva, fekteti. A vezető az ebet csak a nyomfektetés kezdetétől számított 10—20 perc múlva indítja. Amennyiben az eb a feladatot nem tudná végezni, akkor a vezető a gyakorlatnak azon részét, melyben az eb megakadt, egyszerűsíti.

II. A nyomot ismét idegen fekteti. A talaj szárazabb és gyenge hátszél uralkodik. A nyom hol sarkot csinál, hol pedig egy görbét vagy félkört ír le. A vezető az ebet ismét csak képességeihez mért bizonyos idő elteltével bocsátja nyomra.

III. Mint a második gyakorlat: szél azonban jobbról vagy balról fúj.

IV. A vezető az ebbel együtt menetel és az eb által észrevehetetlenül elejt egy tárgyat. Az ebet tehát a visszavezető nyomon indítja.

V. Mint IV., csak hogy idegen nyomán, aki a vezetővel és ebbel együtt sétált.

VI. Mint az előző gyakorlatok, a nyomot azonban idegen, idősebb nyomok keresztezik.

VII. Mint az I. gyakorlat, a nyom közvetlen közelében azonban mások által is letett tárgyak fekszenek.

VIII. A nyom járt utakon vezet.

Sok egyed a szimatvétel után és a nyomon igen sebesen halad. Ennek következtében nem tudja a nyomot kellőképpen kidolgozni. Ilyen ebeknél ajánlatos a nyomot pórázon kidolgoztatni: a vezetőnek azonban ügyelnie kell, hogy az ebre csak a kellő pillanatban hasson, a visszatartás pedig úgy történ-

jen, hogy az eb a szimatvételben zavarva ne legyen. Hibás például az állandóan megfeszült pórázon való vezetés. Ez úgy az ebet, mint a vezetőt rövidesen teljesen kifárasztja. Ajánlatos az ilyen szeles ebeknél a gyakori megállás és fölötte fontos az ismételt nyugodt, az ebet lassúságra figyelmeztető indítás. Ezt a vezető azonban már az első gyakorlatok alkalmával alkalmazza, mert később a túlságos előrehúzás és törtetés az ebnek szokásává válhat. Akkor persze a tövises nyaköv kerül elő, amely azonban az ebet nem annyira a lassúbb munkára szoktatja, mint inkább egyáltalán kedvét veszi a nyomon való kereséstől. Jó ezenkívül, ha a vezető — gyors ebnek a birtokában — a nyomot gyakori és nagy szögben végzett irányváltozásokkal fekteti. Az eb csakhamar rájön, hogy könnyebben ér célhoz, ha nyugodtan halad a nyomon. Elérhető ez azonban úgy is, hogy az ebet nem friss nyomon indítjuk és a régebbi nyom pontos kidolgozását követeljük. A nyom szaga gyengébb, az ebnek tehát mély orral s így lassabban is kell haladnia.

Tapasztalatom, hogy az eb orrmunkát melegben nem szívesen és bizonytalanul végez. Nagyon előnyös volt a gyakorlatozás előtt az ebekkel vízben való munkát végeztetni, ami felfrissítette őket. Egyes utasítások felemlítik, hogy előnyös az ebet az orrmunka közepette nagy melegben itatni. Hogy ez gyakorlatilag lehetséges-e mindig, azt kétségbe vonom.

Az említett gyakorlatokat a vezető ne csak nappal, hanem éjjel is végeztesse. Amint pedig már az előzetes kiképzés alatt említettem, lehetőleg minden gyakorlathoz más-más nyomfektetőt válasszon. Ugyanúgy változzon a tárgy is. Előnyös, ha az eb előtt még ismeretlen tárgyakat, melyeket nem szívesen vesz fel, a gyakorlatot megelőzőleg egynéhányszor előhozatunk vele.

Az elveszett tárgyak keresésének egy változata még az elásott tárgyak felkutatása. Véleményem szerint gyakorlati értékkel bír, amennyiben nem egyszer fordul elő, hogy a tettes a gyilkos szerszámot,

vagy más bűnjelet elás. Hogy az eb ezt megtanulja, először az elveszett tárgyak keresésében kell készen lennie. Miután ezt tudja, akkor a segítőszemély először rövidebb távolságra a tárgyat úgy ássa el, hogy annak egy része a földdel ne legyen befödve. Célja ennek az ebet mintegy részletekben rávezetni, hogy a keresendő tárgy a föld alatt is lehet. A segítőszemély ezenkívül azon a helyen, ahol a tárgyat elássa, annak közvetlen környezetében a földet tapogassa meg. Legjobb, ha a tárgyat a kezével földeli be. Később ezt úgy végzi, ahogyan ez a valóságban meg is történhet. Az eb akkor is pontosabban fogja szemügyre venni azt a helyet, mert feltétlenül huzamosabb ideig ott kell az illetőnek tartózkodnia, a talaj tehát a szimatot ott intenzívebben fogja ki-sugározni.

8. A küldöncszolgálatról.

A közbiztonsági kísérő-ebtől az eddig felsorolt szolgálatokon kívül még a küldöncszolgálatot — a vezető állandó lakhelyére és onnan vissza — is kívánhatjuk.

Működése tehát két részre fog oszlani. Az egyik, amikor a kint lévő vezetőtől haza kell futnia, a másik, hogy hazulról a vezető után lesz küldve.

Úgy az egyikben, mint a másikban csak azok az ebek fognak megfelelni, amelyek természetüknél fogva a magánytól nem irtóznak. Megbízhatónak ebben a szolgálatban inkább a szukákat vélem, mert ha egy kan egy tüzelő szukára talál, akkor csak a legritkább esetekben győz majd a kötelességtudás a természeti ösztön felett, a legtöbb esetben, mondhatjuk, mindig elcsatangolás és a kielégültség vagy kikosarazás utáni hazatérés fog bekövetkezni. Másképpen áll a dolog a szukánál. Először is tüzelő szukát a vezető szolgálatban nem fog alkalmazni, mert ez az utódok fajtisztaságának rovására menne. Ha azonban mégis rákényszerül, akkor a szuka

hosszabb vagy rövidebb, ritkább vagy gyakoribb szerelmi szünetek után mégis csak haza fog térni.

A sikeres alkalmazása az ebnek ebben a szolgálatban sok gyakorlatozástól és az eb feltétlen engedelmes természetétől függ. Hogy mit jelent a szó „haza“, azt csaknem minden jól nevelt eb tudja. Súlyt helyezzen a vezető arra, hogy ennek a szolgálatnak begyakorlását akkor végezze, amikor az ebnek is kedve van hozzá, vagy más körülmények a sikeres gyakorlatozást elősegítik. Így például nagyon fontos, kivált az első gyakorlatokat csak minden más szolgálatbani gyakorlatozás után végezni, amikor a vezető a foglalkozás végén ebjével hazatérőben van. Az ebnél tudniillik a foglalkozás végén a hazavágyódás mindig nagyobb, mert tudja, hogy etetve lesz és pihenni térhet. Míg ha a vezető a küldöncszolgálat betanítását a foglalkozás elején kezdi, ennek éppen fordítottja áll fenn, mert az eb kipihenve boxában vagy fekhelyén, alig várta, hogy vezetőjével a szabadba kerülhessen s alighogy kikísérte, már is hazaküldi. Tehát nem szívesen fog menni. Tapasztalatom szerint előnyös ott, ahol több eb lesz tartva, kanokkal a hazaküldést olyankor gyakorolni, amikor az otthon lévők közül egy tüzelő szuka is van. Szukákkal pedig akkor, ha almuk van. Oka ennek az, hogy ilyenkor az ebnek vezetőjéhez való ragaszkodásából kifolyó vele menés vágya természetes körülmények által tompul, a siker, a hazamenés az ebnek nem esik oly nehezére, mintha az említett körülmények nem forognának fenn s így a „haza“ parancsnak teljesítését nagyobb kényszer nélkül is megszokja. Természetes, hogy az így hazaküldött ebet otthon a vezető helyettese, vagy más valaki, akivel az eb bizalmas viszonyban van, várja, befutásakor fogadja, nem oda vezet, ahová ő akart menni, az alomhoz, a tüzelő szukához, hanem oda, ahová szoktatandó, hogy hazaküldve jelentkezzen. Itt megdicséri s több kedvenc falatot nyújt neki, vagy valamely szenvedélyének hódoltatja.

Több utasítás megkívánja, hogy az eb hazakerkezve az ajtó előtt hangot adjon. Ebből kifolyólag sok vezető kevesebb figyelemmel viseltetik ezen szolgálat lényegével szemben, mely abban áll, hogy az eb egyáltalán hazamenjen és az ajtóelőtti ugatást gyakorolja leginkább. Véleményem, hogy ezzel a vezető ráér, ha az eb a hazajövést megtanulta.

A fentieket tehát tekintetbe véve, a gyakorlatozást a következőképpen folytassa: A foglalkozás végén az ebbel hazatérőben vele megy a helyettes is. 100—150 lépésre a lakástól vagy az örstől a vezető az ebbel megáll, a helyettes pedig, aki az ebbel a foglalkozás végén gyakorlatozott és állandóan dicsérte, hazamegy, miközben az ebet hívja. Miután a házhoz ért, annak ajtajában feláll és előkészíti az eb etetőedényét. A vezető az ebet „haza” parancssal elindítja. Ha nem akar menni, kergeti. Erre azonban ritka esetekben lesz szükség, ha a vezető a gyakorlatoknál fontos szerepet játszó és említett körülményeket tekintetbe veszi. A vezetőhelyettes az ebet fogadja, beérkeztekor dicséri és ételét odaadja neki. A folytatólagos gyakorlatoknál a távolság nő és a hazaküldés ideje nem marad mindig a foglalkozás vége. Jó, ha eleinte a helyettes vezető szintén kivonul, az ebnek kedveskedik és a küldöncszolgálat gyakorlata előtt hazamegy. Az időköz a helyettes vezető hazatérése és az eb indítása között szintén napról-napra hosszabb legyen, míg végül egyáltalán nem vonul ki.

Miután az eb ezt megtanulta, akkor a vezetőhelyettes az eb befutásakor az etetőedényt mutatja és hangadásra parancsolja. Ha az eb ugat, azonnal megkapja az ételét. Később a vezetőhelyettes, amikor az eb hazatér, még mielőtt az ajtóhoz ért volna, úgy, hogy az eb is észrevegye, az ajtón belép és azon egy kis nyílást hagyva, maga után beteszi. Mihelyt az eb odaért, nem szól hozzá, hanem megvárja, hogy az mit fog tenni. Sok olyan eb lesz, amely felszólítás nélkül is hangot fog adni, vagy az ajtót fogja kaparni. Ekkor a helyettes nem lép

ki, hanem az ebet bebocsátja és ételét bent fogyasztja el vele. Amennyiben az eb nem ugatna, akkor hangadásra biztatja a vezetőhelyettes s utána bebocsátja, úgy cselekedve, mint az előző esetben. Idővel az eb ezt megszokja és felszólítás nélkül is jelentkezik.

Egy fontos körülmény, mely ezen szolgálat érdekében mindig betartandó, hogy a vezető az ebet mindig azon a helyen etesse, ahová hazaküldve be kell futnia. Ez az előszoba, vagy az örsiroda ajtaja lesz.

A küldöncszolgálatnak másik része, hogy az eb a lakhelyről a kint lévő vezetőhöz fut. Itt az ebnek orrmunkát kell végeznie a vezető nyomán. Ennek következtében a sikeres alkalmazás sok mellékkörülménytől fog függni, mindazoktól, amelyek az orrmunkában nagy szerepet visznek. A nyomkora, a közbejött időjárás változása, a talajviszonyok stb. kihatnak az ebnek ezen ténykedésénél. Valószínűbb a siker, ha az eb a vezetővel volt kint, az hazaküldte és onnan ismét vissza lesz indítva. Ebben az esetben az eb arra a pontra, ahonnan a vezető hazaküldte, tájékozóképességének alapján fog visszatérni s ha ott a vezetőjét nem találja, annak esetleges nyomát fogja felvenni és azon keresi majd fel.

Ennek a begyakorlása a hazaküldés után következik. Természetes, hogy az ott említett kedvező körülmények itt kedvezőtlenekké válnak s mint ilyeneket vegye figyelembe a vezető. Az első gyakorlatok kisebb távolságra eszközözlendők. A vezetőhelyettes az ebet, miután hazajött, pihenteti, eteti és „gazdához” vagy „vezetőhöz” hangjellel vissza-indítja. Előnyös ennél a gyakorlatnál, ha a kint lévő vezető mellett egy másik eb is van, mert a hazaküldött mindig szívesen tér vissza a társához.

Később a vezető már nem marad azon a helyen, ahonnan az ebet hazaindította, hanem többé-kevésbé feltűnő nyomot hagyva maga után eltávozik és úgy helyezkedik el, hogy az ebet megfigyelhesse. Amennyiben az eb a nyomát nem venné fel, akkor a jelenlegi álláspontján ejtsen el egy tárgyat. Utána az eb

felé menve hívja magához, vezesse arra a helyre, ahonnan az előbb hazaindította. Itt azon a nyomon vétessen vele szimatot, amelyen az előbb eltávozott és kerestesse meg vele az elejtett tárgyat. Az eb haladásához mérten növeli a vezető a távolságot, változtatja a terepet és az időt, amelyben, illetve amelyen az ebnek utána nyomoznia kell.

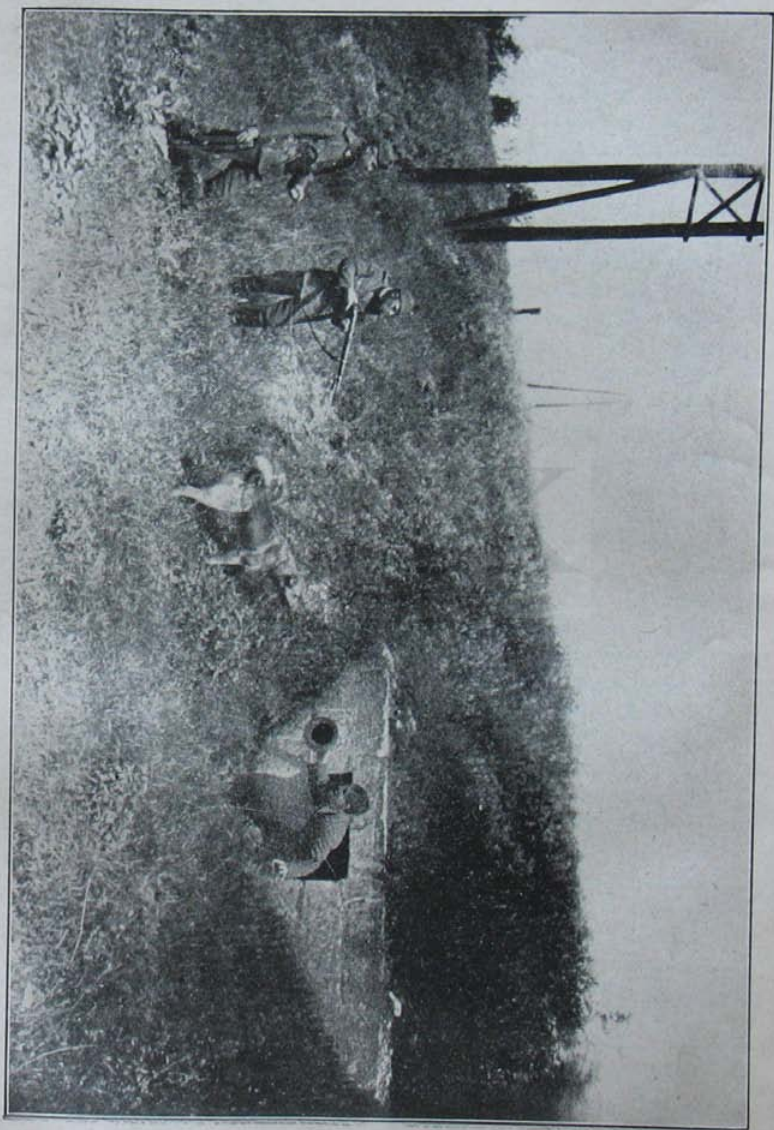
b) A nyomozó-eb.

Az eb a nyomozószolgálatban — ezen ügynek mai fejlettsége mellett — csak mint segítőeszköz jöhet tekintetbe. A bíróság előtt a nyomozó-ebnek eredményes vagy eredménytelen működése tehát nem tekinthető bizonyítéknak. Az eb természetadta tulajdonságainál fogva az embert ebben a szolgálatban kiegészítheti, de következtető képességét nem pótolhatja. Ha minden közbiztonsági közeg ezt szem előtt tartja, akkor ezen ügyben csakhamar haladás áll majd be, mert éppen azáltal, hogy nem bízza magát teljesen ebjére, hanem annak működését a saját észleleteivel hozza hasonlatba, oly tapasztalatok szerezhetők, amelyek ezen szolgálati ebnek működését biztosabbá teszik, fejlesztik s így a belehelyezett bizalmat is növelhetik. Sok hiba történik ezen a téren, hogy azonban ezeket kiküszöbölhessük, először ismernünk kell őket, ha pedig ismerjük, akkor az előidéző okukat kell keresnünk. Ezt is megtalálva, a legtöbb esetben orvosolhatunk.

Ezek után sokan azt fogják gondolni, hogy a nyomozó-ebnek gyakorlatilag hasznát egyáltalán nem lehet venni. Hogy ezen ferde véleményt eloszlassam, még mielőtt a nyomozószolgálatbani kiképzésről írnék, az életből kapott néhány esettel vázolom, hogy igenis a nyomozó-eb, éppen mint segítőeszköz, legtöbb esetben, mint irányt mutató, páratlan értékkel bír minden nyomozó közeg részére.

Az egyik tanfolyamon a gyakorlati részben, tehát a kiképzés után, a következő feladatot állítottam

össze: Az őr állomáshelyéről az egyik járőr rendes szolgálatba indult és az előírt időre nem vonult be, anélkül, hogy az őrre késedelmet indokoló jelentést küldött volna. Az őrparancsnok, ismerve a lakosságot, sok vadorzó stb., gyanút fogott, hogy a járőri baleset érte. Ennek felderítése végett egy másik járőrt küldött ki. Ehhez egy kísérő- és egy nyomozó-eb osztatott be. A járőrnek az volt a feladata, hogy az eltűnt járőr nyomán, illetve annak útvonalán haladva, a beosztott szolgálati ebek felhasználásával puhatoljon az eltűntek után. A járőrbe a kísérő-ebnek és nyomozó-ebnek vezetője volt beosztva, ki utóbbi ebjében nem bízott. A járőr menetközben több ízben megkísérelte a nyomozó-ebbel a be nem vonultak nyomát felvételni, ez azonban nem sikerült. Valószínűleg a talajviszonyok okozhatták ezen kudarcot, mert a gyakorlat részben járt utakon, legnagyobb részben pedig száraz homokon játszódtott le. A kísérő-eb ott, ahol bokros terület volt, annak átfürkészésére lett kiküldve. Egyszer csak, amikor a járőr egy erdőparcella mellett haladt el, mely bokrokkal is sűrűn volt benőve, az elől haladó ebek orrukat felütve, láthatólag légszimatot véve, tüstént a bozótban tűntek el és rövidesen csaholni kezdtek. A vezetők utánuk menve, az erdőszéltől nem messze a bokrok között az egyik csendőrt agyonlőve találták. Minden gyanú arra vallott, hogy orvul történt a támadás, a lövés menetközben találta a csendőrt. A másik csendőr azonban nem volt a közelben található. A körülményekből következtetve, nagy volt a gyanú, hogy azt is agyonlőtték, különben már jelentkezett volna. Így tehát az erdőparcella tüzetes átkutatására szánta el magát a járőr. Az ebeket természetesen fűrkésztette. Rövid idő múlva a másik csendőrt is eszméletlenül az erdőszélen egy kazal mellett fekve találták. A környéket szemügyre véve, jól látható emberi nyomokra bukkantak, amelyek az erdőszéltől egy burgonyaföldön át körülbelül 100 lépésre vezettek és ott egy begyepesedett úton elvesztek. Az út tulsó oldalán mintegy 500 méterre egy tanya volt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A járőr, jelentését a tethelyen megírva, a nyomozást megkezdte. A nyomozó-eb vezetője, ebjében nem bízva, arról teljesen megfélemedezett és a nyomot figyelve azon haladt. Ebje minden felszólítás nélkül előtte futott, a nyomot kitűnően kidolgozva. Végül az úthoz értek. Itt persze a nyom az emberi szem előtt eltűnt és a járőr elmélkedni kezdett, hogy merre tartson. Most tehát közbe kellett lépnem és megkérdeztem, tekintettel arra, hogy elmélkedése nagyon soká tartott, vajjon merre akarja az útját folytatni. Az egyik vélemény szerint az úton mentek volna tovább, mert az abba a községbe vezet, ahol a legtöbb vadorzó lakik. A másik a tanyára nem akart menni, mert véleménye szerint a tettesek semmi szín alatt sem mentek oda, mert ott emberek vannak, akik esetleg elárulhatják őket. Az eb vezetőjének elmélkedését durcás pillantásokkal figyelte, míg végül elrendeltem, hogy az ebet alkalmazzák. Visszaküldtem őket körülbelül 30 lépésre a burgonyatáblába, ott nyomra fektették az ebet. Az eb a nyomot azonnal felvéve az útig ment, ott bizonytalanul haladt rajta keresztül, a másik oldalon kisebb kilengésekkel ide-oda szaladt, majd egy helyen megállva, erősen szimatolt és a nyomot nyílegyenesen a tanya felé vezetőnek mutatta. A járőr tehát követte a tanyaig. Ott ismét ahelyett, hogy az ebre ügyelt volna, a lakosokat akarta kihallgatni és a legelső béreslakás felé tartott. Az eb pedig, kötelességét teljesítve, egy istálló betett ajtaja előtt megállt és várt. A fejleményeket én is türelemmel néztem fél óráig, míg végül felelősségre vontam a vezetőt, aki, még ma sem tudom miért, a rövid három hónapos kiképzés után is oly magas teljesítőképességű ebjét nem becsülte meg és figyelmeztettem, hogy cselekedjen aszerint, amint az eb neki jelez. Közben, hogy a vezető ügyetlen működésének hathatósabb képét mutassam, az istállóban elrejtett álgylkosokat az ablakokon át szökésre parancsoltam. A járőr tehát az istállóba menve, ott már senkit sem talált. Azonban alighogy oda belépett, a közben összegyűlt

béresek, akik az esetet komolynak vélték, kiáltozni kezdtek: „Nini, ott futnak a tolvajok!” Akadt olyan is, aki kapát ragadott és utánuk akart futni. Erre a kiáltozásra elevenebb lett a vezető, azonnal kint volt az istállóból és uccu utána „állj” . . . futás . . . lövés . . . és a tettesek a bokrok között eltűntek. Azt hiszem, ha a kísérő-eb nem lett volna ott, még ma is futnának, a kiderítetlen esetek nyilvántartásában pedig eggyel több szerepelne.

Ez egy iskolapéldája volt annak, hogy mennyire értéktelen egy jó eb egy rossz vezető mellett. A végén jó volt azonban az eb, hogy a „fogdméget” játssza. Véték egy ebet ennyire értelmetlenül vezetni és rontja az eredményt, mely ebben az esetben legnagyobbbrészt az ebnek köszönhető, mert ha a nyomot az útnál nem vétetik fel vele, akkor a komoly életben hasonló esetnél egy ilyen felderítés vagy nyomozás hosszadalmassá válhat, vagy meddő kísérlet is maradhat.

Egy másik eset, mely a valóságban játszódott le: A községben éjfél után az egyik háznak utcafelőli szobájában az otthon maradt asszonyok zajt hallanak. Szellemjárásra gondolván, nem mernek utánanézni. Miután ismét csend lett, a legbátrabbik bemegy és ijedten veszi észre, hogy az ott járt szellemek lányának menyasszonyi kelengyéjét és az újévkor leölt disznónak összes sonkáit elemelték. Mit tegyen tehát? Hosszú tanácskozás után, mely reggel 7 óráig tartott, elhatározzák, hogy a kutya-telepet kérik majd meg, hogy szálljon ki nyomozó-ebekkel. A kérésnek eleget teszünk, bár kevés a reményem, hogy vállalkozásunk eredménnyel fog járni, mert a ház a község legmozgalmasabb helyén fekszik. Nagy előny azonban az előző este esett friss hó.

Két embert egy ebbel kiküldök. A nyom felvétele után az eb a szembelevő ház udvarára vezetett, azon áthaladt és a falu mögött 300 lépésre lévő szalmakazlak felé tartott. Ott rövid keresés után egy kendőt hozott elő, melyben a károsult tulajdonát

ismerte fel. A vezető tehát már tudta, hogy az eb jó nyomon jár. Kevés biztatás után az eb a nyomot tovább követi és az állomáshoz vezet, ahol a várótermen keresztül a sinek felé bizonytalanul halad. Itt azonban megáll, orrát felüti, idegesen ide-oda szimatol s végül vezetőjéhez tér. Ennek természetesen nem volt már nehéz gyanítani, hogy a tettesek a lopott holmival vonatra szálltak. Természetesen nem Hatvanban, hanem Pesten kerültek kézre, a távbeszélőnek és a rendőrségnek segítségével.

Voltak egyesek, akik azt kérdezték a vezetőtől, hogy miért nem utazott az ebbel Pestre. Ott biztosan lefogta volna a kutya a tetteseket. Élelmes ember lévén, feltalálta magát és azt találta válaszolni, hogy ebje az utazást nem bírja, de van azonban a telepenegyeb, most — sajnos — beteg, amely mindezt egyedül végzi. Otthon a vezető megmagyarázza neki, hogy miről is van szó s hogy le ne kesse a vonatot, útiköltséget is ad neki, a jegyet is maga váltja meg és a tolvajt teljesen megpuhítva, úgy hozza, ahogy akarja, csak egy hibája van — eddig még nem tanulta meg az ily esetekben szükséges jelentésnek a megírását! Itt — azt hiszem — más magyarázat amúgy is célt tévesztett volna.

Ez is példa arra, hogy az eb mily kitűnő ki-segítőeszköz egy céltudatos vezető kezében. De egy kitűnő bizonyítéka annak is, hogy a nagyközönségünk mennyire nem felvilágosodott ez ügyben. Amíg pedig ebben változás nem történik, addig a mi legjobb nyomozó-ebeink is gyakran nehéz feladatok elé lesznek állítva és legjobb tudásukat is latba vetve, nem fognak eredményt felmutatni. Bár olyan tökéletes munkát tudnánk mi emberek gyakran végezni, amint ezt a két példában szereplő ebek tették. Nem szólván arról, amit szegényektől a laikus közönség követel.

Egy harmadik, a valóságban lejátszódott eset: Egy reggelen a községnek egy korcsmárosa levéllileg arra kért fel, hogy ha csak lehet, egy vagy két nyomozó-ebbel szálljak ki, mert az éj folyamán két

disznóját hajtották el. A levélben, melyet 8 órakor vettem kézhez, legnagyobb csodálkozásomra arról is biztosított, hogy a nyomokat, amennyire lehetett, megővta azáltal, hogy tányérokka minden egyes lábnyomot letakart. Ennek végtelenül örvendő, két ebbel és két emberrel a tetthelyre szálltam ki. Ott tényleg mindent úgy találtam, amint annak lennie kell, ha ebbel sikeres nyomozást akarunk végezni. A szükséges tájékoztatás bekérése után pontosan szemügyre vettem az udvart, amelyből a sertéseket elhajtották. Ebben az egyik vezető is segédkezett. Más kijárat, mint a kapu, nem volt. Az egyik vezető pedig csakhamar az úton sertésnyomokat fedezett fel. Tehát az irány is meg volt adva, ami az eb által felvett nyom helyes voltára bizonyítékul szolgálhat. Ez esetben szolgált is, mert vasárnap lévén, arra más sertést nem hajtottak. Természetesen hivatlan nézőközönség is akadt, akik meglehetősen nyugtalanul viselkedtek. Ennek következtében az első eb nyomra téve, a neki gyorsan kitérőknek neki akart menni. Én erre tovább nem kísérleteztem vele, mert ez a kísérőszolgálatban is kiképzett eb nagyon éles, idegeneket meg nem tűrő természetével aznap és azon a helyen nyugodtan nem tudta volna a nyomot kidolgozni. Így hát rövid pórázra került és a másik eb vette fel a nyomot. Ez szabályszerűen vezetett. Kanyarulatoknál kissé tétovázott, de rövid időn belül megkerülte a falut, annak keleti kijáratáig. Ott, ahol haladt, itt-ott sertésnyomok is voltak észlelhetők. Az említett falukijáratnál a faluba tért be és ott elvesztette a nyomot. Visszavezettetem a falukijárat-hoz és ismét nyomra tétettem. A második kísérlet után a falutól 200 méterre elterülő erdő felé tartott. Amikor az utat folytatni akartam, egy járőrt vettem észre, akitől az eset mikénti állása felől érdeklődtem. A felvilágosítás úgy szólt, hogy a tetteseknek biztos nyomán vannak már, mert ugyanazon éjjel, amikor a lopás történt, a Pest felé eső vasúti őr, kinek őrháza mellett az út keresztezi a vasutat, egy bedeszkázott kocsit látott elhaladni és úgy véli, hogy sertéseket szál-

lítottak rajta. Erre — sajnos — elkedvetlenedtem, az ebet lehivattam a nyomról és hazamentem. Eltávozásom előtt azonban a csendőrnek meghagytam, miszerint a járőrvezetőnek, aki nem volt jelen, jelentse, hogy az eb nyomozása éppen ellenkező irányban mutat s mert útban sertésnyomokat is láttunk, nincsen okom megbízhatóságában kételkedni. Kértem, hogy ezen körülményt, ha netán tévedésen alapulna a vasúti őr megfigyelése, tekintetbe vegyék és a nyomozás eredményéről engem értesítsenek. Ez meg is történt. Két nappal később abban a faluban találták meg a két fehér sertést feketére pingálva, amerre az eb a falu kijáratától a második nyomrafektetés után indult. Kiderült az is, hogy a tettesek a közeli erdőben másfél napot töltöttek el a piktorkodással. Én pedig ebemet magamhoz ölelve, bocsánatot kértem tőle.

Ebben az esetben is az eb egy kiváló szolgálatot teljesített. A vezető azonban — ez esetben én voltam — türelmetlensége miatt és idegen befolyás alatt állva, bizalmát veszítette, holott ha ez nem történik, melegiben kerülnek kézre a tettesek. Tanulság: az ember holtig tanul! Egy másik értékes tapasztalat ebben az esetben, mely azonban nem egyedül áll, az, hogy egy ebtől csak azt kívánjuk, amire legalkalmasabb. Így egy harapós eb nyomozó-ebnek sok esetben nem fog megfelelni, ha a kísérszolgálatban jobban van gyakorlatoztatva.

Igen örömdetes azonban az, hogy akadt ember, aki laikus volta mellett is el tudta magának képzelni, hogy a nyomozó-ebbel való eredményes nyomozásnak alapfeltétele a meglévő nyom, illetve annak megóvása. Tudom, hogy ezt a tanfolyamhallgatók vendéglőben való kedélyes elbeszélgetéséből leste el. Hirdesse ezt mindenki, aki róla tud, lehető leg szélesebb körben, nyomozó-ebeink sokszor meg nem értett, nem eléggé értékelt nehéz feladatuk könnyítése céljából.

Mindhárom esetből az én véleményem szerint az világít ki, hogy a nyomozószolgálat a legnehezebb feladatok elé állítja a vezetőt és az ebet. A siker

csak akkor biztos, ha a vezető ebjét tökéletesen ismeri, képességeit tudja és a nyomozó-eb vezetésében teljes jártassággal bír.

A nyomozó-ebre és munkájára vonatkozó általános alapelveket eddigi tapasztalataim szerint az alábbiakban foglalom össze. Mérvadók a kiképzésnél és az alkalmazásnál a következők:

- I. Az eb szimatképessége.
- II. A nyom és fektetője.
- III. A talajviszonyok.
- IV. Az időjárási viszonyok.
- V. A nyomozó-eb vezetése.

I. Az eb szimatképessége egy természetadta tulajdonság, melynek növelésére, illetve fejlesztésére a vezető nem gyakorolhat befolyást. Az egyik ebnél finomabbat, jobbat, mondjuk érzékenyebbet találunk, mint a másiknál. A vezetőnek nem áll más módjában, minthogy ezen jó, vagy kevésbé jó képesség határain belül ebjét orrának alkalmazásában gyakoroltassa. Hogy az eb kiváló szimatképessége, egy adott szimat rögzítésének a tehetsége egy különös emlékezőtehetséggel függ-e össze, az még felderítetlen és tanulmányozás tárgyát képezi. Reményem, hogy az e téren esetleg történő felderítések a nyomozó-eb alkalmazásában nagy haladást fognak jelenteni.

Az embernél azt szoktuk mondani, hogy gyakorlati szemmel bír, ha oly dolgokban, amelyek a látás érzékével észlelhetők, finom megkülönböztetéseket tud tenni. Hogy valaki festmények megítélésénél bírálatot mondhasson, hogy több kép között melyik a jobbik, ahhoz szükséges, hogy az illetőnek előzőleg gyakran alkalma nyíljon sok képet látni. Az orvos, ha betegén vizsgálatokat ejt, sokszor a tapintás érzékével puhatol a baj után és úgy állapítja azt meg. Erre például egy favágó, vagy más mesterember nem lesz képes, holott talán az orvos és az utóbbi tapintás érzéke egyformán fejlett, de nem egyformán gyakorlott, tapasztalt. Hasonlóan áll ez az eb szimatképességénél is. Szükséges lesz

tehát, ha ebemből egy jó nyomozó-ebet akarok nevelni, hogy orrának alkalmazására — már kora fiatalságától kezdve — sűrűn adjak neki alkalmat. Ez természetesen zárt helyiségben, emeletes lakásokban nehezen lesz eszközölhető. Tapasztalatom ezen a téren például, hogy a telepre kiképzésre elhelyezett ebek közül azok, amelyek nagyobb városokban, lakásokban lettek tartva és naponta csak $1\frac{1}{2}$ órai pórázon és szájkosárral való sétáltatásban részesültek, az orrmunkában való kiképzésnél nagyon nehezen haladtak, sokan egyáltalán felmondták a szolgálatot. A telepre bekerülve, először egy vezetőhöz lettek szoktatva s miután azt kedveskedése és dédelgetése alapján úgyannyira megszerették, mint tulajdonképpen gazdájukat, akkor a szabadba lettek kivezelve, ahol egy nekik teljesen idegen ember vette őket át. A vezető egy domb mögött sapkáját letéve, feltűnő nyomot hagyva maga után, elbújt. Ezután az eb a sapkához lett vezetve, arról szimatot kapott és szabadon lett bocsájtva. Az előbb említettek közül sokan voltak, amelyek tanácstalanul megálltak, jobbra-balra néztek, végül találomra egy irányban elfutottak, a vezetőt persze nem találták meg és egyedül vonultak be a telepre. Másnap az ilyen ebet, miután a sapkához lett vezetve és szimatot kapott, pórázon vezettettem a nyomon, mely friss, rövid és feltűnő volt. Vezetés közben az eb állandóan buzdítva lett, hogy orrát alkalmazza. Rendszerint a harmadik kísérlet után — a sapkához vezetve és szabadon bocsájtva — a nyomot felvette, gyakran a nyom frissesége miatt légszimattal futott a vezetője után. Természetes, hogy ily esetben a legközelebbi gyakorlatoknál az ebet csak öregebb nyomokra vezettettem s ha biztos voltam benne, hogy az eb kitűnő orrának tudatára ébredt, csakis idegen nyomot hagytam vele követni. Az ilyen ebek több esetben a kiképzés végén az orrmunkában igen jól feleltek meg. Ez bizonyítéka annak, hogy ezeknél az ebeknél csak a gyakorlottság hiányzott, melynek közepette orruk alkalmazásának mikéntiségét tanulták meg. A vezető

tehát, ha ebjével a jövőben az orrmunkában eredményt akar elérni, a gyakorlatozást korán kezdje.

Egyes vélemények szerint a szukáknak általában finomabb szaglási érzékük legyen, mint a kanoknak. Én ezt nem tapasztaltam, sőt volt előttem olyan kan is, amely túlszárnyalta e tekintetben a szukákat. Egyes könyvek arról is tárgyalnak, hogy a szukának szimatképessége tüzelésekor csökken. Erről sem tudtam meggyőződni, mert tüzelő szukákat a kiképzés alól ki szoktam vonni, szolgálatban pedig pláne nem alkalmaztatom. Tudom azonban, hogy kanok többszöri, rövid egymásutáni fedeztetés után az orrmunkában ideig-óráig bizonyos hanyatlást mutattak. Ezt annak tulajdonítom, hogy gondolataik a tulajdonképpeni feladattól elterelődték, mindig csak a tüzelő szukának a nyomát keresték. Tapasztaltam különben, hogy ezek az ebek ilyenkor más szolgálatban sem megbízhatók. A vezető tehát jól teszi, ha kanjával az orrmunkában való kiképzés alatt, vagy ha az kiképezett nyomozó-eb, nem fedeztet tömegesen. Fedeztetés után pedig — eddigi tapasztalataim szerint — átlagban egy hétig ne alkalmazza ebjét az orrmunkában.

Sokan azt vélik, hogy egy fiatal ebnek szimatképessége jobb, mint egy idősebbé. Én ezt nem állítanám, mert ha a gyakorlat szükségességét tartom szem előtt, határozottan több gyakorlatra, tehát tapasztalatra is tehetett szert egy idősebb, mint egy növendék-eb. Természetes, hogy a magas kor feltétlenül határoz, mert az öregség minden lénynek érzékeit tompítja. Hogy miért szívesebb nekem az orrmunkában egy idősebb eb a fiatalnál, azt azzal is indokolom, hogy a nyomozó szolgálathoz az eb részéről feltétlen nyugodtság és higgadság szükséges. Ezt egy idősebb ebnél előbb vélem megtalálni, mint egy növendék-ebnél. Szukáknál például tapasztaltam, hogy természetük e tekintetben az első, a második alom után feltétlen megváltozik. Sokkal nyugodtabban haladnak a nyomon, így tehát jobban is tartják.

A szimatképességre nagy befolyással van az egyed diszponáltsága. Az indiszpozíció úgy fizikai, mint lelki okokból keletkezhet. Betegség, gyengélkedés, fáradtság mind csökkentik a szimatképességet. Sajnos, az eb nem tudja vezetőjének elpanaszolni, hogy beteg, fájdalmai vannak, vagy hogy fáradtnak érzi magát. És éppen ezért a nyomozó-eb vezetőjének fokozottabb kötelességévé válik, hogy ebjét mind e tekintetben megfigyelje. Ugyanúgy, amint az ember, ha fogfájása van, egy harmadfokú egyenletet, de sok esetben egy elemi számítást nem tud megoldani, sőt nem lát és nem is hall, ugyanúgy kikapcsolódik majd az eb, ha teszem fel szintén fogfájása van, hogy három nyom közül a kívántat vegye fel és tartsa. A különbség csak az, hogy az eb nem tudja megmondani, hogy a foga fáj. Így van ez a lelki evolúciókkal is. Bánkodik az anya, ha gyermekét elveszíti, de banksodik a szuka is, ha kicsinyeitől el lesz választva. Igaz, hogy az embernél a bánat tovább tart — de hosszabb is az élete. A banksodás az adott esetben például annál nagyobb, minél természetellenesebben történik a válás. A szülőnek lelki megrázkódtatása sokkal nagyobb, ha gyermekét kis korában veszíti el, vagy el lesz tőle választva, mert az önállóan, szülői felügyelet nélkül, nem tud úgy fejlődni, mint ahogy egy idősebb gyermek egy életpályát választva, azon meg tud élni. Hasonlóan fokozódik a bánat érzése az ebnél is, ha kicsinyét még a szoptatás ideje alatt vesszük el tőle. Mily egyszerű és alapvető természeti törvényeken alapulnak ezen lelki életbeni hullámozások s mily kevesen veszik mindezeket s minden életmozzanat szövevényes okait és kihatásait figyelembe a gyakorlati életben az embernél is — hát még az ebnél.

Úgy hiszem, rávilágítottam arra, hogy a vezetőnek, ha ebjét az orrmunkában akarja kiképezni, vagy alkalmazni, mily sok mellékkörülményt kell figyelembe vennie s ha a gyakorlat nem megy, vagy a feladat megoldása nem sikerül, mily lelkiismeretesen kell azokat latolgatnia, hogy ne az

ebjét, hanem talán a legtöbb esetben saját magát ítélje el.

Beteg ebbel, fáradt ebbel, vagy olyannal, amely-nél okom van lelki indiszponáltságra következtetni, nem gyakorlatozok orrmunkát, nem szállok ki nyomozni. Míg testi fájdalmak és betegség sokszor hosszabb orvoslást igényelnek, addig a lelki depresszió legtöbbször pillanatok alatt eltüntethető, ha a gondolatok más irányba terelődnek. Ez általában véve csak azokra az esetekre vonatkozik, ha a nyomott hangulat nem betegségnek vagy testi kínoknak a folyománya, amikor is az csak okainak megszűnésével változhat. Ha a vezető látja, hogy ebje búsuló benyomást tesz, egy kedvvel véghezvitt gyakorlattal, hancurozással, játékkal, csiklandozással, elevenséget gerjesztő dédelgetéssel kísérelje meg víggá tenni. Ne kívánja azonban, hogy a jó kedv hasonló eljárással felülkerekedjék a búslakodásnak, ha ebje beteg, vagy valamije fáj. Utóbbi esetben először ezeket orvosolja.

A szaglási érzéknek felvevő állomása az orr. Természetes tehát, hogy legelsősorban is ennek kell rendben lennie. Hogy ennek szervileg milyen a berendezése, az az állatorvosi részhez tartozik és nem e könyv hasábjaira. Minden hurutos tünet kizárja a megbízható orrmunkát, mert csökkenti a szimat-képességet. A vezető tehát ügyeljen arra, nem-e váladékos ebjének orra. Tapasztalatom szerint kétféle váladék létezik: az egyik a genyes, a másik a tiszta, vízszínű. Hogy hogy keletkeznek és mik az okai, az ismét nem tartozik rám. Felemlítem azonban, mert sokan azt hiszik, hogy csak a genyes kifolyás a beteg állapot és a kristálytiszta váladékot nem veszik figyelembe. Lehet, hogy utóbbi kisebb baj, mint az előző, tapasztalatom azonban, hogy a tiszta orrváladékos ebek gyakran tüsszentenek. Már pedig senki sem kívánhatja azt, hogyha valakinek egy tubákos szelencét tartanak az orra alá, ez tüsszög és prüsszög, hogy a következő pillanatban két, az orra elé tartott parfümöt egymástól megkülönböztessen. Azt hiszem, senki sem fogja azt állítani, hogy ezen

hasonlaltal emberesíteni akartam az ebet. A vezető tehát különös gondot fordítson ebje orrának megvizsgálásánál az említettekre. Az eb orra ne legyen meleg és nedves, ne legyen meleg és száraz, ne legyen hideg és nedves és ne legyen hideg és száraz. Rendben van akkor, ha a tapintása hasonló ahhoz, ha egy kis időjós békát veszünk a kezünkbe.

II. A nyom és fektetője szintén sok változatok elé állíthatja a nyomozó-ebet. Nyomban megkülönböztetünk forró, meleg és hideg nyomot. Az eddig előttem megfordult ebek munkájából következően, a forró nyomnak azt minősítem, amely az eb nyomra-tételétől számítva 30 percnél nem idősebb. Meleg nyom a 30 perc és 3 óra közötti, hideg nyom pedig minden ennél idősebb nyom.

A közbiztonsági nyomozó-eb természetesen csak emberi nyomot követ. A nyomnak mikéntiségét tehát a járó ember lábbelije után osztályozva, megkülönböztetek hamis nyomot és valódi nyomot. Hamis nyomot fektet például az, aki gummitalpas cipőben, sárcipőben, hócipőben, skivel, falábbal stb. jár. Valódi nyomot az, aki mezítláb vagy bőrtalpas cipőben, illetve olyan lábbeliben jár, amelynek talpa likacsos volta miatt viselőjének kipárolgását a talajra olyannyira átengedi, hogy arról az eb még határozottan egyéni szimatot vehet.

Más szempontokból ítélve ép és elmosott nyomot ismerek. Elmosott nyom az, amely az időjárás következtében eltűnt, vagy szagát veszítette, esetleg mesterségesen eltöröltetett.

Mindhárom szempontból osztályozott nyomban természetesen erős és semmis között árnyalatok lesznek. S ha mindezt szemügyre vesszük, azonnal tiszta képet nyerünk, hogy tulajdonképpen mily nehéz feladat elé állítjuk a nyomozó-ebet. Olyan eb, amely mindezen nyomoknak összes árnyalatait meg tudná különböztetni, talán nincs is, én legalább még nem láttam. Mérlegelve tehát a fentieket, melyek a nyomozás mellékkörülményeinek csak egy részét képezik, követeléseinkkel is lejjebb kell szállnunk. Vélemé-

nyem szerint az átlag-eb a meleg nyomot, ha valódi és ép, még tarthatja. Ami ezenfelül van, az ügynek jelenlegi állása mellett csak kísérlet tárgyát képezheti, gyakorlati értéket nem tulajdoníthatunk neki, semmiesetre se hirdessük és ne dicsekedjünk vele, mert ezzel az ügynek ártunk, tekintettel arra, hogy ez esetben követelődzők keletkezhetnek, akik, ha dicsekedésünk gyakorlatilag nem válik be, a valódi élet szempontjából — és ez a helyes — szemfényvesztésnek fogják minősíteni. Vezető legyen az aztán a talpán és eb a lábán, akik ezen követeléseknek eleget akarnak tenni. Kevesebbet mondani és többet tenni e téren is, legyen minden nyomozó-ebvezetőnek a jelszava.

A nyomozó-eb szakkiképzése tehát a meleg, valódi ép nyomra fog szorítkozni, míg a nagyobb követelésekkel kísérletképpen csak azután áll majd elő a vezető.

Ne gondoljuk azt, hogy a kiképzésnek feltétlen forró nyomon kell kezdődnie és úgy haladunk majd a nehezebb gyakorlatok felé, sőt ellenkezőleg. Általános az a panasz, hogy a nyomozó-ebeink, mint a repülő halak, vagy a fecske madár haladnak a nyomon. Ezt természetesen még támogatjuk és elősegítjük azáltal, ha forró nyomon gyakoroltatjuk az ebet, mert a forró nyom környéke is telítve van szimatjával s így az eb nem fog mély orral és lassan haladni, mert ez fáradságos, holott a kapott szagot, melyet követnie kell, a levegőben is érzi, fejét tehát a földről felemeli, ami viszont a sebes futást elősegíti. Az ebnek a nyomon való törtételese egy egész természetes dolog. Hogy tudatosan vagy tudatlanul teszi-e, az nyílt kérdés marad. Én oda magyarázom, hogy az eb természetszerűleg siet, mert minél később nyer tért, annál idősebb, lehültebb lesz a nyom s annál nehezebb neki ezt tartania. Eltekintve attól, hogy emberen szívesen dolgozó ebek minél előbb akarják a nyom okozóját elérni. Tisztán tehát a kiképzésen múlik, hogy az ebet megfékezzük. Ezt legjobban a nyom sükszszerinti hőfokával szabályoz-

hatjuk. Forró nyomon csak addig gyakoroltatjuk az ebet, amíg felfogta azt, hogy mit is kíván a vezető tőle és akkor, ha látjuk, hogy lehültebb nyomon való gyakorlatozása a munkakedvét csökkenti. Abban a pillanatban, amelyben a vezető észreveszi, hogy ebje a szimatvételt és a nyomon való haladást elsajátította, csakis saját előnyét tartja szem előtt, ha ebjét már csak hűvösebb nyomon gyakoroltatja. Kivált akkor, ha ebje gyors. A hűvösebb nyomnak elszálltabb a szaga, az ebnek tehát mély orral és lassan kell haladnia, hogy azt el ne veszítse. Éppen ez az, amit a gyakorlati alkalmazásra való tekintettel és megbízható orrmunka szempontjából az ebtől követelnünk kell.

Hogy a nyomnak épnek kell lennie, az természetes. Hogy azonban a gyakorlati életben a kidolgozandó nyomok épen tartassanak, arra a vezetőnek csak annyi befolyása van, hogy ahol és amikor teheti, ennek szükségességét mindenkinek megmagyarázza. A közönségen múlik ezen tanácsnak a megfogadása, hiszen saját érdekében teszi.

A közbiztonsági nyomozó-eb csak emberi nyomokra legyen szoktatva. A nyomfektető tehát csak ember lehet. Ez már a kiképzésnél szigorúan szem előtt tartandó, mert ha a vezető ebjét például vadnak a nyomához szoktatja, könnyen megeshet, hogy érdeklődését az emberi nyom iránt veszti. Minden élőlénynek, így tehát az embernek is megvan a maga jellegzetes szaga. Más szagot érzünk, ha egy lóistállóba, egy tehénistállóba, egy sertésólba, egy tyúkólba, vagy egy juhakolba lépünk. Ezen mondhatnám fajszacon belül létezik még az egyéni szag, mely az emberi orr által azonban már nem különböztethető meg.

Ezen tárggyal foglalkozó egyes utasítások a fajszacon belül fajtaszagot is megkülönböztetnek. A szag nem más, mint a kigőzölgés következtében a nyomon lerakódott nedvnek az elpárolgás által keletkezett felhője. Mikéntisége — nézetem szerint — mindattól függ, hogy az illető egyénnek milye-

nek az életviszonyai. Úgy gondolom, hogy itt főleg a táplálkozás, lakás, munkakör, egészségi állapot stb. lesz mérvadó, mert ezek változásával változik a kipárolgás is. Oly egyének tehát, akik egyforma életviszonyok között élnek, valószínűleg e tekintetben egyforma szagúak is lesznek. Így keletkezhet a fajtaszag. Eltekintve ezektől, jellegzetes szagot terjeszthetnek többen, ha ruházatuk egyforma és szintén jellegzetes szaggal bír. Így például a harctéren tapasztaltam, hogy az orosz lövészároknak egészen jellegzetes szaga volt. Sokan annak magyarázták, hogy bagariaszag, mert az oroszok mind zsiros, erős szagú bagariacsizmákat viseltek. Jellegzetes volt továbbá egy török lövészárok környékének az illata.

A fajtaszag a nyomozó-ebre nem bír fontossággal. Ez azon hadiszolgálati ebeknél játszik szerepet, amelyek szimatképességük alapján teljesítik szolgálatukat. A nyomozó-ebre nézve tehát csakis az egyéni szag jön tekintetbe. Ez természetesen minden embernél más és más. Bizonyos azonban, hogy a nyom annál markánsabb és tartósabb lesz, minél közvetlenebbül érintkezett a fektető teste a talajjal.

A vezető tehát nyomozásoknál, melyeknél több tettest kell kézrekeríteni, a sok nyom között arra fekteti elbjét, mely mezitlábtól származik.

III. A talajviszonyok a nyomzó-eb munkáját szintén nagyban befolyásolják. Minden talaj, ha nem száraz és nem túlnedves, jó nyomtartó, kivéve a kő és ezzel egyenrangú aszfalt, valamint cementburkolatos utak. Legelőnyösebb a virágtalan, rövid fűvel benőtt rét és a laza földes talaj. Nyagyon megnehezíti az ebnek munkáját a por és a meleg, száraz homok.

Eltekintve a talaj minéműségétől, annak benőtsége is fontos. Minden növény, melynek erős illata van, a nyomozást hátráltatja, sőt lehetetlenné teheti. Erdős talaj előnnyel bír, mert az árnyékban lévő nyom védettebb, úgy légáramlatok, mint a meleg napsugár elől, mely utóbbi eloszlását, elpárolgását rohamosan elősegíti.

A vezető a kiképzés alatt csak fokozatosan válasszon nehezebb talajt.

IV. A nyomozó-e munkáját az időjárási viszonyok is befolyásolják. Így lehet csapadékos vagy száraz idő, szeles vagy szélcsend és ezeken belül fokozatok.

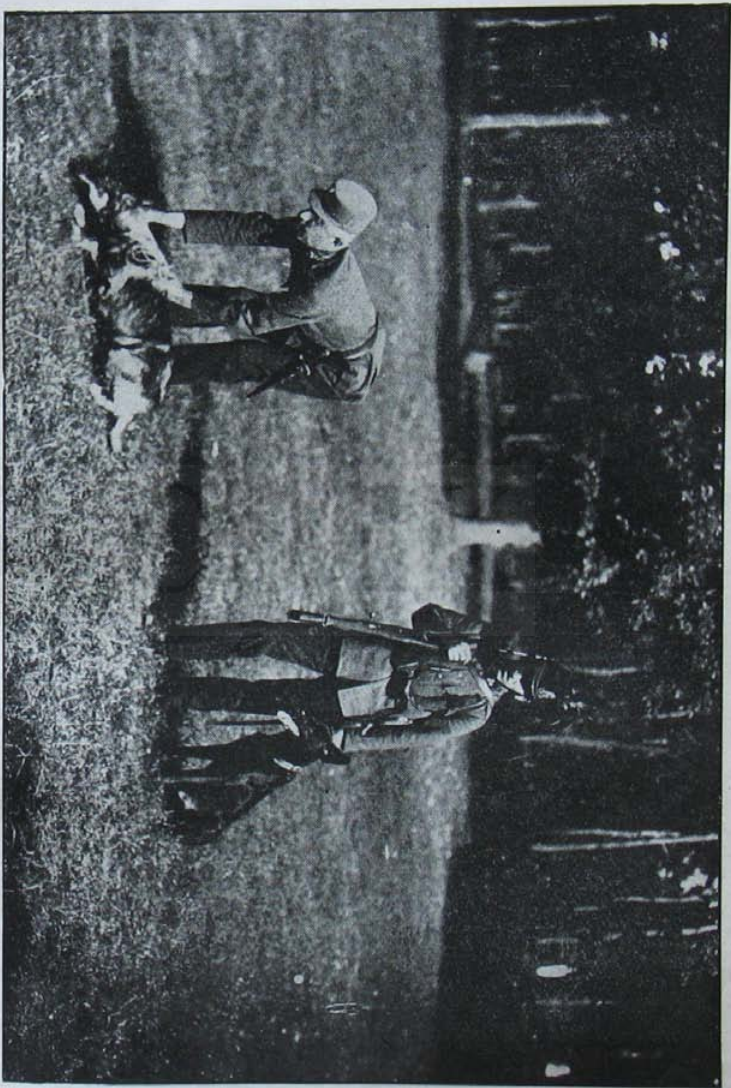
Csapadék lehet eső vagy hó, esetleg erős harmat. Amennyire előnyös, ha a nyomfektetést megelőzőleg volt csapadék, olyannyira hátrányos, ha azt követőleg esik az eső vagy a hó, illetve leszáll a harmat. Természetes ez, mert hiszen a meglévő nyomot a bekövetkező csapadék elmossa vagy eltakarja.

Az erős légáramlat, jobban mondva a légáramlat egyáltalán hátránnyal bír. A nyomot véve alapul, megkülönböztethetünk ellenszelet, hátszelet és oldalszelet. A már kiképzett nyomozó-ebnél ennek nem szabad akadályt jelenteni, mert annak amúgy is pontosan a nyomon kell haladnia. A kiképzés alatt azonban tekintetbe vegye a vezető és a szél irányától függően a tulajdonképpeni nyomra vezesse az ebet, ha az szél alatt akar keresni. Ilyenkor az eb mindig magas orral és légszimattal halad. Legkevesebbé a hátszél téríti le az ebet a nyomról, míg az ellenszél a szagot hozva, az ebet kényelmesebb, magas orral való keresésre segíti. A légáramlat azért is kedvezőtlen, jöjjön az bárhonnan, mert gyorsítja az elpárolgást. Nedves, ködös időben, amikor a talaj nedvének kipárolgása a legcsekélyebb, legjobban marad meg a nyom. Száraz és meleg idő az elpárolgást ismét csak elősegíti és eltekintve ettől, az ebet is fárasztja.

V. Talán egyik szolgálatban sem olyan fontos, mint ebben, hogy a vezető teljes türelemmel és nyugalommal rendelkezzen és viselkedjen. Nagyon nehéz a vezető részére annak megállapítása, hogy ebje a nyomot nem akarja tartani, holott tarthatná, vagy pedig nem tarthatja, mert a mellékkörülmények ebben akadályozzák. Az a vezető, aki mielőtt egy nyomot ebjével kidolgoztat, az összes eddig csak általában

említett mellékkörülményeket tekintetbe veszi, biztosabban halad az eredmény felé és ebjével a gyakorlati életben is boldogulni fog, mert már a kiképzés alatt kitapasztalja, hogy ebje mily körülmények között képes nyomozó munkát végezni.

Én az ebnek póráz nélkül való vezetését a nyomon előnyösebbnek tartom, mert kevesebb alkalma nyílik a tapasztalatlan, de sokszor tapasztalt vezetőnek is arra, hogy ebjét akarva vagy nem akarva, a nyomozásban zavarja. Sokan azon ellenvetéssel élnek, hogy így az eb lassú ütemre való szoktatása lehetetlen. Eddigi tapasztalataim szerint, amint azt már kifejtettem, az ebnek lassú ütemét úgy is elérheti a vezető, hogy ebjét gyorsaságához mérten kevésbbé meleg nyomra teszi. Előfordulhat, hogy egyes ebek a kevésbbé meleg nyomot nem fogják felvenni, ezek azonban — véleményem szerint — már eleve kikapcsolandók az ezen szakbani kiképzés alól, mert az az eb, amely csak forró nyomot tud tartani és azon is szeles, nem való nyomozó-ebnek. Nagyon ügyes vezetőnek kell annak lenni, aki póráz segítségével akarja ebjét a lassú ütemhez szoktatni. De nagyon szenvedélyes nyomozónak kell annak az ebnek is lennie, amely pórázon vezetve, ha sebesen halad ide-oda ráncigálva, kedvét a nyomozáshoz el ne veszítse. Nem tagadom, hogy ezen módszer is célravezető, de nem minden ebnél. A legtöbb vezető, hogy a póráz által a köztük és ebjük között létesítendő kontaktus meg legyen, azt kifeszítik. Az eb tehát a vezető minden mozdulata által zavarva van. Kíváncsinos tehát a laza póráz. Ez pedig majdnem ugyanaz, mintha az eb szabadon haladna. A nem eléggé jártas vezető t. i. a lazán tartott pórázt akkor fogja megfeszíteni, amikor az eb a nyomról már letért s esetleg a nyomra vissza akar térni, holott a rántásnak, mondjuk figyelmeztetésnek akkor kellett volna bekövetkezni, amikor az eb a nyomról letérőben van. A vezetőnek tehát, ha pórázon vezeti az ebet, szinte előre meg kell éreznie, hogy ebje a nyomot elhagyni készül, ha azt akarja,

Szimulációs, a kísérő-eb készenlétben — 156. oldal.

hogy idejében figyelmeztesse a nyom pontos tartására. Én módszeremmel abból indulok ki, hogy a nyomozószolgálatban csakis olyan ebeket képezek ki, amelyek erre való hajlamuknak bizonyítékát adták, ami viszont nemcsak a kitűnő orrtól, hanem annak szinte szenvedélyes alkalmazásától függ. Nemkülönben fontos, hogy az eb engedelmes legyen és némi előzetes kiképzéssel bírjon. Az engedelmes eb hívásra azonnal jön és „lassan“ parancsra ütemét is lassítja. Az előzetes kiképzés alatt elsajátította azt, hogy szimatra szagot kell vennie, útközben természetesen az utoljára kapottat. Ha már most a vezető ezen vezényszavaknak helyes alkalmazásával javítja ebjét, ha hibát követ el, akkor sokkal kevésbé hat zavarólag, mintha pórázon ráncigálná. Ez az eljárás természetesen nem tenyész- és alapvizsgákat kitűnően végzett, pórázon szabadon elővezetett báránycsordát semmi több, hampelmann-okat tételez fel, hanem tényleg ebeket, amelyek nevelve és fegyelmezve vannak, egy megfelelő előzetes kiképzésen estek túl és nemcsak a póráz segítségével vannak a vezető kezében, hanem anélkül is száz meg száz lépésre távol a vezetőtől szintén engedelmeskednek. Mindenkinek szabadon áll a választás a két módszer között, sőt tudom, hogy sokan a pórázhoz fognak nyúlni, de azt is tudom, hogy nem azért, mert az jobb, hanem csakis azért, mert ebjük a szakkiképzést megelőző fogalmakat nem sajátította el, nem engedelmes s így tehát a pórázzal való módszer kényelmesebb. Tapasztalatból állítom azonban, hogy az így bevezetett ebek közül egy sokkal kisebb százalék lesz megbízható, mint a másik eljárás alá vontak között. Eltekintve t. i. a póráznak már említett hátrányaitól, a rosszul vezetett ebnél könnyen létesülhet az a képzetkapcsolat, hogy „minek tartsam én a nyomot, amikor a vezető úgyis rápórázol, ha elveszítem“. A póráz segítségével való nyomkidolgozásnál nagyon fontos, hogy a vezető kanyarulatoknál vagy fordulatoknál, amikor az eb a nyomot elveszítette, nyugodtan megálljon, laza pórázt engedve, ha nem

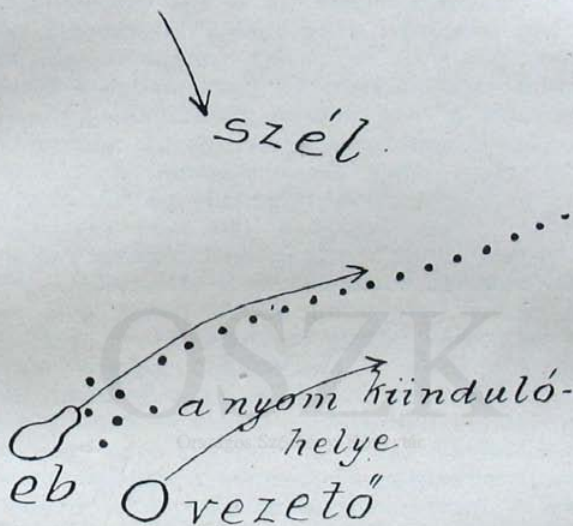
könnyen befolyásolhatja ebjét valamely helytelen iránynak, vagy más nyomnak a felvételére. Legrosszabb esetben az eb behívandó és azon a helyen, ahol a nyomot még biztosan tartotta, újból nyomra fektetendő.

Hogy az eb nyomon halad-e, azt tartja-e, azt a vezető könnyen felismerheti, mert ilyenkor mély orral, nyugodtan halad és a biztosság érzetét kelti. Ugyanúgy felismerhető, ha a nyomot elveszítette, amikor is ide-oda futkos és fel-felüti az orrát.

Lényeges része a nyomozásnak még a nyomra fektetés. Sok utasítás ezt úgy írja elő, hogy a vezető az eb arcot részét átfogva, az eb orrát a szimatvétel helyére nyomja le. Egyesek úgy vélik, hogy az ebet előzőleg le kell fektetni s ezen műveletet azután hajtják végre. Én mindkettőt elítélem, mert az egyik az ebre kényszert gyakorol, a másik könnyen azt eredményezheti, hogy az eb vezetőjének keze szaga által megtévedhet, legalább is a szándékolt szimatot nem tisztán veszi. A vezető, mielőtt a tett helyén szimatot akar ebjével véteni, azt először távolról szemlélje, válassza ki magának azt a helyet, ahol a szimatadás előreláthatólag a legbiztosabb, azután lépjen közelebb, vegye azt a helyet pontosan szemügyre, igyekezzen megállapítani, hogy a nyom mely irányban halad és csak akkor menjen az ebért. Az ebet egyenesen odavezetve, abban az irányban állítsa fel, amelyben a nyom halad. Ő maga az eb mellett inkább hátrább, mint előtte álljon fel, úgy hogy egy esetleges légáramlat a saját szagát ne vihesse az eb orra elé, illetve a nyomra. Mutasson az ujjával arra a helyre, ahonnan az ebnek szimatot kell vennie, anélkül, hogy az ebhez érne, vagy ujjával a szimatadó tárgyat vagy helyet megérintené és vezényeljen „szimat”-ot. A másik kezével az eb nyakövét tartja s ha szükséges, ezzel irányítja az eb fejét a kívánt helyre. Miután az eb láthatólag szimatot vett, vezényeljen „keresd, állítsd”-ot.

A nyomon való haladásnál előnyösnek tartom, ha a vezető nem a nyomon, tehát az eb mögött,

Példa szimatadáshoz.
159. oldal.

Szél balról, vezető tehát jobbra a nyom kiinduló-
helyétől áll fel a szimatadásnál és jobbra a nyom-
tól követi az ebet.

hanem attól oldalt 4—5 lépésre halad, még pedig úgy, hogy az uralkodó légáramlat szagát ne a nyom felé terelhesse. Szükségesnek vélem ezt azért, hogy az eb, ha a nyomot elveszítette és ismét nyomra lesz téve, a vezető nyoma által meg ne tévesztessék.

Amennyiben az eb pórázon lesz vezetve, akkor a legelőnyösebb azt a nyakövbe kapcsolni és az ebnek a végtagjai között hátra vezetni s hogy az ebnek útba ne legyen, egy szíjjal, mely az ágyékon át az ebre lesz kapcsolva, felerősíteni. Ezzel a vezető könnyen figyelmeztetheti az ebet arra is, hogy mély orral keressen. Előnye továbbá az, hogy a nyomozó-szijknak ekkénti felerősítése már maga is lassítja az eb ütemét. Az az ellenvetés, hogy zavarólag hatna az ebre, nem állja meg a helyét, mert a tanfolyamokon így vezetett ebek ezt idővel mind megszokták.

A kiképzésnél a vezetőnek a felsorolt körülményeket pontosan át kell gondolnia. Tudnia kell, hogy azok és az azokban beálló változatok mily mérvben vannak befolyással az eb szimatképességére. Csak ha mindezt meggondolta, akkor tegye ebjét a nyomra. A vezető a gyakorlatokat úgy állítsa össze, hogy azok közepette az ebnek alkalma legyen az összes mellékkörülményekkel megismerkedni, azoknak leküzdésében tapasztalatokat szerezni. A kiképzés a nyomozó szolgálatban éppen úgy, mint minden más szakban, az egyedhez alkalmazkodva lesz végrehajtandó. A következőkben néhány gyakorlatot vázolok, melyek azonban semmiesetre sem kötelezők, céljuk csupán a gyakorlatok összeállításában támpontokat szolgálni. Mindezek természetesen az előzetes kiképzés alatt tanultakon épülnek fel, annak megtörténtét feltételezik.

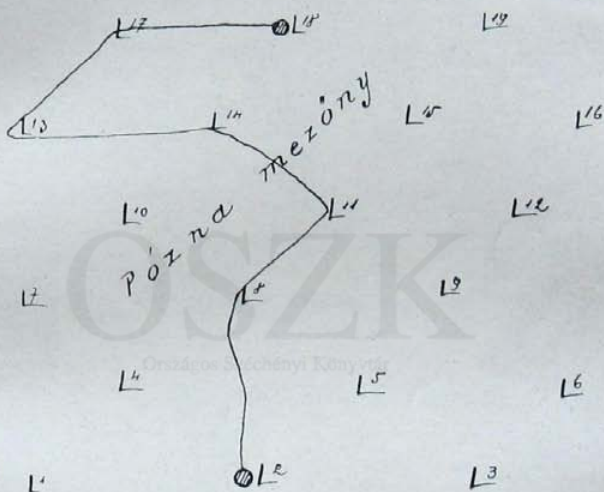
Egy igen fontos momentum, mely ugyan a vezető kiképzésére vonatkozik, az, hogy már az első gyakorlatoknál arra szoktassuk, miszerint a fektetett nyom hollétéről ne tudjon. A vezető tehát az ebbel sohase legyen jegyen jelen, amikor a segítő személy a nyomot fekteti. Erre a célra legalkalmasabbnak vélem egy rövid német utasításnak a betartását,

melynek alapján a tanfolyamokon is jó eredményeket értünk el. Eszerint a gyakorló terület számozott póznákkal van ellátva. A nyomfektető egy cédulát kap, melyre fel van írva, hogy milyen számú póznák mellett kell elhaladnia. Az első szám tehát azt a póznát jelzi, amelytől a nyom kiindul s ahol az ebnek szimatot kell venni. A nyomfektető mindig a póznától balra áll fel és mindig a póznáktól közvetlenül baloldalt halad el. Miután a cédulát megkapta, a kiinduló pózna mellett feláll, ott 3 percig tartózkodik, majd elindulva a nyomot fekteti. Az utolsó szám azt a póznát jelzi, amelynél a nyomrafektető tartózkodik, a közbeeső bekarikázott számok azokat a póznákat jelzik, amelyek mellett a nyomrafektető egy saját szagát viselő tárgyat ejtett el. Ezt természetesen az ebnek nem szabad felvennie, vagy ha fel is veszi, a nyomozást utána folytatnia kell. A távol levő vezető ugyanilyen cédulát kap, mint a nyomfektető s ennek alapján ellenőrzi, hogy ebbe a nyomon halad-e vagy sem. A nyom természetesen az egyik póznától a másikig nyílegyenesen vezet. Amennyiben az eb a nyomot elhagyná, akkor a vezető „pfuj” vagy „rossz” és „szimat” hangoztatásával, ha pórázon van, egy rántással a nyom betartására figyelmezteti. A nyomfektetőhöz érve, az ebnek ugatnia kell, ezt elérendő, a vezető hangot adat vele.

Mihelyt az eb egy nyom kidolgozásában biztos, akkor a következő nyomot már 5 perccel később véteti fel a vezető. A nyomfektetés és felvétel közti időtartam addig meghosszabítandó, amíg az eb képességei ezt engedik. Miután az eb idősebb nyomokat is kifogástalanul tart, akkor a vezető áttér zavaró körülmények bekapcsolására. Ezek elsősorban idegen nyomok által keletkeznek.

A következő gyakorlatnál tehát a kidolgozandó nyommal párhuzamosan attól körülbelül 3 méter távolságra egy másik ugyanolyan idős nyomot fektetünk. Az ebet már csak $\frac{1}{2}$ vagy 1 óra múlva tesszük a nyomra. Melegebb nyomokra már ne fektes-

Nyomozásban való kiképzés kezdete.
160. oldal.

Nyom fektetendő :

2, 8, (11), 14, (13),
17 és 18

Nyomfektető részére.

Nyom vezet :

2, 8, 11, 14, 13,
17 és 18

Vezető részére.

A nyom végén jelzi a nyomfektetést. — 160. oldal.

sük az ebet. Ha ezt a nyomot is jól dolgozta ki az eb, akkor a vezető áttér a nyomkeresztezésekre. Az első gyakorlatoknál a keresztezéseknél a nyomok egy körülbelül 45° szöget zárjanak be, mely szög később fokozatosan kisebbitendő. Ha az eb a tévesztő nyomot figyelmen kívül hagyja, akkor több keresztezés eszközöndő. A vezető csak a valódi nyom irányát és fekvését ismeri. Miután az eb, dacára a sok keresztezésnek, a helyes nyomot tartja, akkor a vezető a nyommegszakításokhoz tér át.

A nyomfektető merőlegesen egy sűrűn bejárt útnak halad, azon átmegy s a tulsó oldalon irányt változtatva, a nyomot tovább fekteti, majd elbújik. Ugyanott, ahol az út tulsó oldalán a helyes nyom kezdődik, két másik egyén különböző irányban szintén nyomot fektet. Az eb a nyomot az útig pontosan ki fogja dolgozni, odaérve ide-oda fog szaglászni, mert azt elvesztette és egy nyom után fog keresni. Az út tulsó oldalára érve, a három nyom közül valamelyiket fel fogja venni. Ha helytelen nyomon akarna tovább haladni, akkor ugyanúgy, mint az első gyakorlatnál, mikor a nyomról letért, a helyes nyom felvételére figyelmezteti a vezető. Ha pedig a helyes nyomot venné fel, akkor dicséri. A megszakításokat fokozatosan meghosszabbítja a vezető, ami úgy érhető el, hogy a nyomfektető nem az út tulsó oldalán folytatja útját, hanem mielőtt az út tulsó oldaláról tovább indulna, előzőleg hosszabb vagy rövidebb ideig az úton halad. A következő gyakorlatnál a nyomfektető a nyomra, vagy annak közelében egy saját tárgyát ejti le. Kétoldalt idegenek közelednek a nyom felé és annak közelében, vagy azon szintén tárgyakat helyeznek el és azután eltűnnek. Az ebnek a nyommal nem azonos tárgyakat figyelmen kívül kell hagynia, amennyiben fel akarná venni, a vezető leinti, a nyommal azonos szimatú tárgyakat fel kell vennie, ezeket a vezető átveszi és az ebet a nyomozás folytatására biztatja, míg végül a nyomfektetőt megállíttatja.

Nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy már a kiképzés elején csak ritkán dolgoztassuk az ebet

egyenes nyomokon. A nyomfektető gyakran változtassa az irányt, sarkokat és görbéket leírva.

Az ilyképpen átdolgozott eb a gyakorlati életben újabb és újabb tapasztalatokon okulva, minden közbiztonsági nyomozó közegnek egy kedvelt és számottevő segítőeszköze lesz.

B/ Hadiszolgálati ebek.

Gyakorlatilag tett tapasztalatok bebizonyították, hogy az eb a hadiszolgálatban egy kitűnő kisegítőeszköz, ha a vezető a kapott parancsok alapján, az eb alkalmazása körüli viszonyokat helyesen elbírálva, tehetségeit és képességeit ismerve használja és mindenkor a kellő kiképzési és erőbeni fokon tartja, egyszóval szabályszerűen vezeti.

Sajnos, jelenleg kellő anyag, főleg azonban kiképzett és tapasztalt vezetők nem állnak rendelkezésre, a parancsnokok és a csapat a szolgálati eb alkalmazásában — kevesek kivételével — járatlanok, sokszor elfogultak. Mindez szükségessé teszi azt, hogy sűrű iskoláztatások útján mindenki felvilágosítsa magát a hadiszolgálati eb alkalmazásának mikéntiségéről, céljáról, az eb természetadta képességeiről, azon gátló körülményekről, melyek működését akadályozhatják, mert éppen utóbbiak helyes megítélése és megfontolása képezi alapját a szolgálati eb eredményes alkalmazásának.

A hadiszolgálati eb csakis kisegítőeszköznek tekintendő, melynek feladata a kiképzési foka és minősítése szerint van meghatározva. Az eb az embert, kiegészítő testi és érzéki tulajdonságainál fogva, csak támogathatja, segítheti, de nem képes az emberi ész és ennek következtető képességét helyettesíteni.

Amint már könyvemnek első részében kifejtettem, az ebek alkalmazásánál elvileg az egyes egyedet kell elbírálnunk, kitanúsítani, hogy tulajdonságai alkalmassá teszik-e a kívánt szolgálatra. Amilyen fontos ez a közbiztonsági szolgálati ebeknél,

ugyanolyan nagy súly helyezendő erre a hadiszolgálati ebeknél is. Téves az a régi — főleg nem ebarátoktól hangoztatott — vélemény, mely szerint minden ebet mindenre lehetne kiképezni, tehát alkalmazni is. Nem tudom elképzelni, hogy egy kitűnő s így barátságtalan, esetleg harapós védő- és kísérebet egészségügyi szolgálatban lehetne alkalmazni. Ez a régi felfogás okozta, hogy egy és ugyanazon ebtől mindent kívánván, semmit sem tudott tökéletesen. Legtöbbnyire csak parforce dresszurával volt az eb mindenttudóvá kiképezhető. Belekényszerítették, beleverték a neki kellemetlen feladatokat, de a hajlammal, a kedvvel vajmi keveset törődött a kiképző.

Ezek szerint tehát a hadiszolgálati eb ugyanúgy, mint a közbiztonsági eb a nevelésen, fegyelmezésen és előzetes kiképzésen fog túlesni, mely teljesen azonos a közbiztonsági eb kiképzésével. Hogy az ebnek az egyes hadiszolgálati ágakban történendő alkalmazásához milyen tulajdonságokkal kell felruházva lennie, az a követelményekből tűnik ki. A szükséges fontosabb tulajdonságok a következők:

Minden hadi-ebnek, alkalmazásra való tekintet nélkül, igen jól neveltnek és fegyelmezettnak kell lennie. Az igen jól nevelt eb vezetőjéhez ragaszkodó és hűséges, mi abból fakad, hogy az eb önfenntartási ösztönének kielégítését a kiképzőnél találja. (Rendszeres etetés, itatás, jó elhelyezés, igazságos bánásmód, sűrű foglalkoztatás, betegség esetén odaadó gondozás stb.) Ezenkívül engedelmes, ami leginkább abban nyilvánul, hogy hívásra vagy jelre azonnal a vezetőhöz fut. Közömbösnek kell lennie idegenekkel és másfajta állatokkal szemben. Megfelelő testalkattal, kondícióval bírjon, de ne legyen hizamos. Jó érzékekkel legyen felruházva. Foglalkozás után vágyjon és nagy legyen a munkakedve. Nemkülönben élénk, könnyűfelfogású és jó emlékezőtehetségű legyen. Fegyelmezett ebnek nevezzük azt, amely kellemetlen hajlamain, ösztönein úgyszólván uralkodni tud, akaratát teljesen a vezetőnek alárendeli,

őt állandóan figyeli és esetleges követelményeket azonnal teljesít. Ezt elérendő, a fegyelmi gyakorlatokat alkalmazzuk, melyek nagyrészen a kiképzés további alapját képezik, de ugyanazt a célt is szolgálják, mint a katonánál a súlykolás.

Ezekén kívül az egyes szolgálati ágakban való alkalmazhatóságra a következő tulajdonságokat kell az egyedben találnunk:

a) A vontató-ebnél a testi tulajdonságok kerülnek előtérbe. Arányos, nem túlrövid testalkat, erős csontozat és izomzat, kemény hát, erős váll, előnyösen szögelt váll- és farizületek; széles és mély mell, mely egy egészséges tüdő felvételére szolgálhat. A mancsokon rövid, erős karmok és kemény talp legyen. Szívósság és munkabírási nélkülözhetetlen. Az érzéki tulajdonságok kevésbé fontosak. Nyugodtság és engedékenységek ugyanolyan előnyös, mint amilyen hátránnyal bír az ideges, túlélénk és makacs mivolt.

b) A figyelő-ebek és c) a felderítő-ebek arányos testalkattal, megfelelő színű szőrzettel és kitűnő érzékekkel legyenek felruházva. Éberséget, — mondhatnám — kíváncsiságból eredő fürgeséget és élénkséget mutassanak. Közömbösek legyenek vad iránt, viszont idegen emberekkel szemben leskelődő érdeklődést fejtsenek ki. Éles megfigyelőképességükkel mindent észrevegynének és jelezzenek. A bátorság hiánya ezeknél az ebeknél nem nagy hiba. Kivált akkor, ha azt kívánjuk, hogy észleletüket, a vezetőhöz visszafutva, morgással, esetleg szűküléssel jelezzék. Ezt egy félénk ebnél előbb érzük el, mint egy bátor, esetleg harapós, rámenő természetűnél, mely valószínűleg támadni is fog, vagy legalább is erős hanggal helyben fog maradni. Minthogy ebeinket erre a szolgálatra csakis sűrű gyakorlatozás útján szerzett tapasztalatok által tudjuk bevezetni, azért igen jó emlékezőtehetségre és tanulékonyságra van szükség.

d) A küldönc- és e) a felderítő-ebeknél a legfontosabb, hogy szikár izmúak és hosszú, nem szí-

vacsos futócsontúak legyenek. Izületeik szögelse tértnyerő mozgást biztosítson. Könnyű testtel és lehetőleg a terepben elmosódó színű szőrzettel bírjanak. Kitartóak és szívósak legyenek. A szaglász és látász érzéke a lehető legjobban legyen kifejlődve. Közömbösségük úgy idegen emberekkel, mint más állatokkal szemben nélkülözhetetlen. Lövéshez, nagyobb robbanásokhoz, fegyvertűzhöz, fényhez és fűsthöz szoktatva kell lenniök, ami csakis erős idegzetű, kemény természetű, bátor ebeknél lesz elérhető. Ezen szolgálati ebektől — modhatnám — öntevékeny működést kívánunk, miért is az emlékezőtehetségnek, a tájékozóképességnek és találékonyságnak ki kell tűnnie. Ragaszkodást és hűséget vezetőikkel szemben fokozottabb mértékben kell érezniök és a fegyelmezettség legmagasabb fokán kell állaniök.

f) Az egészségügyi ebnek fáradaľmakat jól bíró testalkata legyen. Érzékei kitűnőek legyenek és határozottan szelid, szinte emberszerető mivolta kiemelkedjék. Előnyösebb a nyugodt, mint a túlélénk eb. Tekintettel arra, hogy ebben a szolgálatsban is leggyakrabban önállóan kell az ebnek működnie, erős fegyelmezettség, kitűnő emlékezőtehetség és tájékozóképesség elmaradhatatlan kívánalmak.

Mindezen tulajdonságokat a vezető az előzetes kiképzésben felsorolt és szükséghez mérten beállított gyakorlatok alatt állapítja meg. Mihelyt ezekkel tisztában van, ebjét a hadiszolgálatsnak alábbi ágazataiban vonja szakkiképzés alá:

- a) Vontatószolgálats.
- b) Figyelőszolgálats.
- c) Felderítőszolgálats.
- d) Küldöncszolgálats.
- e) Jelentőszolgálats.
- f) Egészségügyi szolgálats.

g) Általános szolgálats, mely a vontató-ebek kivételével minden hadiszolgálatsi ebre kötelező, ez pedig a repülőök által ledobott tárgyak kifürkészése és előhozása.

a) A vontató-eb.

Sokan az ebet, mint vontatóállatot, lebecsülik, azzal az indokolással, hogy a természet nem erre a célra teremtette. Ha az állatvilágban körülnézünk, akkor nemcsak eggyel találkozunk, amelynek más sorsot szánt a teremtés, mint amilyenbe az ember hozta. Természetes, hogy szolgálatában jobban kihasználhassa, iparkodott később a kiválasztott állatfajt a szándékolt célra tervszerűen tenyészteni. Így áll a vontató-eb ügye a nyugati országokban, ahol — mint pl. Belgiumban — vontató-ebtenyésztés is folyik. Ugyanezt teszik az északi vidékek lakói, jóllehet ott az eb más célt is szolgál. Nálunk — sajnos — az ebtenyésztés e téren még nem fejlődött ki egy speciális ágazattá, aminek okai nagyban az út- és talajviszonyaink és az, hogy hazánkban gazdaságosabb más vontatóállatnak a tartása, mint ló, ökör, bivaly stb., mert úgy elhelyezésük, mint a fenntartásukhoz szükséges táp termelése nem ütközik nehézségekbe. Az eb, mint vontató, tehát ott játszik nagy szerepet, ahol más állatnak a tartása nehéz vagy lehetetlen. Kopár, sziklás vidék és a hóborította síkok a vontató-eb territóriumai, ahol fű nem terem, a zab és más takarmányok pedig csak nagy költségekkel szállíthatók el. Nálunk szerepet játszhat a vontató-eb városokban oly emberek szolgálatában, akik más nagyobb állatot tartani nem tudnak.

Hogy egy ebet vontatásra alkalmazhassunk, ahhoz egy megfelelő hámra és kocsira van szükségünk.

A hám egy egyszerű szügyhám, mely egy megfelelő széles szügyzsjából, mar- és hátszjából, haslóból és az istrángokból áll. A kocsi egy kisebbfajta szekér, melynek nyomtávolsága akkora legyen, mint amilyen széles egy kettes ebfogat. A kerekek ne legyenek túl kicsinyek, mert akkor a talaj legkisebb egyenetlensége is zökkenést idéz elő, mely viszont az istrángok és rúd útján a befogott ebekre hat ki. Túlmagas kerekek a rakófelületet kicsinyítik, a fordulékonyt

csökkentik és ha a rakfelület azokon felül épül, akkor az egész kocsi könnyen billen.

Az ebfogat állhat egyes-, kettes-, hármas-, négyes- és hatosfogatból. Az egyesfogatolásnál egy eb a kocsiközépen két rúd közé lesz fogva. A kettesfogat épp úgy néz ki, mint egy kettes lófogat, míg a hármasfogatnál egy eb éppen úgy lesz fogatolva, mint az egyesfogatnál, a másik kettő pedig kétoldalt mellette húz. A négyesfogat ugyanolyan, mint egy négyes lófogat, a hatosfogatnál pedig az ebek épp úgy, mint a hármasfogatnál, két sorban lesznek fogatolva. Utóbbinál az első sor középső ebe részére a rúdon egy külön hámfa lesz felakasztva, míg az ebtől kétoldalt lévő eb istrángja a kocsihámfaig ér. Az ebfogat nem lesz úgy hajtva, mint a lófogat, tehát gyeplővel, hanem minden fogatolt sort egy-egy vezető vezet. A féket a rúd mellett fogatolt sor vezetője kezeli. A vezetők mindig baloldalt haladnak, így tehát a féknek is baloldalt kell lennie.

Hogy a vontató-eb feladatát teljesíthesse, ahhoz szükséges, hogy a vontatásban kiképeztessek, a vontatáshoz szoktassák, egy vontatóiskolát végezzen. A vontatóiskolának a tárgya az alábbi részletekre oszlik:

I. A helyes szerszámolás és fogatolás.

II. A vontatásbani kiképzés egyenes vonalakon és kanyarulatoknál.

III. Az edzés súlynöveléssel, lejtők és emelkedések vétele.

Mindhárom rész nagy fontossággal bír, mert éppen úgy, amint a rosszul fogatolt ló, leromlik és nem használható ki kellőképpen, éppen úgy, amint egy be nem hajtott fogattal a kocsis csak lassan halad s amint egy be nem gyakorolt, nem eléggé edzett fogat alacsony emelkedéseknél is minden 10 lépésre megakad, éppen úgy hasznavehetetlen az az ebfogat is, amely az említett iskolán nem ment keresztül.

I. Az eb felszerszámolásánál főleg arra kell figyelemmel lennie a vezetőnek, hogy a szüggyszij

ne feküdjön éppen a vállizületen, hanem attól kissé feljebb, úgy azonban, hogy viszont az ebet vontatás közben ne fojtsa.

A mar- és hátszíz ne nyomja le az ebet, hanem oly lazán legyen csatolva, amennyire azt a szügenszíz és az istrángok helyes fekvése megengedi. A hasló ne legyen szorosra csatolva, mert az eb vontatás közben fokozottabb fizikai munkát végez, melynek következtében a mellkas és a hasfalak minden lélekzetvételnél tágulnak. A nyaköv ne legyen szoros, vagy pláne fojtó.

A fogatolásnál a legfontosabb, hogy a húzóvonal, amelyet a szügenszíz és az istrángok alkotnak, ne legyen vízszintes, sem pedig törött. A vízszintes húzóvonal akkor áll elő, ha a kocsi túl magas, tehát a hámfák az eb mellével egy magasságban fekszenek, vagy ha egy túlalacsony ebet egy magasabb kocsiba fogunk. Hátrány az, hogy az ilyen fogatolásnál minden zökkenés az eb mellét merőlegesen, tehát erősebben éri. Az istrángok a vízszintes vonallal egy körülbelül 20 fokig menő szöget zárjanak. A húzóvonal törése úgy állhat elő, hogy a hátszíz túlrövidre van csatolva. Ennek következménye, hogy mihelyt az eb a hámba befekszik és az istráng megfeszül, a hátszíz azért, mert rövid, az ebet lenyomja. Fontos továbbá, hogy az istrángok egyforma hosszúak legyenek, a rúdtartó lánc vagy szíz ne feszüljön meg, ami az ebet esetleg oldaltjárásra kényszeríti s hogy az eb ne legyen túlfesziesen befogva, hanem a hámban állva egy kis mozgási tér álljon rendelkezésére. Minden befogott ebet a vezető egy pórázon vezet. Többszámú fogatoknál a pórázakat a vezető a fogatolt ebek sorrendjében tartja a jobbkezének ujjai között, a balkezével pedig ezeknek hosszát szabályozza.

II. A vontató-eb egyenletes ütemben és állandó húzásban haladjon. Ez csakis gyakorlat, illetve szoktatás által érhető el. A gyakorlati életben a vontató-eb nemcsak egyenes vonalakon, hanem kanyarulatokban is továbbítja a terhet. Ki kell tértie tudni, viszont

fontos, hogy egy adott irányt a lehető legpontosabban tartson be egy fogat. A vontatóiskola tehát egy nagy négyszögön lesz végrehajlandó, melynek hossza 80—100 méter, szélessége 40—50 méter. Miután tehát az eb szabályosan felszerszámolva és fogatolva van, a fogat a nagy négyszögnek egyik oldalán helyezkedik el, ahol azután a vezényelt ütemben, a megparancsolt fordulatokban és körökben halad.

Ügyes az a vezető, aki az ebben rejlő munkakedvet oda tudja átformálni, hogy az eb abbani kielégítését a vontatásban találja. Ezt elérendő, a vezető az ebeket befogva, vezetésüket egy más emberre bízva, míg ő maga a fogat elé áll, az ebeket magához hívja és a kívánt vagy parancsolt irányban eleinte háttal, később egyenesen halad. Természetes, hogy az ebek utána akarnak menni s ha egy bizonyos ideig türelmesen viselkedtek az igában, akkor a vezető megáll és megjutalmazza őket. Később a segédvezető halad a fogat előtt és a vezető veszi át az ebek vezetését. Nagyon fontos vontatás közben arra ügyelni, hogy valamennyi fogatolt eb egyformán húzzon, mert ha a vezető ezt elmulasztja, akkor az az eb, amely a többi rovására a hámban csak sétál, ezt megszokja és sohasem fog húzni. A biztatás a húzáshoz a vontató-ebnél természetesen nem történhet úgy, mint a lónál, ostorral, mert ostorsuhintásra az eb természeténél fogva nem fog a szándékolt irányban haladni, hanem vagy az ostor után fog kapkodni, vagy meghunyászkodva le fog feküdni. A vezető tehát már eleve minden ostort vagy botot félretegyen, nehogy az ezekkel való biztatásra elragadtassa magát, mert ezzel a vontatáshoz való kedvet az ebben teljesen elnyomhatja. Minden biztatás tehát a menetirányban csalogató legyen, ezt a vezető saját személyével, egy kedvenc falat mutoztatásával stb. érheti el. Előnyös, ha egy vontatásban még ki nem képzett ebet egy már kiképezett vontató-ebbel fogunk össze, mi mellett azonban ügyelni kell arra, hogy ne csak a példa-eb húzza a kocsit, hanem a kiképzendő eb is feküdjön bele a hámba. Csak

teljesen makacs ebeknél és csakis a legvégső esetben nyerhet alkalmazást a tüskés nyaköv, amikor is a vezető az azon való húzást azonnal szüntesse meg, ha az eb ennek engedve, a hámba belefekszik és vontat.

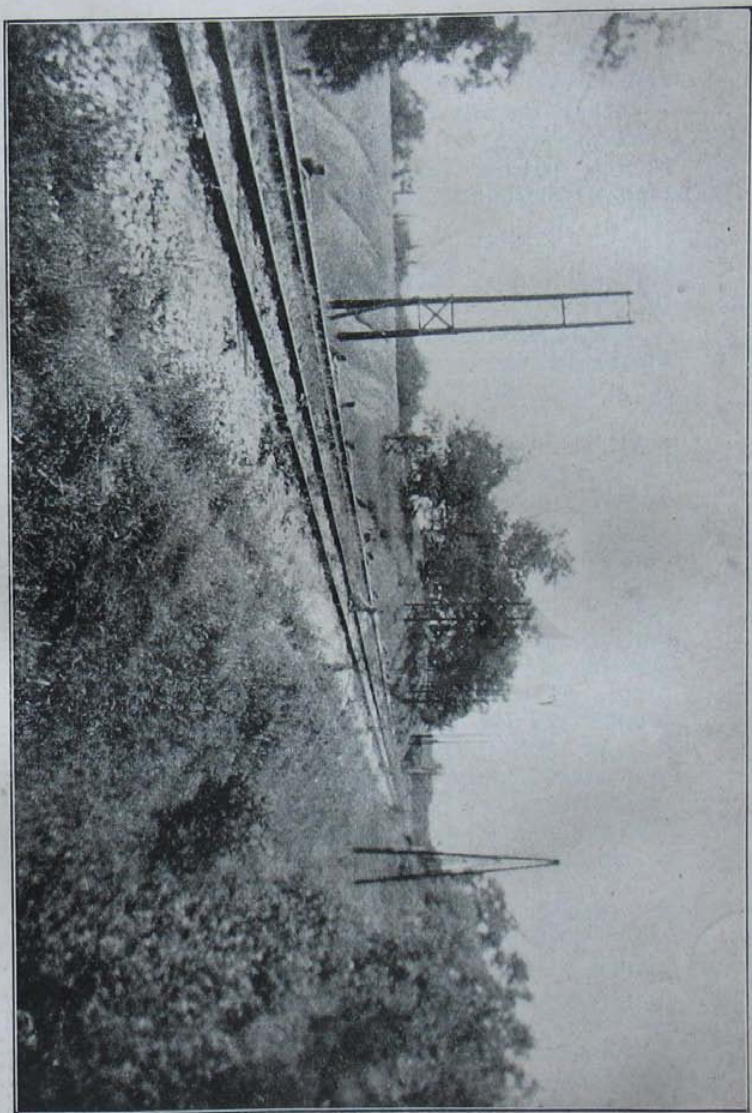
Semmi szín alatt sem tűrhető, hogy egy befogott eb vontatás közben ugasson. Az erről való leszkoltatásnak már az első alkalomkor kell kezdődnie, mert igen könnyen leküzdhetetlen szokássá válik. Ezt a vezető leintéssel érheti el s ahol ez nem elegendő, a szájszíj alkalmazásával. Természetes, hogy utóbbit csakis a vontatóiskolában alkalmazzuk, mert később szabadon kell hagyni a vontató-eb száját, hogy lihegessen, különben túlkorán letörik. Felemlítem még, hogy a vontatásközbéli ugatás az ebet módfelett fárasztja.

Még nagyobb hátránya a vontató-ebnek, ha verekedős természetű, mert társainak megtámadásával azokat vontatás közben zavarja s ő maga sem húz. Ezt az ebben már az első alkalomkor alkalmazott legszigorúbb fenyítéssel nyomhatjuk csak el. Segítőeszközök a szájszíj, a szájkosár és a tüskés nyaköv. Semmiesetre sem az ostor, mert annak suhintásától a verekedő mellé befogott eb ok nélkül megijedhet.

III. Miután az ebek az üres kocsit fennakadás nélkül és egyenletes huzamban vontatják, akkor az edzésre kerül a sor. Az edzést legjobban a terepben hajthatjuk végre. Első ízben sík, kemény utakat választunk, a vontatás idejét és a terhet fokozatosan növeljük. Ha ezen is túlesett a vontató-ebfogat, akkor lejtős, de kemény utakat választunk s miután ott is haladást észlelünk, homokos, laza talajra térünk át.

Ugyanolyan fontos, hogy az ebet a melegben való vontatáshoz szoktassuk. Természetesen nem követelhetjük, hogy munkabírása a nyári nagy melegben ugyanakkora legyen, mint télen.

Vontatáshoz csakis legalább 24 hónapos ebet alkalmazzunk, szukákat csak akkor, ha legalább egy almot már felneveltek. Vontató-ebként legjobbak a

A figyelő-éb a rajvonal előtt. — 171. oldal.

60 cm.-en felüli ebek, mert ezeknek testsúlya is megfelelő; már pedig a vontatóállat az utána akasztott terhet nemcsak testi erejével, hanem azáltal is továbbítja, hogy egész testének a súlyával a hámba fekszik. Túlnagy ebek, 80 cm.-en felüliek viszont csekély szívósságuk miatt nagyobb fáradoalmakat nem bírnak.

b) A figyelő-eb.

Az eb a hadiszolgálatban, mint segítőeszköz, a figyelésben is számba jöhet. Úgy előretolt biztosító örsök, mint a rajvonalba, vagy az előtt igen eredményesen alkalmazható.

A figyelő-ebnek előzetes kiképzése a IV. rész II. pontja szerint hajtandó végre. Mielőtt a szakkiképzést tárgyalnánk, tudnunk kell, hogy a figyelő-ebtől tulajdonképpen mit kívánunk.

A hadi figyelő-ebnek kötelessége, hogy vezetőjét az ellenség közeledésére figyelmeztesse, illetve ezt jelezze. Ez a feladat különbözteti meg a közbiztonsági kísérő-ebtől, melynek minden közeledő idegent, szóval mindenkit, aki nem a vezetője, jeleznie kell. Ez egy igen fontos körülmény, mert ha a hadi figyelő-eb úgy van kiképezve, hogy szintén minden közeledő egyént jelez, akkor előfordulhat, hogy a saját elől portyázó járőröket is jelezni fogja, ami viszont a vezetőt tévedésbe ejtheti és súlyos következményeket vonhat maga után. Ezt szem előtt tartva, szakkiképzését más alapokra kell helyezni, mint a közbiztonsági kísérő-ebét.

Egy másik kérdés, hogy hogyan jelezze az ellenséget. A legtöbb utasítás az ugatást tiltja. Véleményem szintén az, hogy a hadi figyelő-ebnek ugatva jelezni nem szabad, de nem azért, mintha ugatásával árulást követhetne el, hanem inkább azért, mert oly helyeken, ahol több figyelő-eb lesz alkalmazva, könnyen megeshetik, hogyha az egyik ugatással jelez, hogy akkor a többi is ugatni kezd, holott előttük ellenség nem is mutatkozott. Nem marad tehát más

hátra, minthogy ezeknél az ebeknél már eleve elnyomjuk az ugatást, hogy sohase ugassanak. Üdvös volna és nagyon megkönnyítené a kiképzést, ha oly ebeknél, amelyek erre nem bírhatók, az ugatás operatív úton lenne megszüntethető. Hogy ez lehetséges-e és különben nem-e káros, azt a kísérletek fogják bebizonyítani. Addig nem marad más hátra, hogy notórius csaholóknak, ha különben e célra igen jól felelnek meg, szájszíjat csatoljunk fel. A figyelő-ebnek a jelzést tehát kétféleképpen kell jeleznie. Ha a vezető közvetlen közelében lesz alkalmazva, akkor morogjon vagy szűköljön, ha pedig a vezető előtt 20—50 lépésre van a figyelő helye, akkor a vezetőhöz térjen vissza és ott morogjon.

A kiképzésnek ezen két elvi része oly feltételek elé állítja a kiképzőt, amelyeket ma betartani nem lehet. Az ebnek t. i. az ellenségre kell beállítva lennie, mi alatt azt értem, hogy ha képes, szemmel az egyenruhájáról felismerje és annak tömegszagára (fajtaszag) irányuljon és reagáljon szimatképessege. Ellenség békében nincsen, így tehát a hadi fegyelő-eb érdemleges kiképzése csak a háborúban lesz véghezvihető, amikor is hadifoglyok állnak rendelkezésre, akiket természetesen ott, ahol ilyen kiképzés folyik, úgy kell elhelyezni és táplálni, szóval olyan életviszonyok közé kell hozni, amilyenek közt az illető hadseregek csapatai vannak. Békében ezek szerint a végleges kiképzés nem hajtható végre, azonban előkészíthető az eb a figyelőszolgálatra. Békében gyakorlatok alkalmával mindig a saját csapat szerepel mint ellenség is. Az ebnek tehát erre kell beállítva lennie s ha háború tör ki, akkor a már előkészített ebnél a kiképzőnek nem lesz más feladata, mint az, hogy az adott eb érdeklődését rövidebb vagy hosszabb gyakorlatozással, ami viszont az egyedtől függ, a saját csapatról ellenséges katonákra átváltassa.

Miután tehát az eb az előzetes kiképzésen túlesett, éberségéről, látóképeségéről a vezető meggyőződött, akkor a szakkiképzést ugyanúgy hajtja

végre, mint a közbiztonsági kísérő-ebét, a jelzendő azonban mindig katona legyen, az első gyakorlatoknál egyes személyek, majd később rajvonalak stb.

Természetes, hogy az első gyakorlatoknál az eb a vezető közvetlen közelében fog maradni, hogy idejében leinthesse, ha észleletét ugatással jelzi. A leintés rászólással, csendreintéssel, igen makacs ebeknél a tövises nyaköv segítségével eszközölhető. Mindig, ha az eb csak morog, dicséri a vezető. Mihelyt a vezető észleli, hogy az eb nem mutat szándékot többé ugatással jelezni, akkor maga előtt kisebb-nagyobb távolságra lefekteti, ő maga pedig az eb mögött helyezkedik el. Amennyiben nem volna abban biztos, hogy ebje nem-e kezd ugatni, akkor a szájszíjat erősíti rá, vagy pedig a tövises nyakövet hosszú pórázba kapcsolja. Abban a pillanatban, amikor a vezető észreveszi, hogy az eb egy irányban köti le teljes figyelmét s hogy onnan a jelzendő alak közeledik, akkor ebjét behívja és megdicséri. Kijelentem, hogy ez nagyon sűrű gyakorlatozást igényel, míg az ebnél annyira megszokottá válik a visszatérés, ha az ellenséget észleli, hogy azt felszólítás nélkül, önkéntelenül is megteszi. Jó, ha ennél a gyakorlatnál a vezető mindig, ha az eb visszatér, egy falatot nyújt neki.

Szükséges továbbá a hadi figyelő-ebnél, hogy bejövés után figyelőhelyére visszaküldve, arra magától távozzon s ott ismét az ellenség felé fordulva figyeljen.

Nagyon előnyösnek tartom, ha az ebnek jelzése után a közeledő tovább folytatja útját a figyelő felé, természetesen harcszerűen, míg végül rohamba megy át, a figyelőt megtámadja, azzal dulakodik és az ebnek alkalmat ad feladatát természetadta ösztönének megfelelően bevégezni, mert hiszen minden átlag-eb, hacsak nem gyáva, szívesen elegyedik bele minden dulakodásba, kivált ha vezetője benne részes. Indokolom ezen eljárásomat azzal, hogy minden ebnek, mely a figyelésben lesz alkalmazva, ébersége és érdeklődése a feladata iránt nagyobb lesz, mert

ez nemcsak az eb részére unalmas és az ő szempontjából tekintve fölösleges figyelésben és legjobb esetben morgásban fog végződni, hanem meg fogja érteni, hogy éberségére és figyelésére miért van szükség, t. i. azért, mert meg kell lesnie azt, aki jönni fog, hogy verekedjen. A bátor eb talán verekedési, harapási hajlamának fog hódolni, míg a félénk eb éppen azért, mert fél, éberebb lesz és könnyen fog a vezetőjéhez visszatérni, ha az maga előtt nagyobb távolságra hagyta helyben figyeléshez. Nagyon támadó kedvű ebeknél a gyakorlati életben nem fog nehézségekbe ütközni egy hosszú póráz alkalmazása, hogy támadó kedvük közepette jelzés nélkül az ellenségnek neki ne menjenek.

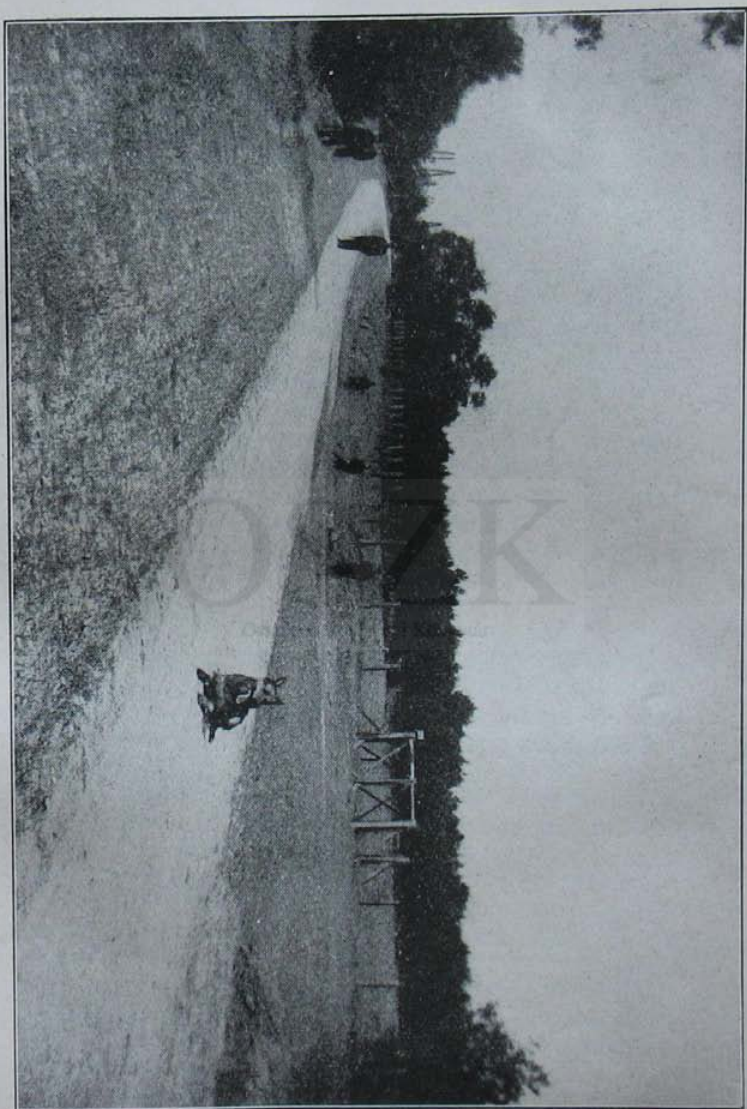
Felemlítem még, hogy a hadi figyelő-ebnek harctéri akadályok fürge vételében biztosnak kell lenni, így a különféle drótakadályokhoz, spanyol lovasokhoz stb. szoktatva legyen, lövéseket és nagyobb robbanásokat pedig feltétlenül teljes nyugalommal tűrjön.

c) A felderítő-eb.

Az eb a hadrakelt seregnél a felderítésnél is igen jó szolgálatokat tehet.

Kiképzése ugyanazokba a nehézségekbe fog ütközni, mint a figyelő-ebnél, előzetes kiképzése pedig ugyanaz.

A hadi felderítő-ebtől azt kívánjuk, hogy a vezető előtt a terepviszonyok szerint nagyobb vagy rövidebb távolságra előre küldve haladjon s az ellenséget észelve vagy vezetőjéhez visszafusson, vagy pedig azonnal lefeküdjön és helyben maradjon. Szakkiképzése tehát oda fog irányulni, hogy előre küldve nagyobb távolságra 100, sőt ahol lehet, több 100 lépésre a vezető előtt haladjon s hogy ha gyanúsat észlel, lehasaljon, vagy vezetőjéhez visszatérjen. Hogy ezt a vezető elérje, legelőször is az ellenség iránti érdeklődést kell felkeltenie. Ez természetesen csak a haragon alapulhat. Az első gyakorlatok az előzetes

A felderítő-eb előkészítik. — 174. oldal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

kiképzés IV. pontjában említettek lesznek, amelyeknél a segítőszemély az ellenség lesz. Később a megszokott ellenség egy út mentén feláll, a vezető pedig ebjével feléje közeledve, mihelyt az eb észreveszi, ezt az úton lefekteti, ő maga pedig az út mellett fekszik le. Ezután az ellenség harcszerűen közeledik feléje, végül a vezetőt megtámadja, kit a dulakodás közepette az eb segít. Fontos itt, hogy mindig az ellenséges egyén közeledjék az eb és vezetője felé, hogy az eb kénytelen legyen megszokni, miszerint azt fekve kell bevárnia. Ez a gyakorlat mindaddig ismétlődik, míg az eb önönmagától rájön arra, hogy le kell feküdnie parancs nélkül is, ha ellenséget észlel. Ezután a vezető az ebet előre küldi, először kisebb távolságra, hogy lefekvésre inthesse, ha magától nem feküdne le a kellő pillanatban, később a távolságot növeli. Természetes, hogy az az eb, amely többszöri gyakorlat után kitapasztalta, hogy az előre-küldés után, ha lefekszik, a végén vezetőjének védésében tevékenykedhet, szívesen fog előre menni nagyobb távolságra is.

Az első gyakorlatok egy és ugyanazon az úton játszódjanak le. Az ellenség minden gyakorlatnál egy és ugyanazon a helyen álljon fel, hogy az eb kénytelen legyen teendőit szinte sematikusan végezni. Ha ez sikerült, akkor az útvonal változtatandó s a gyakorlat az újabb környezetben ismét csak mindaddig ismétlődik, míg az eb itt is tökéletesen működik. A következő gyakorlatoknak beállítása úgy eszközölendő, hogy az eb egyszersmind a terep viszonyait is kitapasztalhassa s viselkedésében azokhoz alkalmazkodjon. Sohasem felejttem el az első tanfolyamnak egy erre a szolgálatra igen alkalmas ebjét, amely előre küldve nagyon jól tudta, hogy mi a kötelessége, mert nyílt terepen vígan haladva jobbra-balra nézdegélt, mihelyt azonban az út egy erdőben folytatódott, önönmagától is lassította ütemét, erősen szimatolva hol megállt.

A gyakorlatok későbbi folytatásánál az ellenség már nem egy ember személyében szerepel, hanem

mint ilyenek, lehetőleg a valóságnak megfelelő körülmények között, többen szerepeljenek.

d) A küldönc-eb és e) a jelentő-eb.

Bár indokolatlannak tűnik, hogy a küldönc-ebet a jelentő-ebtől különválasszam, mert szolgálatuk alapján véve egy és ugyanaz, elhatározásomat mégis az alábbiakban indokolom. Küldönc alatt azt értem, aki két megszokott, jobban mondva ismert végpont között az összekötő út helyi viszonyait ismerve, a tájékoztatóképesség alapján közvetíti a parancsot vagy jelentést, míg jelentést vivőnek azt vélem, aki a bejárandó utat nem ismerve, térkép segítségével találja meg azt a pontot, ahová a jelentést vagy parancsot vinnie kell. A küldönc-ebnél a szolgálat teljesítése ugyancsak a tájékoztatóképességen épül fel, míg a jelentő-ebnek térképe az orra.

Ezek szerint a küldönc-ebnek az lesz a kötelessége, hogy egy már bejárt útvonal két végpontját, melynek egyikén a vezető, a másikon az ellenvezető tartózkodik, parancsra bármikor felkeresse. Hogy ezt szimatképességének alkalmazásával teszi-e vagy sem, azt mellékesnek vélem, sőt jobbnak tartom, ha csakis a tájékoztatóképességének a segítségével futja be az utat, mert így gyorsabb lehet. A kiképzés tehát oda fog irányulni, hogy két ember között ide-oda lehető legnagyobb gyorsasággal fusson. Alkalmazását csak rövid távolságokra, az első vonalak, illetve azok és parancsnokaik összeköttetésére tartom célirányosnak. Ezek a távolságok a gyakorlatban maximum 800 lépést tehetnek ki; ahol pedig nagyobbak, ott egy küldönc-eb-lánc felállítása lesz ajánlatos.

A küldönc-ebnek kiképzéséhez két ember szükséges, akikhez az eb egyformán ragaszkodik. Még jobb, ha mindkettő ebet vezet, mert akkor, ha a két eb a végpontokon tartózkodik, az egyiknek a másikához való vonzalma az összekötő út gyorsabb befutásához ösztökéli. Ezenkívül előnnyel bír azért

A jelenő-eb. — 176. oldal.

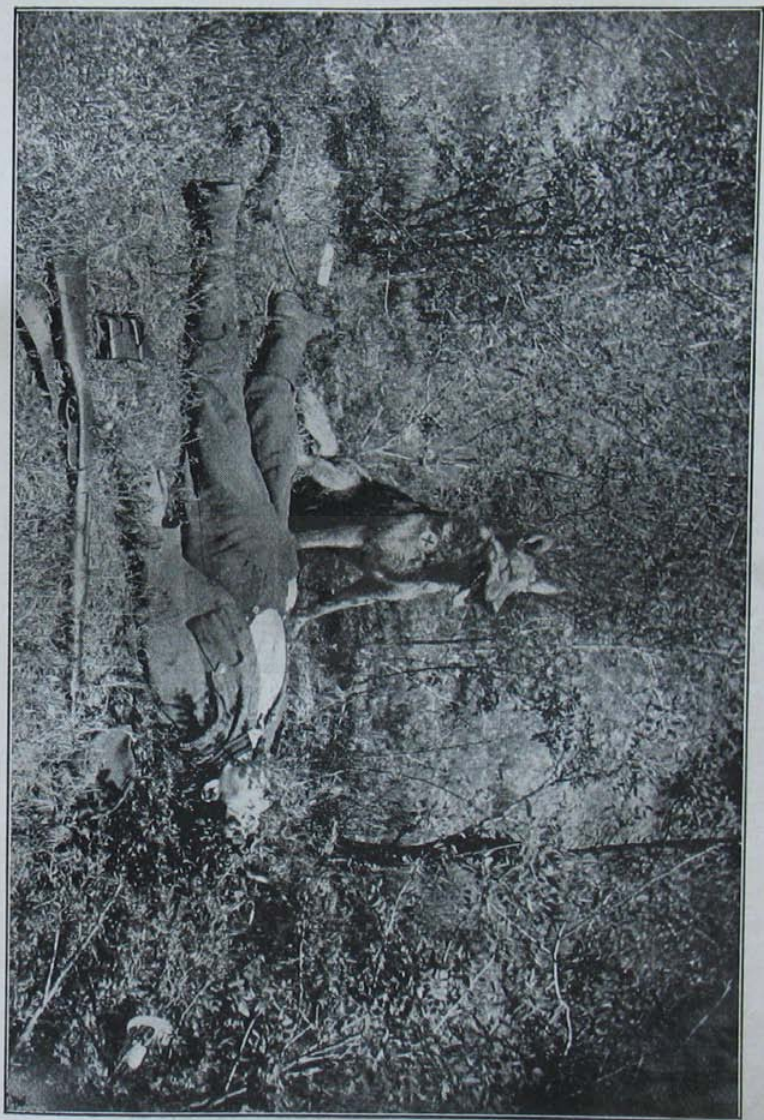
is, mert ott, ahol két ember működött egy ebbel, az elindító sohasem tudta, vajjon ebje tényleg megérkezett-e az ellenvezetőhöz, míg ha két eb szerepel, akkor, ha az egyik végpontnál egy eb befut, a másik, mintegy jelül a parancs- vagy jelentésvételének, vissza lesz indítva s eltekintve ettől, mind a két végponton ismét csak rendelkezésre áll egy-egy eb.

A kiképzés első gyakorlatai 10—20 lépés távolságra kezdődnek. A két vezető, egymás mellett felállva, ebet cserélnek. Ha ez megtörtént, az egyik eltávolodik és szemben feláll. Mindkét vezető az ebeknek, amelyek természetesen üres gyomorral kerültek a gyakorlótérre, egy-egy falatot nyujtanak. Utána az egyik a nála levő ebet elindítja. Az eb természetesen vezetőjéhez ragaszkodván, szívesen fog futni s miután vezetőjéhez megérkezett, az megdicséri, de nem ad neki semmit, hanem az ellenébét indítja, mely vezetőjéhez megérkezve, meg lesz ugyan dicsérve, de szintén nem kap semmit. Az ebek természetesen éhesek lévén, de hangsúlyozom, nem éheztetve vannak, szívesen fognak ismét visszafutni ahhoz, aki nekik enni adott. Ezen az alapon indul ki a visszaindítás. Mihelyt az egyik eb az ellenvezetőhöz, melynél még a másik eb is van, megérkezett, akkor ez megdicséri, de a falatot csak akkor nyújtja neki, ha a saját ebjét már elindította, ellenesetben ez nem indul, hanem a falatot a saját vezetőjétől fogja várni. Ha az ide-odafutást az ebek már szívesen csinálják, akkor a távolság, valamint a terep fokozatosan változtatandó, míg végül a vezetők úgy állnak fel, az összekötő utat ebeikkel bejárva, hogy egymást ne lássák. Minél nagyobb lesz a távolság, annál több pihenőben kell az ebeket részesíteni. A végpontok feltétlenül árnyékban legyenek.

Nagyon könnyen betanítható erre a szolgálatra a szenvedélyes előhozó. Ennél az ebnél mindig az indító adja a szájába a fát, a fogadó pedig beérkezése után rövid távolságról, esetleg hosszú póráz segítségével, hogy vissza ne futhasson az indítóhoz, előhozatja vele.

A jelentő-eb szakkiképzését az előzetes kiképzés I. pontjában foglalt gyakorlatai előzik meg. Ezeknek azonban sohasem szabad az ellenvezetővel szembeni ellenszenven felépülniök. A szakkiképzés végrehajtása azonos a küldönc-ebével. A vezetőknek azonban úgy kell egymástól eltávolodniok, hogy az ebek kénytelenek legyenek nyomon haladni. Ehhez a két vezető olyan terepet választ, amelynek a két végpont közé eső része beláthatatlan. Alkalmas erre egy közbeeső domb, vagy egy közbeeső erdős rész. Az egyik végpontnál mindkét vezető feláll, majd az egyik saját ebjével elindulva a másik végponthoz, előzőleg a másik vezető ebjének egy falatot nyújt. Miután ez a vezető az ellenponthoz ért, akkor a másik ebjének a visszahagyott nyomon szimatot adva, vele együtt elindul. Mihelyt az ellenvezetőhöz ért, akkor az a beérkezett ebet cirógatás és dédelgetés közepette eteti. Ezután a beérkezett vezető ebjével a domb másik oldalát megkerülve, kiinduló helyére tér vissza s miután odaérkezett, az ellenvezető nyomoztat utána saját ebjével. Ez mindaddig folytatódik, míg az ebek szinte kedvet, vonzódást mutatnak az ellenvezető nyoma iránt s ha ezt a vezetők elérték, akkor még ugyanerre a kis távolságra ebeiket szabadon indítják egymáshoz. Később a távolság fokozatosan nő s az ebek haladásához mérten a terep is változik. Nehezebb gyakorlatoknál a vezetőknek a nyomozó-ebnél említett és idevágó körülményeket és gátló eshetőségeket tekintenbe kell venniök.

Úgy a küldönc-, mint a jelentő-ebnél nélkülözhetetlen, hogy közömbösek legyenek lövések és robbanások iránt, valamint hogy harctéri akadályokhoz hozzá legyenek szokva. A leendő hadiszolgálati ebek egyáltalán már növendékkoruktól kezdve gyakran találjanak alkalmat lövésekhez és robbanásokhoz szokni, amint azt a II. részben a bátorság alatti fejtegetésemnél és a III. részben a 16. pontban fektettem le.

Az egészségügyi eb. — 179. oldal.

f) Az egészségügyi eb.

Az egészségügyi ebnek feladata, hogy a harc-területen maradt sebesülteket, akik saját erejükből a segélyhelyre nem tudnak menni, felkutassa, jelezze, vagy a vezetőt azokhoz vezesse. Ténykedése kibővíthető még elejtett felszerelési tárgyak felfürkészésére.

Működése tehát több részre oszlik s ezek:

I. Emberek és tárgyak felfürkészése.

II. A talált ember, illetve tárgy jelzése, utóbbinak esetleges előhozása. A kiképzés tehát ennek alapján lesz végrehajtandó.

I. Az előzetes kiképzés alatt az eb az I. orrmunkáról szóló 3-ik gyakorlatban erre a szolgálatra elő lett készítve, mintegy a kedve és érdeklődése ezen szolgálathoz ébresztve. A szakkiképzésnél tehát nem marad más hátra, mint ezen gyakorlatnak kibővítése. A kifürkészendő ember, illetve sebesült természetesen mindig katona lesz, lehetőleg harctéri felszerelésben. Igen fontos, hogy az egészségügyi eb kiképzésénél az ebben az emberek felfürkészése utáni vágy ne a haragon alapuljon, hanem a rokonszenven. Ez igen könnyen elérhető, ha az eb a laktanyában tartva — de csakis az egészségügyi eb — nemcsak a vezető által lesz foglalkoztatva, hanem majdnem minden katonát ismer s azok által úgyszólván becézve lesz. Harapós eb erre a szolgálatra természetesen nem alkalmazható. Egy másik fontos körülmény a kiképzésnél, hogy a gyakorlatokhoz ne csak egy ember fektessék ki, hanem legalább öt. Különben a fűrkészség maga ugyanúgy hajtandó végre, mint a közbiztonsági kísérő-ebnél.

II. Arra nézve, hogy az eb a feltalált sebesültet hogyan jelezze, sok nézet alakult ki. Az egyik azt kívánta, hogy az eb bizonyítékul annak, hogy talált, a sebesültnek valamely tárgyát hozza elő s miután a vezető ezt átvette, őt a sebesülthöz kísérje. Ez nem vált be mindig, mert előfordult, hogy az eb eszméletlenül fekvő emberek kötését is le akarta

szedni. Oly esetekben, amikor a sebesült eszméleténél van, ezen eljárás jó lehet, mert ha minden harcos tudja, hogy egy egészségügyi eb közeledtére azt magához hívja és neki valamit adjon, amit az azután a vezetőjéhez visz, akkor ezen kérdés nagy része már megoldást talált. A másik módszer az ebnek egy kis előhozófát egy lánccal a nyakövre erősítve ír elő. Ezt az ebnek, ha sebesültet talált, a szájába kell vennie és a vezetőhöz visszafutnia, ki az ebet pórázra veszi és a sebesülthöz, vezetteti magát. Ennél a módszernél előfordulhat, hogy az eb találás nélkül is felveszi az előhozófát s vezetője abban a hiszemben, hogy tényleg talált, pórázra veszi és sohasem ér a sebesülthöz, mert az eb ilyenél nem is volt. Legelőnyösebbnek tartom a hanggal való jelzést. Ennek ellenvéleménye azt állítja, hogy az ebnek ugatása elárulhatja a csapatot és az ellenséges tüzet oda vonhatja, ahol az eb hangot ad. Ez az eset azonban csak akkor áll fenn, ha az ebbel a két ellenséges rajvonal között fürkésztetünk. Akkor azonban, ha a saját csapat előnyomulásban van, az ebnek ugatása nem okozhat bajt, valamennyien pedig azt reméljük, hogy lehetőleg keveset fogunk visszavonulni.

Utóbbira az eb igen könnyen szoktatható. Itt ismét a gyakorlati szempontból indulok ki és szem előtt tartom, hogy nem az eb művészies kiképzése a fontos, hanem tehetségeinek kiaknázása, minek közepette, ha eredményt akarunk elérni, ne csupán az ebre bízunk magunkat. A lényeg tehát az, hogy a sebesült meg legyen mentve. Mit árthat tehát gyakorlati szempontból, ha a leendő szolgálati ebet arra tanítjuk, hogy minden katonaruhás egyén „ugass” vezényszavára az eb ugatni kezd? Semmit, sőt ellenkezőleg, hiszen a szegény sebesült katona maga is segítségért kiált, ha tud, kiált, míg belefárad s látja, hogy a mentőbajtárs messzi jár, hogy el kell véreznie, mert senki sincsen a közelében, aki meghallaná. S íme megérkezik a hű eb, jele annak, hogy segítségére jönnek, közel vannak, ha az eb

ugat, őt is megtalálják, talán kiáltását is meghallják.

A gyakorlatok közepette tehát az eb a fekvő alak által hangadásra lesz parancsolva. A vezető odamegy, megdicséri, egy falatot nyújt neki, utána a segítőszemély is megjutalmazza. Következménye az lesz, hogy az eb idővel rájön, miszerint, ha valakit megtalált s ennél hangot ad, úgy a fekvő alaktól, mint vezetőjétől jutalmat várhat. A fekvő alak csak a vezető után nyújtja az ebnek a falatot s csak akkor, ha a vezető hozzáértkezett. Ezt idővel annyira megszokja az eb, hogy egy fekvő katonánál akkor is fog ugatni, ha az nem parancsolja. Miután pedig a jutalomban csakis a fekvő alak mellett részesült, így tehát ott fogja a vezetőjét bevárni.

Az egészségügyi eb eredményes alkalmazásához nélkülözhetetlen, hogy a csapat a fentiek értelmében ki legyen oktattva. A sok oldalról hallott kedvezőtlen vélemények éppen abból erednek, hogy mindenki azt gondolta eddig, hogy az eb önönmagától, tehát vezetés nélkül működik, ez pedig téves, mert az eb ezen szolgálatban is csak egy kisegítőeszköz.

g) Az általános szolgálat.

Ezen pont alá sorolom a hadiszolgálati ebnek mindazon ténykedéseit, amelyek különbeni kiképzésétől eltekintve kötelezők, ezek közül már most követelt szolgálat a repülők által ledobott tárgyak előhozása. Több más szolgálatban kísérletek folynak.

Repülők által leejtett tárgyak felfürkészését az eb igen könnyen tanulja meg. A vezetőnek legelső dolga az legyen, hogy ebjét a repülőgéphez és annak zajához szoktassa. Ezután saját maga szálljon fel és lehetőleg alacsony repülés közben sapkáját, cipőjét stb. ejtse ki a gépből, úgy hogy az eb azoknak esését lehetőleg észrevegye. A helyettes vezető ezután hozassa ezeket elő. Többszöri gyakorlatozás után

az eb már türelmetlenül várni fogja a repülőgép láttára, hogy fürkészni mehessen. Ha ezt a vezető elérte, akkor a szabványos jelentőhüvelyt hozassa elő többször az ebbel. Miután ezzel is megbarátkozott az eb, akkor a repülőgépből dobja azt le. Míg végül ő maga marad az ebbel és a repülő ejti le a jelentőhüvelyt. Ajánlatos az első gyakorlatoknál könnyű tárgyakat leejteni, amelyek a levegőben lebegnek. Ez lehet zsebkendő, vagy egy darab papiros. A vezető, mielőtt a gépből leejtené, lebegtesse először, hogy az eb figyelmét oda vonja.

Az eb fogta be az elszabadult lovat. — 182. oldal.

FÜGGELÉK.

ÁLTALÁNOS EBISMERETEK.

A tenyésztés.

1. A tenyésztés általában és helyes irányelve.

Minden állattenyésztésnek az a célja, hogy a meglévő tenyészegyedek tervszerű kiválasztása által tökéletesebb törzseket teremtsen.

Az elérendő tökéletesség célja az állatfaj alkalmazása és feladata szerint igazodik. További célja az is, hogy az alkalmazhatóság általános elérése mellett — egy fajtán belül — mintatenyészegyedek is létesüljenek.

Az ebtenyésztésnek tehát legelső feladata, hogy a kiképzés alatt felsorolt szolgálati ágakban alkalmazható egyedeket teremtsen. Ezek elődeik teljesítő-képességét lehetőleg felülmúlják és általuk a szolgálat közepette szerzett előnyös tulajdonságok öröklését is kimutassák.

A tenyésztésben kétféle irányt különböztetnek meg: az egyik a gyakorlati értékkel bíró, mondhatjuk szolgálati ebtenyésztés, a másik a sporttenyésztés. A kettő nálunk még merőben ellenkező célt követ.

A sporttenyésztés a felkarolt fajnak hirtelen elterjedését biztosítja, a divatnak hódolva magasra emeli, de később, ha a divatból kijött, hanyatlani hagyja, mert nem az egyed gyakorlati alkalmazásában látta főcélját, hanem csak külsőségekben, az adott egyed szépségében.

A sport-, a divattenyésztő nálunk ma csak arra törekszik, hogy tenyésztett anyaga a szemnek, tehát küllemileg megfeleljen. Tenyésztési tervét aszerint dolgozza ki, sőt, ha a divat úgy kívánja, a fajtajellegek fenntartását is mellőzi, csak tetszetős legyen az ebje. A tenyésztés ezen ágazata nem arra törekszik, hogy a faj, mint faj tökéletesbítették, azaz

úgy testi, mint észbeli alkalmazhatósága fejlesztve legyen. Ha ma például az agárt karolja fel a divat, a német juhásztenyésztő igyekezni fog ehhez hasonló egyedeket teremteni. Ez természetesen egyenes úton nem érhető el, mert a természet csak bizonyos mértékig engedi meg, hogy az ember törvényeibe, így a tenyésztésbe is belenyúljon s ha ezen a határon túllép, egészségtelent teremt, ami a tenyésztésben visszafejlődést jelent.

Vannak tenyésztők, akik tisztán anyagi előnyök elérése miatt tenyésztenek. Ezek okozzák ebtenyésztésünknek a legnagyobb kárt, mert nagy hasznot akarván húzni, sokat dobnak a piacra, a sok pedig rendszerint a jó és tökéletesség rovására megy. A vevőközönség — sajnos — nagyobb részben nálunk e téren laikusokból áll, akik természetesen ezúton és saját kárukra okulnak, mert rendszerint egy ebet vásárolva, egyik vagy másik egyesületnek tagjai közé vétetik fel magukat, ahol aztán megtudják, hogy a vásár részükre rossz vásár volt.

Sporttenyésztőink működése igen nagy haszonnal járna a köz részére, ha tenyésztési tervüknél nemcsak a szemnek szépet vennék alapul, hanem az eb alkalmazhatóságára fektetnék a főszűlyt. Hiszen minden más sportban is egy nemesebb célt találunk, mely végeredményben mindig csak a haladást, a köz, a haza javát szolgálja s meg vagyok róla győződve, hogy ez az ebtenyésztésben is még sokkal magasabb fokra lenne emelhető, mint amilyen jelenleg áll. Természetesen változtatni kellene a bírálati rendszeren, mert ez az egyedüli, amivel a szak egyesületek a közönségre a kívánt irányban hatni tudnak. Ezért úgy vélem, hogy a küllembírálatokat az alkalmazhatósági vizsgákkal szorosán össze kellene kapcsolni, vagyis az osztályozásnál nemcsak a korrekt küllemre lenne a főszűly fektetendő, hanem az eb képességei legalább ugyanolyan kihatással legyenek osztályozására s végül díjazására.

A divattenyésztésnek még több átka is van. Hogy tudniillik a tenyésztő kiállításokon eredményeket

is érjen el, szükséges, hogy sokat tenyésszen, mert akkor nagyobb a valószínűség, hogy tenyészetéből egyik vagy másik példány az első díjat nyerje el. Kénytelen tehát sokat tenyészteni, ez pedig másképpen, mint kennelben vagy boxokban nem történhetik. A kenneltenyésztés pedig elsorvaszt és elront mindent, amit eddig ebeinkbe neveltünk, mert az eb tömegekben tartva rossz tulajdonságokra tesz szert. Az eb megköveteli, hogy úgyszólván személyiségnek tekintessék, hogy gazdája állandóan foglalkozzon vele, kivált akkor, ha a növendék-ebkorát éli. Éppen úgy, mint egy magára hagyott gyermek nem szeresheti meg azokat a tulajdonságokat, amelyekre szüksége van, hogy a társadalomban az őt megillető helyet elfoglalhassa, éppen úgy elvadul, legalább is közömbös lesz az ember iránt az az eb, amely kennelben nevelkedett. Az a magánember, aki sok ebet tart, nem képes kellő számú személyzetet hozzá fogadni, de még kevésbbé személyesen minden ebjével foglalkozni.

A kereseti célból űzött ebtenyésztésnél az irányt nem a szakember, hanem a vevő ízlése szabja meg.

A szolgálati ebtenyésztés a nemesebb, a gyakorlati célt követi, tenyésztési tervét úgy állítja fel, hogy annak eredménye egy a közszolgálatban alkalmazható egyed legyen. Csak másodrendű kérdés ennél, hogy a nagyközönség előtt ebjének küllembeli tetszését nyerje el, a pénzkérdés és ezzel kapcsolatban az értékesítés pedig bizonyos határok között mozog. A szolgálati ebtenyésztő nem bárkinek ad el ebet, nem mindig ad el ebet és nem bármely célra. Ha azonban egy ebet értékesít, akkor annak meg is kell felelnie s így természetesen megfelelő lesz az ára is.

A szolgálati ebtenyésztést csakis kistenyésztő űzheti eredménnyel, aki egy vagy két szukával tenyészt. Ennek módjában áll, hogy úgy a tenyészegyedekkel, valamint az ivadékokkal szakszerűen foglalkozzon, őket nevelje s így alkalmazható szolgálati ebeket szaporítson. Legyen ez a kistenyésztő

egy úgynevezett kisember, vagy egy tömöttebb pénz-
 erszénnyel bíró egyén, az mindegy, fontos csak az,
 hogy elsősorban a nemes célt tartsa szem előtt,
 ne csak szép kutyákat, hanem alkalmazható ebeket
 is tenyészsen. Nézetem szerint tehát csakis az tekint-
 hető szolgálati ebtenyésztőnek, aki maga is alkal-
 mazza az ebet, maga képezi ki, neveli, akinek szolgál-
 lati vagy magánténykedése az ebbel szoros viszony-
 ban áll és az ebtenyésztés alapfogalmait bírja. Ezek
 elsősorban a csendőreink, honvédeink, vámőreink,
 rendőreink, pásztoraink stb. Ma majdnem minden
 egyesületben ezek az emberek csak mint kültagok
 szerepelhetnek s így jogaik megnyirbáltak s az ügy-
 höz való hozzászólásuk kötött. Már pedig azt hiszem,
 hogy jobban tudja elbírálni az a rendőr- vagy csendőr-
 altiszt, hogy ebjétől a gyakorlati életben mit is
 kívánjon, hogyan lehet ez neki segítségére, mint az,
 aki az üggyel esetleg csak szervezetiileg foglalkozik,
 ebet sohasem vezetett, talán nem is tenyésztett, mert
 hiszen hivatása is egészen más, mintsem hogy az
 ebbel összefüggésben lenne. Nagyon szükségesnek
 vélem tehát, hogy az egyesületi életben e téren is
 változás történjék, mert ez lenne az első lépés a
 haladásra.

Nagy hiba az ebtenyésztésünkben az is, hogy a
 sport-, illetve divattenyésztők mellett alkalmi tenyész-
 tők is léteznek, akik minden lehető és lehetetlen ebet
 össze-vissza párosítanak; ennek azonban az az oka,
 hogy ezek az emberek a tisztavérű tenyésztés fogalmá-
 val nincsenek tisztában, ezt lebecsülik, vagy erről
 egyáltalán ismeretekkel nem bírnak.

Ha minálunk a szolgálati ebtenyésztők száma
 megszorodik, a meglevőket felkeressük, velük a
 tenyésztés tudományos ismereteit közöljük, akkor
 tapasztalataik, ha megfigyeléseik tárgyilagosságon ala-
 pulnak, az ebtenyésztésnek csakis hasznára lehetnek.

A kezdőnek rendszerint a legjobb tanácsadó
 — a tapasztalat — hiányzik. Éppen ezért szükséges,
 hogy a kezdő az adott tanácsokat és szabályokat
 betartsa, mert ezek őt a károsodástól megóvják,

ebeinket pedig a végpusztulástól, az elkorcsosodástól mentik. Irodalmi segédletek, melyek az állattenyésztésről szólnak, bőven kaphatók s habár a legkevesebb tárgyalja az ebtenyésztést is, a gondolkodni tudó olvasó az azokban foglaltakat az ebre is tudja majd vonatkoztatni. Tanáccsal szolgálhat ezenkívül minden kiképzett ebvezető, az egyesületek és az állami telepek.

A szolgálati ebtenyésztésben igen nagy fontossággal bírnak az ebről felfektetett következő okmányok:

a) A törzskönyvi lap, mely az eb származásáról ad felvilágosítást és a benne rejlő vérvonalakat tartalmazza s melyből az eb kora, tenyészlője, valamint esetleg volt betegségei tűnnek ki.

b) Az előjegyzési lap, melyet a vezető a kiképzés alatt tölt ki, bejegyezve minden észleletét, melyről az eb jövőbeni alkalmazhatóságára következtethető.

c) A működési napló, melyből kitűnik, hogy az eb a gyakorlati alkalmazásban hogyan felelt meg.

Természetesen szükséges, hogy ezek az adatok a valóságnak megfeleljenek. A származási lap adataiért rendszerint az egyik vagy másik egyesület vállal szavatosságot. Az állami telepeken tenyésztett egyedek származási lap adatainak helyességeért az illető telep vezetősége felelős. A származási lapban szántszándékkal bejegyzett valótlán adatok szerkesztője okmányhamisítást követ el: cselekménye bírói úton üldözendő. Az előjegyzési lapot a kiképző tölti ki. Ebben ritkán lesznek meg nem felelő adatok, mert ez vizsgáknál bemutatandó s ilyenkor a vizsgázó a hibát észreveszi és kijavítja. Tanfolyamokon az adatok az előjegyzési lapba ellenőrzés mellett lesznek bejegyezve. A működési napló adatait szintén a vezető jegyzi be. A valóságnak meg nem felelő bejegyzések törlésére a teljesített szolgálatnál jelen volt közbiztonsági közeg jogosult. Minden vezető azonban gondolja meg azt, amit beleír, mert a működési napló nem arra való, hogy ebjéről benne

dicshimnuszokat zengjen, hanem működését az ebtenyésztés érdekében a tényeknek megfelelően, szárazon és röviden írja le.

Leszögezni kívánom még, hogy a tenyésztés az egyednek a jó testi tulajdonságokhoz és a teljesítő-képességhez csak a hajlamot adja. A testnek teljes kifejlődése a felnevelés és tartástól, míg az alkalmazhatóság a hivatásban a neveléstől és kiképzéstől függ. Eppen ezért fontos, hogy a tenyésztés, kiképzés és alkalmazás egymással szoros kapcsolatban álljanak, kéz a kézben haladjanak, ha eredményt akarunk elérni. A szolgálati ebtenyésztésnek ez a fő irányelve.

Ha még oly jó tenyésztési ebünk is van, azonban nem foglalkozunk vele és nem úgy tartjuk, ahogyan kell, akkor elsatnyul és elkuvaszosodik, sőt mi több, a hanyatlás az ivadékeinál is valószínű.

2. A nemzés, megtermékenyítés és öröklés.

A kutya ivaros nemzés útján szaporodik, melynek lényege az ivarmirigyekben termelődő hím- és nőnemű csirasejtek egyesülése.

A hím csirasejt, ondósejt kicsiny, mozgékony sejt, mely a herében fejlődik és az ondóval kerül ki a hím kutyából. Egy ejakulatumban ezer meg ezer ondósejt van, melyek gombostűalakúak és szabadszemmel nem láthatók. A női csirasejt, petesejt a petefészekben termelődik. Az ondósejtnél aránytalanul nagyobb, golyóalakú mozdulatlan sejt, mely szabadszemmel éppen még látható.

A termékenyítés egy petesejt és egy ondósejt egyesülése által történik. A petesejt részéről ezt a folyamatot fogamzásnak nevezzük. Az ebnél a termékenyítés az anyai szervezetben, a méhkürtben történik. A pároztatás alkalmával a hüvelybe, vagy a nyitott méhszájra lövelt ondó egyfelől a méh szívóhatása, másfelől pedig az ondósejtek aktív mozgása folytán a méhkürtbe kerül s ott egy a sok közül a

petesejt belsejébe hatol, vagyis megtermékenyíti. A megtermékenyítés sohasem esik a fedeztetéssel egy időre, hanem csak később következik be. Mihelyt az ondósejt feje a pete külső burokját áttörte, a burok összehúzódik és az ondósejt feje többi részeitől elválik. Ezután a magzat fejlődik ki a petén belül. A petének a burka az úgynevezett magzatburkot képezi. A burok külső hártája a méhlepénnyel kerül szoros összefüggésbe, melyen keresztül az anya véreből szívja magába a magzat a szükséges tápanyagokat. Közvetlen összeköttetés az anya vérkeringése és a magzat között nincsen. Ha a magzat a születéshez érett lett, akkor az anyaméh izmai és a hasprés nyomása által lökve lesz. Előzőleg azonban a magzatburok megreped és az abból kiömlő magzatvíz a hüvelyt csuszamlóssá teszi.

Az öröklődő anyagot képviselő csirasejtek egyesülése folytán az apa és anya tulajdonságai az utódra átöröklődnek. Ámbár az apa és anya egyformán járul hozzá az utód felépítéséhez, azért ez a tulajdonságokat illetőleg mégsem foglalja el mindig kettőjük között a középső helyet. Így az utód inkább arra a szülőre üt, amely öröklődő anyagának életenergiája nagyobb volt. Az átöröklés tehát a szülőállatok egyedi átütőerejétől függ. Ez az átütőerő nagyban az egyed vérének egyenletességéből és állandóságából biztosul. Ezt az átütőerőt, ha ezzel egy a kívánalmaknak minden tekintetben megfelelő apa- vagy anyaaállat rendelkezik, tenyésztérteknek nevezzük. A tenyésztésben nemcsak a kiváló küllem és a származási lap lesz mérvadó, mert lehet egy küllemileg kevésbé megfelelő eb éppen az, amely leginkább előnyös tulajdonságokat örökít át. Egy eb tenyésztértekét szemmel nem bírálhatjuk el, arra biztosan csakis az utána vagy általa lökött egy vagy több alom kiegyenlítetttségéből lehet következtetni. Ezt a kiegyenlítetttséget, más szóval az ivadékok egyformaságát, nemcsak a küllemre értem, hanem minden más tulajdonságra is. Természetes, hogy a küllembeni egyformaságról egyéb tulajdonságok

egyöntetőségére lehet következtetni, ez azonban csak valószínű és nem biztos.

Előfordul, hogy az ivadék nem a szülőállatok, hanem a nagyszülők, vagy egy előbbi őshöz hasonlít. Ez visszaütésnek nevezhető, mely főleg akkor tűnik elő, ha apai részről idegen vért keverünk bele a tenyésztésünkbe. A visszaütést, ha egy régebbi ősről vonatkoztatható, atavizmusnak nevezzük.

A nem átöröklésénél találjuk továbbá, hogy a hímnemű ivadékokra a hím nemi jellegei: erőteljesebb testalkat, erősebb fogazat, sörényképződés; az anyaállatokra a nőnem jellegei: simulékonyabb természet és finomabb formák öröklődnek át. Eltérés ezen szabálytól tenyésztési zavaroknak a bizonyítéka. Ily fogyatékoságokkal felruházott ivadékok továbbtenyésztésre nem lennének alkalmazandók. Függetlenül ezen nemi jellegek szabályos átöröklésétől előfordul, hogy a hímnemű állatok az anyával, a nőneműek az apával mutatnak más tulajdonságokban hasonlatosságot.

A szerzett tulajdonságok átöröklése még ma is egyesektől kétségbe lesz vonva, hogy azonban tényleg fennáll, arra többek között bizonyíték a csonka fark átöröklése, nemkülönben az, hogy gyakorlati tapasztalatom szerint nagy előhozókedvvel rendelkező szülőállatok ivadécai az előhozást úgyszólván maguktól, minden behatóbb kiképzés nélkül tanulták meg. Nem képezheti ez különben sem vita tárgyát, mert hiszen nagyon jól tudjuk, hogy egyes eb fajtaikat direkt egy bizonyos célra tenyésztették. És éppen a szerzett tulajdonságoknak fennálló átöröklése készítse a mi szolgálati ebtenyésztőinket arra, hogy tenyészegyedeiket ne csak szaporításra alkalmazzák, hanem foglalkoztassák is, mert tapasztalatból állítom, hogy a kiképzett, foglalkoztatott tenyészegyednek a kijelölt szolgálata és működése szinte izzé-vérré válik s így ezt, de legalább a hajlamot arra a szolgálatra, amelyben alkalmazva van, ivadékaira átörökíti. Természetesen senki se gondolja azt, hogy két kitűnő jelentő-eb kész jelentő-ebeket fog produ-

kálni, mert a jelbeszédet, melynek a vezető és ebje között ki kell alakulnia, éppen úgy, mint a gyermek az írást, a szülőktől nem örökölheti. Ennek betanítása a kiképzés dolga.

Sajnos, nemcsak a jó, hanem a káros tulajdonságok is átöröklődnek, ilyen a puhaság, úgy a szervezetben, mint lélekben. Ez a belső lágyság lelki betegségeknek a kezdete, melyekre az ivadékok is inklinálnak. Ennek következtében tenyészállatainkat edzett, egészséges, betegségektől mentes és helyesen kiképzett és alkalmazott, nem pedig a gyávaság jellegével felruházott törzsekből válasszuk ki.

3. Tenyészegyedekről.

Egy ebnek tenyészértéke a csirasejtjeiben rejlik, az összbenyomástól, testalkattól s a mutatott teljesítményeitől azonban nem egészen független. Nemkülönben fontos szüleinek és őseinek ismerete és beható tanulmányozása, ami feljegyzésekből is lehetséges. Tökéleteset e földön semmiben sem találunk s ezért törekednünk kell úgy küllemileg, mint belső tulajdonságokban hibátlan tenyészállatokat kikeresni, melyeknek vére is biztosítékot nyújt tenyészértékükre és tenyészpárukhöz illenek.

Az eb vérösszetételéről, nemes származásáról a származási lap, teljesítőképességéről és tehetségeiről a működési napló ad felvilágosítást. Küllembeni megfelelő voltát szemmel bírálhatjuk el.

Fontos a kor. Egy tenyész-ebnek teljesen kifejlettnek és érettnnek kell lennie, hogy eredményesen fedezhessen, illetve fogamzon és kihordhasson, valamint életerős ivadékokat lökjön. A kan csak a betöltött második év után, a szuka kevéssel előbb, körülbelül 18—20 hónapos korban tenyészítésre alkalmazható. Az ivarérettség és nemzési kedv jóval előbb áll be. Ha azonban éretlen korú ebekkel tenyészünk, azt nemcsak az ivadékok, hanem a tenyészállatok élet- és tenyészereje is megsínyli.

Fiatal szülők csak kisszámú és kevés életképes ivadékokat hoznak. Minthogy különbeni tulajdonságokban sem érettek, így az ivadékaik is fogyatékossgot fognak azokban felmutatni. Kivált az anyaállat játszik ebben nagy szerepet, mert ő hordja ki a magzatot és neveli fel a kölyköt. Egy fiatal anyánál még lágyak az izomszalagok, a terhet nem bírják, a kezelőtti rész kötése meglazul s a hát ereje elvész. Tenyészképessége megrövidül, kifejlődése és növése meg lesz gátolva. Ugyanez áll a fiatal kanoknál is, melyeknek fedezőképessége, teremőereje és tenyészértéke csökken. Tenyészállatokat ifjú korukban kímélni kell, tenyészérettségük eléréséig azonban dolgozzanak és foglalkoztatva legyenek, mert csak úgy remélhetünk tőlük egészséges és alkalmazható ivadékokat. A tenyészképesség a korral csökken, de annál tovább tart, minél jobban kíméltük az egyedet ifjú korában, minél erősebb ez s minél szakszerűbben tartatott. A tenyészképesség csökkenésével az ivadékok életereje is kisebbedik. Ezt kiegyenlíthetjük azáltal, hogy egy értékes és nagykorú fedező kannal egy teljes erőben levő szukát fedeztetünk és megfordítva: egy idősebb szukát egy tenyészéretté vált kannal. Általában véve mondhatjuk, hogy ebek, melyek tenyésztésre csak a teljes érettség elérése, tehát két éves kor után használtattak, tenyészértéküket öt, esetleg több éven át teljes mértékben megtartják.

Mindkét tenyészegyednek legelsősorban határozott nemi jellegekkel kell bírniok. Ezeknek jelenlétéből életerős nemi sejtekre következtethetünk. Ezután megfigyeljük egészségi állapotukat. Egy tenyész-eznek teljesen egészségesnek, kemény természetűnek és izmosnak kell lennie. Egészséget és üdeséget a szemek kifejezésén, a szőrzet fényén és állapotán, szóval az eb egész lényéből ismerjük ki. Az edzettséget és szívósságot szintén az eb összbenyomásából, a csontok és izmok mineműségéből állapíthatjuk meg. A csontozat ne legyen otromba vagy szivacsos, hanem főleg a csöves csontok aránylag finomak, acélosak, az ízületeknél erősödők legyenek. Mérvadó az izüle-

tek szárazsága és az izmok keménysége is. Tenyészek ne legyenek kövérek, mert a túlságos hájfelgyülemelés károsan hat a csirasejtek fejlődésére.

Idegiszopornycában beteg volt ebek a tenyésztésből feltétlen kizárandók, éppen úgy, mint agybeteg ebek. Egyedek túltenyésztési hibákkal tenyésztésre nem alkalmasak.

Magasságban is megfeleljen a két szülőállat, természetes azonban, hogy a kannak erőteljesebbnek, magasabbnak kell lennie, mint a szukának. Szolgálati ebeknek legalkalmasabbak a 60 centiméter körüli ebek. Túlnagy ebek kiütnek a szolgálati ebek csoportjából, nem alkalmazhatók eredménytelenül a rendszerint a túltenyésztésnek a produktumai. Az állattenyésztés többi terén is bebizonyosodott, hogy a középtermetet túlhaladó egyedek megbízhatatlan tenyészállatok.

A herék kiszedése fokozottabb növést idéz elő, mert a csontváznak porcos részei később csontosodnak el. Eltekintve ettől, a herélés más testi és lelki károsodást von maga után. A fokozottabb növés kivált a lábszárcsontoknál észlelhető, főleg a kézmögötti részen, míg ezzel ellenkezőleg a fejcsontozat fejlődése visszamarad. Ebből következik, hogy a nemi mirigyek jelenléte nagy befolyással van a természetes testi és lelki fejlődésre. Közelfekvő tehát azon feltevés, hogy a túlnagy ebek említett gyenge átöröklőképessége a nemi mirigyek gyengeségével függ össze, ami úgy lehet a túlságos nagyságnak az oka. A fej kicsinysége valószínűleg befolyással van a tartalmára is. Emlékezzünk csak vissza a mostani kiállításokon látott újabb tenyésztésű ebekre a túlságosan kifejtett kézmögötti résszel, minek következtében hátrahagyott állásúak és azokra a nemes fejű kanokra, melyeknek fejük inkább szukajellegű. Természetesen túlkicsi ebeket sem alkalmazunk tenyésztésre. Ezek rendszerint nem oly teljesítőképességűek, gyengelábú csenevész, melyek rossz tartás, gyenge táplálkozás, kezelni elmulasztott betegségek, túlkorán tenyésztés alá vont szukák eredményei.

A testalkat egyes részeinek mikéntiségéről a szolgálati eb külleme és alkalmazhatósága alatt írtam. A legtöbb kutyának testalkatán javítani kell akkor is, ha általában a fajtaképnek megfelel. Testalkati hibák, kivált a végtagoknál nem mindig az átöröklésnek a következményei. Okuk a hibás felnevelésben, nem elegendő és nem célszerű táplálkozásban rejlik. Ha ilyen testalkati hibákat javítani akarunk, akkor legelőször is a tenyésztés két alaptörvényét kell szem előtt tartanunk. Az egyik: „Egyforma párosítva egyformával, egyformát eredményez”. A másik: „Különböző különbözővel, kiegyenlítést eredményezhet”. Az egyenlőségi törvényt a beltenyésztésnél oda módosíthatjuk, hogy ebben alkalmazva nemcsak egyformát eredményez, hanem vért és tulajdonságokat szilárdít és fejleszt. Ez természetesen úgy a jó, mint a rossz tulajdonságokra vonatkozik. Szem előtt kell tehát tartanunk, hogy ez a fejlődés végeredményben a túltenyésztéshez vezethet. A kiegyenlítésnél viszont tekintetbe kell vennünk, hogy az egyik szülőnek a hibája a másik szülőnek az ellenkező hibájával nem javítható. A javítás csakis egyiknek teljes tökéletességétől függ. Ez már az öröklés alapfogalmával nyeri magyarázatát, mert hiszen nem lehet hibátlan az az ivadék, amelynek sem egyik, sem másik szülője sem hibátlan. Így pl. nem egyenlíti ki a szukának túlhoszú gyenge hátát egy rövidhátú kan, vagy pedig a szélesmellű, vastag csontú, kicsavart könyökű szülőegyedet egy magaslábú, keskenymellű tenyészpár. Az egyes testrészek átöröklésére vonatkozólag megfigyelések történtek, melyek szerint az apaállat belső és leki tulajdonságokban élesebben üt át. Ugyanúgy mérvadó az apaállat a váll fekvésében, a kézmögötti rész épültségében és a fültartásban, míg az anya nagyobb befolyással bír a mar alakulására. A fej általában a két szülő fejformájának a középalakját képviseli. Szépséghibák a fejen igen erősen öröklődnek át, ugyanúgy állási és járási hibák, lapos bordák, hajlott vagy pontyhát, gyenge ágyék, valamint és kivált

képpen a lebernyeges nyak és a túlnőtttség. Ez utóbbi hibák tekintet nélkül arra, hogy az apa vagy anya hibái-e.

Különös figyelemmel kell lenni a párosítandó ebek természeti tulajdonságaira. Természetbeni tulajdonságok biztosan átöröklődnek és sajnos, kivált a kedvezőtlenek, mint a lágyság, félénkség, tunyaság és gonoszság. A kannak elevennek, élénknek és tüzesnek kell lennie, a szuka pedig ne legyen félénk vagy lágy természetű, mert ezt az utálatos tulajdonságot kicsinyei nemcsak az anyatejjel szívják magukba, hanem már növekedésben lévén, rossz példát látva, ezt a vadságot elsajátítják. A szuka átörökít és nevel, tehát kétszeres befolyással van az ivadékra. A bátorsághoz, kackiás, hetyke természethez mindkét szülőnek kell hozzájárulni. A támadó kedv inkább a kanokra jellemző, mert azoknak a szukáért esetleg verekedni kell, azért az anyaállatban is jelen legyen ezen tulajdonság, mert az ő feladata viszont a fészek és az alom megvédeése.

Az ebben rejlő kedvező tulajdonságok kiképzéséről, ennek fontosságáról már említést tettem, fel-
említem azonban még egyszer, hogy ki nem képezett, munkában nem levő ebekkel ne tenyésszünk. A tenyésztésre való kiválasztásnál ne tekintsük azt legfontosabbnak, hogy a kiválasztandó egyed valamelyik kiállításon küllemileg kitűnően osztályoztatott-e, hanem tartsuk legfontosabbnak szolgálati kiképzési fokát és gyakorlati értékét. Mi a szolgálati ebeinknek sok életpályát nyitottunk, melyekben nem mindegyiknek kell mesternek lennie, fontos csak az, hogy az egyedben rejlő képességek ki legyenek fejlesztve, fel legyenek frissítve s ezáltal átöröklő képességük fenntartva legyen. Egy kutyát rövid ideig kiképeztetni s azután vele egyáltalán nem törődni, természetesen nem elegendő. Aki ezt teszi, vagy így gondolkozik, az inkább házinyulakat vagy tengerimalacokat tenyésszen, nem szolgálati ebeket.

Az igazi szolgálati ebtenyésztés nálunk csak most kezdődik. Az ebkedvelők eddig egyoldalúlag

tisztán csak sporttenyésztéssel foglalkoztak, amely, sajnos, több tekintetben káros befolyással volt a mi ebeinkre. A szolgálati ebtenyésztésben feltétlenül odáig kell jutnunk, hogy az eb kiképzési fokára, mineműségére és behatóságára ugyanolyan figyelemmel legyünk, mint az eb küllemére, vagyis a tenyésztő egy eb kiválasztásánál ennek teljesítő-képességét, alkalmazhatóságát ugyanolyan fontosnak tartsa, mint küllembeni osztályozását. Ugyanúgy, mint a juhászaink, küllemre való tekintet nélkül a terelésre kiválóan alkalmas ebeket párosítják, ugyanúgy igyekezniök kell az ebkedvelőknek is a tenyésztésre való kiválasztásnál a szolgálati ebtől kívánt tulajdonságokat tekintetbe venni. Ez alatt természetesen nem értem azt, hogy ezt a tenyésztő a fajtajellegek rovására is betartsa.

Az általános életfeltételekre és viszonyokra, melyek között egy tenyészállatot tartunk, szintén különös gondot kell fordítani, mert ezek az öröklő anyagra befolyással vannak. Károkat okozhat többek között főleg a kenneltartás, a munkanélküliség, betegség és nem elegendő etetés és gondozás. Ezeken kívül azonban a tartási hely és a tulajdonos változása is zavarokat okozhat az öröklő anyagban, mert az állat más kézbe, más bánásmód alá és más életviszonyok közé került, melyekhez előzőleg hozzá kell szoknia, hogy volt átöröklő erejét ismét elnyerje. Így káros befolyással vannak a sok kiállításokra való utazások is, melyek egy ebre nézve sok izgal-makkal és nélkülözéssel járnak.

Az említett viszonyokon kívül testi megerősítések, gyakori és erős nemi kihasználás is igen káros befolyással vannak a csirasejtek képződésére. Ez magyarázata annak, hogy kanok, amelyek szépségük miatt sok kiállításokon vesznek részt és amelyekkel sokszor fedeztetünk, tulajdonságaikat tulajdonképpen nem is úgy örökítik át, mint kellene. Ne tekintsük tehát a küllemileg kiválónak bírált ebet magas tenyészértékűnek, ha máskülönben szolgálati céljainak nem felel meg. Sokszor a győz-

tesnek testvére magasabb tenyésztéssel bír, mert ő belsőleg csirasejtjeiben erősebben rejti azt, amit a testvére küllemén hordoz. Szukáknál is mellékes a küllem értéke, mert itt a fontos, hogy jó nevelőanya legyen, belső alakulása a magzatok jó fejlődését biztosítsa és csak másodsorban jön tekintetbe a külső szépség.

Röviden mondva az igazi szolgálati ebtenyésztőnek fontosabb a munkaképesség, a használati érték, mint a küllemérték, a szépség.

4. A tüzelés.

A házi ebnél a tüzelés beállta nincsen bizonyos időszakhoz kötve. Általában megállapítást nyert, hogy a szuka minden 6—7 hónapban tüzel s hogy a lökés és a következő tüzelés kezdete között körülbelül 5 hónap mulik el. Ha egy szuka tüzelésekor nem lett fedeztetve, akkor a következő tüzelése már 5 hónap múltán várható. Kanok mindenkor fedezőképesek.

Növendék-szukáknál az első tüzelés a 8. és 10-ik hónap között jelentkezik. Az első tüzelés gyenge szokott lenni, mi miatt gyakran nem vesszük észre, aminek viszont kellemetlen meglepetések lehetnek a következményei, ha váratlanul vemheseedik. A második tüzelés rendszerint a 12. és 15-ik hónap között mutatkozik. Természetesen a fiatal szuka még akkor sem tenyészérett s azért az értelmes tenyésztő még a harmadik tüzelést is bevárja, ami azt jelenti, hogy vár, míg a szuka 18—20 hónapos lesz. Fiatal kanok is korán fedezőkedvvel teltek s már a 8-ik hónapban ivarképesek, tehát azokra is ügyelni kell, ha tüzelő szuka van a közelben. Fiatal állatokat, mindkét nemből tenyészérettségük elérése előtt, tenyésztésre kihasználni nem nevezhető tenyésztésnek, hanem egy galád eljárás az illető állatokkal, a fajjal és azokkal szemben, akiknek ezen állatok ivadékait átadjuk.

Ha a tüzelésnek beállta az említett időknél tovább tart, akkor annak oka súlyos, általános, vagy a petefészek és a méh megbetegedése. Gyakran az utolsó vemhességnél észre nem vett elvetélésnek a következménye. Ilyen esetekben mindig egy állatorvos keresendő fel, valamint akkor is, ha a tüzelések egy szukánál túl gyakran és rövid időn belül ismétlődnek, ami a belső szervek gyengeségére vall. Ilyen szukákat nem szokás fedeztetni, mert legtöbbszörre a kant nem is veszik fel, vagy ha felveszik, életképtelen, korcs s csekély számú ivadékokat szülnek.

Vannak szerek, amelyek a nemi ingert, a termelő erőt a kannál erősítik, a szukánál pedig a kimaradt tüzelést előhívják. Ilyen a johimvetol. Ha egy kannál a fedezési kedv kimarad, az valószínűleg beteg, vagy idős, elhasznált eb, nem termelőképes. Ezzel tehát tenyészteni nem volna szabad, amennyiben csak kevés és kevésbbé életképes ivadékokat teremthet. Szukáknál kellő elővigyázattal és csakis állatorvosi rendeletre alkalmazva hasznos lehet és eredményhez vezethet. Avatatlanok kezében kárt okoz. Ezzel a szerrel ellenkező hatással bír a hydrastinin, melynek feladata a tüzelés elnyomása. A tüzelésnek külső jelenségeit el is tünteti és a tüzelést rövid lefolyásúvá teszi. A szuka állítólag utána a rendes időben ismét tüzel. Ez a szer szintén csak állatorvos közbejöttével alkalmazandó.

A miskárolás, a petefészek eltávolítása természetesen teljesen kizárja a további tüzelést, de nem alkalmazzuk, mert az eb természetét is megváltoztatja, nekünk pedig éppen az eb természete a fontos és a fő.

A tüzelés közeledtének jelei nem minden szukánál egyformák. Némely szukák szeszélyessé válnak, bátortalanul és rosszkedvűen egy búvóhelyre vonulnak vissza s gyakran hajlamot mutatnak az elkalandozásra. Mások viszont annál ragaszkodóbbak lesznek s barátságosak idegenekkel szemben is. Vannak viszont olyanok, melyek fegyelmezettségüket,

vagy jó szaglásukat veszítik, sőt előfordul ennél fogva az is, hogy ételt sem fogadnak el. Növendék-szukák, amelyek a belsejükben végbemenő titokteljes elváltozásokkal még nincsenek tisztában, sokszor ijedten forognak és táncolnak, hogy elkapassák a viszkető és csiklandozó jobbik végüket, amelyet aztán harapdossák. Az előzetes jelek elmulása után a szukák a kanokat szinte keresik, azokhoz tolakodnak, anélkül, hogy a legcsekélyebb bizalmaskodást megengednék nekik. Kínozzák őket és kanok módjára lovagolnak rajtuk.

A nemi szervek közvetlenül a tüzelés előtti időben fokozatosan dagadnak és ezáltal felfelé tolódnak. A vér odatódul s végül egy kevésbé erős, sok esetben egy erős vérzés áll be. A tüzelés előjelei körülbelül 8—14 napig tartanak s ugyanannyi ideig tart maga a vérzés is.

Fiatalabb, még fedezve nem volt szukák csak a vérzés megszűnte után szokták a kant felvenni. Idősebb szukák nem ily megbízhatók és sokszor a vérzés beállta után heteken át is, bármikor felveszik a kant. Miután egy tüzelő szuka igen nagy vonzóerőt fejt ki a kanokra és azoknak, ha eleinte még oly makacsnak is mutatkozik, ellentállni nem tud, azért feltétlenül szükséges, hogy a tüzelő szukát biztos helyre zárjuk el mindaddig, míg a tüzelése megszűnt.

A tüzelő szukának kennelje minden oldalról biztosan el legyen zárva, mert úgy a kan, mint a szuka ebben az időben hihetetlenül találékony. Nem egyszer fordult elő, hogy a kívül leskelődő kan a tüzelő szukához az utat a levegőn át, vagy a föld alatt választotta: átugrotta a kerítést, vagy aláásta. Legjobb, ha a tüzelő szuka kenneljének a kulcsát a szuka tulajdonosa maga őrzi meg.

Ha egy szukát egy nem kívánt kan fedezi, akkor állatorvos által langyos, ecetes, egynéhány csepp sósavval vegyített vízzel öblítsük ki a méhét. Ez az öblítés azonban csak akkor használ, ha a fedezés utáni legközelebbi órában történik. Fontos,

hogya a folyadék a méhet is kiöblítse. Későbbi kísérletek eredménytelenek. Minden szer vagy behatás, amely oda irányul, hogy a magzatot elhajtsa, nagyon meggondolandó, mert a szuka egészsége és élete veszélyeztetve van. Ilyenkor legjobb a lökést megvárni és azután az alomnak egy részét, de semmi esetre sem az egészet eltávolítani. Az alomnak egy részét azért kell meghagyni, hogy a szuka tejét kiszívja. Ha ilyenkor a szukát kevésbé etetjük, akkor a tejképződés úgyis visszamarad. A meghagyott kölyköket 2—3 hetes korban, egyiket a másik után távolítjuk el. Egy szukanak későbbi tenyésztérteke azért, mert egy korcs kannal fedeztetett, nem szenved.

Amint említettem, a szuka évente kétszer tüzelhet, tehát két almot lökhet. Egy egészséges, teljes erőben levő szukanál a tenyésztő a természetnek szabad folyást engedhet, mert úgyis legfeljebb 4—5 kölyköt hagy az alomban. Ha egy ilyen szukanál az egyik tüzelést kihagyjuk, akkor az könnyen elzsírosodik, ami a fogamzás és a tenyészképeség rovására megy, vagy későbbi rendellenességeket a tüzelésben vonhat maga után. Betegség, vagy az utolsó alom által túlságosan igénybevett szukát természetesen kímélni kell. Sokszor a tenyésztő körülményei, pl. kellő helyiségek hiánya lesz oka annak, hogy a novembertől február hóig kölyköket ne neveljen. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az almot szobában kell tartani s fűtéssel a hideg ellen megóvni, mert szolgálati ebeink nincsenek annyira elkényeztetve, hogy erre szükség lenne, sőt ellenkezőleg, minél kevésbé elkényeztetett az alom, annál életerősebb, erőteljesebb és szívósabb lesz. Gondoljunk csak a magyar komondorunkra, kuvaszra és pulira, amelyek gyakran télen, a szabadban, egy szalmakazalban készítik fészüküket.

Hogyha egy tüzelő szukát nem akarunk fedeztetni, akkor azt biztosan el kell zárunk mindaddig, míg vonzóerejét a kanokra teljesen elvesztette. Természetes, hogy célszerű ételmezés mellett kellő moz-

gásról gondoskodni kell. Célszerű, mielőtt egy ilyen szukát ismét szabadon bocsátunk, bármilyen kannal egy próbát eszközölni, hogy felveszi-e még.

5. A fedezés.

A fedeztetés legalkalmasabb ideje a szuka tüzelése alatti vérzésének vége felé esik, vagyis a vérzés kezdetétől számítva 8—10 napra. Hogy a vezető az alkalmas időt megtudhassa, jó, ha a tulajdonképpen kiválasztott fedező kannal való fedeztetés előtt egy másik kannal megkísérli, vajjon a szuka állja-e és felveszi-e azt? Természetes, hogy ezen kísérletnél óvatosnak kell lenni és ha a szuka áll, akkor legfőbb ideje, hogy a kiválasztott kanhoz vezetessék. Ha a fedező kanhoz nagyobb utat kell megtenni, akkor az utazás idejét számításba kell venni, ellenesetben előfordulhat, hogy a szuka, későn érkezvén a kanhoz, azt már nem veszi fel. Kivált azért, mert az utazás alatti izgalmak egy már elmuló félben levő tüzelést beszüntethetnek. Egyes szukáknál a tüzelésnek legerősebb volta csak órák hosszat szokott tartani és csak ebben a rövid időben állják a kant. Ha ilyen szuka fedezetlenül marad, az nem nagy kár, mert ezen tulajdonságot az utódok fokozottabban örökölhetik.

Egy a növendékkorban jól gondozott és táplált kan 30—40 szukát fedezhet egy évben egyszeri ugrással. Erősebb kihasználása a kannak termékenyítő-képességét csökkenti, az ivadékok értékét rontja, mert ezek gyengébbek, kevésbé ellenállóképesek és nem eléggé tanulékonyak lesznek. A kannak gyakori, egymásutáni fedezése esetén a túlerőltetés következtében a nemi szervek többféle megbetegedése keletkezhet.

A fedezés maga annál simábban folyik le, minél természetesebb körülmények között történik s minél kevesebb kényszer játszik közre. Ha egy szukanak viselkedését nem ismerjük, akkor száj-

kosárral látjuk el, nehogy a kan után kapdosson, miáltal azt megsebezheti. Fedeztetésekhez a szájkosarat mindig el kell vinni. Célrányos a szukát és a kant a fedeztetés előtt egy helyiségbe vezetni, melynek padlója nem sikos, hogy ott mindketten szabadon mozogva egymással megismerkedhessenek. A szokásos ismerkedési eljárás után a kan a szukára ugrik és lökömozgást végez addig, míg a hím vesszője a szuka szeméremtestébe jut, ha ez megtörtént, akkor a hím vesszőnek lökéshez hasonló mozgása egyhelybeni dörzsölésbe megy át, ami a makk megduzzadásának a következménye; ez azon észlelhető, hogy a kan a hátsó lábával lépni kezd. A lépésnek megszűnése bizonyítéka annak, hogy az ondó ki lett lövelve. A majdnem ökólnagyságúra megdagadt része a hím vesszőnek a kan és szuka szétválását meggátolja s a lógást vagy akadást eredményezi, mely jellemző az összes kutyafajoknál. Céja az, hogy az ondószálak biztosan a méhszájba jussanak. Az ondó kilövelése után a kan a szukáról oldalt leszáll, az egyik hátsó lábával a szukán átlép és legtöbbször úgy helyezkedik el, hogy a szuka és a kan hátsó lábai egymást érik. Az összeakadás addig tart, míg a megduzzadt test leapad. Szukáknál, melyek első ízben lettek fedezve, 20 percig, sőt félóráig is tart. Erőszakos szétválasztása az ebeknek mindkét állat súlyos megsérülésével járhat. Ha tehát egy szuka egy nem kívánt kannal akad össze, akkor nem marad más hátra, mint a fedezésnek természetes lefolyását bevárni. A szétválasztást meggyorsítjuk, ha mindkét ebnek farát hideg vízzel óvatosan lelocsoljuk.

Némely szuka igen sokáig makacskodik, ha még nem eléggé érett a fedezésre, ezt azonban egy tapasztalt fedező kan a szagáról felismeri és nem törődik többet vele. Fiatal tüzes kanok azonban kifárasztják magukat és sok erőt veszítenek, miért is az ilyen szukáktól minél előbb el kell őket vezetni. Ha egy szuka azonban azért áll rosszul, mert a tüzelése már elmúlt, azt a kan csakhamar észre-

veszi és elveszíti fedezőkedvét. Előfordul, hogy szukák idegen helyen az elhagyatottság érzése, bátortalanság és féltékenység miatt nem veszik fel a kant, kivált akkor, ha utóbbi túlhevesen ront rájuk. Ilyenkor a túltüzes kant meg kell kötni, hogy a szuka saját kedve szerint közeledjen hozzá. Némely szukánál előnyös a csecsbimbók símogatása, vagy a hüvelyk- és mutatóujjal az ágyékre gyakorolt nyomás, mely segítségek nemi ingert fejtenek ki.

Ha az említett segítségek nem használnak, akkor szükség esetén csak a kényszer marad hátra. Ez esetben azonban gyakran előfordul, hogy a fedező kan, a kényszert látva, nem ugrik, kivált akkor, ha a szuka körül sok segítő settenkedik. A kényszerfedeztetés legkönnyebben úgy hajtható végre, hogy egy ember mindkét kézzel a szukát nyakövénel megfogja s ezzel az oldalt való kitérését és lefekvését megakadályozza. Egy másik ember a szuka mellé térdel, jobbtérdét a szukához támasztja, jobbkezét pedig a szuka alá tolja s ezzel állóhelyzetben tartja. Ha a szuka alá egy kendőt húzunk s ezzel akarjuk fenntartani, akkor kétoldalt egy-egy embernek kell állni.

A megtermékenyítéshez nem feltétlenül szükséges, hogy az ebek összeakadjanak, ez csak biztosítja a megtermékenyítést. Elegendő, hogy az ondó folyadék a szeméremnyílásba kerüljön, ami akkor is megtörténhetik, ha a szuka közvetlen a hímvessző megduzzadása előtt a kan alól elugrott. Ilyen esetekben, valamint a természetes lefolyású fedezések után meg kell akadályozni a szukát, hogy leüljön és vizeljen, mert akkor az ondó könnyen kifolyik, illetve ki lesz öblítve. Eltekintve ettől, az egészséges vizelet savakat tartalmaz, savak pedig a csirasejtekre öltető hatással vannak. Minél mélyebbre történik az ondó belövelése, annál biztosabb a megtermékenyítés. A fedezés után a szuka egy pár óráig kötve tartandó, hogy ne mozogjon. Fedezés előtt 3—4 órával ne etessük az ebeket.

A kannak termékenyítőképességét mikroszkópikus vizsgálat által meg lehet állapítani, mert

300—400-szoros nagyítással az ondósejtek jelenléte észlelhető. Ha egy szuka terméketlen, annak rendszeren a nemi szervek belső gyulladása az oka. A gyulladás által savas folyadék képződik, mely az ondósejteket megöli. Ilyen szukánál 3% szódaoldat-öblítést alkalmaztassunk állatorvos által.

Egyszeri fedeztetés a megtermékenyítéshez elegendő, ha azonban kétszer fedeztetjük a szukát, akkor azt 24 órán belül kell eszközöltetni. A második fedeztetés a már megtermékenyített petékre befolyással nincsen, előfordulhat azonban, hogy a második fedeztetéskor a még meglevő meg nem termékenyített petesejtek megtermékenyülnek s ha most a két fedeztetés közötti idő nagyobb, akkor a magzatok fejlődése is különböző s így előfordulhat, hogy lőkés-kor a későbbi fedeztetés után keletkezett magzatok még fejletlenek és gyenge életképességűek. Megeshet, hogy utóbbiak holtan löketnek, esetleg a méhben elhalnak, ott gyulladásokat és magas lázt okoznak. Ritka esetekben előfordul, hogy a szuka a későbbi fedeztetésből származó kölyköket később is lökte, vagyis teljes ideig kihordta.

6. A vemhesség.

Az első 4—5 hétben a vemhesség nem minden szukánál észlelhető. A vemhesség első jelei közé tartozik a csökkent étvágy, válogatás különben nem kívánt tápanyagokban, esetleg hányás, valamint a fekvő, nyugvó szukanak a szűkülése. A hasnak kidomborodása csak az ötödik hétben észlelhető, később nő, míg a vemhesség vége felé hátrahúzódik.

Általában 63 nap a vemhesség ideje. Előfordulnak lökések 59 nap előtt és 63 nap után is. Előzőket korai, utóbbiakat késői lökéseknek nevezzük. A korai lökést az anya valamely megerőltető mozdulata okozhatja, a késői lökés a fedeztetés után megérett és megtermékenyített peték következményének magyarázható. Sokszor azonban úgy az egyik, mint a másik észre nem vett fedezésnek az eredménye.

Egy vemhes szuka tápláléka erőt adó és kielégítő legyen, de ne terhelje túl a gyomort. Az ételmennyiség tehát több etetésre osztandó el. Az ételben feltétlen mész- és foszfortartalmú anyagok legyenek, mert a növekedésben levő magzatoknak ezen anyagokra nagyon is szükségük van. Tapasztalataim szerint ugyanilyen fontos a bőséges zöldség- és főzelékadagolás. Ellen esetben az anya kénytelen ezen tápanyagokat a saját testéből termelni, ami a csontozat és idegek rovására megy. Az említett anyagok a tejelést is növelik és táplálékosabbá teszik. A vemhes szuka sokat időzön a szabad levegőn és kellő mozgásban is részesüljön, anélkül, hogy túlerőltetésnek legyen kitéve. Gyors mozdulatok, mint ugrás, gyors futás, verekedés, valamint ütés és lökés, kivált a vemhesség végén veszélyesek. Mindezek éppen úgy, mint betegségek elvetélést okozhatnak, ami igen gyakori, de rendszerint a vemhesség első idejében. Ilyenkor azt gondoljuk, hogy a szuka üres maradt, pedig legtöbbször az elvetélést nem vettük észre.

A vemhesség első napjaiban a szukát egy gilisztakúra alá kell vonni, mely három, esetleg négy hét után még egyszer megismétlendő. Rovaroktól is mentesíteni kell. Ehhez fürdőket nem ajánlok, ellenben igen jó tapasztalatokat tettem a fekhelynek és maga az ebnek naphtalinnal való bedörzsölésével. Természetes, hogy ezt hetenként legalább kétszer kell megismételni.

Nyolc-tíz nappal a lökés előtt a szuka fészket készítjük elő, hogy azt megszokja. Legjobb, ha éjjelen át abba a helyiségbe zárjuk, ahol a fészke van. Ez lehet egy szoba, üres istálló, szín stb., csak az a fontos, hogy eső és szél ellen védve legyen, ne legyen huzatos, padlója vagy alja pedig száraz legyen. Az ellés előtt csak kevés almot teszünk a fészekbe, mert a magzatvíz átáztatja és akkor nedvesen fekszenek a kölykök. A lökés után azonban az almot kicseréljük és bő puha fészket készítünk. A hűvöset a kölykök inkább tűrik, mint a nagy

meleget; hidegnek, vagy pláne fagynak azonban nem szabad őket kitenni. Ha egy szuka váratlanul lökne, akkor a lökés befejezését nyugodtan be kell várni, közben egy fészket készíteni s ha a lökés befejezést nyert, akkor az újonnan szülöttek a fészekbe lesznek áttéve.

A lökést megelőző jeleket csak állandó megfigyelés alatt álló ebeknél, de ezeknél sem mindig észleljük. A lökési fájdalmak hirtelen jönnek, közvetlen utánuk kiömlik a magzatvíz és megjelenik az első kölyök. A tejnek jelenléte sem jele a közeli lökésnek, mert vannak szukák, amelyek jóval a lökés előtt tejelnek, előfordulnak viszont olyanok, amelyeknél a tejtermelés csak a lökés után következik be.

Az alom, mely széna, puha szalma vagy faforgács lehet — de semmiesetre sem rongyok vagy takarók — gyakran, legalább hetenként a szükséghez mérten megújítandó és féregporral legalább két naponként behintendő. A szukát az alom tisztántartásában a tenyésztőnek támogatnia kell. Nem eléggé gondos és tiszta tartása az anyának és alomnak elférgesedését, bolhák és tetűk tömeges fellépését okozhatja. A bolha veszélyes már azért is, mert egyes gilisztafajták petéit hordozza, a növényekbeket tehát, vérüket szívja, kínozza és gyengíti, mert nem tudnak nyugodni, elvon tőlük fontos tápanyagokat és nehezen gyógyítható bőrbajokat idézhet elő.

7. A lökés.

A lökés rendesen síma lefolyású. A tenyésztőnek kötelessége arról gondoskodni, hogy a szuka zavartalan maradjon. Idegenek egyáltalán még a közelbe se jöjjenek s a tenyésztő maga is minél ritkábban nézzen utána. Kivált arra kell ügyelni, hogy más ebek ilyenkor ne nyugtalanítsák a szukát.

A laikus esetleges segédkezéseket mellőzzön. Minden rendellenes lökéshez okvetlen állatorvost hívjunk, mert egyesegyedül az hivatott a segéd-

kezésre, mert csak ő tudja megállapítani, hogy a bajt a kölykök rossz fekvése, a méh előreesése, a méhlepény elmaradása stb. okozta-e. Ha a szuka a kölyköket nem nyalja szárazra, akkor a tenyésztőnek azokat egy puha ronggyal vagy fagyapottal kell letörölnie. Ugyanúgy előfordulhat, hogy a szuka a köldökzsinórt nem harapja át, mikor is a tenyésztő ezt 1 cm.-nyire a hasfaltól leköti, utána pedig egy fertőtlenítő oldatba mártott ollóval közvetlen a lekötés helyénél levágja. Ez nagyon ritkán fog előfordulni, mert általában a szuka végzi ezt.

A magzatvíz egy igen erősen festő zöldes folyadék, amely sokszor a szuka fogait is befeketi.

Közvetlen a lökés előtt, valamint az egyes kölykök lökése közötti időben a szuka nem vesz magához semmit, legfeljebb egy kis friss vizet. Ha a lökés bevégeződött, akkor az anyának édesített tejet és zablisztból készített nyálkás pépet nyújthatunk. Utána úgy a szukát, mint az almot több órán át pihenni hagyjuk.

Ezen pihenő után, ha látjuk, hogy a szuka is kimozdult a fészekből, megtekintjük az almot. A szukát kibocsátjuk, hogy szabadban mozoghasson és kiüríthesse magát. A kölyköket óvatosan kivesszük a fészekből és egy szénával bélelt kosárba tesszük, közben megállapítjuk, hogy valamennyien rendes alakúak-e, életerősek-e s hányan vannak és milyen neműek. Legtöbb esetben több kölyköt fog lökni egy szuka, mint amennyinek meghagyása az alomban kívánatos. Első ízben lökő szukák alatt két-három kölyköt, különben pedig legfeljebb négy-ötöt hagyunk meg. Általában véve egy kölyökre két emlőt kell számítani, a fölösleges kölyköket tehát el kell távolítani. Természetes, hogy ezek a leggyengébbek lesznek, amelyeket a tenyésztő kiirt.

Ha egy igen értékes alom felnevelésére egy dajkát használunk, akkor azt idejekorán a házhoz kell hozni, hogy odaszokjon. Továbbá fontos, hogy az is ugyanakkor lökjön, mint a tulajdonképpeni anyja, mert a tej összetétele a kölykök korával

változik. Nem minden szuka vállal el azonnal idegen kölyköket. Ezért szükséges, hogy a dajkát a saját kölykeitől elvezessük, utána ezeket, vagy azoknak egy részét eltávolítsuk, a dajkaságba kerülőket a dajka fészkebe helyezzük, a dajkát pedig ne azonnal, hanem csak miután az idegen kölykök a fészek szagát átvették, visszavezessük. Jó ilyenkor valamennyi kölyköt szesszel bedörzsölni, hogy egyforma szagúak legyenek. Ha a dajka a kicsinyeket egyszer az emlőjéhez engedte, akkor el is fogadja őket, ha ezt nem teszi, akkor minden várás hiábavaló, mert mihelyt egyedül marad, megöli őket.

A lőkés utáni első három napon az anya csak tejet, rántott levest és egyéb tejfejlesztő, könnyű ételeket kapjon. Ha ezután láztalan marad, akkor ugyanazon etetés következik, mint a vemhesség idejében. Naponta 4–5-ször etetendő. Hirtelen változása a tápnak mellőzendő, mert emésztési zavarokat idézhet elő s ezeket a kölykök is megsínylik. Víz állandóan az anya előtt legyen. Az anyát naponta sétáltatni kell, úgyszintén az emlőket is naponta meg kell vizsgálni, hogy esetleges megbetegedések azonnal kezelés alá kerüljenek.

A kutyának rendszerint öt emlőpárja van: ezek közül a mellen levők a leggyengébben fejlettek. Sokszor csak 9-et, sőt 8-at találunk. Ez ismertetőjel s mint ilyen a törzskönyvbe bevezetendő. A kutya teje igen tartalmas és kissé savanyú, más tej által nem pótolható, mert összetétele egészen más, mint a tehén és kecske teje. A kecsketej azonban jobb, mint a tehéntej.

A kölykök eleinte kevés bajt okoznak, azonban mindennap meg kell őket tekinteni, hogy nem-e betegedett meg egyik vagy másik s hogy a köldökük gyógyul-e. Előfordul, hogy a kölykökön kiütést észlelünk, ez nedves fekhelyre vall, ilyenkor tehát az almot kell váltani.

A kölykök szeme a 9–12-ik napon nyílik. Minél sötétebb helyen tartjuk őket, annál később.

Erős fénytől a kicsinyeket óvni kell, mert szembajt kaphatnak.

A farkaskörmök a 4. vagy 5-ik napon eltávolítandók. Természetesen fertőtlenítő oldat használata mellett.

A tejfogak a második hét közepén, illetve a harmadik hét elején törnek elő: ebben az időben a kölykök a legérzékenyebbek. Ha a tejfogak megjelentek, akkor a kölykök etetését is megkezdhetjük, ez a 3—4-ik héten foganatosítandó. Legelső tápnak — eddigi tapasztalataim szerint — a tejjel kevert rántott leves bizonyult. Természetes, hogy eleinte csak arról lesz szó, hogy a kölykök enni tanuljanak, ez 3—4 nap alatt elérhető. Az etetést lehetőleg úgy eszközöljük, hogy a szuka szoptatási ideje közé essék és ügyeljünk arra, hogy a kicsinyek gyomrukát túl ne terheljük, tehát inkább többször, de keveset adjunk. Az 5—6-ik hétben az imént említett tápba zsemlye- vagy kenyérdarabot aprítsunk. Az adagokat bővebbre szabjuk s a 8-ik héten az anyát már csak éjjelre engedjük a kölykökhöz. Mint táp alkalmas még zabliszt, tengeriliszt péppé főzve, kellően sózva, cukrozva és bőségesen zöldséggel vegyítve. Ott, ahol a kölykök csontfejlődése visszamarad, a legjobb szer a csontliszt. Ez azonban ritkán szerezhető be s helyette foszforsavas meszet is adagolhatunk. Legújabbban a Chinoin-gyár készít különféle tápszereket, melyek orvos által elrendelve igen jót eredményezhetnek.

Kénytelen vagyok mindjárt itt kijelenteni, hogy úgy régebben, mint a jelenlegi beosztásomban tapasztaltam, hogy a növendék-ebeknek tisztán hússal való etetése nemcsak hogy nem előnyös, hanem a telepen eszközölve katasztrófákhoz vezetett. Tudom, hogy e tekintetben a kritika nagyon élesen fog ellenem kikelni, nem tehetek azonban egyebet, minthogy valamit, ami előttem rossznak bizonyult, annak is minősítem és ne ajánlom. Az az ellenvetés, hogy az eb eredeténél fogva húsevő állat, véleményem szerint nem állja meg a helyét. Jóllehet a vadkutya

tisztán hústra volt ráutalva, gyomra és emésztőszervei generációkon át ennek a tápnek a feldolgozásához szokott hozzá. Ezzel szemben a házi-ebünk ma, hogy úgy mondjam, mindenevővé vált s emésztési szerveinek fejlődése éppen azért, mert a háziállatok között egyesegyedül az ember legközvetlenebb környezetében élt, ennek tápjából táplálkozott, ehhez a táphoz szoktak s ezt dolgozzák fel legkönnyebben. Itt tehát egy moduláció történt, amelyet a tenyésztésben feltétlenül tekintetbe kell vennünk s ha a változott táphoz való szoktatásnál ugyanolyan óvatosan fogunk eljárni, mint saját gyermekeinknél, akkor a sok bélhurut és elhullás, valamint a még bizonytalan — úgynevezett — szopor-nyica is csökkenni fog. Nem állítom, hogy 6 hónapnál idősebb ebeknél a tápból a húst mellőzzük, de fiatalabb ebeknél kihagyását előnyösnek tartom. Statisztikailag ki tudom mutatni, hogy a telepen a megbetegedések száma abban az időben csökkent, amikor kevesebb hús állt rendelkezésre. Kételyek eloszlátása végett felemlítem még, hogy az adagolt hús friss, kényszervágású volt és minden egyes esetben állatorvosilag meg lett vizsgálva. Azt is tapasztaltam, hogy a lóhús épp úgy, mint a túlszíros étel hasmenést idéz elő. Jónak tartom azonban, ha a kölyök-ebeknek 8 hetes kortól kezdve csontoknak porcos részeit adagoljuk és később bordarészeket is nyújtunk. Természetes, hogy a porcos csontok adagolásánál a 8 hetes kölyöknek a puhábbat, tehát könnyebben emészthetőt, míg a keményebb, megemésztéséhez több gyomorsavat igénylő csontrészeket csak idősebb ebeknek adunk.

Ha a kölyköket a fentemlített kiméretben nem tudjuk etetni (6 hetes kortól kezdve naponta 5-ször), akkor az anyát hagyjuk mellettük és azt etessük gondosan, hogy több teje legyen. Rosszul tejelő szukáknál előfordul, hogy saját ételüket kicsinyeik elé kihányják, ezt én legkorábban 5 hetes anyáknál tapasztaltam, amikor is a kicsinyek emésztése már annyira előrehaladt, hogy ezt nyugodtan, minden

veszély nélkül el lehet tűrni. Ha a kölykök a fészekből már kimásznak, akkor a szukát azoktól távol kell etetni.

Az elválasztáskor az anya mindig hosszabb és hosszabb ideig marad távol az alomtól. Az almot mindig közvetlen mielőtt az anyát hozzáéresztjük, etetjük. Egyes szukák 12 hétig is szoptatnak. Rendszerint a 6. és 10. hét között választódnak el a kölykök, amikor is a szuka őket magától elharapja. Ilyenkor a szoptatás ideje véget ért és a kölykök önállóak.

A kölykök etetésénél arra kell ügyelni, hogy hasmenést ne kapjanak, mert ez gyengíti és betegségekre hajlamossá teszi őket. Az ételük mindig frissen készítenődő el, mert félretett ételek megsavanyodnak, bacillusokat visznek a kis ebekbe, amiktől a legtöbb esetben elpusztulnak. Az etetőedény etetés után mindig eltávolítandó és gondosan kitakarítandó. Ha ennek dacára hasmenést észlelünk, akkor víz helyett kamilla-teát adjunk.

A szuka csak addig tartja tisztán a kölyköket, amíg szoptat. Az elválasztás után tehát az ürülék eltávolításáról és az alom felfrissítéséről fokozottabb mértékben kell gondoskodni.

Fogzáskor friss csontokat teszünk a kölykök elé, hogy foghúsuk viszketegségét enyhítsék. A kölyök egészségi állapotát legjobban az ürülékéből bírálhatjuk el. Ez ne legyen se kemény, se puha pépes, vagy pláne folyékony. Mihelyt a kölykök mászkálni tudnak, lehetőleg egész nap a szabadban tartsuk őket. Természetesen nem a legmelegebb napos helyen helyezzük el, hanem úgy, hogy napot és árnyékot élvezhessenek. Eső és nedvesség ellen védeni kell őket.

Az első nevelő — amint azt már más helyen mondtam — az anya. Rajta kívül azonban a tenyésztőn múlik, hogy gondos kezeléssel, gyengédséggel és jószággal a kicsinyek bizalmát növelje az emberrel szemben. Az a tenyésztő, aki növendék-ebeit már a fészekben úgy kezeli, hogy azoknak ragaszkodását és jószágában való hitüket elnyeri, aki úgy

gondozza őket, hogy önfenntartási ösztönük ő benne, tehát az emberben összpontosul, az a kiképzés szempontjából egy lényeges és alapvető munkát végez, tiszteletet és legelsősorban a szolgálati ebkiképzők általi becsülését érdemelte ki.

A tartás, etetés, almozás és ápolás.

A legjobb, de a mai viszonyok mellett nem minden ebtartó által berendezhető, a box-rendszer. Lásd a mellékelt ábrát. A szín deszkából épülhet. Tekintettel kell lenni arra, hogy a deszkák között hézag ne legyen, melyen a szél esőt vagy havat befújhat. A kifutó felé a szín teljesen nyitott. Jó, ha egy felgöngyölhető gyékényfüggönnyel, vagy szalmából font takaróval ez a szabad rész elzárható. Ez eselben ezen egy kivágás marad, melyen keresztül az eb a kifutóba ki tud jutni. Ha erős hófúvás vagy vihar van, akkor a színt a függönnyel le lehet zárni és az belül száraz marad.

A kifutó dróthálóból, lécből, vagy egyéb kerítésanyagból készülhet. Fontos az, hogy az eb a külvilágot is láthassa. A szín belső berendezése egy kutyaól, egy pihenőpad, egy etetőpad és egy fogas.

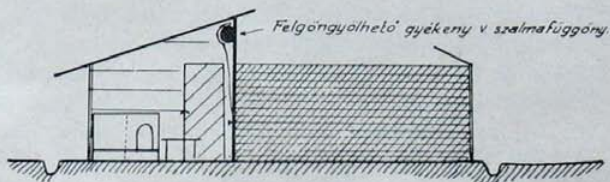
A kutyaól a vázlaton feltüntetett méretekben készül. Nyílása mindig a szín hátsó fala mellett legyen és a szín egyik rövid fala felé nézzen, mert úgy éri legkevésbé a szél a benn lévő ebet. A nyílás egy zsákvászonból készült függönnyel lehet ellátva, melyet az eb be- vagy kijáráskor a fejével félretolhat. Meleg időben a függöny természetesen felgöngyölhető, vagy egészen eltávolítható. Az ól teteje leemelhető legyen, szellőztetés és takaríthatás végett.

A pihenőpad egy kb. 60 cm. magas deszkapriccs. Célja főleg az, hogy szoptatós szukáknak menedékhelyet nyújtson a túlkövetelődző kölykök előtt.

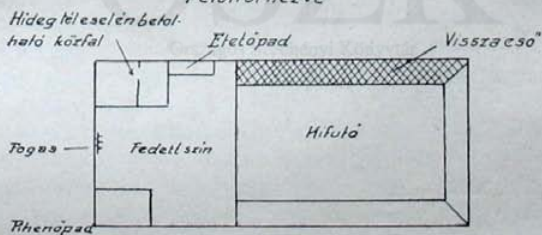
Az etetőpad 30—50 cm. magas. Ezen talál elhelyezést az állandóan tisztán tartott etető- és itatócsésze.

Szolgálati eb-box.
214. oldal.

Oldalnézet

Felülről nézve

OSZK

Könyvtár

A fogas az eb felszerelési tárgyainak (nyaköv, vezeték stb.) felfogadására szolgál.

Takarítóeszközök: 1 lapát, 1 gereblye, 1 gyökérkefe, valamint 1 zsák vagy rongy és 1 vizesveder.

Előnyös, ha a box környéke körül van árkolva, hogy a nedvesség vagy esővíz minél hamarabb lefolyjon.

A box lehetőleg úgy legyen felépítve, hogy az eb a színben csak a reggeli napot, legfeljebb 10 óráig kapja. Nagyon jó, ha nappal a kifutó egy részére faárnyék esik.

Az eb elhelyezésénél nagyon nagy fontossággal bír a jó levegő és a feltétlenül száraz, idegenektől járatlan hely. Nem állítható tehát a box a szemétdomb vagy ól mellé, alja pedig takarítás, gereblyezés stb. által okvetlen szárazon tartandó.

Minthogy nem minden vezető van abban a helyzetben, hogy ebjét a fentiek szerint helyezze el, még egy mód, amely ugyan sokkal több körültekintést, figyelmet és fáradságot igényel, ajánlatos. Ez az ebnek elhelyezése egy megfelelő nagyságú ládában, a vezető fekhelyének lábvége alatt, vagy a lakásnak erre a célra alkalmas helyen. Ez egy az ágy szélességének megfelelő deszkaráma, mely belül szalmával van kitöltve. A vezetőnek ez esetben nagyon körültekintőnek kell lenni, a házbeliek, illetve bajtársai az ebbel ne törődjenek, különben helyes nevelése nehézségekbe fog ütközni. Míg a boxrendszernek az ebet csak a délelőtti és délutáni foglalkozás alatt kell szemmel kísérni, addig az utóbbinál, kivált az első időben állandóan vele kell lenni, szóval a vezető le van kötve. A boxban és a másik elhelyezésnél is az eb pihenőhelyén az összes szíjjazattól kiszabadítandó, tehát a nyaköve is leveendő.

Almozásul száraz szalmát vagy szénát használunk. Mindkettőt beszórás előtt ki kell porolni, az esetleg köztük levő szúrós, éles, erős szagú növényeket kiszedni. Féregelszaporodás ellen eddig a különféle rovarporokat kivéve, melyek közül a legjobb a poolmeg (kapható Wirker János gyógyszerész-

nél Rákoskeresztúron), a telepen a naphtalin vált be a leghathatósabban. Ezzel az almot kétszer hetenként beszórjuk s ugyanakkor az ebet is bedörzsöljük vele. Az almot lehetőleg mindennap fel kell rázni és lehetőleg hetenként egyszer felfrissíteni. Az almozás, különösen télen, bőségesen történjék, hogy az eb úgyszólván fészket csinálhasson magának. Nyáron kevesebb alommal is beéri az eb, sőt vannak olyanok, amelyek legszívesebben a*puszta földön, vagy a pihenőpadon hevernek.

Mindig egy külön etető- és külön itatócsésze álljon rendelkezésre. Legjobb a zománcozott edény, mert könnyen tisztán tartható. Az etetőedényt minden etetés után forró vízzel ki kell mosni és a fogasfölkötti polcon elhelyezni. Az itatóedény, állandóan tiszta és friss ivóvízzel megtöltve, az etetőpadon legyen. A szolgálati ebek fajtaéknak, mint közép-termetű ebeknek naponta $1\frac{1}{2}$, illetve 2 kilogramm eleség nyújtandó, 2 vagy 3-szori etetésekben. Az etetés mindig a foglalkoztatás után történjen, legjobb dél-előtt és délután. Amint már kifejtettem, a házi-eb ma, mondhatjuk, mindenevővé vált s így egy szolgálati eb részére a legjobb táp az, ami egy háztartásban a konyhán megmarad. Amennyiben ez nem volna elegendő, akkor levest főzelék, esetleg húsmaradékkal vegyítve, sózva és zöldséggel főzve rizst, hántolt kölest, árpa- és buzadarát adagolhatunk. Tésztafélék is megfelelők. A szolgálati ebnek mindig csak főtt ételt adjunk, kivált kiszállások alkalmával vendéglőkben csakis főtt ételek maradékát fogadjunk el s ha ilyeneket nem kaphatunk, inkább kenyérrel lakassuk jól, mintsem hogy nyers húst ismeretlen helyen szerezzünk be és azzal etessünk. Ahol több eb lesz tartva, ott a tápot természetesen külön kell elkészíteni. Így a telepen az ebek rizzsel, kölessel és tengeridarával lesznek tartva, melyhez minden-esetre só, bőségesen zöldség és barna zsír vagy faggyú lesz vegyítve. Ez a táp megfelelőnek bizonyult, az ebek egészségesek és munkaképesek, termékenységük sem szenvedett, mi utóbbinak legjobb

bizonyítéka, hogy az ezidei tenyésztési periodus alatt lökö szukák mind legkevesebb 9 kölyköt hoztak a világra. Ez a táp a mai nehéz viszonyok között is napi 6000 koronából is kiállítható. Szoptatós szukáknak naponta ötször adunk enni s ezen etetések közül háromra a különben rendszeres táp $1\frac{1}{2}$ -szerese van elosztva, melyhez még rántott leves is jár és ezen etetések között a második és negyedik etetésnél a kölykök száma szerint $\frac{1}{2}$ —1 liter tej lesz adagolva. Tej helyett a savó is igen jó s ha az nincs, rántott leves tehéntúróval. A tejet mindig felforralva adjuk. A kölyöktáp, mely végül az idei tavasz óta igen jó eredményhez vezetett, forralt tejjel vegyített rántott leves, melybe később zsemlye- vagy kenyérdarabok lettek áztatva, majd rizs vagy tengeridara főzve, míg végül a rendes tápra történt az átmenet. Ez átlag a 6—7-ik hónapban történt. Hús ritkán áll rendelkezésre. Amennyiben beszerezhető, akkor a tápnak súlyban egyharmad része azzal lesz helyettesítve. Kölyköknek 7 hónapos korig húst egyáltalán nem adagoltatnak, helyette azonban a rántott leves húslévesből készült. Mindezekon kívül csontrészek is adagoltatnak az ebeknek, csöves csontok kivételével.

Fontos, hogy az eb az ételét annak mineműsége szerint kellő hőfokban kapja. Így a rántott levest csak melegen, míg a tejet hidegen is élvezheti. Természetes, hogy szerepet játszik itt az emésztés is. Egy szoptatós szuka gyomrának emésztési munkája megkönnyebbül, ha a tejet a test melegével egyforma melegen kapja, mert a gyomor mindjárt emészthet és nem szükséges, hogy meleget a testtől elvonjon. Ugyanúgy üdítőleg hat, ha nyáron nagy melegben becsületesen elvégzett munka után egészséges ebünknek a tejsavót hidegen találjuk. Amint már ebből is kitűnik, az értelmes vezető ebje ételének temperálását mérlegelni fogja. Míg az ellenkező értelmű vezető nyáron forrón etet, télen pedig fagyos ételt nyújt. Az eb ételét néha cukrozhatjuk, de ne fűszerezzük. Óvakodjunk attól, hogy ebünket elkényeztessük, mert nincs utálatosabb egy a kenyeret vagy zsemlyét fitymálólag lenéző

ebnél, amelyet gazdája arra szoktatott, hogy a vendéglőben még az étlapot is először ő nézze meg. A természet az ebnek az élő lények között egy meghatározott helyet jelölt ki, erre szorítsuk, de emeljük is, ha kell, az etetésnél és itatásnál is.

Az eb közérzetének egyik főalapja, éppen úgy, mint az embernél, testének ápolása és lakóhelyének tisztántartása.

Az eb testének ápolása naponkénti csutakolásból, óvatos fésülésből, nehogy a bőrét megsértsük, vagy szőrét kitépjük, keféelésből, a száj, szem, fül és végbélnyílás kitörléséből, valamint a férgekől (bolha, tetű, kullancs stb.) való mentesítéséből áll. Időnként, lehetőleg hetenként egyszer, szappanos vízben (legjobb állatszappan kapható Wirker János gyógyszerésznél Rákoskeresztúron) megfürösztljük, utána időszakhoz mérten langyos vagy hideg vízzel leöblítjük és leszárítjuk. Nyáron a szabadban, télen zárt helyen eszközöljük ezt. Utóbbi esetben addig tartjuk benn, míg teljesen megszárad. A fürdővízbe egynéhány csepp lysol vagy creolin vegyítése igen üdvös hatással van, mert kiirtja az esetleges bacillusokat és férgeket, valamint elveszi az eb kipárolgásának sokszor kellemetlen szagát, ami azonban az említett állatszappannal is elérhető.

Az ápolás mindig a fejnél kezdődjék és a végtagoknál végződjék. A csutakolás szalmacsutakkal történik, hasonlóképpen, mint a lónál. Ezzel elérjük azt, hogy a bőr felületére üllepedett por részben kiszáll, részben a szőrzetre kerül.

A fésülés kizárólag egészen tompafogú fa- vagy csontfésűvel eszközölnöd. Mindenesetre a legnagyobb óvatosság szükséges, nehogy az ebnek a bőrét felsebezzük, ami legtöbb esetben hosszadalmasan gyógyuló ekcémáknak és kiütéseknek az alapoka. A fésülés által az elhalt szőrzet lesz eltávolítva. Ez erőszakkal végezve, kivált vedlés idején nagy hiba, mert a fésű megakadhat és eleven szőrt is téphet ki. Elv maradjon itt is a természetnek csak segíteni.

A kefézés és csutakolás a fésülés után történik. Célja a szőrzetten tapadt port, az elhalt szőrt eltávolítani és a szőrzetnek síma, fényes, egészséges voltát elősegíteni. Ehhez egy közép keménységű kefe használható. Minden kefézés után a kefét ki kell takarítani és hetenként egyszer kiforrázní. A fésülés és kefézés csak a szőrnövés irányában történjen.

Kefézés után egy állott vízbe mártott vászondarabbal az eb száját kitöröljük. Egy másik vászondarabbal a szemsarkokban felgyülemlett port és szemváladékot távolítjuk el, azután a külső füljáratot töröljük ki s végül egy harmadik megnedvesített vászondarabbal a végbélnyílás törlendő le.

Mindezek után egy külön törölővel az ebet a fentemlített sorrendben végigsimítjuk. Ápolási időnek legalkalmasabbak a reggeli órák. Ha az eb gyakorlatozásról, vagy szolgálati ténykedés után boxába visszakerül, mielőtt magára hagyatnék, esős, havas, sáros idő esetén szárazra csutakolandó és lekefélendő.

Férgektől való mentesítés a napi ápolásnál kisedés által is történhetik. Különben pedig az említett szerek is hatásosak. Féregporral nemcsak az eb és fekhelye hintendő be, hanem a boxnak egész területe. Behintés után az ebet vezessük ki a szabadba, hogy a férgeket kint szórja el.

A boxot vagy férőhelyet naponta ki kell seperni s a felgyülemlett ürüléket napközben is el kell távolítani. A fekhelyet és padlózatot, ha a box ilyennel rendelkezik, hetenként egyszer felsúroljuk.

Majdnem minden ebben található giliszta; ezeknek jelenlétét gyakran az ürülékben is észlelhetjük, miért is ezt e tekintetben mindennap meg kell vizsgálni. Az ellenük való védekezés állatorvos közbejöttével történjen, aki a bélsár mikroszkópikus megvizsgálása által jelenlétüket megállapíthatja. A giliszta étvágy- és emésztési zavarokat okoz, valamint igen sok tápanyagot von el az ebtől, ami lesoványodást, beesett hasfalakat idéz elő s elhanyagolás esetén, ha a giliszták nagyon elszaporodnak, súlyos bélgyulladásoknak, bélgörcsöknek s végül elhullásoknak

az okozója. Legjobb, ha az ebet minden 6 hétben egy gilisztakúra alá vonjuk, ha bélsarában giliszták jelenlétét állapította meg az állatorvos. Giliszták elleni védekezésre sok mindenféle szer van forgalomban. A telep maga is használta ezeket s részben eredményhez vezettek, de nem minden ebnél hatottak és a legeredményesebb giliszta elleni kezelést dr. Bory István gödöllői járási állatorvos végezte, aki kamalát, santonint és kenopodium-olajat alkalmazott.

Hogy az ebnek becsületes tartása, gondozása, ápolása és etetése mily fontos az eredményes kiképzésre is, arra könyvemnek első részében rávilágítottam.

A szolgálati eb külleme és elbírálása.

Hogy egy szolgálati eb küllemét elbírálhassuk, az elbírálást magát egy rendszerbe kell foglalni, melynek pontjai a következők:

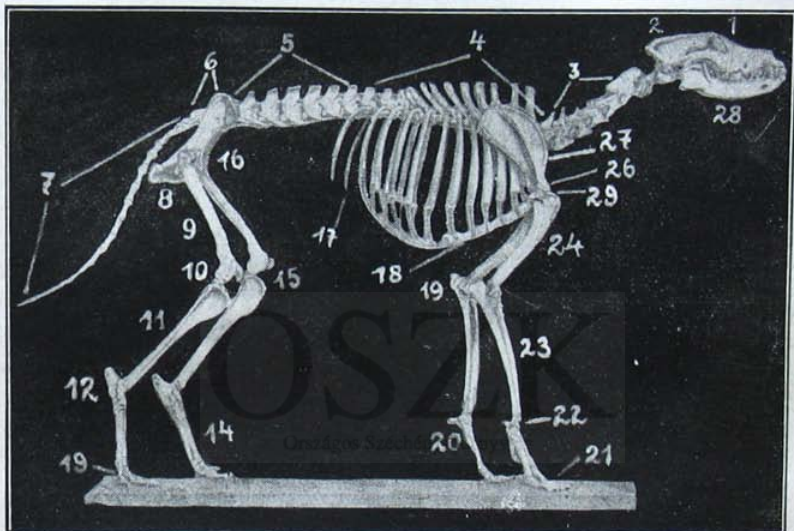
1. Először az ebnek összbenyomását tekintjük meg. Ennek keretén belül megismerjük:

- a) vajjon a fajtaképnek megfelel-e,
- b) mekkora a másodlagos nemi jellegek fejlettsége,
- c) megfelelő-e a testmagasság,
- d) milyen a csontozat és izomzat,
- e) milyenek az eb testének általános arányai,
- f) milyen természetre és egészségi állapotra következtethetünk a szem kifejezésből, füljátékból és az eb mozdulataiból, valamint szőrének minőségéről és fényéről
- g) és milyen az ebnek járása.

2. Ezek után szemügyre vesszük az egyes testrészeket:

- a) a fejet,
- b) a nyakat,
- c) a törzset,
- d) a farkot,
- e) a végtagokat,

Csontváz.
221. oldal.

- 1 Felső állcsont
- 2 Hátsó fejcson
- 3 Nyakcsigolyák (7)
- 4 Hátcsigolyák (13) a tövisnyúlványokkal (mar)
- 5 Ágyéksigolyák (7)
- 6 Keresztcson
- 7 Farokcsigolyák (20—21)
- 8 Ülőcsont az ülőcsontgumóval
- 9 Felső lábszárcsont
- 10 Térdizület a térdkaláccsal
- 11 Alsó lábszárcsontok (sintcsont és kívül a combcsont)
- 12 Csánkizület a sarokcsonttal
- 13 Pártacsontok
- 14 Hátsó középlábszontok

- 15 Térdizület a térdkaláccsal
- 16 Csipő- vagy medencecsont a csipőizülettel
- 17 Hamis borda (3)
- 18 Mellcsont bordákkal (10)
- 19 Könyökizület
- 20 Első középlábszontok a visszafejlődött ötödik belső ujjal (hüvelykujj)
- 21 Pártacsontok
- 22 Első lábgyökizület
- 23 Alsó karcsontok (elől a karcsont, hátul a könyökcsont)
- 24 Karcsont
- 25 Vállizület
- 26 Szügycsont
- 27 Vállcsont
- 28 Alsó állcsont

OSZK

Könyvtár

f) a nemi szerveket,

g) a szőrzetet és színét, valamint az ezeken észlelhető egyéb testtájakat és részeit.

3. Mindezek után az eb hajlamait, idegeinek reagálását és esetleges kiképzettségét vonjuk elbírálás alá.

Hogy a szemlélő vagy bíráló tárgyilagosan osztályozhasson, szükséges, hogy a vezető az ebet kellőképpen vezesse elő. Erre vonatkozólag főbb szempontok az alábbiak:

A vezető az ebet először egy körön lépésben és nyugodtan vezeti, úgy hogy az eb belül legyen. Ütemváltozásokat csak felszólításra végez. Azután az ebet egy vízszintes helyre állítja, ha ilyen nincsen, esetleg egy deszkalapra, úgy hogy testsúlya mind a négy lábára egyformán oszoljék szét. Az első lábak merőlegesen a mar alatt, a hátsó lábak pedig természetesen kissé hátra álljanak, de ne legyenek hátra kinyújtva. Ebben a szabad és természetes tartásban álljon az eb mindaddig, míg szemlélése tart. Ne üljön le, ne feküdjön le, ne tipegjen ide-oda és ne feküdjön a vezetékbe. Úgy a feligazítás a pórázsal, mint az igyekezet mindenféle mesterkelt segítségekkel és eszközökkel ingerült helyzetbe hozni, hogy szebb és jobb formát mutasson, a szolgálati ebek elbírálásánál tilos s csak akkor van megengedve, ha ezt a bíráló vagy szemlélő határozottan kívánja.

1. Az összbenyomás.

A szolgálati ebnek magasság, erő és forma tekintetében a fajtaképnek kell megfelelnie (lásd alkalmas szolgálati ebfajták). Emellett szem előtt kell tartani azt is, hogy a kan és a nőstény a kellő másodlagos nemi jellegekkel bírnak-e. Erősebb testalkat, fogazat, hatalmasabb fej jellegzetes a kannál, finomabb, karcsúbb formák a szukánál. Minél határozottabbak ezen nemi jellegek, annál jobb tenyészállatok a bemutatott egyedek.

A testmagasság a középtermetű ebeknél átlag 60 centiméter legyen. Kanok magasabbak, szukák alacsonyabbak lehetnek, de az átlagot 8 centiméterrel túl ne lépjék. A középtermetű ebek csoportjába tartoznak a szolgálati ebeink is. A szolgálati ebnek éppen úgy, mint egy jó lónak kifáradhatatlannak, kitartónak kell lennie. Hosszú ideig tartó menetet, úgy lassú, mint gyorsabb ütemben, bírnia kell. Mozgékony és hajlékony legyen, mindenféle terepakadályokat ugorva vagy mászva könnyen vegyen. Ehhez egy bizonyos nagyságú test, a nagysággal arányban levő erővel szükséges.

Az átlagnál jóval kisebb ebek nem bírnak a kellő testi erővel, mert természetük könnyebb, ha pedig erőteljes termettel, esetleg erős, csontos lábakkal bírnak, mozgékonyaságuk, ügyességük csekély és könnyen kifáradnak.

Hasonlóan állunk a túlnagy ebekkel is. A test nagysága nagy kihatással van a mozgékonyaságra, mert a növekedő testtel annak erejéhez viszonyítva, aránytalanul nő a súlya. Ez alatt nemcsak a fáradhatatlanság és munkabírás, hanem a testmozdulatokhoz szükséges izomfeszítő erő is szenved, a gyors és rövid mozdulatok lehetetlenné válnak, a gyors megállás és könnyebb akadályvevés megszűnik. A nagyobb testsúly a test hordszerkezetére is benyomást gyakorol, amely nemcsak az izomzatból, hanem a csontozatból is áll. Úgy az izomzat, mint a csontozat keresztmetszete nem nő arányosan a testsúllyal, így az átlagmagasság túllépése tehát nem kívánatos és nem jó tenyésztési eredmény, mert a magas ebnek megfelelő testsúllyal is kell bírnia, amelynek egy része az izomzatához és csontozatához viszonyítva a fentiek szerint holt súlyt jelent. Ez a holt súly gátolja meg a túlnagy ebeket fáradalmak bírában és mozdulataikat nem eléggé fürgékké teszi.

A test nagyobb súlya alatt kivált az előlábak izomszalagai szenvednek, melyekre az eb minden lépésénél nehezedik. Ezek az ebek, ha kellő munkakedvvel és tüzzel bírnak, gyorsan lehasználgják magu-

kat. Legtöbbnyire persze lusták, kényelmesek és már ezért sem felelnek meg szolgálati ebeknek.

Vannak ebek, amelyeknek túlnagy marmagassága testük aránytalan épültségének a következménye. Így pl. magasabb a kézelőtti részük, mint a kézmögötti, miért is hiénaszerűen lejtett a hátuk. Eltekintve ezen ebek aránytalan benyomásától, a kézmögötti részben nincsen meg a kellő erő ahhoz, hogy a kézelőtti részt határozottan előremozdítsa. Ha a testmagasság magaslábúság következménye, akkor a munkabírás még jobban csökken, mert a végtagok rossz szögelése következtében az előre lépés kötött, a hátsó lábak utánlépése nem elegendő. Az ilyen gólyalábú állatoknál a mell fejlettsége, mélysége és szélessége legtöbbnyire hiányos, sok esetben finomcsontuak. Testük magassága és hossza sem áll arányban, hanem magasságuk egyforma, vagy rövidebb a hossznál s így a fajtaképből is kiesnek. Még szépnek sem nevezhetem őket, mert — véleményem szerint — a szépség, a nemesség csakis a célszerűségtől függ.

A szolgálati eb testi ereje izomzatában és csontozatában rejlik. A csontozat acélos legyen, súlya az összsúlynak körülbelül $\frac{1}{7}$ -e. Túlkönnyű csontozat általános gyengeségre vall, durva, erős csontozat pedig hátráltatja a mozgékonyt és munkabírást. Durva csontok legtöbbnyire szívacsosak és puhák. Rövid futócsontok esetleg erőteljes benyomást keltenek, az ilyenekkel felruházott ebek nem futnak, hanem gurulnak. Jó arányban épült hosszú futócsontok növelik a gyorsaságot és nemesebb megjelenésnek tüntetik fel az ebet.

Az izomzat, melynek hossza és szélessége általában a csontozattól és az azon levő izomtapadási helyek mineműségétől függ, száraz, kemény és szívós legyen, éppúgy, mint az inak és izomszalagok. Inkább az izmok hosszára, mint vastagságára kell súlyt helyezni. Hosszú izmok azonban csak ott lehetnek, ahol hosszú csontok vannak, utóbbiak pedig a végtagokon levő ízületek jó szögelésétől

függ. A tért nyerő mozgásnál a futócsontok, az izmok és a végtagok szögelései nagy szerepet játszanak és előfordulhat, hogy hibák az egyikben a többinek előnyös fejlettségével részben kiegészítést nyernek. A váll és hátsó lábak ne legyenek húsosan párnázottak, hanem szárazak, az izomszalagokat jól lehessen kitapintani.

A test általános arányait szemügyre véve, legelsősorban azt kell elbírálni, hogy a fajtaképen belül az egyes testrészek megfelelnek-e egymásnak, úgy fekvés, mint alak tekintetében. A test összes formáinak viszonylagos összhangban levő arányosságát, melyben egyszersmind a tökéletesség is rejlik, az eb nemes megjelenésének nevezzük. A testalkatnak ezen nemessége biztosítja a legnagyobb fizikai teljesítőképességet is, csekély izomerő és anyag felhasználása mellett. Ezen nemességnak ellentéte a túlteljesített forma, mely talán a divatnak hódolva a szemnek szép lehet, de az igazi nemességet nélkülözi, mert az ilyen eb nem munkaképes, tehát szolgálati ebnek nem alkalmas.

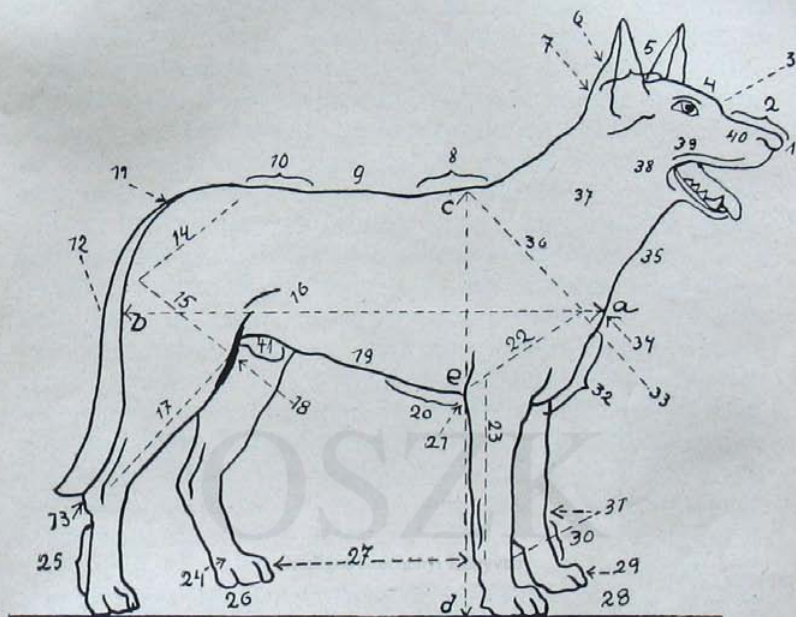
A megfelelő szolgálati ebnek tekintete, nézése ne legyen alattomos, vagy zabolátlan vadsággal telt, ne legyen álmos, alélt, nemtörődömséget, vagy talán félénkséget kifejező. A határozottság, bátorság, elszántság és nyíltság kifejezésével bírjon. Ne lesve, vagy talán gyáván kerülje a szemlélő tekintetét. A füljáték és faroktartás az egyedben rejlő éberséget és elevenséget jelezze.

A mozdulatok és járás, tekintet nélkül az időviszonyokra és végrehajtó teljesítményekre, ruganyosak, elevenek, félelemnélküliek legyenek, de ne áruljanak el nyugtalanságot, játékosságot, pajkosságot s ne keltsenek lanyha vagy félős benyomást.

2. Az egyes testrészek.

A fej elsősorban csontozatával az agynak, a főérzékeknek, mint szaglás, látás, hallás, adjon előnyös helyet és védelmet. A szájnylás és fogazat a

Testrészek. 224. oldal.

- 1 Orr
- 2 Orrhát
- 3 Arcorri hajlás
- 4 Homlok
- 5 Hátsó fej
- 6 Tarkó
- 7 Nyakszirt
- 8 Mar
- 9 Hát
- 10 Ágyék
- 11 Farktő
- 12 Ülőcsontgumó
- 13 Csánk
- 14 Far, csipőcsont
- 15 Felső lábszár

- 16 Lágycs
- 17 Alsó lábszár
- 18 Térdizület
- 19 Has
- 20 Alsó mell
- 21 Könyök
- 22 Felső kar
- 23 Alsó kar
- 24 Farkaskörmök helye
- 25 Hátsó középláb
- 26 Ujjbegyek
- 27 Karmok, sarkantyú
- 28 Ujjbegyek
- 29 Karmok
- 30 Első középláb

- 31 Lábtőizület
- 32 Szügy
- 33 Vállizület
- 34 Vállszeglet
- 35 Torokél
- 36 Váll
- 37 Nyak
- 38 Szájszeglet
- 39 Ajkak
- 40 Szájresz
- 41 Tasak

a-b Az eb hossza
c-d Az eb magassága
c-e Mellmélység

táplálék felvételére és a szolgálati alkalmazásban, valamint védelemben a fegyver szerepét játssza. A megnyúlt, hosszúkas fejalakzat felel meg legjobban a szolgálati ebnél. Ez biztosít elég helyet az agynak és az érzékeknek, főleg a szaglásnak. Állkapocs képződésében egy hosszúkarú fogóhoz hasonlít és működésében jó fogás lehetőségét biztosítja. Tülszűrt ebeknél túlhosszú, vékony fejeket találunk, melyek kevés helyet biztosítanak az érzékeknek és az állkapocsban a fogás erejét gyengítik. A hosszúkas fejű ebeknél a fejhossz körülbelül a szélességének a kétszerese. A fejnek éppen úgy, mint a többi testrésznek az egész testalkat arányosságába kell beilleszkednie. Arányméretek a fej részére nem léteznek. Egy nagyobb, erősebb ebnek nagyobb, erősebb feje kell, hogy legyen, mint egy kisebb, könnyebben épült ebnek, anélkül, hogy a nagyobb és erősebb fej túlnehéz benyomást keltene. Nem a fejméretek adják meg a nemes formát, hanem a célszerű alakja, a körvonalai.

Általában véve kétféle fejformáról beszélünk: a rövidebb, tömörsibb, inkább gömbölyű és hosszúkas, megnyúlt, ékalakú formáról. Utóbbi alkalmasabb a szolgálati eb részére. A hosszabb fej, melynek természetesen kellő mélységgel és erővel is kell bírnia, jobban tud fogni és tartani. A felső fej hossza (tarkóbelső szemszög) az arcórri résznél hosszabb legyen. A hátsó fej szélességében a tarkócsontban a halántékizomnak jó tapadási helyet biztosítson. Ezen szélesség magasan tűzött fülekkel legyen kiegyenlítve. Elölről nézve a koponya majdnem laposnak tűnjék, a közepén dudorodás nélkül. Az elülső homlok rész enyhe boltívelést mutasson, úgy hogy vízszintesen tartott fejnél ez a rész ne feküdjön mélyebben a fülközötti tájnal. A homlokból a szemek között a felső fej enyhe átmenettel folytatódjék az orrhátban, mely sem behorpadt, sem pedig ívelt, hanem egyenes vonalú legyen. A pofák ne álljanak ki, laposak legyenek és fokozatosan menjenek át a szájrészbe. Az arcórri rész a szemtájtól az orrhegyig egyenes és egyforma erős legyen, elegendő szélességgel bírjon, ami viszont

erőteljes szem- és metszőfogak felvételét biztosítja. Oldalról nézve a felső fej homlokvonala a felső állkapoccsal egy irányban haladjon, míg a szemtájnál enyhe átmenettel az arcorrbban végződjen. Az arcornak is kellő mélységgel kell bírnia.

Az ajkak zártak legyenek. Lelőgó felső ajkak nyálazást okoznak és csúfítják az ebet. Az arcorri rész egyenes legyen, nem — mint a farkasnál — kacsacsőrű, sem pedig hajlott.

A fogazatot behatóan kell megsejmlélni. Hogy az eb biztosan és jól foghasson, szükséges, hogy a felső állkapocs metszőfogai egyenes növéseük legyenek, alsó élükkel ollószerűen az alsó állkapocs fogai elülső oldalához zárjanak. A fogkopás így csekélyebb, mintha élükkel egymásra zárnának és a fogás biztosabb. A szemfogak szintén egyenesen álljanak, az alsó állkapocsé a felső állkapocs szemfogai előtt alsó részükön, utóbbiak által lehetőleg fedve. Ez a fogállás biztosítja azt, hogy az eb a szájába vett tárgyakat hosszabb ideig is tartsa. A zápfogak is jól egymáshoz illesztve legyenek. A fogazatnak minden más állása előnytelen, mert fogása nem biztos és a fogak gyorsan romolhatnak. Előfordul egyes ebeknél, hogy az alsó metszőfogak a felsők elé esnek és megfordítva. Mindkét fogállás hibás. A fogazat állapotáról is meg kell győződnünk, mert a romlott fog fogfájást idéz elő, ezt az eb megmondani nem tudja, azonban szolgálatában figyelmét eltereli, mint minden testi fájdalom.

A fülek a fajtajellegek szerint díszítsék a fejet. A fülkagyló belső oldala szőrrel legyen benöve, hogy víz, por s egyéb ártalmas anyagok a fülbe ne juthassanak. Az álló fülű ebek hallása jobb.

A szemek ne álljanak ki a fejből, hanem a szempillák által teljesen eltakarhatók legyenek. A szemek színe általában a szőrzet színének árnyalatát viselik. Vakság természetesen kizárja az ebet az alkalmazásból, ha ez egyoldalú és külső sérülés következménye, akkor az eb tenyésztésre alkalmazható. Igen veszélyes szembaj a fekete hályog, mely

külsőleg nem észlelhető. Ilyen eb pupillája erős fénynél is nyílt, amit megfigyelés alapján meg lehet ismerni. Ez szopornyicának és abból kifolyó agybajnak a következménye lehet.

A nyak a fej és törzs összeköttetését képezi. A fejnek szabad mozgását minden irányban lehetővé tegye. Elég hosszúnak kell lennie, hogy az eb szívmunkát mély orral is minden jármódban könnyen végezhesen. Elég széles legyen, hogy a főizom jól fejlődhesen, mert kivált erre az izomra nagy szüksége van a szolgálati ebnek. Túlvékony, hosszú nyak hátrányos. A bőr simán fedje a nyakat és ne képezzen laza, lelógó ráncokat.

A törzs egyik főrésze a mell, mely az eb alkalmazhatóságánál nagy szerepet játszik, amennyiben a tüdőnek és szívnek ad helyet. A mell mély, hosszú és megfelelően széles legyen. A mell mélysége mértékben az eb magasságának felét érje el. Jó, ha a könyökökig, esetleg még azoknál lejjebb is ér. Csak a második életév betöltése után mondhatjuk teljesen kifejlettnek, fejlődésére pedig sok és gyors mozgás előnyös. Hossza a mellcsonttól és a bordák hátra irányult íveltségétől függ. A mellcsonton tapadási helyeket találunk azon izmok részére, amelyek az elülső végtagok mozgatásánál közreműködnek. A mell szélessége a bordák ívelődésétől függ. A donga-, vagy másképpen hordóalakú mell nem felel meg. Túlszéles mell az elülső végtagok szétterpesztett állását vonja maga után, ami a kitartó és gyors járásra gátlólag hat. A keskeny mell nem nyújt elég helyet egy jó tüdőnek, megnehezíti a test kiegyensúlyozását, minek következményeképpen a könyökök a testhez szorulnak, a végtagok pedig, hogy az egyensúly megtartását lehetővé tegyék, francia állásúak lesznek. A mell körlete közvetlen a könyökök mögött a legnagyobb s onnan előre kissé ékalakúan folytatódik, hogy a felső kar egyenes előremozdítását ne akadályozza.

Az alsó mellől a lágyékig a törzs mélysége maradjon. A has ne legyen agárszerűen felhúzott.

Egy erőteljes, nem túl lapos törzsben a gyomor és belek kellőképpen fejlődhetnek. Beesett lágyékú és felhúzott hasú ebek emésztése rendszerint nem rendes: ebből giliszták jelenlétére is következtethetünk. Felhúzott hasú szukák tenyésztésre is kevésbé alkalmasak.

A törzs felső részében nyugszik a gerinc, mely az elülső és hátsó végtagokkal, a bordákkal és az azokon tapadó izmokkal a testet hídhoz hasonlóan hordja. Ezen hídszerű hordkészülék azonkívül az állat előremozgását is szolgálja. A törzs felső részét hátnak nevezzük, mely a marból, a hátból, az ágyékból és a farból áll.

A mar az első hátcsigolyák képezik, melyekre a vállizmok tapadnak. Egy magas és hosszú mar tehát előnyös a lépés hosszúságára és kitartó mozgásra.

A hát az ágyékkal közvetlen függ össze. Az ágyékcsigolyákhoz tapadnak azok az izmok, melyek mozgás közben a hátsó lábakat előre hozzák. Követelmény tehát, hogy az ágyék kellő szélességgel bírjon, a hát pedig egyenes és erős legyen. Ha felfelé ívelődik, pontyhátnak, ha ellenkezője ennek, hajlott hátnak nevezzük. Előző nem oly káros, mint utóbbi, mely a munkabírás rovására megy és sokszor korai fedeztetésnek a következménye.

A farnak alapját a keresztcsont és az ülőcsontok képezik.

Fentebb a hátat egy híddal hasonlítottam össze, mely a végtagokkal egyetemben a testet hordja. Eltekintve ezen feladatától, az előremozgásnál is jelentős szerepet játszik, mert a hátsó végtagok által megkezdett mozgást a kezelőtli részre viszi át. Természetes, hogy ezen kettős feladatnak csak akkor felelhet meg, ha amellet, hogy eléggé izmolt és erős, megfelelő hosszúsággal is bír, vagyis inkább rövid, mint hosszú. Egy hosszú hátnál az izomzat sokkal jobban van igénybevéve, minek következtében a fáradhatatlanság csökken. Mindezek dacára azt kívánjuk, hogy a szolgálati eb ne legyen rövid. Ez helyes is, mert az imént említett megfelelő hosszú-

ságot csak a hátban keressük, míg az egész ebnek hosszát nem a hát egymaga adja, hanem ez a mar, vállizületek és a far, valamint az ezekben elhelyezett csontok hosszúságától, az ízületek kedvező szögelesétől függ. A túlrövid hát is előnytelen, mert az eb hajlékonyságát csökkenti s ezenkívül a járást is befolyásolja, amennyiben az ilyen eb a hátsó lábaival rendszerint az elülsőkre lép. A rövid hát gyakran rosszul szögelt ízületekkel, tehát magaslábúsággal függ össze és épp oly hátrányos, mint a hosszú, nem eléggé merev hát. A közepes hosszúságú hát, ha egyenes, jól izmolt és a járásnál is részt vesz, növeli az eb munkabírását és ruganyossá teszi a járást.

A farok mozgás közben, kivált rövid fordulatoknál, mint kormány jön tekintetbe. Ezért hiba és az alkalmazhatóságot is csökkentheti a kunkorodott farok. A rossz faroktartás nagy kihatással van az eb összbenyomására. Ha túlmagasan tűzött, akkor járás közben merőlegesen a hát fölött lesz hordva, ez pedig szintén hiba. Előnytelen benyomást tesz úgy a rövid és vastag, mint a hosszú és vékony farok. Tekintettel arra, hogy mozgás közben mint kormány szerepel, ezért minden oldalra könnyen mozgatható és ne túl hosszú legyen, hanem a csánkig érjen. A faroktartást járás közben is meg kell figyelni, mert előfordul, hogy szebb faroktartás elérése végett egyesek ebüknek farkát bénítják, esetleg a farnál törik. Így megcsonkított ebek farkukat úgy álló helyzetben, mint járás közben egyformán lógatják le.

Az eb előremozgása úgy történik, mint minden más négylábú állaté. A teher előrevitelét, tehát a főmunkát a hátsó végtagok végzik. A hát átviszi az előremozgást az elülső testrészekre. Az elülső lábak pedig főleg az előre lökött testnek felfogását és támasztását végzik. A csontokból, porcogókból és ízületekből képezett, izmok és inak által összetartott végtagalakzat egyes részeinek egymáshoz való illeszkedésétől függően, különféle emeltyűszerű mozdulatokkal tért nyerően, vagy kevésbé tért nyerően viszi előre a testet. Ezenkívül az is a feladata, hogy a

járásnál keletkezett lökést ruganyosan felfogja, attól a testet mentesítse és ezzel a kitartó mozgótehetséget, gyorsaságot és munkabírást emelje. Természetes, hogy ez csak úgy lehetséges, ha a végtagok csontjai és izmai megfelelően hosszúak, jól fekszenek és erőteljesek, az ízületi szögelések pedig szintén előnyösek.

Az izmok leírásánál említettem, hogy a tért nyerő mozgáshoz minél hosszabb izmokra van szükség. A hosszú izmok feltételei azonban a hosszú csontok. Ha már most az eb végtagalakzatát megtekintjük, akkor azt látjuk, hogy a lábszár- és karcsontok annál hosszabbak, minél kisebbek az ízületek által képezett szögek. Az ideális végtagalakzatnál a vállcsont és karcsont, valamint a csipőcsont és felső lábszárcsont 90 fokos, a felső lábszár és alsó lábszár 100 fokos szöget zár be, úgy hogy az ízületeken átfektetett vízszintes vonal ezeket a szögeket két egyforma szögre ossza. A meredek szögelésű ízületekkel ellátott végtagok a járás okozta lökéseket nem foghatják fel elég ruganyosan, aminek következménye, hogy az ilyen eb könnyen és gyorsan fárad.

Az első végtagok vágtában csak a test feltámasztását végzik, míg lépésben és ügetésben, — mely utóbbi jármód a szolgálati ebnél a legfontosabb — a tért nyerő mozgásnál, azaz előrelépésnél nagy szerepet játszanak. Az első lábaknak lépéshossza a vállak mozgási szabadságától függ. A váll szabad mozgása alatt a vállcsont és felső karcsont minél könnyebb és magasabb előrenyújtását nevezzük. Hogy a járás és testsúly által előidézett lökést minél ruganyosabban felfoghassák, ahhoz ízületeiknek jó szögelése szükséges. Az első lábak egyenesen a test alatt álljanak, előlről és oldalról tekintve egyenesek legyenek és se távol, se túlközel egymáshoz ne álljanak.

A törzs és a lábak közti szoros összeköttetést a vállcsont képezi, mely izmok és szalagok által a tarkóval, nyakkal, hátgerinccel és az első négy bordával függ össze. A vállcsontra azon izmok tapad-

nak, amelyek ezt és a karcsontot mozgatják. Ezek igen erős, széles izmok. A vállcsontnak külső felületén a közepén egy csontléc húzódik végig, amely az izomtapadási területet nagyítja. A vállcsontnak hosszúnak kell lennie, a felső hátsó széle a könyöknél hátrább érjen, a vízszintessel lehetőleg egy 45 fokos szöget bezárjon. A vállcsont a karcsonttal együtt a vállat képezi. A karcsontnak is hosszúnak kell lennie és a vállcsonttal lehetőleg egy derékszöget kell bezárnia. Előretolt a váll akkor, ha a szügcsonntal egy vonalban fekszik, hátratolt, ha attól, oldalt nézve, túlságosan hátra esik. A válnak ezen két elhelyezése hibás és befolyásolja annak szabad mozgását. Ugyanezen hátránya van a kötött válnak is, mely egy túltompa vállizületi szögnek az eredménye. Korlátozza a szabad mozgást a váll gyenge izomzata is, mely kevés használatnak a bizonyítéka, valamint idősebb ebeknél az izmok elhasználtsága. A laza váll legtöbbször a vállizomzat lágyságának a következménye és nehezen bírálható el. Hogy ezt a hibát észlelhessük, ahhoz az ebet nemcsak álló helyzetben, hanem mozgás közben is meg kell figyelni. Az ilyen ebeknél rendszerint a többi ízületek is lazák és lágy izmúak.

A kifelé álló könyököket is lágy izmok okozzák, melyek a teljesítőképességet és a lépés hosszát szintén csökkentik. A könyök szilárd összeköttetést képezzen a karcsont és alsó karcsont között és a láb megterhelésénél ne térjen ki oldalt (elálló könyök). Ezt a hibát észlelhetjük járás közben, súlyosabb esetekben álló helyzetben is. Rendszerint azoknál az ebeknél fordul elő, amelyek fiatal korukban sokat ugrottak és másztak. Hibásak a testhez nyomott könyökök is, mely hibából csekély teljesítőképességre lehet következtetni. Leginkább keskeny mellű ebeknél találjuk. Hibásak azért, mert a törzsnek nem testhez préselt könyökökre kell támaszkodnia, hanem a két váll között kell függnie. Ilyen ebnek ingó az állása, mely ingás annál nagyobb, minél szélesebb a válla, illetve a melle.

Az alsó karcsontok és a középlábcsonatok előlről nézve egyenesek legyenek. Ott, ahol testhez préselt könyököket találunk, a szárcsontok rendszerint kifelé csavarodottak, hogy ennek következtében a kifelé fordított mancsok, ujjbegyek által az ingó állás némi kiegyensúlyozást nyerjen. Az első lábaknak ezen állását francia állásnak nevezzük. Túlszéles mellnél és laza könyököknél ezen állásnak ellenkezőjét tapasztalhatjuk: a mancsok befelé fordultak, a karcsontok és középlábcsonatok nem állanak merőlegesen, hanem a föld felé egymáshoz közelednek s így az úgynevezett szűkállás létesül. Ha ilyenkor a csonatok hajlottak is, akkor löcslábúnak minősítjük az ebet. Hajlott csontúak rendszerint azok az ebek, amelyek fiatal korukban hiányos táp következtében lágy csontúak, angolkórosak voltak.

A szárcsontok oldalról nézve ne legyenek meredek, mert akkor a lábtőizület meredek és a járás okozta lökést nem képes eléggé ruganyosan felfogni. A merőlegetől azonban nem szabad túl nagy szögben eltérniök, mert akkor a lábtő izmai túlságosan igénybe vannak véve és az eb gyorsan kifárad. Az ilyen ebet puha csüdűnek is nevezzük, míg ennek ellenkezője a meredek csüdű.

A mancsoknak (lábbegyeknek) gömbölyűeknek, domborúaknak, az ujjaknak egymáshoz zártaknak kell lenniök. Lapos mancsokat és hosszú ujjakat nyúlmancsoknak nevezünk. Ezek a ruganyos járást hátráltatják és a finom ujjcsontok és ízületek könnyen sérülnek. A lábszár és a mancsok erős izmokkal legyenek ellátva. Az ujjak egymáshoz zártak legyenek, hogy hó és más idegen testek közéjük ne hatolhassanak.

A talpak nem lehetnek eléggé kemények. Ez azonban csak úgy érhető el, ha az ebnek sok alkalmat adunk a szabad mozgáshoz, lehetőleg kemény talajon.

A körömök rövidek, erősek, kaparáshoz alkalmasak legyenek. Hosszúkörmű ebek a terepben könnyen sántulnak meg.

A hátsó végtagok az ízületek kinyújtása által a testet előre tolják s ezt az előremozgást a hát az első végtagokra viszi át. Minél hosszabbak a hátsó végtagok csontjai, minél jobbak az ízületi szögelések, annál mélyebben alakul a kézmögötti rész, annál erőteljesebb annak tolása, tért nyerőbb a mozgás, lágyabb és ruganyosabb a járás, a fordulatok és magasabb a teljesítőképesség, mert az ízületek kímélve vannak. A hátsó végtagok állásánál előfordul az alátolt és hátrátolt állás. Előző rövid és meredeken egymáshoz illeszkedő csontok következménye. Ez esetben a hátsó lábak nagyon a test alá húzóttak, a kézmögötti rész állása nem biztos és a végtagok mozgása kötött. A hátrátolt állásnál a végtagok a törzset nem támasztják kellően alá, annak súlypontjától távol állanak, minek következtében a kézmögötti rész inog. Hogy az eb ezt kiegyensúlyozza, hátsó lábait szétterpeszti. Ez a hiba rendszerint tompa csánkizületi szögelésnek és hosszú lábszárcsontoknak a folyománya. Ez az állás annál rosszabb, minél meredekebben áll a felső lábszár és a középláb. Helyes állásról általában akkor beszélhetünk, ha az ülőgumótól gondolt merőleges a csánkizületet metszi és a mancsokat éri.

Az ágyékot képező csontokhoz tapadnak a járáshoz szükséges igen fontos izmok. Az ágyék közvetíti az előretolást a hátnak s ezért helyes fekvése nagy fontossággal bír, annál is inkább, mert fordulatoknál a testnek hajlékony részét képezi. Helyes fekvése nagyban a csipő- vagy medencecsonttól függ, mely ugyanazt a célt szolgálja, mint a vállcsont. Ha a csipőcsont vagy medencecsont meredeken vagy vízszintesen fekszik, akkor a mozgás tért nyerő volta szenved. Jól fekszik, ha az első lábak karcsontjaival párhuzamos. Minthogy azonban izmokkal van borítva, fekvését nem láthatjuk s így ennek szabályosságára csak a far alakulásából következtethetünk. A far egyenesen a hátból folytatódjék, a végén enyhén hajlottnak kell lennie, úgy hogy az ülőcsont a csipőhöz viszonyítva valamivel lejjebb feküdjék. Ha kellően

hosszú is amellett, akkor megfelelő izmok felvételére alkalmas. Ha a csipőcsont meredek, akkor csapott farról, ha vízszintes, akkor egyenes farról beszélünk. Utóbbi esetben az ülőcsont a csipővel már egy vonalban fekszik. Ha a far tetőpontja magasabb a mar-nál, akkor az ebet túlnőttnek mondjuk. Túlnöttségnek legtöbbnyire a hátsó végtagok meredek állása az oka. Ha azonban a hátsó lábakon az izületi szöge-lések, dacára a túlnöttségnek, jók, akkor a túlnöttség nem nagy hiba. Fiatal, fejlődésben lévő ebeknél gya-kori a túlnöttség, aminek oka, hogy az első és hátsó végtagjaik nem egyformán fejlődnek: később ezt kinövik.

A felső lábszár kellő hossza és izületeinek me-gfelelő szögelése emeli a hátsó végtagok teljesítő-képességét. A térd ne legyen az eb teste alá fordított, mert ennek következménye, hogy az alsó lábszár és a csánk kifelé fejlődnek, a középláb pedig befelé áll s így a karikalábúság áll elő, mely ingatag járást eredményez. Ugyanolyan hibás, ha a térdék közel érnek egymáshoz, mely esetben a többi részek a fentivel ellenkező állást foglalnak el. Ezt tehénállás-nak nevezzük. Ha a tehénállás mellett az izületi szögelések is rosszak, akkor az eb járás közben azt a benyomást kelti, mintha hátsó lábaival kaszálna. A lábak ivben és nem egy síkban mozognak előre és a lépés rövidül. A tehénállásnak gyakran gyenge izmok az okozói s mihelyt utóbbiak megerősödnek, az eb állása is javul.

Az alsó lábszár arányosan hosszú és erőteljes legyen, úgyszintén a középlábcsont is. A kettőjük által képződött csánk és izülete jól szögelt legyen, mert ez a tért nyerő mozgáshoz feltétlenül szükséges. Minél tompább, a szög annál előnytelenebb.

A csánkizület végzi a már több ízben említett előretolást s így hosszú, mély és széles legyen. Hossza a sarokcsonttól, mélysége és szélessége a feszítőinak és izületi csontok fejlettségétől függ. Száraz és finoman alakult legyen, nem pedig szivacsos és otromba.

A hátsó mancsokra általában ugyanaz vonatkozik, amit az elsőknél említettem. Fejlettségükben azonban hosszabbak és erősebbek, mert a test előretolásánál szintén közreműködnek. Ha hosszabbak a kelleténél és a középláb hirtelen sarokban nő ki belőlük, akkor medvemancsoknak nevezzük. Ez jele annak, hogy a középláb és pártacsontok közötti ízület szalagjai lazultak. Leginkább erősen lejtős területen alkalmazott ebeknél találjuk.

A középláb belső oldalán található farkaskörömök károsan hatnak a járásra. Ha ezeket le nem szedjük, akkor az eb széjjelterpesztett lábakkal jár.

A nemi szerveknél meg kell győződni, hogy megvannak-e. Miskárolt és herélt ebek szolgálati ebekként nem alkalmazandók.

A szőrzet az ebet az idő viszontagságai ellen feltétlenül védje. Legelőnyösebb a síma szőr, mely kemény felső- és sűrű alsó-szőrzetből áll, valamint a testhez simul. A hullámos szőrzet azt a benyomást kelti, mintha nem zárna kellően a testhez. A koloncos szőrzet pedig magába issza a vizet és nehezen tartható tisztán. Hosszabb szőrzetnél az alsó szőr, mely a hideg ellen véd, rendszerint ritkább. Síma és fényes szőr az egyed egészséges mivoltára vall. Színe — véleményem szerint — mellékes, legfeljebb a hadi ebnél indokolt a kívánság, hogy a tereppel elmosódó legyen. Legfontosabb azonban, hogy a fajtaképnek megfeleljen.

3. Hajlamok, idegek reagálása és kiképzettség.

Miután az ebről küllemileg tárgyilagos képet és bírálatot alkottunk, akkor hajlamait, idegzetének épségét és mikéntiségét próbáljuk ki, nemkülönben pedig esetleges kiképzési fokát is tekintsük meg.

A hajlamokat és idegeinek reagálását a nevelés és fegyelmezés alatt felsorolt gyakorlatok végrehajtása közepette észlelhetjük. Ebből következik tehát, hogy minden elbírálandó ebnek, mely kiállításokon

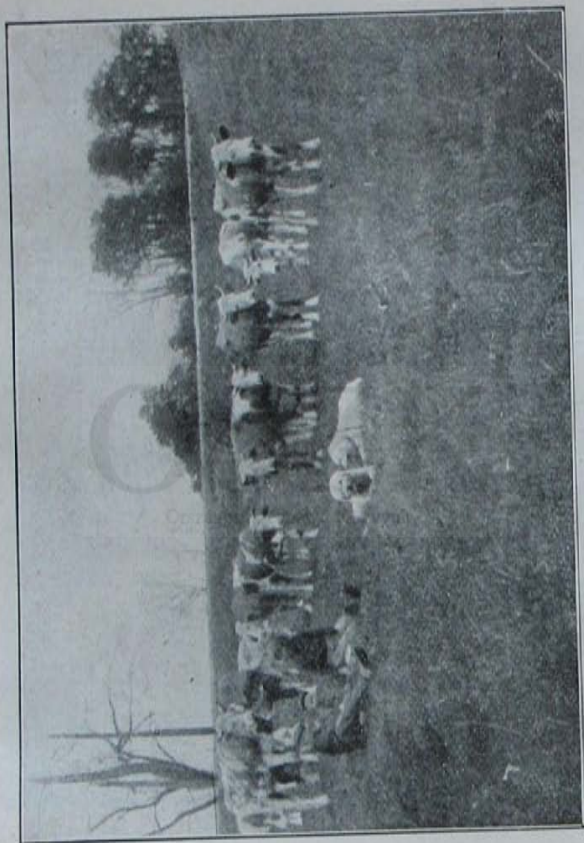
vesz részt, legalább ezeket bírnia kell. A hajlamokról meggyőződhetünk ezenkívül úgy is, hogy az előzetes kiképzés alatt felsorolt gyakorlatok elé állítjuk az ebet.

Amennyiben az elővezetett eb ki is lenne képezve, úgy erről is győződünk meg, mert értéke éppen a mi szempontunkból nézve, úgy a tenyésztésre, mint alkalmazhatóságra vonatkoztatva, ezzel csak nő. Én részemről egy igen jó küllemű és kiképezett szolgálati ebet sokkal többre becsülök, mint egy küllemileg kilűnőt, amely életében nem tett egyebet, mint szeretett gazdájával korzózott, lábatlankodott. A kiképzési fok elbírálásához könyvemnek a függelék előtti része bőven ad felvilágosítást.

Alkalmas szolgálati ebfajták.

A sok ebfajták közül, amelyek ma a könyvemben felsorolt szolgálatokra alkalmasnak vannak minősítve, csak azokat sorolom fel, melyekkel foglalkozás közben tapasztalatokat is szereztem. Már eleve kijelentem azonban, hogy tévedésben vannak azok, akik azt gondolják, hogy egyik fajta esetleg jobb a másiknál, mert nem a fajta, hanem az egyed maga határoz. Ezzel szemben bizonyos az, hogy mindenki, aki ebekkel foglalkozott, azt a fajtát tartja majd jobbnak, amelyből foglalkozása alatt a legtöbb alkalmas ebet találta. Véleményem szerint ezen megállapításnál csak az határozhat, hogy az adott fajtának egyedei mióta állottak és alkalmaztattak a könyvemben foglalt szolgálatokra. Annál a fajtánál, amely legrégebben lett — hogy úgy mondjam — erre a célra tenyésztve, valószínűleg alkalmasabb egyedekre találhatunk, mint a másiknál, amelyik e téren fiatalabb, később lett felhasználva.

Alkalmam nyílt a magyar pásztorebekkel, német juhászebekkel, a dobermannal és airdalle-terrierrel megismerkedni. Valamennyi közül egyben sem találtam egyedet, amely minden szolgálati ágban megfelelt volna, vagyis mindenre lehetett volna ki-

A magyar pászlőrebec. — 237. oldal. — Dél.

OSZK

képezni. Az azonban bizonyos, hogy bármely fajta-hoz is tartozzék a kiválasztott egyed, alkalmazhatóságán nagyot lendít, ha kölyökkora óta szabályszerűen lesz nevelve.

A magyar pásztorebek.

a) A komondor.

A komondor összbenyomása: erőteljes testalkat, mely teljesen hosszú, hullámos szőrzettel van borítva, magassága 60—70 cm. között ingadozik, a test egyes részeinek arányos volta mellett nehézkes és lassú mozgásra hagy következtetni, szemeinek kifejezése legtöbbször közömbös, figyelmét felhíva azonban nyílt és elszánt, bátor természetűre vall, melyből kiolvasható, hogy idegennek saját akaratát egyhamar nem rendeli alá, sőt gazdájával szemben is önfejűségre hajlamos. Járása lassú, jármódja leginkább a lépés, támadás esetén a vágyszerű nekiugrás s csak ritkán az ügetés.

A fej hosszú szőrrel borított, gömbölydednek tűnik, koponyája széles, domború, arcorri hajlása markáns, arcorri része végig egyforma széles és vastag, fogazata erős, fülei nagyok, alul lekerekítettek és laposan simulnak a fejhez, az orr fekete, palaszürke, gyakran tarka és világos, majdnem hússzínű, szemei sötétek.

A nyaka igen erős, rövid, felfigyelésnél feligazított, különben a hát vonalának meghosszabbításában hordja, a bőr simán borítja és nem képez lebernyeget.

A mell széles, hosszú és mély. A mar hosszú, de nem magas, a hát egyenes, az ágyékban erős kötéssel függ össze a farral, mely kissé rövid és gyakran csapott.

A farok legtöbbször nem ér a csánkig, hegye gyakran kissé kunkorodott, nyugvó helyzetben lelóg, figyéléskor a hát vonala fölé van emelve, felbőszült

állapotban és támadás közben gyakran fordítottan ívelve csapkod.

A végtagok oszloposak, erőteljesek és inkább vastagcsontúak. Az első végtagoknál jellegzetes a legtöbb esetben előforduló meredek állás, a rövid vállcsont, míg a hátsó végtagok izületi szögelései rendszerint szabályosak. A hátsó végtagok állása inkább alátolt.

A nemi szervek, valamint a szukák melle és csecsbimbóik sűrűn szőrrel vannak fedve. Ajánlatos ezeket a részeket fedeztetésekkor és szukáknál az emlőket szoptatáskor a szőrtől kiszabadítani.

A szőrzet adja a komondornak jellegzetes fajtaképét. Hosszú szőr a testet mindenütt egyformán fedi, itt-ott a kivedlett szőr nemezes gubancokat képez, hullámos, de gyakran göndörödött. A felső szőr sűrű és kemény, az alsó szőr ritka. A színe kizárólag fehér.

Kiképzés és alkalmazás tekintetében azt tapasztaltam, hogy a komondor — bár természete sok mindenben felülmúlja más ebfajtáknak képességeit — lassú, kényelmes mozgása, nemkülönben túlságosan hosszú szőrzete miatt, az őrzést kivéve, kevésbé alkalmas. Impozáns, mondhatnám félelemgerjesztő megjelenése mint házőrzőt, tanyai és udvari őrt predesztinálja. Nem mondom, hogy nem lennének egyes egyedek, amelyek a fajtától a gátló tulajdonságok tekintetében kiütnek, de ezeket kiválasztani, képességeiket fejleszteni és testalkatukat kívánt formába hozni a tenyésztés dolga, természetesen karöltve a kiképzéssel.

b) A kuvasz.

A kuvasz összbenyomása: közepes nagyságú, 60—70 cm. magas, erőteljes, szikár termet, mely fehér, esetleg krémsárga árnyalatú, nem minden testrészen egyforma hosszú szőrrel fedett. Arányos testrészei igen tetszetős megjelenésűvé teszik az ebet

Kuvasz. — 238. oldal.

s bár nyugodt, higgadt egész kifejezésében, mégis nagyon gyors mozgású, bátor és idegenekkel szemben közömbös természetű. Úgy jármódjai, mint fordulatai fürgék, ügyesek.

A fej az orr felé hegyesedő, ékalakú, a hátsó fej és homlok hosszához arányosan hosszú arcorri résszel fogáshoz igen alkalmas és erős fogazatú. Az arcorri hajlás enyhe átmenetet képez a homlok és orrhát között. A homlok lapos, a szemek között kissé dudorodott. A fülek háromszögletesek és kicsinyek s a lekonyuló fülhegyek előrefordítottak, úgy hogy a szemek felé eső szélük a fejhez simul, míg a hátsó szélük a fejtől eláll. Gyakran előfordul, hogy a fülek gyűrötten a fejhez hátrafelé simulnak. Az orr fekete, a szemek sötétek.

A nyak közepes hosszúságú, erősen izmolt, legtöbbszörre magasan a testhez illeszkedő. A mar magas és hosszú. A hát egyenes és a farral jól kötött. A mell mély és hosszú, a has nem felhúzott. A végtagok acélos izmokkal vannak ellátva és kitűnően szögelték. A farok legalább a csánkig ér s a szőrzet zászlót képez rajta. Nyugvó helyzetben lelóg, ingerült állapotban a vízszintes fölé lesz emelve.

A szőrzet a fejnek arci részén, a füleken és a végtagoknak elülső oldalán rövid. Különben hosszú egyenes vagy hullámos szőrszálakból áll; leghosszabb a nyak alsó részén, a far és végtagok hátsó oldalán. A felső szőr kemény, ellenállóképes, az alsó szőr sűrű, gyapjas.

A kuvaszt alkatánál és tehetségeinél fogva egy minden szolgálatra nagyon alkalmas ebnek tartom. Meg vagyok róla győződve, hogy rövidesen úgy külföldön, mint itthon a legkedveltebb szolgálati ebfajta lesz. Sajnos, nálunk már meglehetősen ritka s ha kiállításokon nem ennek a fajnak adjuk a legértékesebb díjakat, — közönségünknek t. i. az kell — akkor rövid pár év után drága pénzen vásárolhatjuk majd vissza ebünket a külföldről, ahol máris a legkülönfélébb szolgálatokban alkalmazva lesz. Hogy

ezen kitűnő fajtának fejlesztése necsak szaporítással történjen, arra könyvemben már eléggé rávilágítottam. Szerezzük tehát be, képezzük ki és azután tenyészszünk vele.

c) A puli.

Összbenyomása: 30 és 45 cm. közötti testmagasság mellett igen fürgé és mozgékony kis eb. Egész testét a komondoréhoz hasonló hosszú, hullámos szőr fedi. Nagyon éber, eszes és tanulékony, idegenekkel szemben rendszerint harcias, de legalább is közömbös; előfordul, hogy kis termete következtében gyengeségének tudatában félénk. Tapasztalatom szerint a legtöbb puli bőre nagyon érzékeny, tapintási érzéke nagyon finom és fejlett, aminek azonban bővebb magyarázatát eddig még nem sikerült megtalálnom. Gazdájához nagyon hűséges és ragaszkodó. Jármódjai közül a lépése jellegzetes, amennyiben tipegve jár, míg a pumi peckesen jár.

A puli fejalakulása a komondoréhoz hasonló. Fülének hegye lekonyuló. A fül maga kicsi. Fogazatban ennél a fajtánál gyakori, hogy az alsó állkapocs a felsőnél hosszabb, ami természetesen hiba és könnyen átörökölheto. A nyak hosszú, a fejet magasan hordja. Gyakori a csonka farok. A mar alacsony, a kézmögötti rész rendszerint magasabb. A szőrzet hasonló a komondoréval. Színben fekete, avultszürke és fehér.

A puli egy végtelenül tanulékony, könnyű fel fogású eb. A legtöbb egyed bátor természetű, kis termete miatt azonban védelemre és támadásra nem nagyon alkalmas. Jó fürkésző és csaholó, nagyon éber és gyors, hosszú szőrzete és érzékeny bőre miatt azonban bokros terepben kétséges az eredményes alkalmazása. Magas hóban kis termete és rövid lábai miatt nem halad eléggé. Mint házőrzőnek, figyelő- és felderítő-ebnek igen jól megfelel. Amennyiben testi hibái kiküszöbölhetők, úgy a magyar ebtenyésztés benne a kuvaszon kívül egy másik igen értékes ebet találhat.

d) A pumi.

A pumi egy határozottan spitz-típusú eb. Állítólag a puli és pommerani juhász-eb keresztezésének produktuma és a puli egyik válfajtájának lesz tekintve. Leginkább Dunántúl található, ahol nyáj mellett éppen olyan jól megfelel, mint a puli. Sokan jobban kedvelik, mint a pulit. Magam is úgy tapasztaltam, hogy gazdájához való ragaszkodásában a pulit felülmúlja. Hogy ez a fajtának egy általános jellemvonása, azt nem merem állítani, az előttem volt egyedek azonban mind ebben tűntek ki.

Összbenyomása: 30—45 cm. magas eb. Igen mozgékony, fürgé és gyors járású, mozdulataiban kecses. Természete inkább védekező, mint támadó hajlamot mutat.

A fej spitzszerű, erősen hegyesedő szájrésszel. Fülei felállók. Fogazatban gyakran hibásat találunk. Az arcorri hajlás átmenetesebb, mint a pulié. Nyaka közepes hosszúságú, teste arányosabban épült, mint a pulié. Végtagalakzatja igen jó. Lépésben ritkán jár, inkább üget, vágója magas akciójú. Szőrzete — tapasztalatom szerint — selymesebbnek tűnik, mint a pulié és rövidebb, nem annyira hullámos vagy göndör, az alsó szőr jobb, mint a pulinál.

Tanulékonyága bámulatos. Láttam egy pumit, mely gazdájának minden mozdulatát úgy figyelte, követte és szinte gondolatait elleste, mint egy majom. Eddigi tapasztalataim leszűrődése, hogy ez a fajta mindazokban a szolgálatokban, melyekben támadnia nem kell és amelyekben csak vezetőjével működik, igen jól megfelel. Ragaszkodása és hűsége állandó gondozójához oly nagy, hogy ha más embert is ismer, sőt azzal is barátkozik, küldönc- és jelentőszolgálatra még sem eléggé megbízható, mert vonzódása vezetőjéhez sokkal nagyobb, minthogy elküldve biztosan el is menne — haza, az állandó lakhelyre inkább. Ezen szempontból nézve úgy a pulinak, mint a puminak — véleményem szerint — az is egy hátránya, hogy nem eléggé önálló, aminek abban lelem magya-

rázatát, hogy évek hosszú során át mindig csak a pásztor mellett lettek alkalmazva, mást és egyebet, mint őt és a nyáját, nem láttak és nem ismertek. Kiképzéssel és tenyésztéssel sok javítható rajtuk.

e) A német juhász-eb.

A német juhász-eb, köznyelven farkaskutya küllemében „a szolgálati eb külleme és elbírálása” alatt mondottaknak feleljen meg. Az ott felemlített hibákon kívül előfordul, hogy testalkata nem téglányalakú, hanem magassága és hossza egyforma, vagy pedig hogy túlhosszú. Ez az eb példaképe annak, hogy ha egyszer egy fajta a divat által fel lesz karolva, hogy mennyire sülyedhet, áldozata lévén annak a bizonyos tenyésztési iránynak, amely nem az eb alkalmazhatóságát tartja szem előtt, hanem a szemnek szépet és a változó divatnak megfelelőt akar teremteni. Sokan, akik német juhász-ebekkel foglalkoztak, vagy ilyeneket tartottak, azon véleményen vannak, hogy ez az eb alattomos és gyáva. És igazuk lehet, ezeket az ebeket azonban erre nevelték s legtöbb esetben egybecsúszott törzzsel vannak rokonságban, melynek főjellemvonása a félénkség és gyávaság. Ezen jellembeni hibákat nagyrészt a beltenyésztésnek is tulajdonítom, mely biztos, hogy szép testalkatot eredményez, de — sajnos — nagyon gyakran idegeket és jellemet roncsol. Nem hangsúlyozhatom tehát eléggé, hogy ezzel a fajtával még a rokontenyésztést is kerüljük. Ellen esetben teljesen alkalmazhatatlanná válnak majd ezen fajnak magyarországi egyedei. Ez lehetséges, mert igen sok nagyon jól alkalmazható német juhász-ebet láttam, melyeknek — habár küllemileg nem is voltak kiválóak — természetük teljesen megbízhatónak bizonyult és származásuk különböző. A hangoztatott alattomoság sok esetben nem más, mint óvatosság az eb részéről; nem egyszer volt alkalmam megfigyelni, hogy épp ezen fajtához tartozó egyedek

Német juhász-eb. — 242. oldal.

Dobermann. — 243. oldal.

tevékenységüknél sokszor bámulatos megfontoltságot mutatnak.

Az előttem volt ebek között a legalkalmasabbak ehhez a fajhoz tartoztak.

f) A dobermann.

Összbenyomása: egy nagyon elegáns megjelenésű eb, melynek nemes vonalait a vágott fülek és a kurtított farok még emeli. Testmagassága 50—65 cm. között ingadozik. Csontozata finomsága mellett nagyon tömör, izomzata szikár és acélos. Végtagjai kitűnően szögelték és hosszú izmokkal vannak felruházva. Egész testalkata ideálisan arányos. Nagyon eleven természetű, szemfüles eb. Jármódjai mintaszerűen kiegyensúlyozottak, vágója hosszú és nyugodt, fordulatai ügyesek.

A fej megnyúlt, ékalakú, száraz. A nyak közepes hosszúságú, felső harmadában gyakran ívelt. Melle mély és enyhe átmenettel folytatódik a hasban. A mar magas és hosszú. A hát rövid és kemény, a far hosszas és erősen izmolt, épp úgy, mint a vállak. A farok kurtírozott. A végtagok a legtöbb egyednél szabályos állásúak, több ízben láttam azonban a kézmögötti részben meredek állású ebeket. Észrevettem, hogy a kanoknál a tasak sokszor idősebb korban is a növendék-ebéhez hasonlít.

A szőrzet rövid és kemény legyen és mindenütt jól fedje a testet: színben lehet fekete, barnás jelzésekkel, csokoládébarna vagy kékesszürke. A jelzések mindig világosabb árnyalatúak. A bőr simán fedi a testet és seholsem képez ráncokat.

Kiképzés tekintetében a dobermann általában egy jó eb. Feltűnő azonban a sok egyedben rejlő önfejűség és elkalandozási vágy, amit ezen fajta eleven temperamentumának tulajdonítok. Ez egész lényében megnyilvánul. Fegyelmezése — véleményem szerint — az összes ebfajták között a legnehezebb, ha azonban ez sikerült és az adott egyed engedel-

mes, akkor minden szolgálatra igen jól alkalmazható. Fontos, hogy a vezető, ha dobermannal foglalkozik, idegeinek nyugalmát megővja és türelmét el ne veszítse, ha ebje nem engedelmeskedik azonnal. Ehhez a fajtához tartoztak majdnem mindazon ebek, amelyek a gyakorlótéren valami hibából kifolyólag fenyítve — alászolgája — önként bevonultak.

g) Az airdalleterrier.

Az airdalleterrier tisztán terrier-típusú, majdnem négyszögletes testalkatú eb. Testmagassága 50—60 cm. Acélos csontú és jól kidomborodó izmokkal rendelkezik. Hossza magasságához viszonyítva a megszokottnál rövidebb. Bátor és végtelenül ragaszkodó, fürgé mozdulatú és járású eb. Tekintete és füljátéka eleven.

A fej hosszúkás, majdnem mindenütt egyforma széles. A fülek alakúak, hegyük lekonyúl és belső szélükkel a koponyához simulva előre állanak. A nyak hosszú és erősen izmolt, teljes egészében kissé ívelt. A törzs rövid és feszes, kitűnő mellből, erős, rövid hátból, magas, hosszú marból, jól izmolt farból és telt hasból és lágyékból áll. A farok kurtírozott és majdnem merőlegesen a hát vonala fölött lesz hordva. A végtagok oszloposak és ízületeik igen jól szöglettek.

Szőrzete durva, drótszerű. A homlok és fülek rövid szőrrel vannak fedve, színe rozsdás vörösbarna. A hát, sokszor az egész törzs feketés szürke. A végtagok világosabb árnyalatúak.

Már maga a neve elárulja, hogy terrier-vér kering benne, tehát eleven és figyelmes. Kitűnő munkakedvvel rendelkezik és nagyon tanulékony. Bátor és parancsra azonnal és szívesen támad és fog.

MELLÉKLETEK ÉS MINTÁK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I. sz. melléklet.

Tkvsz.**Törzskönyvi lap.***Fénykép helye:*

Neve:

Neme:

Fajta:

Színe és egyéb jelzések:

Születési adatok:

Egyéb tkönyvi számok:

Tenyésztő:

Származási kimutatás.

<i>Apja :</i>			
<i>Anyja :</i>			

JEGYZETEK:

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Tulajdonos- és vezetőváltások.

Kelt	Leírás	Kelt	Leírás

Kiselejtezési elhullási adatok:

Felfektetett : 19. évi hó. én.
(P. H.)

.....
aláírás.

Lezáratott : 19. évi hó. én.
(P. H.)

.....
aláírás.

II. sz. melléklet.

Kötelezvény

**a telep által kiadott szolgálati ebek tartására
vállalkozók részére.**

Az eb neve, tkv.-anyakv. lap száma :

Az eb kiképzési foka :

Kora : Neme :

Színe és jelei :

Magassága (csak 15 hónapon felüli ebeknél): cm.

Állományilletékessége :

Ki által adatott ki (rendeletszám, iktatószám):

Az eb egészségi állapota, esetleges fogyatkozásai
az átadáskor:

Az eb becslési ára :

A vállalkozó neve, foglalkozása, lakhelye:

Feltételek.*I. Általános rész.*

1. A vállalkozó kártérítés mellett kötelezi magát, hogy az átvett ebet saját költségén szolgálatképes állapotban tartja és azt megbetegedése esetén saját költségén gyógykezelgeti.

2. A szolgálati ebre és a vállalkozóra vonatkozó, a tartással és a feltételekkel kapcsolatban álló bármely változás a gödöllői csendőrkutyatelepnek azonnal bejelentendő.

3. A vállalkozó köteles az ebtartásra vonatkozó hatósági szabályokat betartani, ellenesetben az előállott károkért térítésköteles.

4. A szolgálati eb kiirtását az illetékes hatóság elrendelheti, ha a hatósági állatorvos az ebet vesztélyanusnak minősíti. Ilyen esetben az eb fejét megvizsgálás végett az állatorvosi főiskola kórbonctani intézetébe, Budapestre be kell küldeni. Az eb kiirtásáról szóló jelentéshez (értesítéshez) az állatorvosi véleményt és az állatorvosi főiskola értesítését csatolni kell.

5. Minden tartásra kivett eb 2 év után a vállalkozó korlátlan tulajdonába megy át.

II. Tenyésztés.

6. A kötelezvényes ebekkel a tenyésztés csak 15 hónapos koruk után van megengedve.

7. Szukák tüzelését, addig, amíg korlátlan tulajdonba át nem mentek, a telepnek azonnal be kell jelenteni, mert addig csakis a telep által kijelölt fedező kannal fedeztethetők.

8. Kanokkal csakis ismert származással bíró és a kannal rokonságban nem levő, azonos fajtájú szukák fedeztethetők.

9. Egy alomban legfeljebb 5 kölyök hagyható.

10. Almok legkésőbb a kölykök egy hetes korában a telepnek bejelentendők.

III. Kiképzés.

11. A vállalkozó ebét a fegyelmezési gyakorlatokban kiképezni köteles.

12. Ha a vállalkozó kiképzetlen ebet vett át, akkor köteles azt 2 éven belül a fegyelmi gyakorlatok bemutatása végett a telepen előállítani. A vizsga időpontját a vállalkozó állapítja meg s azt 10 nappal előzőleg a teleppel közölni köteles. A már kiképzett ebek mindabból az anyagból vizsgáztatnak, amelyre az átvételkor minősítve voltak. Minden kötelezvényes

ebet 2 éven belül egy vizsgára a telepre elő kell vezetni.

13. Mindaddig, amíg a vállalkozó fent előírt vizsgára az ebét elő nem vezeti, az eb korlátlan tulajdonába nem megy át.

IV. Ellenszolgáltatás.

14. Minden tartásra elvállalt eb után annak 15 hónapos korától számítandó legkésőbb 2 éven belül — ha szuka 4, ha kan 2 ivadék 12 hetes korában — a telepnek beszolgáltatandó.

15. Addig, amíg az előírt számú ivadékok nem szolgáltatnak be, a kiadott ebek nem mennek át a kötelezvényes végleges tulajdonába.

16. A kikötött számú ivadékok beszolgáltatása után az összes almok a vállalkozó korlátlan tulajdonát képezik.

V. Költségek.

17. A kiadott eb minden költségét, beleértve a fenti feltételekkel járó szállítási költségeket is, a vállalkozó viseli.

Amennyiben a beszolgáltatandó kölykökért a telep kénytelen valamelyik közegét kiküldeni, úgy annak személyi és a kölykök szállítási költségei is a vállalkozót terhelik.

VI. A tulajdonba való átadás.

18. Ha a vállalkozó a beszolgáltatandó kölyköket a telepnek már az első tenyésztési évben adja át és az ebje a vizsgán legalább igen jó eredményt ér el, akkor az eb azonnal korlátlan tulajdonába adható át.

19. Amíg az eb a vállalkozó korlátlan tulajdonába nem ment át, addig másra át nem ruházható, bérbe nem adható és nem értékesíthető.

20. A tulajdonba való átadásról a telep egy igazolványt állít ki s ezt az eb kiadásakor átadott pléhbarca beszolgáltatása ellenében adja ki.

VII. Az eb származási lapjának kivonata.

A fent leírt szolgálati ebet átvettem és a feltételek betartására magamat kötelezem.

Kelt

Előttünk:

Vállalkozó:

P. H.

A kincstár megbízottja:

Fedeztetési igazolvány.

Fedező kan	{	neve:
		törzskönyvi száma:
		tulajdonos neve és lakása:

Fedezett szuka	{	neve:
		törzskönyvi száma:
		tulajdonos neve és lakása:

Fedeztetés ideje és helye:

.....

Fenti adatok hitelességét igazolom:

.....
kan tulajdonosa.

.....
szuka tulajdonosa.

Kikötések a hátlapon.

V. sz. melléklet.

Bejelentő neve és pontos címe:

Alombejelentés.

Az anya neve: Törzsk. lapszám:

" " faja: Színe:

A fedező kan neve: Törzsk. lapszám:

" " " faja: Színe:

Fedezés ideje: és Ellés ideje:

Kölykök száma: ebből kan szuka.

Anyánál hagyott kölykök száma: " "

Mostohához csapott " " " " " "

Elpusztított " " " " " "

Sor- szám	Neme	Neve	Színe és ismertetőjele	Kinek tulaj- donát képezi	Törzs- könyvi lapszám	Jegyzet
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						

..... 19 év hó n.

.....
aláírás.

Három nappal az ellés után a m. kir. esendőr-kutyatelepnek beküldendő. A rovatozott rész 5. függőleges rovatában a tenyésztő jelöli meg az alomból azon kölyköket, melyek a fedeztetésért vagy fedezésért nem a kincstár tulajdonában maradnak. A többi a telepparancsnokság tölti ki és a bejegyzett adatokat a tenyésztővel közli.

Fordits !

VI. sz. melléklet a 90. oldalhoz.
Tulajdonságok, amelyek az ebet bizonyos szolgálati ágakra alkamassá teszik.

Szolgálati ágak		M i l y e n		
é r z é k i		(természeti jellembeli)		t e s t i
t u l a j d o n s á g o k k i v á n a t o s a k				
Közbiztonsági	kísérő-ebnél (kk)	különő látás, különő hallás és legalább jó orr, igen jó tájékozóképesség	bátorság, éberség, hűség, fűrges, eleven természet, találékonyság, idegnekkel szembeni bizalmatlanság és közömbösség vad- és háziállatok iránt	közepes termet, gyorsaság és fűrgeség
	nyomozó-ebnél (kny)	kiváló orr, jó hallás és látás	nyugodtság, közömbösség minden élő lény iránt, kivéve az embert	termet mellékes, fontos, hogy szívós és kitartó legyen, ami ennél az ebnél leginkább a jó tudóban rejlik, könnyen adjon hangot
H a d i	vontató-ebnél (hv)	különös szerepet nem játszanak	nyugodtság	54 cm.-en felüli tömzsi, zömök termet, széles, mély mell
	figyelő-ebnél (hfi)	kiváló hallás és látás, igen jó orr	éberség, idegnekkel szembeni bizalmatlanság, bizonyos fokú önállóság, eleven természet	termet mellékes
	felderítő-ebnél (hfe)	kiváló hallás és látás, igen jó orr	mint a figyelő-ebnél, óvatosság	termet mellékes, kitartó menetelő legyen
	küldő-ebnél (hk)	kiváló látás, jó orr, megfelelő hallás	ragaszkodó közömbösség, találékonyság, tájékozóképesség	termet mellékes, gyorsaság, kitűnő tüdő
	jelentő-ebnél (hj)	kiváló orr, igen jó tájékozóképesség, jó látás és megfelelő hallás	fokozottabb mértékben, mint a küldő-ebnél és önállóság	45 cm.-en felüli legyen, gyors, kimért, hosszú jármódok, kitűnő tüdő, kitartó futó
	egészsegügyi ebnél (he)	igen jó orr, hallás és látás	szelidség emberek iránt, önállóság, közömbösség minden más állattal szemben és elevenesség	40 cm.-en felüli termet, könnyű hangadás, fűrges mozgás

Kiképzési szak		A vizsgagyakorlat									
		száma	végrehajtásának elbírálása a					Átlagos eredmény			
			vezető	oktató	kiképző- tiszt	telep- parancsn.	vizsga- bizottság				
Közszabiztónsági	a) kísérő	1.									
	2.										
	3.										
	4.										
	5.										
	6.										
	7.										
	8.										
	9.										
	10.										
	11.										
	Kiképzési fok minősítése :									Összesen	
									Átlag		
Közszabiztónsági	b) nyomonzó	1.									
	2.										
	3.										
	4.										
	5.										
	6.										
	7.										
	8.										
	9.										
	10.										
	11.										
	Kiképzési fok minősítése :									Összesen	
									Átlag		

[illegible]

VIII. sz. melléklet.

Működési napló.

Eb neve és teleptörzskönyvi száma:

Folyószám	Kelt	Feladat leírása és milyen eredménnyel végeztetett. Vázlat	Időjárás	Terep- viszonyok	Szél	Jegyzet, esetleg tanúk vagy hivatalos közegek általí igazolás

TARTALOMJEGYZÉK.

I. RÉSZ.

	Oldal
A kiképzés általános alapelvei	1—11
A vezető kötelessége és az előzetes kiképzés célja . . .	1
Szolgálati ágak	1
A vezető egyénisége	2
A vezető és eb közti jelbeszédről	2— 8
Jutalom, dicséret és büntetés	8— 9
A nevelésről és kiképzésről általában	10—11
Felszerelési tárgyak a kiképzéshez	11

II. RÉSZ.

A nevelés	12—30
A vezető iránti ragaszkodásról, hűségről, bizalomról és engedelmességről	12—16
A bátorságról	16—18
Az éberségről	18—19
Idegenek iránti közömbösségről	19—20
Háziállatok iránti közömbösségről	21—22
Vad iránti közömbösségről	22—23
A tájékozóképességről	23—24
A nyugodtság és élénkségről	24—25
A tanulékonyyságról	25
A találékonyyságról	26
Az engedelmességről	27
Testi tulajdonságokról	27—28
A tisztaságról és rendről	28—30

III. RÉSZ.

A fegyelmi gyakorlatok	31—59
A fegyelmi gyakorlatok célja és azokról általában . . .	31—32
1. A vezetéken való követés	32—35
2. A szabadon követés	35
3. Az ültetés és fektetés	35—37
4. Az alapállás és pihenj-állás	37—38
5. A helybenmaradás	38—39

	Oldal
6. A kúszás	39— 41
7. A hangadás	41— 43
8. A bejövés	44— 45
9. Jelzett irányban haladás	45— 46
10. Fogd és ereszd	46— 49
11. Tárgyak vitele	49
10. Az előhozás	49— 53
13. Ugrás és mászás	53— 56
14. Botbiztosság	56— 57
15. Vízszelidség	57
16. A lövés és robbanás iránti közöny	57— 58
17. Fény iránti közöny	58— 59

IV. RÉSZ.

Az előzetes kiképzés	60— 91
Az előzetes kiképzés általában és annak célja	60— 62
I. Az orrmunkáról	62— 74
1. Szimatvételtől és emberek utáni keresés	62— 64
2. Elveszett tárgyak utáni keresés	64— 66
3. Fűrkészésről	66— 67
4. Szimatösszhang	67— 69
Az orrmunkáról általában	70— 74
II. A szem- és fül munkáról	74— 76
1. A hallásról	74— 75
2. A látásról	75— 76
III. Az őrzésről	76— 79
a) A házőrzésről	77
b) Tárgyak őrzéséről	78
Az őrzésről általában	78— 79
IV. A védő szolgálatról	80— 82
V. A gyorsaságról	82— 83
Érdekösszefüggésekről az alapvető gyakorlatok alatt	83— 89
Az előzetes kiképzés fontossága	89— 91

V. RÉSZ.

A szakkiképzés	92—182
A szakkiképzésről általában	92— 96
A) A közbiztonsági szolgálati ebek	96—162
a) A kísérő-eb	99—139
1. vezető véde	99—105
2. Az üldözésről, állításról, helybentartásról és a bejövésről lehívásra	105—112
3. A figyelésről	112—117
4. A felderítésről	117—122
5. A fűrkészésről	122—126

6. A tárgyőrzésről, fogolyőrzésről és fogolykísérésről	126—131
7. Elveszett tárgyak kereséséről	131—135
8. A küldöncszolgálatról	135—139
b) A nyomozó-eb	139—162
A nyomozó-ebről általában	139—146
I. Az eb szimatképessége	146—151
II. A nyom és fektetője	151—154
III. A talajviszonyok	154—155
IV. Az időjárási viszonyok	155
V. A nyomozó-eb vezetése	155—158
A nyomrafektetés	158
A nyom követése	158—159
A nyomozó-eb kiképzése	159—162
B) A hadiszolgálati ebek	162—182
A hadiszolgálati ebekről általában	162—165
Hadiszolgálati ágak	165
a) A vontató-eb	166—171
b) A figyelő-eb	171—174
c) A felderítő-eb	174—176
d) A küldönc-eb és e) a jelentő-eb	176—178
f) Az egészségügyi eb	179—181
g) Az általános szolgálat	181—182

FÜGGELÉK.

Általános ebismeretek	183
A tenyésztés	185—214
1. A tenyésztés általában és helyes irányelve	185—190
2. A nemzés, megtermékenyítés és öröklés	190—193
3. Tenyészegyedekről	193—199
4. A tüzelés	199—203
5. A fedezés	203—206
6. A vemhesség	206—208
7. A lökés	208—210
Kölykök felnevelése	210—214
A tartás, etetés, ápolás és almozás	214—220
A tartás és elhelyezés	214—215
Almozás	215—216
Etetés és italás	216—218
Az ápolás és gondozás	218—220
A szolgálati eb külleme és elbírálása	220—236
Az elbírálás sorrendje	220—221
1. Az összbenyomás	221—224
2. Az egyes testrészek	224—225
A fej	225—227
A nyak	227
A törzs és farok	227—230

	Oldal
Az első végtagok	230—232
A hátsó végtagok	233—235
A szőrzet	235
3. Hajlamok, idegek reagálása és kiképzettség	235—236
Alkalmas szolgálati ebajtók	236
a) A komondor	237—238
b) A kuvasz	238—239
c) A puli	240
d) A pumi	241—242
e) A német juhász-eb.	242—243
f) A dobermann	243—244
g) Az airdalleterrier	244

MELLÉKLETEK ÉS MINTÁK.

I. Törzskönyvi lap	247—254
II. Kötelezvény a m. kir. csendőrkutyatelep által kiadott szolgálati ebek tartására vállalkozók részére	255—258
III. Fedeztetési igazolvány	259
IV. Fedeztetési és lökési táblázat	261
V. Alombejelentés	263—264
VI. Tulajdonságok, a melyek az ebet bizonyos szol- gálati ágakra alkalmassá teszik	265
VII. Előjegyzési táblázat kiképzés alá vont ebek részére	267—270
VIII. Működési napló	271

600-

14/17

CENTRUM

Kiadóvállalat Részvénytársaság nyomdája

Budapest, IX. Köztelek-utca

1. szám

Igazgató: Bornemisza Gábor